

ZJEVENÍ

SV. JANA APOŠTOLA.

PRELOŽENO A OBŠÍRNĚ VYLOŽENO

PRACÍ

DR. FRANTIŠKA SUŠILA,

NĚKDY PROFESORA THEOLOGIE A Č. KANOVNÍKA V BRNĚ.

V PRAZE.

1872.

Zjevení sv. Jana.

Poslední kniha Nového Zákona sluje Zjevením svatého Jana. Proč jmenuje se Zjevením, a skutečně-li pochází od svatého Jana evangelisty? jsou otázky, kteréž se při samém titulu namanují. Za nimi následují nutná dalejší vyhledávání, za jakou příčinou spis vydán byl, kam Jan jím směřoval, kde jej sepsal, a jiné ty obyčejné otázky, jichž při každém spisu šetřiti jsme neopomíjeli.

I. Počneme se slovem *Zjevení*, co s titulem knihy naší od nejstarší doby hned z počátku jí davaném, jakož sama kniha sebe tím jménem zove. Zjevení, odkrytí, odhalení, očitování, rozodění, odkrývání a jak ještě u příbuzných nám národů sluje, odpovídá řeckému slovu apokalypsa. Slovo to stojí v zájemnosti se slovem *tajemství*; co tajno, skryto, zahaleno, neznámo, zastřeno, to se odhaluje, odkrývá, odtajuje, odestírá a tím na světlo vychází a se jeví. Poněvadž veškery nadpřirodné pravdy člověku se skrývají, a jemu, ač má-li je seznati, podány, sděleny a tudy odkryty a odhaleny býti musejí, tudy veškery obor pravd nadrozumných zjevením se zahrnovati může a obyčejně zahrnuje. Leč tuto se slovo zjevení v užším smyslu bere, dle něhož značí oznámení a ohlášení skrytých věcí, jenžto se ku konečnému rozvoji říše Boží na světě a k druhému Páně příští odnášejí. O tom zajisté jedná sv. Jan, a podlé knihy jeho veškeri ti spisové, kteří se s příštím církve křesťanské obírali, apokalypsami či odkrytími se nazývají. Jest tedy kniha naše prorocká a proroctvím se může nazývati, ale sluje odkrovem, odkrytem, odkrytbou, apokalypsou a nesluje profeteou či proroctvím, poněvadž názvem tím místněji původ knihy vyniká. Ten zajisté jest rozdíl mezi apokalypsou a profeteou, že co prorok zjevením od Boha přijímá, to proroctvím vy-

náší a vůbec ohlašuje. Takto proroctví a odhalení či zjevení se vespolečně podminují a není proroctví bez předchozího zjevení a zjevení se dává k tomu účelu, aby se prorok o ně s jinými lidmi zdělil. Zjevením se vyšší vědění příjemcovi uštěďruje a pramen zpráv o věcech skrytých jemu se otvírá; když je pak vyjadřuje, pronáší a opovídá, tedy se prorokem či proříkatelem stává. Apokalypsa tedy předmětnou, proroctví podmětnou stránku vystihá, v apokalypse převládá konatel božský, při proroctví jednání lidské se v popředí ohlašuje. Čeho prorok zjevením dosahuje, to promýšlením a rozjímáním činí svou majetností, dříve než se o to s lidmi zděluje; při apokalypse se člověk trpně a vnímavě chová a Bůh, Kristus, aneb anděl způsob projadřování na se přijímá, tak že účinnost člověka se upozaduje. A tudy ten, komu se apokalypsy dostává, vyňat a pozdvižen bývá z obyčejného oboru života a světa, a ocitá se ve vyšším nebeském vzduchu a na nebeských požitech si provodí. Tudy vidíme na Janu, že *v duchu jest* t. j. ve vytržení, úchvatu, ve vzchytu, v extase 1, 10. 4, 2. se nalezá, nad svět pozemský, nad pozemské vědomí k bezprostřednému nazírání a vnímání božských oznamů podnesen jsa. Odtad jde, že se ve videch, v názorech, v úkazech, v obrazech zjevení dějí a v záhadných nákresech a hálech se zrakům vidcovým namítají. Všichni ti odhalové mají do sebe ráz symbolický, a jakož proroctví vůbec před vyplněním svým na mnoze oostávají temna, tak nemůžeme žádati, aby symbolové ti, jichž Duch Boží k vynoření tajných věcí užívá, nám zcela ojasnili.

Přidáme-li ještě, že proroctví při vytýkání budoucích událostí jen částečně a od dílně pokračují, ješto apokalypsa veškerou

budoucnost církve Boží až do jejího ve věčnost přechodu zahrnuje, máme rozdíl mezi proroctvím a apokalypsou ve větších obrysech vytčen. Ale i patrné, že apokalypsa není holý výběžek a odrodek aneb nějaký dalejší vývodek, obratek a přístrojek proctva, jak se některým vykladačům zalíbilo tvrditi. Apokalypsa jest nadějná, do předu hledící, či do předu obrácená historie událostí říše Boží ve velkolepých tazích, všady k jádru, k ideji, pravdě, věčným zákonům toliko prohlédajíc a skaroušku okolností mimo sebe pouštějíc; v ní se bleskotá pravda, jestota a podstata historie. V geneze, v první knize písma svatého se vypravuje, jak veškerenstvo z Boha vyšlo, v apokalypse vyličuje se, jak se všechno k Bohu vraceti повинno.

II. Ale o čem jedná Apokalypsa a co v sobě obsahuje? Povšechný obsah její o vítězství a zmáze nad nepřátely víry křesťanské se tímto způsobem zjednotlivuje. Počíná s přípisem sedmi církvem osvědčujíc, že při svém pro víru Kristovu na ostrově Patmu výhostu obdržel příkaz od Krista u prostřed mezi sedmi zlatými svícny a pravicí sedm hvězd chovajícího, aby co mu viděti se uštědří, sepsal a sedmi církvem poslal spolu se zvláštním ku každé církvi daným listem. Sepsati má, *co se děje a co se děti bude*, věci přítomné a budoucí. Má totiž přítomnost za východek a podkladek věcí budoucích položit, aby tím snáze směr knihy a veškerých vidů jejích pochopen a pojat býti mohl. Církve, k nimž psáti má, jsou Efeská, Smyrnenská, Pergamská, Thyatirská (2. k.), Sardeská, Filadelfická a Laodicejská (v k. 3.) a v listech sedmi k nim poslaných se přednosti a vady jejích, jakož i ctnosti a poklesky jich biskupů vystavují, a tudy se již výtky, již chvála jimi obnáší. Již pak vidění nastupují a přechod se k nim děje velkolepý dvěma kapitolama, čtvrtou a pátou. Janovi se velí vzestoupiti do nebes; i vzchycen do výše, spatřuje Boha v majestátu na trůně, nad nímž barevná duha se klene; trůn obdávají starostové v počtu čtyry a dvacet v bílých ríšách s korunami na hlavě, a od trůnu vycházejí bleskové a hromové, před ním pak hoří sedmero plamenů co oznamů sedmera duchů Božích. Okolo trůnu šíří se moře křišťálové a čtyři cherubové zastupitelé tvorstva chvalozpěvy Boha velebí, při čemž čtveromecítma starců koruny na zem kladouce je sprovázejí. A tu (v. 5. k.) spatřuje Jan po pravici Boží knihu sedmerem pečeti zapečetěnou a ubolává nad tím, že nikdo není hoden ji otevřít, až

se mu praví, že lev z Jůdy, Beránek, Kristus k tomu ustanoven jest, načež cherubové a starci Beránka velebí.

A tu počíná rozvoj budoucna, an pečeti se rozevírají. Při otevření čtyř prvnějších pečeti vystupují čtyři jezdcové, jeden na broní, na ryzce, na vraném a na plavém koni co symboly vítězstva, vojny, drahoty a moru. Když pátá pečeť se rozevřela, ukázaly se duše mučovníků pro Krista usmrcených, jimžto se zastesklo po skutečném výskytu spravedlnosti Boží; leč se jim odpovídá, aby čekali, až bratři jejich na zemi dokonání budou. Tedy se otvírá pečeť šestá a zeměřes a znamení na nebi se jeví 6, 1—17. Než pečeť sedmá se otvírá, anjel vtiskuje vědmo či pátmo Boha živého všem vyvolencům na čelích a Jan předvidně spatřuje veliký počet jejích ze všech národů a naslouchá velebozpěvům jimi pronášeným 7, 1—17. Tu se otvírá pečeť sedmá a sedm andělů se postavuje před trůnem Božím s troubami a jeden po druhém troubiti počínají; čtyři z nich troubí a hrozné pokuty připadají, krupobití, ohnivá hora do moře svržená, hvězda slítlá, skrze niž vody zahořkly, a otmění slunka, měsíce i hvězd. Leč po těchto v k. 8. vytknutých pokutách postihují lidi ještě horší pokuty. Jmenovitě při troubení pátého anjela z propasti se vyhrnuly kobylinky štírobodavé pod vůdcem Záhladcem anjelem a při troubení šestého anjela čtyři andělové při Eufratě odvázáni sebrali nescíslný počet jezdců, od nichž třetina lidu pobita 9, 1—21. Než ale anjel sedmý troubí, předchází veletrvárná příprava. Anjel se vyskytá oblakem oděný stoje pravou nohou na moři a levou na zemi, s přísahou vyplnění Božích tajemství opovídá; Janovi knihu dává, jenž ústům sladka byla, ale vření působila v životě a nápotom se poroučí Janovi, aby změřil chrám a oltář jeho, zůstavě síň a město nezměřeno. Svědkové Páně sice podlehlají šelmě z propasti, avšak opět oživují a na nebesa vzati jsou, načež desátý díl města se obořil a sedm tisíc lidí zahynulo. A tu sedmý anjel troubí a království Kristovo vládu ujímá v k. 11.

S tím končí prvá částka videm a úkazů a počíná řada nových obrazů, jimiž Janovi boj nepřátelů církve a konečná zmáha jich se znova vyličuje. Žena slunkem oděná na lunu šlapajíc a na hlavě nesouc korunu ze dvanáctera hvězd, to jest církev, po velikých bůlech porodila pachole, jež satan ihned polyknouti se podjal, leč pachole do nebe vzato a žena na poušti ochráněna. Michael přemohl satana či sedmihlavého draka a věr-

cové podobně nad satanem skrze krev Kristovu a statečné vyznávání zvítězili, a tudy se církev zvítězila z vítězství těch raduje k. 12. Leč vítězství to nějakým předujetím se vypisuje majíc teprv velikými půtkami do- byto býti.

Z hlubin mořských povstala šelma sedmihlavá a desítirohá, již drak dal moc svou; ta zvítězila v boji se svatými, ana jí ku pomoci byla šelma ze země povstala dvourohá, jenž duchovně vládu prvé šelmy podporovala a veliké množství lidstva svedla ku klanbě šelmy prvé (13. k.). Se strany druhé viděl Jan Beránka s vyvolenci svatými, ješto spolu tři anjelé vystoupili, jeden co kazatel pokání, druhý co opovídatel pádu Babylóna a třetí co předvěstník pokut, jenž na klani-tele šelmy připadnou; v podobenství žně a vínoberu se pokuty ty vyličují (k. 14.). Nad tím radují se vyvolení Boží v nebesích, načez sedmero anjelů se chystá číše hněvu Božího na protivníky Páně vyliti (k. 15.). K hlasu se svatyně nebeské vyšlému vylévají anjelé na svět od Boha odpadlý, ale lidé se nekají. Než sedmý koflík se vylil, spojili se duchové svůdní k obojování církve Páně, však když sedmý anjel číši hněvu Božího vylil, záhuba na veliké město bezbožců se hrnula k. 16. Jeden z anjelů nápotom (v k. 17.) ukazuje Janovi pokárané město v podobě nevěstky na šelmu zasedlé s koflíkem ohav a zbrodní plným v ruce; spojena jest s desíti králi, jenž jí sice nenávidí, avšak se jí silami svými propůjčují. Leč tu již (v k. 18.) jiný anjel pád Babylóna velkého města oznamuje a jej vržením kamene do moře ukazuje; vyličuje se ale již před vržením tím žalost, nářek světa nad pádem města toho. Světci ale v nebesích (k. 19.) nad záhubou tou plesají a Boha velebí. Tu již poslední boj nastává. Kristus na broní s nebeštany proti draku a spojencům jeho králům a šelmám táhne a přemoh je uvrhá šelmy do propasti a krále odpravuje mečem z úst jeho vyšlým. Drak ale (k. 20, 1—7.) svázán a v propasti držán na tisíc let, an zatím svatí vládu ujali. S tím druhý kruh bojů dokončen.

Díl třetí naší knihy vytýká konečné a poslední vývoje říše Boží. Po tisíci létech satan opět rozvázán buda svede národy ze všech stran. Leč sstoupí oheň s nebe a spálí vojska jeho a satan uvržen bude do jezera síry a ohně k věčným mukám, kdež šelma a lichoprórok se nalezají 20, 7—10.

Nyní nastává skutečné dle těla vzkříšení a veřejný soud světa se vykonává, any knihy života a smrti se vynášejí, až i smrt

do zhaně uvržena jest 20, 10—15. Tu nastává království Boží v nových nebesích a na nové zemi, vítězná církev co choť v plném blesku se ukazuje, Bůh se svatými tam věčně vládne a veškeren hřích vyloučen odtad jest k. 21, 22, 5. Závěrka zajímá v sobě osvědčení, že vidění ta prava jsou a výstrahu, aby nikdo v nich ničeho nezměňoval a končí s tužbou, aby Pán záhy přišel.

Tak vidí se celá apokalypsa býti podobna chrámu; předsň stanoví sedmero listů k sedmi církvem poslaných, loď dvou- dílná obnáší vidění Janovi udělená a konečná rozhodná závada věčné říše jest jako nějaká apsis, již se celé dílo velkolepě zakončuje.

III. Ale od koho sepsána byla naše apokalypsa, a jsou-li ty námitky bezdůvodny, kterými za novějších dob někteří kritikové svatému Janu apoštolu apokalypsu odpírali? Právem se nejedni theologové již odvolávají na vniternou povahu svatého Jana evangelisty, na vnímavost jeho a na jeho rozjímavou nazíravost co zvláště příhodnou výmin-ku ku přijímání a vynášení apokalyptických vidění. Dále víme o něm, že byl milostní- kem Páně; i můžeme podle slov Páně Jo. 14, 21. souditi, že právě jemu největší tajemství hodlal Pán odhaliti, ješto nejvíce Pána miloval. Povážíme-li pak, že on ve svém evangeliu právě se odtahuje mluvití o Páně předpovědech ku posledku časův se odnášejících, musíme tím více za to míti, že on proto vynechal prorocství Páně v evangeliu, poněvadž o nich zvláštnou knihu, apokalypsu, napsal. Ano výše můžeme jíti. Ze slov Páně Jo. 16, 13. odvětovati dlužno, že Duch svatý budoucnost apoštolům otevříti a to, co Kristus druhdy mluvil, jim rozpověditi měl. Nebo slibuje Kristus apoštolům, že Duch svatý *přibuda věci, jenž přijíti mají, zvěstovati bude jim*. Věcmi budoucími pak musíme rozuměti osudy církve, boje a půtky její a konečné její vítězství; což k docelení nauky patří, jak naděje k dovršení víry. Má jediný Jan předpověď tu. I což jiného namítá místo to, leč že Duch Boží obšírněji o osudech, svízelech, potu- hách, útrapách a vítězstvích církve je vyučí? A očekávání tomu se činí zadost apokalypsou.

Můžeme ale jíti dáleji a nahledše do knihy, nález vynésti, že nejiny leč Jan evangelista jest skladatelem knihy naší. Spisovatel se z počátku jmenuje Janem, služeb- níkem Jesu Kristovým, jenž osvědčil slovo Boží a jenž to, co viděl, sám sepsal dle po- velení samého Pána 1, 1. 2. 11. Nejmenuje

se sice apoštolem, ale tak píše, že jméno jeho netoliko známo bylo, nébrž dostatečně všem čtenářům ručilo, že to, co psáti bude v postupu knihy své, na pravdě se zakládá. Týž skladatel praví 1, 9. o sobě, že byl na Patmu ostrově pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíšovi. To pak jisto jest o Janovi apoštolu a nemohouc nijak popíráno býti, dostatečně nás ubezpečuje, že sv. Jan sepsatelem apokalypsy býti musí. Píše co předstojce biskupům sedmera církví jménem Páně; i na kohož jiného ta vláda a vrchmocí to připadati může, než na Jana apoštola, jenž skutečně v Efesu žil a umřel co náčelník veškeré církve asijské. Jedině muž, jenž měl apoštolskou vážnost, mohl tak s úspěchem a s nadějí všeobecného slov svých přijetí psáti.

Dále nalézáme nejednu stránku v apokalypse, která se s evangelium stýká. V obojím spisu se Kristus Logem nazývá Ev. 1, 1. Ap. 19, 14., v obojím se Kristus co spasitel světa jmenuje Beránkem Jo. 1, 29. Ap. 5, 6., v obojím se vědění Kristovi z Otce co pramene odvádí Jo. 7, 16. 8, 28. atd. Ap. 1, 1. Obižnost, názornost, srdečnost, něžnost, hlubokost, zahloubilost a přece síla a důraznost se v apokalypse tak jako v ostatních jeho spisech nalézají. Tajemnost, temnost, záhadnost a nepřístupnost se pozoruje netoliko v apokalypse, nébrž vykladatelé všickni nejednou s bolestí ji v evangeliu nacházejí tou měrou, že nedověrcům, jakými byli sociniáni a rationalisté, k urážce sloužili. Ano, celé evangelium Janovo se podobá apokalypse, ješto se nevystavují pravdy přemítavě a přetřesně, nébrž více v povšechných, velikolepých názorech a obrazech a nejeden vykladač ukazuje na sličnou shodu mezi evangeliem Janovým a apokalypsou, že evangelium počíná se *začátkem*, a apokalypsa s tím zavírá, co na konci se stane. Jan v evangeliu často a rád mluví o tom, že Ježíš myšlení lidská pronikal Jo. 1, 47. n. 2, 24. n. 4, 29. atd. a totéž činí apokalypsa Krista nejednou co zřitele do srdcí a ledví vystavujíc Ap. 2, 2. 9, 13. 19, 3, 1. 8. 15. Povaha Janova, jak se nám u Luk. 9, 54., kdež oheň s nebe svolati zažádal, a pro ohnivou tu povahu synem hromu Mr. 3, 17. ode Pána nazván byl, bleskotá dokoná v apokalypse, v nížto se neoblomná spravedlivost Boží v pokutách, na bezbožníky seslaných, vyličuje. Ješto ukázati můžeme, že se v proroctvích Starého Zákona nejedno místo nalézají, jenž nebyvši dosud vyplněno, pravidla, ředidla a opolny potřebuje pro označení a vytknutí svoje, což je-

dině apoštolem se díti mohlo. Bez apokalypsy ostává písmo docela kusé a Kristus by byl církev bez místnější potěchy zanechal. A kdož by mohl s tím důrazem, jak to vidíme v apokalypse, apoštolem nejso, výrok pronášeti 22, 18. *Svědčím každému, kdoby přidal k těmto věcem, že Bůh přidá na něho rány napsané v knize této.*

Tak již vniterní důvodové nám důkazem jsou, že nejiny leč Jan evangelista a apoštol spisatelem apokalypsy jest. Víme sice, že důvodové vniterní sami nepostačují ku provedení dokonalého důkazu o věci a události historické; ale tu právě nám takorba samodek v ústřety jde celá řada svědků od nejstarší doby počínajíc, jenž jasně a nezástřené vypovídají, že apokalypsa od Jana apoštola pochází. Není knihy v Novém Zákoně a vůbec knihy žádné jiné není, která by hned od kolébky své tolikými svědectvími co plod apoštolský pověřena byla, jak to u apokalypsy nalézáme. Slušno tuto znamenitější místa uvést. Hned o Polykarpovi praví starý ač neznámý svědek u Pitry Spicil. Sol. I. 165., že patřil k těm, *jenž apokalypsu přijímají a vykládají*, což nadesýlá, že ji za pravý plod apoštolský považoval. Papias knihu naši měl za bohovdunoutou, jak výslovně o tom Ondřej Kapadocký biskup povídá v úvodu k výkladu svému o knize té psanému, kdež se ještě na Ireneu, Methodia a Hippolyta odvolává co muže, jimiž bohovniklost knihy a ovšem tedy i apoštolské její pojití dostatečně se osvědčuje, tak že, jak vece, zbytečno jest, o tom místněji se šířiti. Sv. Justin v rozmluvě své s Tryfónem 81. k. o apokalypse mluví ji výslovně připisuje svatému Janu, jednomu z apoštolů. Svědectví to velikou má do sebe váhu netoliko pro výtečnou osobnost svatého Justina, nébrž také pro místo, kdež rozmluva držána byla. Byla rozmluva ta vedena právě v Efesu, kdež apokalypsa sepsána byla, a bylo to asi čtyřicet let po smrti sv. Jana, kdež tedy ještě nejedni žili, jenž svatého Jana dokonale znali. Mimo ten výslovný a určitý výrok mnoho narážek nalézáme na slova apokalypsy, tak že sv. Jeronym o výložení skrze Justina apokalypsy mluvití může. Za stejné doby Melito biskup v Sardech, tedy na místě, jehož církvi apokalypsa poslána býti měla, zvláštní knihu vydal o Janově apokalypse, jak svědčí Eusebius v historii církevní 4, 26. V listu církve Lugduenské a videnské v Galii o mukách svědků Božích přemnoho míst se z apokalypsy uvádí a sice s přídavkem, *aby se písmo naplnilo* u Eusebia H. E. 5, 14. Ireneus († 202)

patří také k těm otcům, o nichž Jeronym praví, že vyložili apokalypsu; děje se to u Irene a na rozličných místech. O samé knize vece, že od Jana sepsána byla a táhne se k očitým svědkům, co s Janem obcovali, jednáje o čísle mystickém 666, jenž v knize naší 13, 18. přichází. Svědectví to tím vzácnější jest, poněvadž pochází od žáka Polykarpova, jenž byl posluchačem samého apoštola Jana Euseb 5, 8. Také Theofil biskup Antiochijský apokalypsu co božského a apoštolského spisu užívá, jak svědčí Eusebius 4, 24. Klément Alex. na počátku třetího století tak užívá slov apokalypsy, jakoby žádných nikdy námitek nebyl proti knize té uslyšel a Origenes, jenž bedlivě o kanoně zpytoval, výslovně praví ve svém výkladu na Matouše: Což říci o Janovi, jenž na hrudi Páně ležel? Zanechal evangelium jedno vyznávaje moci toli jich zanechat, že by svět jich nepostihl, ale napsal i apokalypsu, v níž mu veleno hlasy sedmi hromů zamlčeti a nenapsati. Tak bychom z Tertulliana ctr. Marc. 3, 14. 4, 5., z Hippolyta a z jiných uvesti mnoho mohli svědectví, z nichž patrně jest, že v celé církvi od nejstarších dob apokalypsa co přesný a pravý plod svatého Jana považována bývala.

Nesmíme ale zatajovati těch pochybností a odporů, kteréž proti pravosti během času povstaly a můžeme tím svobodněji na světlo je uvést, poněvadž veškerá jejich platnost se vrátkou, ano ničemnou býti ukáže. Alogové druhdy knihu zamítali: leč činili to z dogmatických příčin a z neporozumění obsahu svaté knihy a ukázavše se nedospělými vykladači býti, nezasluhují dle stavu nynější kritiky místnější úvahy. Ani také o presbyteru či prýštu římském Kajovi průvodně se ukázati může, žeby byl apokalypsu Janovu zamítal, ješto raděj z Eus. h. e. 3, 28. se vidí, že apokalypsu od haeretika Cerintha složenou a na jméno Janovo podstrkávanou zavrhnul. Více vážnosti má do sebe, co víme o Dionysiu Alexandrijském, jenž máje činiti s chiliasty čili s tisíciletníky knihu naši co hradbu jejich o vážnost připraviti se všelijak vynasnažoval. Nepos biskup v Arsinoi v Egyptě vydal knihu, v níž chiliastické sny z apokalypsy náruživě vyvozoval a dovozoval, a našel nejedny náslapníky, poněvadž lidé raději se chápou toho, co obraznost jejich zajímá, než toho, co duši posvěcuje a vůli podrobuje. I povstala nemalá různice v církvi egyptské, k jejímužto úklidu patriarcha Alexandrijský svolal příčitele ty a po tři dni s nimi o chiasmu či o tisícletém Páně na zemi vlád-

nutí a o knize naší apokalypse sv. Jana jednal. A tu se pro sklonění a poražení od-porníků vidělo, vážnost svaté knihy naší podvrátiti, či raděj umenšiti, čehož docílil také, protivníky ty s církví sjednal. O samé však apokalypse vyznal Dionysius, že jí sice nezavrhne, že ale kniha ta velmi zastřena, zaobalena, tajna a temna jest, a že v každém téměř slově a výroku smysl nějaký zavnutý a divný se kryje. Avšak přece jí nechtěl připisovati Janovi apoštolu, nébrž jakémusi jinému Janovi. Důvodové jeho čerpání jsou ze slohu a z povahy knihy, jenž odchodí od slohu a od povahy, kterou se vyznačují jiní a jistí spisové Janovi; dále se berou z toho, že se Jan v apokalypse výslovně jmenuje, čehož při ostatních skutečných a průvodných spisech Janových nenalezáme; dále se táhne k nevlastnomluvům, k výšinům z vazby, k cizým slovům a k nesprávnostem jazyka, jenžto se v apokalypse nalezá, odchoden jsa od mluvy v evangeliu a v epistolách od Jana na jisto pochodilých; ještě mu slouží za námitku, že se apokalypsa nikde nějakého spisu Janova nedotýká, a že se nikde apoštolem nezove (Euseb. h. e. 7, 24. 25.). Jak viděti, jsou to důvodové dosti matní a chabí; nikde k jádru t. j. k tradici, ku starobylým podajům o knize té neproniká, což jediné při otázce historické rozhoduje. Vidělo se uzel roztíti, což ale ovšem nemístno bylo. Z celého sporu toho nový důkaz pro autentičnost knihy naší plyne; nebo kdyby Dionysius byl nějaké historické tu jediné platné důvody nalezal, bylby jistě se na ně odvolal. Pešito, syrské přeložení, sice nemělo apokalypsy; ale syrská církev se brzo zpamatovala a u sv. Efréma ve čtvrtém století není stopy pochybenství nějakého o autentičnosti její, tak že námitka z pešity vzatá žádné platnosti do sebe nemá. Zbývá ještě jediný Eusebius. On totiž položiv a vyčet knihy vůbec uznané, klade ku konci výčtu svého: *K těmto se může, ač vidí-li se, zjevení Janovo připočísti.* Ve slovech *vidí-li se, zdá-li se* *εἴς τινος φανερόν* vězí pochybenství a rozpak myslí, jenžto se na ničem neustanovila pevně. *Vidí-li se* t. j. jestliže se hledí pouze ke svědectvím historickým a nedává-li nic na neudůvodněné, ze spisu ledabylo vynešené námitky, tedy se musí apokalypsa počítati k homologumenům t. j. spisům vůbec uznaným. Tak musel Eusebius souditi co historik, na takovou řadu nezvratných svědků pohlédaje. Ale hned na to vyčítaje spisy nepravé a podvržené či křivonápisné, jmenuje mezi nimi opět apokalypsu, znova přičiňujíc slova, jež výše byl přiložil: *Vidí-li*

se komu. A tu mu při té fráze tanou na mysli ti rozpakové ze spisu vzati a nejvíce ti, jež na světlo vynesl Dionysius. A fráza ta *vidí-li se* tento řine smysl: mní-li člověk, že vniternými, nápolednými důvody jistá a nezvratná svědectví ututlána býti mohou. Leč sám on, Eusebius, v jiných spisech svých apokalypsy bez rozpaku co pravý plod svatého Jana klade. Se strany historické, jenž tu jediné rozhoduje a rozsuzuje, nestává tedy žádné pochyby o tom, že svatý Jan apoštol hned od počátku a nápotom po všechna století co skladatel apokalypsy uznáván byl.

Ale zůstávají námitky některé, jenž odvoděny, odmítnuty a odrazeny býti musejí, aby výpadek historického rozhledu o pravosti apokalypsy ujmy neutrpěl. A tu již snadně připustíme, že námitka vzatá odtud, že svatý Jan se ve knize naší hned na začátku a nápotom ještě několikráte, ano i na konci 21, 2. 22, 8. jmenuje, an toho ani v evangeliu ani v listech nečiní, snadno, dím, připustíme, že námitka ta mnoho váhy nemá. Kdož předpisovati smí spisovateli, kterak by sobě počínati měl? Kdož nahlednouti může příčiny, kterými veden byl tu tak a tam onak jednati? Poněvadž všickni prorokové St. Z. v čele jméno své kladou, snadno pochopíme, že Jan je také položil. Některá námitka se nám až směšna býti vidí; taková jest námitka vzata od nedostatku citátů ze Starého Zákona. Kdož to namítají, ti chtějí z proroka vroucího Duchem Božím učiniti chladného spisatele. Leč obraťme se k důležitější námitce o slohu a o způsobu vystavovati a vyjadřovati myšlenky. Snadno půjčujeme toho, že jazyk řecký méněji správný jest v té knize, než v jiných spisech a že povahu a barvitost jinou sebou obnáší apokalypsa než ta, se kterou v evangeliu a v listech Janových se setkáváme.

Leč především musíme býti pamětlivi, což již nejednou praveno, že sloh při určování pravosti spisu nějakého vezdy poslední důležitost toliko chová. Zkušenost tomu očitě učí, že týž spisovatel v různých knihách různého slohu užívá, ješto věk, zlá neb dobrá míra mysli, vnější poměrové a především látka a předmět, o němž skladatel píše, na sloh jeho vliv nemalý vyvírají. V rozmluvách Platonových věty co lahodní valové v přesličném úměru splývají, ana kniha jeho o zákonech tytých v nekonečných periodách a přecetných výšinech a anakolutifích si vede. Swiftovy satyry zdají se docela jiného býti původu, než matná a chabá kázání jeho, Tacitův spis o řečnících jinakou povahu má

než letopisové jeho a výklad Zlatouští na Skutky apoštolské daleko stojí za jinými výklady téhož velesvětce a učitele církve. Důvěra skládaná v důvody ze slohu vzaté tudy základu nemá.

My se tudy nebudeme pouštěti ve výčet srovnalostí a nesrovnalostí mezi našim spisem a ostatními díly svatého Jana; postačuje tu ukázati na rozdíl knihy naší, jenž jest prorocká, od ostatních spisů Janových učebných a dějepravných. Prorok vezdy jinak mluví než obyčejní lidé, nalezaje se v myšlenkové výši a horovně nade všedenností si provodě; nalezá se zajisté v duchu, ješto jindá myslná stránka předeck v něm vede 1. Cor. 14, 14. n. Nemůže tedy hledati se klidný způsob a lahodná plynoucnost evangelia Janova také v apokalypse a povaha proroka velebnou a ozračnou mluvu obrazovou vymáhá. Nedívá se a nerozhledá se apoštol po čtenářech svých s pokojnou myslí — to činí v evangeliu a v listech — nébrž Duchem Božím uchvácen byv na věci veletajemné a přesazitě pohledá a pro vyjádření jejich slov a úsloví hledá. A tu se mu naskýtal Starý Zákon, v němž stránka prorocká vyvinuta se nalezá a v jehož viděních a proroctvích duch jeho nejedno se docela ponořoval. Div-li, že mluva jeho hebrejského rázu nabyta, ješto názorové a náhledové s niterným jeho životem a jeho ku posvátnému odkazu otců svých přivnulostí spojeni byli. V apokalypse duch Janův svátkuje, v jiných spisech všednuje; nemístno tudy žádati, aby sobě v listech apokalyptických jménem Krista poslaných tak přítulně, něžně a útle počínal, jak to v listech svých činí a ovšem ta horovnost, veleba a řekli bychom nádhera ta posvátná, již tu nalazáme, docela na svém místě stojí. Nenacházel se apoštol při psaní listů apokalyptických v pohodlném rozlohu mysli, nébrž v rozčileném, podneseném a rozháralém stavu, v němž k nohám Páně, jakoby mrtev padá 1, 17. právě shodně a schodně s proroctvími St. Z., v nichž nikdá se pěstěná mluva nenalezá. Co růzností a odchodností někteří vykladači nakopili, po bližším přihledu miznou nejsouce leč mhlami a mraky z nedomyslné mysli jejich povstalými. Věc jista jest, že kniha naše od Jana pochodí, a že odličnost její od jiných plodů sv. Jana v jinakosti předmětu a v horovnosti myslné Jana apoštola spočívá.

IV. Tudy již tím směleji můžeme k dalším otázkám tu kladeným přejíti. Nastřetujeme nejprve o času, kterým jmína a psána byla a o místě, na kterém se to obojí dál o

nebo ty dvě otázky souvisí spolu. Jan, a- bychom napřed o místě jednali, dostal zje- vení na ostrově Patmu, na nějž pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíši Kristu vyob- cován byl 1, 9. A tam bezmála i také se- psána byla kniha naše, ješto apoštol rozkaz obdržuje 1, 11. 19. 2, 1. vidění svá sepsati a je církvem poslati. Chtějí tomu sice ně- kteří, že se to sepsání dalo hned po návratu Janova do Efesu; ač tím věc pro pojmání apokalypsy mnoho se nejinačí, přece průvod- něji si počínají, kdož při ostrově Patmu co místě, kdež apokalypsa sepsána, ostávají. Ostrov ten, jak jsme toho již při evangeliu sv. Jana dotekli, patří ke sporadám jonic- kého moře. Z daleka se již lodníkovi a cestovatelům jeví klášter jeho co hrad na výšině leže a obklíčen jsa kupou domů obílených; tam horní město položeno, ješto v nížině dolní město se nalezá. K městu hornímu a tudy ke klášteru vede příkrá a dosti obtížná cesta. Klášter řeckých nesjed- nocených mnichů bohat jest na řecké ruko- pisy, mezi nimiž kniha Job s krásnými mi- niaturami z osmého století. Klášter byl za- ložen v jedenáctém století pod Alexiem Komnénem od sv. Christodula, jenž nenalezl na ostrově žádných obyvatelů; co našel, byla socha bohyně Diany, kterou tudíž sdro- ponil. Ale brzo se tam usadili lidé dílem okolo kláštera, dílem různě po ostrově tom, jenž asi hodinu zdělí a půl hodiny z šíří obstihuje. Plinius h. n. 4, 12. praví, že třicet tisíc kroků v objemu obstihuje. Kdož tam přebývají, považují se co podruhové a nájemníci svatého Jana, tak silna a živa jest v myslích obyvatelů památka na apoštola. Ukazuje se jeskyně, kdežto zjevení jemu se dostalo; nyní kostelík nad ní vzdělán jest. Obyvatelů má ostrov asi čtyři tisíce, samých Řeků. Ženy pilny a příčinlivy jsou a po- nožky tu pletené požívají dobré pověsti. Nemá sice velkou úrodnost, přece ale sady se tu nalezají, v nichžto olívy, fíky, citrony, granáty, pomoranče pěstují. Také obilí něco se tam seje. Obyvatelstvo závisí ponejvíce od samého kláštera v živnosti své; aspoň všickni k němu co ku panství svému hledí. Ostatně překonána již dávno námitka a stou- lena, která za to měla, že udání o místě v knize poetické se jenom poeticky brátí má, jisté váhy nevýmáhaje. Leč apoštol prostě klade o místě 1, 9. a teprv v. 10. duchem se povznáší. Ezechiel o Chaboru, Ovid o Tomech, Heriod o Boeotii mluví, aniž se udání ta v pochybnost berou. Byl to nápad velmi nešťastný, ješto celá staro- žitnost svědčí, že nejinde než na Patmu o-

strově nyní Palmósa zvaném se vidění těch apoštola Janovi dostalo.

Otázka o času, ve kterém složena apo- kalypsa, zadrhlejší jest. Toli jisto jest, že z niterných důvodů rozřechy dojít se nelze, poněvadž důvodové ti na nejistých výkladech spočívají. O Jerusalémě zdá se 11, 1. n. řeč býti, jakoby ho i s chrámem ještě stá- valo a 17, 10. o pěti císařech se mluví; a z těch dát chtěli nejedni ustanovovati dobu, ve které písmo naše strojeno bylo. A ovšem dlé toho soudili, že apokalypsa sepsána přede zkázou města Jerusaléma. Náhled ten vyšel z domnění, že v kapitole jedenácté o Jeru- salémě židovském a o zhoubě chrámu jeho řeč jest. Velí se tam, aby změřil chrám, oltář a modlitele v něm k ochranění jich, ana síň v chrámu a město se pohanům v plen ponechává. Leč *městem svatým* nemůže se 11, 2. rozuměti židovský Jerusalém, jenž 11, 8. se uvádí. Jednomu, šv. Epifaniovi zdálo se ustrojení apokalypsy položití do časů Klaudiových (41—54 po Kr.); leč ten náhled na vrátkých podporách spoléhá z ne- dorozumění míst některých povstav a tudy téměř nikdo z doby naší k té liché domněnce se nepřiznává. Přijímatelnější se již viděla býti podmínka, že kniha naše skládána za Neróna a za něho ji sepsánu býti nejedni kladou. Nemají sice žádného vněšního svě- dectví, jímž by zdání svého hájili, ano činí to proti všemu svědčení starobylosti; jednak jim nadržuje řada vniterných důvodů, na oko slibných, ač při bližším a ostřejším pohledu tudíž se rozplizujících. Nero byl prvním církve svaté pronásledovatelem, pod ním hlavy církve prvotné a knížata její Petr a Pavel smrt mučnickou podstoupili, o něm se nemálo pověr z hrůzy a strachu povsta- lých světem rozšiřovalo. Skutkové jeho, dí sv. Augustin M. B. 20, 19. se považovali za skutky antikristovy a nejedni se domní- vali, že vstana z mrtvých Antikristem bude. Jiní mysleli, že ani zavražděn nebyl, ale že skryl se, aby za mrtvého byl držán a že tají se v plné síle věku toho, v němž kladli jeho zahynutí, maje se opět vyskytnouti a v pa- nování se uvázati. Toli sv. Augustin pově- děv dokládá, že domnění to jest příliš přep- jaté a nepodstatné. A to musíme také říci o náhledu, jenž knihu naši za Neróna se- psánu býti pokládá. Kamkoli pohledneme, všecko se tomu náhledu příčí. Stav církve takovým se býti spatřuje, jakovým za Ne- róna býti nemohl. Sedmero církví v Asii kvete a již nejednu podstoupilo měnu a ne- jednomu se údobí podrobilo. Efeská církev 2, 4. od první lásky své odstoupila 2, 4.

Sekta Nikolaitů po delší čas již trvá 2, 21. Pán jí hojemství káti se propůjčil. V Pergamě Antipas pro víru mučen, 2, 13. a veliké množství 6, 9. 20, 4. uhluveno bylo sekerou dle římského způsobu. Podkládá slovem celá apokalypsa pronásledování křesťanů pro víru vyšlé od vrchnosti římské.

To všecko ukazuje na dobu o mnoho pozdější, než byla Nerónova, a již ta okolnost, že sv. Jan se spatřuje býti ředitelem církví asijských z Efesu na pozdější dobu nás odkazuje; za Nerona zajisté stála církev Efeská pod vlivem svatého Pavla spolu s těmi církvemi, jenž od Efeské vyšly. Co naši otázku blížeji k rozřeše vede, jest jistota, že sv. Jan podle svědectví starožitnosti na ostrov Patmos za Domitiána vyhostěn a po smrti tyрана toho z vyhnanství toho propuštěn byl. Svatý Ireneus 5, 30. praví: Apokalypsa nedlouho před naším časem spatřována, nébrž téměř za doby naší ku konci vlády Domitiánovy *πρὸς τῷ τέλει τῆς Διομετιανοῦ ἀρχῆς*. Ze slov jeho viděti, že nechce něco nového a neznámého opovídati, nébrž že se k věci vůbec známé a uznávané táhne. Tak i Origenes volá se na tradici, podle níž Jan apoštol na ostrov Patmos byl vyobcován a tam zdá se zjevení spatřoval (in Math. 20, 22. 23.). Slovo *zdá se* εἰκοιε nečiní výrok ten vrátkým, nébrž jen šetrněji a skromněji věc jistou vyjadřuje. Eusebius h. e. 3, 18. vece, že Jan podle podání pod Domitiánem pro svědectví slovu Božímu konané odsouzen byl obývati ostrov Patmos. A dále 3, 20. dodání starých klade, že tehdá, když po Domitiánovi nastoupil Nerva, také apoštol Jan z vyhnanství ostrova se vrátil a obydlí své v Efesu znova ujal 3, 23. Jan v Asii řídil církev po smrti Domitiána z ostrova z vyhnanství se navrátil. Tolikéž praví v kronice při čtrnáctém létě Domitiánově spolu na výrok Irene se odvolávaje. Viktorin Ptujský (z Petabia) r. 303 co mučeník sešlý ve výkladě svém za věc jistou pokládá, že Jan za Domitiána na ostrově Patmu byv vyhnán, tam zjevení viděl, kteréž v apokalypse sepsal. K těm nepochybným svědectvím přidali se pozdější otcové sv. Jeronym, sv. Augustin a jiní, o nichž by nemístno bylo tuto se rozšiřovati.

Byl tedy podle svědectví otců a svědků hodnověrných apoštol Jan v pokročilém stáří, když se mu zjevení od Boha dostalo, bylať dle mnohých Apokalypse sepsána l. 95. v 15. létě Domitiánově. Vidělo se, abychom i toho dotkli, některým kritikům tvrditi, že mluva tak živá, velikolepá, poetická a květnatá od zežilého starce očekávati se nedá.

Pravda ovšem jest, co kritikové tvrdí o naší knize, že totiž ve smělých obrazech, v mocných tónech, a jako v ódách mluví spisovatel apokalypsy, vyličuje v neobyčejných přílikách věci Boží, oddychuje nádechem nebeským a zvukové harfy jeho se od potoků života ozývají a vzduchem jejich svěžesti vezdy nové nabývají. Ale odtud na mládenecký věk apoštola zavíratí a apokalypsu do časů před Nerónem aneb za Neróna odesýlati ukvapeným jest úsudkem. Takoveto soudce odkázáno na příklady biblické i mimobiblické. Jakob v stáří vysokém let máje sto čtyřicet sedm Gen. 47, 28. a proroctví Gen. 49. vydal výroky svěžími a skvělou mluvou pronešenými. Ale ani na Jakoba co Božím Duchem ovládlého netřeba se odvolávati. Arabští básníci Lebid a Hareth ve stáří více než sto roků jsouce, sličné básně tvořili, ano Sofokles ve vysokém věku skládal nesmrtné tragedie a Oedip na Kolonu poslední tragedii svou složil co stařec téměř devadesáteletý. Leč o tom nyní se utajili kritikové nahlížejíce námitky své nemístnými býti. Ostatně se vkusu našemu západnímu nejeden obraz groteským a divným zazdává, a tu již se do obyčejů východanů vmyslití a do mravů jejich ponořiti musíme, ač máme-li poněkud smysl knihy pochopiti.

V. Zbývá ještě nejedna otázka o knize naší. Před jinými potřeba se tázati na příčinu a na účel, pro který apoštol a evangelista Jan knihu tu vydal. Kniha naše prorocká jest a zjevení budoucích věcí jest účelem nejbližším. Ale výjev ten a ten do budoucna otvor učiněn ode Pána, od něhož Jan zjevení přijal 1, 1. za dvěma zvláště účelema, jedním, aby víra beze směsi a život bez úhony v církvi panoval, druhým, aby vyznavači nedali se žádným sebe tužším pronásledováním od víry v Krista odvésti. Obojí ten účel sbíhá a sjednává se v utužení a upevnění křesťanů ve víře. Není to věštba, jak raděj potěcha, není kompendium historie neb dogmatiky, nébrž svrchovaná poesie, kdež myšlenky a vidy a idey všechny masem a krví se odívají a názorně a obrazně se vše představuje. Jak Heródes Krista hned po narození zahubiti usiloval, tak se svět spíkl církev Boží v kolébce ihned usmrtiti. Od Židů vzalo pronásledování počátek, brzo ale meč na církev na obě strany ostrý vysopila vláda římská. Za Neróna již krev tekla těch, kteří jméno Páně vzývali; za Domitiána ale tak se rozzuřila a rozsápala ta protivná moc proti choti Boží, že se nejedněm zastesklo, ano, že nejedna duše se

na rozpači o budoucnou církev ocitla a nejedna také sama u víře se kolísati a viklati počala. K rozmnožení těch svízeli a útrap církve Boží v lůně samé církve povstali aneb aspoň k ní přitočili se bludařové, jenž její vlastní sílu, živodárnou šťávu v žilách jejích otrávití a nakaziti a tak na sutinách jejích své soustavy vzdělati zaměřili. Smutné ty okolnosti přiměly věčného pastýře církve Boží útěchou se jí propůjčiti a Janovi apoštolu uštědřiti vidění, jimiž srdce věrcův u víře utvrzena, utužena a ukřepena a v útrapách potěšena byla. A tím spíše se Pán sklonil k udělení vidin apokalypsy, poněvadž pronásledování nemělo přestati, nébrž dle nevyzpytných soudů Božích po tři sta let trvati, ano samým bludům tak na vrch vzejíti, že se již po církvi veta zdáti mohla. Proto blahoslaví ty, jenž čtou a zachovávají, co psáno tam jest 1, 3., proto vyličuje soudy, jenž nepřátely církve zastihnou, ukazuje, že protivenství k ocídění církve slouží, vytýká odplatu, která věrným a vytrvalým Páně vyznavatelům uchována jest a odkazuje na příchod Páně a na nevadlou korunu jim v nebesích složenou, jakož s druhé strany vystihuje pokuty připravené těm, kteří by se zviklati a k bludům uloviti dali. Obrazně sobě vede kniha a potěchy ty a pokuty se plasticky vtělují a ne tak sluchu jako zraku se namítají a zrcadlo naskýtají, v nichžto budoucí osudy dobrých i zlých vida snadně potěchu vážití a k stálému bojování ve svízelech a strastech se ozbrojiti mohl jistoty nabyv, že brány pekelné církev nepřemohou, an ji Pán všemi nebezpečími beze škody vítězně do hradu svého na nebeském Jerusalemě uvede. Z toho i sami sílu k bojování bráti mají, ješto kdo zvítězí, ten korunován bude. Ten účel se všady snadně spatřuje a čtenář, ač by nerozuměl jednotlivým obrazům a podobám vezdy ze čtení knihy té posvátnou horlivost a nadšenost odnáší.

VI. A tu se setkáváme s nejtěžší otázkou, se spůsoby, jakými kniha naše od rozličných vykladatelů *vysvětlována* bývá a který spůsob by nad jinými předkovati zasluhoval. Přede vším tu věděti sluší, že kniha pro rocká téměř vezdy zraku lidskému nějakým závojem zastřená se naskýtá, jenž teprv samo vyplnění předpověděných věcí odestírá. Co teprv za dob budoucích po přechodech a převratech ve skutečnost vstoupí, nemůže mysli tak prozračně, jasně a určitě se vyskýtati jak věci, které již staly se, jimž vyrozuměti nebývá tak pracno a trudno. Tudy již sv. Ireneus ukazoval, že nejlépe jest po-

čekati, až by věci ty vyplnily se, an výklad tehda teprv práv a dostatečen bude. Potápěče tu z Déla potřebí, jak praví vykladači narážejíce na Sokratovu odpověď Euripidovi danou na otázku, co by o spisech Heraklových držel; pravil totiž skromný ten filosof na tu otázku: Čemu jsem vyrozuměl, to jsem výborným býti shledal, myslím i ten díl výboren jest, jemuz jsem nevyrozuměl, leč aby tu člověk se neutopil, musí noříčem z Déla býti, t. j. musí netoliko v písmě co v moři snadně se pohybovati docela v podstatu jeho takorčka se potopiv, nébrž musí nějakou s hůry míti pomoc a osvětu, aby tuto na bezcestí nezabloudil. Jednak není knihy pod světem, jenž by toli byla výkladů sobě vymohla, jako apokalypsa Janova. Od nejstarší doby sv. otců až na dobu nejnovější nesčíslná řada se vykladatelů a průvodců naskýtá. Ale rozličné jsou cesty, kterými se rozliční vykladatelé dali a kterými nás voditi usilují. Praví Salmeron, že výklad apokalypsy rovná se kvadratuře kruhu, o níž se povídá, že poznatedlna jest, ale nepoznána. Ribera vece, že jest to moře veliké plné bouře a vichorů, kdež každá zemská moudrost troskotá, tápá a polykána bývá. Leibnitz vece, že apokalypsa musí se považovati co spis, jenž patří mezi spisy nejvíce uměle skládané ze starožitností. Má takovou prostotu jazyka, takovou zvláštnost slov, tak vysokou velebnost myšlének a takové blesky slohu (*lunnéres du discours*), že ji nelze čísti bez divení se a bez pohnutí až do základu duše. Otcové a nejstarší spisatelé celou knihu táhli ku příští Páně druhému a ke dni soudnému vyjma asi tři prvnější kapitoly, jenž o stavu církví tehdejších slyšeli. Ovšem tu těžko bylo pouštěti se ve vysvětlování jednotlivých částí a ponejvíce sobě při všeobecných rozhledech a obzorech vedli. Když ale postupem času rozhled jejich se více a více šířil, tedy ve věku středném předešlý výklad v celku podržán sice byl, ale nejedna částka místněji vysvětlovati se počínala, ješto z událostí již nyní minulých se světlo na temné části ty knihy naší líti domníno. Konečně vystoupil Bossuet a s ním nový spůsob vykládati apokalypsu zavládl. Bossuet drží, že věci, o nichž apokalypsa jedná, již ve čtyrech stoletích se vyplnily, a že obrazové a vidění její se odnášejí ku pronásledování, jež církev od Židů, pohanů a bludařů za dob prvních čtyř století trpěti musela, až se jí konečného vítězství dostalo. Výklad ten vypůjčuje sobě světla od historie a sestoupaje do nejskrytějších dolů jejich vynáší výtěžky, jimiž te-

mné části písma našeho zřejmí a se ozračovati vidí. Při tom neustrnují následovatelé toho výkladu tak na událostech předešlých, aby rozhled ku budoucnosti zamítali, nébrž pod literou spatřují plamenné nákresy časů budoucích a obzvláště soudu posledního. Tím netoliko svobodnější ruch do výkladu přichází, nébrž také ten způsob přízní a sjednává se poněkud s výkladem starožitnosti.

Ale nezůstáno při tom historického výkladu na prvá čtyry neb pět století stěsnění, nébrž nověji rozhled v tom tak rozšířen, že apokalypsa nějakým nákresem veškeré historie církve a světa býti pokládána. Ale i tu dvojí grupa či skupina se musí rozeznávat. Jedni totiž apokalypsu počnouce od hlavy šesté postupmo k historii přilicují a přitvořují; jiní ale souřadně si vedouce praví tolikráte se opakovati nástiny budoucích osudů církve a světa, kolikrát nová řada vidin se opakuje, tak že sedmerem trub totéž co sedmerem pečetí dříve a co sedmerem číší později se vyličuje. Tam *postupný*, tuto *souřadný* a *souběžný* způsob výkladu spatřujeme. V grupě této poslední se nalézají, kdož i tři prvé kapitoly ku proroctví táhnou a jmenovitě v sedmeru listů od Jana k sedmeru církvem psaných náčertch sedmera dob církve spatřují, totiž dobu apoštolskou v Efeské, dobu mučnickou až do Konstantina císaře ve Smyrenské, dobu velikých otců církevních až do Karla Velikého v Pergamské, dobu pokojného rozvoje až do Karla pátého v Thyatirské, dobu nepokojů v Sardské, dobu rozkvětu a vítězného rozvinu ve Filadelfijské a dobu konečnou za antikrista v Laodicejské církvi nasloněnu a naobrazenu spa-

trují. Ti jak již praveno všady v následujících dílech apokalypsy, kdekoli se číslo sedmeré vyskytá, tytéž doby jenom místněji vyličený nalézají. Symbolika proroků St. Z. jest základem výkladu apokalypsy.

Ještě pak o dvojakém výkladě, obojím od předešlých odchodném, zmíniti se musíme. Jeden jest přičasný či přिकासový, jenž totiž všechno, co se v apokalypse vyskytá, táhne jediné k dobám a časům skladatelovým, proroctví o budoucích věcech nepřipouští. Jest to výklad racionalistů, odchodný ovšem od církevné pravdy, ješto sobě představuje apokalypsu co umělý výtvar lidského ducha, jimž jenom boj a vítězství myšlenky křesťanské a dogmatický náhled o příští Kristově obličen jest.

Druhý způsob, jehož tu ještě dotknouti musíme, jest výklad mravný, na němžto nejedni ze starých ustrnuli, k nimž někteří z novějších se přidružili. Ti nehledají právě výkladu jednotlivých částí a slov knihy naší, nébrž na naukách dogmatických a mravních přestávají, k nim především probledajíce a pouze o vzdělání duchovní, jež z knihy čerpají, se starajíce. K nim přičísti můžeme i ty, jenž historicky tři prvé hlavy, a prorocky tři hlavy poslední vykládají, věci ostatní ode čtvrté až do dvacáté kapitoly toliko ku mravným účelům táhnouce.

Konečně bychom se měli zmíniti jedním aspoň slovem o nepřátelských a téměř vražebných výkladech, jenž knihu tu naši za vyličení konečného pádu církve římské považovali, k nimž i Bratři rozokým nějakým pohledem požírají; leč lépe bude o tom se odmlčeti, ana věc ta téměř směšna jest.

Hlava 1.

Přístup o názvu a důležitosti spisu; 4. přípis knihy té sedmi církvem v Asii a pozdravení jich jménem Kristovým; 9. vypravování o zjevě sobě dané a 11. vylíčení Syna Božího u prostřed sedmi svíců a se sedmerem hvězd, jejichž význam 20. se vysvětluje.

1. Zjevení Ježíše Krista, kteréž dal jemu Bůh, aby ukázal sluhám svým, co se má díti brzy a oznámil je, poslav skrze anjela svého sluhovi svému Janovi, 2. kterýž osvědčil slovo Boží a svědectví Ježíše Krista, cožkoli viděl. 3. Blažen, kdo čte a slyší slova prorocství toho a zachovává, což v něm napsáno jest, nebo doba blízka jest. 4. Jan sedmi církvem, kteréž jsou v Asii. Milost vám a pokoj od toho, kterýž jest a kterýž byl a kterýž přijde a od sedmi duchů, jenž před trůnem jeho jsou, 5. a od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, prvorozenec mrtvých a kníže králů země, kterýž zamiloval nás a obmyl nás ode hříchův našich v krvi své 6. a učinil nás královstvím a kněžími Bohu a Otci svému; jemu sláva a vláda na věky věků Amen. 7. Až béře se s oblaky a uzří jej všeliké oko a ti, kteří ho zbodli, a rozkvílí se nad ním všechna pokolení země. Ano, Amen! 8. Já jsem alfa i omega, počátek i konec, praví Pán Bůh, kterýž jest a kterýž byl a kterýž přijíti má Všemocník.

Kniha naše nese hned na počátku jméno svoje napsáno a jmenuje se *Zjevením Ježíše Krista*, jež dal mu Bůh ukázati sluhám svým, co se má díti skro a oznámil je, poslav skrze anjela svého sluhovi svému Janovi. O slovu zjevení jsme jednali v úvodě a viděli, že se sbíhá se slovem prorocství předmětnou stránkou a podkladem jeho jsouc. Člověk přijímá zjevení chovaje se při tom vnímavě; když ale o tajemství sobě zjevená s jinými zděluje se, stává se prorokem či pronositel; a tudy se kniha naše hned v. 3. *proroctvím* zove. Tak vece i Pavel 1. Cor. 14, 6. *Což bych prospěl přijda a mluvě cizými jazyky, kdybych s vámi nemluvil buďto zjevením aneb poznáním, buďto proroctvím aneb naukou.* Ve čtveru členů těchto zří poznání k nauce a zjevení se s proroctvím váže. Prvnějším párem se obyčejný lidský postup vyjadřuje, an člověk co zpytováním poznal, jiným naukou zděluje; druhýma dvěma slovy vyšší a nadpřirodná cesta se vystihuje; člověk dosáhá vědění svého zjevením, vyšším od Ducha sv. pochozím zdělením, jež jiným pronášeje se prorokem stává. Ale i to jsme pravili, že apokalypsa v užším smyslu znamená vynesení budoucích osudů církve Boží a prorocství o dalejším rozvoji říše Boží, až do konečného přechodu jejího ve věčnou říši po příští Páně. Přislíbil apoštolům Kristus Pán Jo. 16, 13., že jim Duch svatý také věci budoucí vyjeví. Tuto se to děje od samého Pána a tudy klade Jan ke slovu *Zjevení* slova *Ježíše Krista*, což jest genitivem původu, zjevení, jenž od Ježíše Krista pochází. Tím se namítá rozdíl naší knihy od knih jiných písma svatého. Veškeri spisové Nového i Starého Zákona pode vlivem Ducha Božího ustrojeni byli; ale při knihách jiných apoštolé a

evangelisté také zvláštního pokladu vynášeli, samočinni také jsou, tuto Jan více jenom vnímavým bývá a věci jemu ukázané od Krista na světlo vynořuje. A tudy spatřujeme rozdíl mezi proroky Starého Zákona a mezi Janem; oni obyčejně počínají těmito nebo podobnými slovy: Slova Jeremiáše syna Helkiova; vidění Isajáše Amosovice; Stalo se slovo k Ezechielovi, k Jonáši, k Joelovi atd.; tuto ale Kristus sám se jeví Janovi a tajemství jemu odkrývá a oddívá tak, že Jan větší ještě měrou než starozákonní proroci při pouhé vnímavosti ostává. Ale Jan nepřestává na bližším prameni věcí sobě zjevených, nébrž výšeji vzestoupá ku prazdroji, k Bohu, an dokládá o zjevení, že Ježíši Kristu *je dal Bůh*: Podle své s Otcem spolubynosti věděl Kristus ovšem dokonale, jakým během osudové církve půjdou, co církev podstoupiti musí, až konečně se vítězství domůže; leč tu se Kristus považuje co spasitel, ředitel a hlava člověčenstva a tedy více k lidské bytnosti jeho se zří, ač jinde apokalypsa k božské jeho podstatě hledí, právě, jak týž sv. Jan v evangeliu již k odvislosti Páně od Otce, již k jeho samostatnosti a s Otcem spolubynosti hledí. A tak obojí praví Pán v evangeliu, že má všechno, co má Otec a že nic nemá, čeho by od Otce neměl. Jo. 5, 17. *dí Otec můj působí, i já působím.* A Jo. 14, 10. *Otec, jenž ve mně jest, působí skutky.*

Tázeme-li se, kdy Otec zjevení to dal Synu svému, tedy se theologové rozcházejí a činí tu dva tábory, právě jak jsme o tom při evangeliu sv. Lukáše 2, 52. pozorovali. Avšak se tuto i té otázky o času, kdy Ježíš od Otce zjevení to obdržel, lišiti můžeme, na tom přestávající, že apoštol klade zjevení to dáno býti tehdá, když je on od Ježíše přijal, poněvadž dosavad skryto bylo, a poněvadž Syn Boží k lidstvu se takto měl, jako by právě nyní byl je přijal od Otce, když je apoštolu Janovi oznámil. Ve všeobecných obrysech již sice u synoptiků se proroctví Páně o osudech církve a o konci tohoto věkování nacházíme; ale okoličnosti za Domitiána přenáramné smutné vymáhaly, aby Syn Boží nyní místněji ku potěše církve o těch věcech se otevřel.

To se pak za jistým účelem dalo, aby totiž *ukázal sluhám svým Pán, co se má státi brzo, skoro.* Sluhami netoliko prorocy rozumí, jejichž zástupcem tu Jan jest, nébrž vůbec veškerý křesťany, ješto všem jim ku potěše a posile se věci ty oznámiti měly skrze Jana apoštola; v následujících slovech poslav skrze anjela Janovi udává se cesta,

kterou by věci ty ku známosti veškerých sluhů Páně přijíti měly. *Sluhami*, či jak v řeckém a latinském zní důrazněji otroky, roby Kristovými slují křesťané, že je Kristus krví svou docela majetkem svým učinil a že oni jarmo Páně na sebe vzali. *Co se má*, co náleží, co musí *státí se skoro* či brzo a v krátkosti, to jest předmětem zjevby té. *Nedí co se stane*, nébrž *co se má státi*, an nechce jenom jistotu toho věcí budoucích vyjádřiti, nébrž i říci, že se věci ty dle věčných rad a stanov Božích dítí musejí a sice, jak dále dí, brzo a *skoro dítí musejí*. Slovy těmito se vyplnění zjevby do blízké budoucnosti klade. Tudy nevidí dobře, kdož celou apokalypsu do časů posledních odkládají; aniž ti na pravdě jsou, kdož míní, že se tu musí míra Boží bráti, podle níž tisíc let jest jak den jeden Ž. 89, 4. 2. Petr. 3, 8. Bůh mluvě k lidem užívá slov lidských a míry lidské; nad to chce Bůh zjevením sluhy své potěšiti a proto po lidsku mluvití musel, ana by se jinak slovy jeho potěcha neobnášela. Dí pak, že skoro a brzo se věci dítí budou, poněvadž osudové církve, jež vyličuje, již tehdá vyplnovati se počínali.

Ačkoli ale od Krista pochází zjevení, jednak Janovi se ho nedostalo, leč prostřednictvím anjela, jak dále Jan sám o tom praví *Oznámil je poslav skrze anjela svého sluhovi svému Janovi.* Sličný pořádek věcí se spatřuje: Bůh dal je, zjevení budoucích věcí Ježíšovi, Ježíš anjelovi, anjel Janovi; anjelé zajisté jsou služební duchové Hebr. 1, 13., jenž přicházejí posílání ke spáse lidí. Slovo *poslav* stojí absolutně, osaměle, jak se to v písmě nejednou děje: anjela poslav anjelem oznámil věci budoucí Janovi. Ovšem Ježíš sám se Janovi zjevuje nížeji hned ještě v naší kapitole a jemu sedmero listů diktuje a jeden ze živoků 6, 1. a jeden ze čtyřmečtíma starost 7, 13. Janovi vidma vysvětluje; přece ale právem píše Jan, že se mu anjelem známostí zahalených věcí dostalo. Nejdůležitější dvě části, pád Babylónu a sejítí nebeského Jerusalema v kk. 17, 1. 22, 1. se Janovi od téhož anjela předkládají, jenž tuto na začátku apokalypsy přichází; nad to týž anjel Jana ze stavu obyčejného vědomí do vzchytu a chvatu povyšuje a jej tudy pro pochopení věcí uspůsobuje. Tak také proroci Daniel a Zachariáš, s nimiž se Jan ve způsobu nejednou stýká, anjelem ku přijetí proroctva se upravují. Zach 1, 9. ukazuje anjel prorokovi a *dává mu viděti, co ty věci jsou*, které spatřil, t. j. otvírá mu vniterné smysly při pojímání věcí jemu ukazovaných. *Sluhem svým* Jana jmenuje Kristus,

jelikož prorokem byl věci budoucí předpovídati či nastínovati máje; tak Amos 3, 7. praví, že Hospodin Bůh ničeho nečiní, co by neopověděl prorokům sluhám svým. Neklade svého dalšího úřadu nečině zmínky o apoštolství, ješto vůbec známo bylo, že Jan ten na Patmu ostrově nebyl jiný leč Jan apoštol. Jméno své klade ale tuto, ač toho při evangeliu pomíjí, právě jak ve Starém Zákoně při knihách historických se jméno spisovatelovo nepřikládá, při proroctvích se ale přičinuje; dějepis vezdy k dějům prohlídká, a osoba spisovatelova do pozadí ustoupá, proroctví ale docela od osobnosti prorokovy zavislo.

Jednak Jan o sobě klade příznaky nějaké, o jejichžto smyslu pochybnosti býti nemůže. Dí *kterýž osvědčil slovo Boží a svědectví Ježíše Krista, cožkoli viděl*. Někteří slova ta táhli k evangeliu a k listům Janovým, pravíce, že Jan k nim zří, ješto v nich o slovu Božím řeč jest a ješto v nich Jan svědectví o Jesu Kristu vydává. Jiní, poněvadž se jim výklad ten nevhoden býti viděl, berou slova ta o ústním kázání evangelia od Jana činěném; obojí vykladači ti mají slova *svědectví Ježíše Krista* za stejnoznaká s předešlými slovy *slovo Boží*. A tím více sluší slova ta o písemném neb o ústním hlásání evangelia slyšeti, ješto hned dáleji Jan vece ve verši 9. o sobě, že byl na ostrově pro *slovo Boží a svědectví Jesu Krista*, kdež na jisto udáváje příčinu svého na Patmos vyhnanství jinak leč o ústním hlásání evangelia slyšán býti nemůže. Ale jiným se vidí, že se výkladem tím ruší souvislost s předešlými a následujícími slovy; jenž vymáhá nutně, aby výrazové *slovo Boží a svědectví Ježíše Krista* se táhli k samé apokalypse, v níž Jan osvědčuje slovo Boží, ješto celou knihou jenom Boží pravdy a Boží řeči se obsahují, a *osvědčuje svědectví Jesu Krista*, totiž osvědčuje, co mu Ježíš o osudech církve a o konci dějinstva zjevil; a poněvadž mu to všechno ve viděních zjevil, tudy se Jan k tomu vidění táhna praví *cožkoli viděl*. Praví osvědčil *ἐμαρτύρησε* v aoristu a nedí v praesentu podle obyčeje, podle něhož pro čtoucího věc, jenž se vypravuje, již do přeshlosti zasahuje; nebo to nejednou spatrujeme, že staří spisovatelé nespravují se ve svých řečích časem sepsání, nébrž časem čtení. Tak Pavel v listu k Filémonovi v. 19. dí: Já Pavel *napsal jsem* svou rukou, ješto právě píší věci ty mohl lépe říci: já Pavel píší svou rnkou. Ale i slova *svědectví Ježíše Krista* obnášejí sebou jiný smysl než jak obyčejně se berou, když genitiv Ježíše Kri-

sta se předmětně bere: svědectví o Ježíši Kristu; raděj jest to genitiv podmětu či původu podle toho, že v. 5. se Kristus zove svědkem věrným. Tímto způsobem se obsah knihy k Bohu co původu vede. Jan osvědčuje svědectví Ježíše Krista a Ježíš Kristus osvědčuje slovo Boží. Ostatně slovo *osvědčiti* jest slovo zalíbené svatému Janovi, jehož i v evangeliu nejednou užívá Jo. 3, 32. n. 15, 27. a j. Slova *cokoli viděl* nejsou zbytečna, nébrž určují místněji, o jakém slovu Božím a o jakém svědectví Jesu Kristově Jan svědčiti hodlá, o tom totiž, jež spatřil, jenž mu ve vidění okázána byla; viděním tím se vidění prorocké rozumí a všeliké lidské nálezy se vylučují. Ve verši prvním slovo se dostává k Janovi, ve verši druhém Jan si je osvojuje a k hlásání či k vyhlášení je ustrojuje, ve verši třetím je pronásí.

Posléze v názvu svém blahá těm čtenářům, kdož k věcem ve zjevbě psaným pilně prohlídkají. Dí: *Blažen, kdo čte a slyší slovo proroctví toho, nebo doba blízka jest*. Text řecký mění tu číslo a čte: *Blažen, kdo čte a (blaženi) kteří slyší slovo proroctví toho*; rozdíl ten hledí k veřejným službám Božím, kdež jeden čte a druzí čtoucího poslouchají; čísti a slyšeti slovo to, jež Jan tu ve zjevbě pronásí, velmi záslužno a spasitelné, ale jen tenkrát a tomu jen, kdož *zachovává, což v něm psáno jest*. Zachovávání jest hlavitou věcí a tudy 22, 7. k ní se zřetel bere. Tím se určuje povaha knihy té rozdílná od apokryfických apokalypes, jenž jenom zvědavost a obraznost člověka nasytití usilují; naše kniha prohlídká k upravení mravů. A tudy *zachováváním* nerozumí se pouhé do mysli přijímání a věcí těch rozjímání, nébrž životem jich pronášení. Ještě přidává k větší pobudce takového zachovávání *nebo doba blízka jest*. Jinak tu o věcech budoucích mluví než Daniel 8, 26. *zápečet vidění, nebo po mnohých dnech bude*; odkazuje tedy k dalekým dobám. V naší knize ale dí se: *Doba blízka jest*, kdež věci ty svého dokonání dojdou a kdež dobří koruny, zlí pokuty dosáhnou. Podobně 1. Petr 4, 7. vece: *Přiblížil se konec věcí, tedy buďte střídmi a střízliví atd.*

Až sem dosahá název knihy, jímž Jan zří k vynesení myšlenky, že kniha ta z Boha jest a že ji člověk čísti má se všelikou úctou, hrozeb jejich se boje a potěchami jejími všelijak i v největších svízelech a zámutcích k radostné naději se podnášeje a zvedaje. Nebo jak ctihodny musejí nám býti pravdy, jichž původem Bůh, jejichž osvědčitelem jest Kristus Spasitel, jejichž sluhové

jsou anjelé a jichž chovatelé jsou apoštolé. Tu přijde zkontrolovat, ještě země tu svatá se nalezá. Jistiti mohu, vece Bossuet, že Bůh každému čtenáři knihy této více méně světla a potěchy podle rozličné chapnosti a podle vlastního spolupůsobení udělí; srdce lačné po Boží spravedlnosti zde vezdy hojnou potravu nalezne.

A tu již po důstojném přístupu přechází Jan ku připsu a dí: *Jan sedmi církvem, které jsou v Asii. Milost vám a pokoj od toho, kterýž jest a kterýž byl a kterýž přijde a od sedmi duchů, jenž při trůnu jeho jsou, a od Ježíše Krista.* Církev tyto se nížeji v. 10. vyčítají. Jsou to církve, s nimiž sv. Jan ve zvláštním svazku stál a jež v Efesu bydleje řídil a spravoval. Jsou církve v Efesu, ve Smyrně, v Pergamu, Thyatíře, v Sardech, ve Filadelfii a v Laodicee městech Maloasie prokonsulárné, o nichž místněji mluvit budeme níže. O prokonsulárné Maloasii jsme již nejednou poznali, že ji činily provincie, jenž přiléhaly k moři egejskému a že se jimi obsahovaly Frygia, Mysia, Jonia, Karia a Lydia. Byly v krajinách těch také jiné ještě církve, v Milétě, v Hierapolis, v Kolossách, v Magnesii, v Trallech a v jiných městech, o nichž není pochyby, že v nich víra křesťanská tehdy již kvetla. I táží se, proč jich apoštol nížeji a tuto pomínul, sedmi církvem jenom píše? Zdálo se některým, že ostatní církve vrchmocnosti Janovy neuznávaly, jak Jan 3. Jo. 9. o Diotrefovi žaluje, že se jeho poslouchati odpirá a na nějakém proti němu vzdoru ustrnuje. Leč ta hypotéza spoléhá na nejistém základě, a nemůžeme nijak místo dáti, že by církve se byly proti autoritě takového apoštola, ježto Pavel již v listu ku Galatům sloupem církve nazývá, přičítati a z ní se vyzouvat chtěly. Diotrefes to činil o své ujmě a bezmála od Jana na to s úřadu složen a na místo jeho Demetrius byl ustanoven. Raději musíme za to míti, že církve ty co chovánky Janovy zvláštní jeho opěky okoušely. Že ale z nich sedm vyvolil těch řečených, stalo se bezmála také pro posvátnost čísla sedmerého. Sedmi církvem píše a sedmerem tím veškery církve zahrnuje: sedmi církvem píše, že v církvi Duch sv. obývá, jenž sedmerem darů svých se jí propůjčuje; sedmi církvem píše, že píše pozdravení od *sedmi duchů, jenž přistojí před trůnem Božím.* Jmenuje sebe jenom pouhým jménem Jan žádného přísudku sobě nepřičíněje; tím již naskytá se, že autorita jeho povšechně uznána byla přede všemi jinými Jany, tak že slyšící jméno jeho na něm přestávali.

Vzkazuje pak Jan v tom svém připsu sedmi církvem *milost a pokoj* od Boha, od sedmi duchů a od Jesu Krista. Milost Boží jest pramenem a zdrojem všech darů ducha svatého, ano jest ona těmi dary, jimiž člověk odpustu hříchů a úkřepe a posily k bohumilému životu dochází. Z ní se řine pokoj, jenž záleží v dokonalém ovládnutí všech hnutí pletských, v povstání ze spojení s Bohem blaženosti, jenž nápotom ve věčnou blahost zaměnití se má. Poněvadž pak v neustálých protivenstvích toho nelze tak snadně dosíci, tudy slovem pokoj obnáší se také pokoj, mír a poklid vněšný a zbavení všech útoků a nápadů a náběhů nepřátelských. Užívá Jan stejného pozdravení, jež u Pavla Rom. 1, 7. 1. Cor. 1, 2. a j. nalazáme; církve zajisté, k nimž apokalypsa zří, ponejvíce ode Pavla založeny byvše přilípily k tomu pozdravu ode Pavla užívanému a tudy Jan v těch církvích, kdež druhdy Pavel působil, nyní rád veda, nevolil se zobyčejného u nich a jim milého pozdravování lišiti. Nasvědčuje té příčině i konec apokalypsy, jenž se s konci listů Pavlových shoduje. Tertullian Marc. 5, 5. píše, že před sesláním Ducha svatého co ukončením díla spásy Pán i apoštolé pozdravovali slovem *pokoj*; nápotom ale přidáno slovo *milost*, ješto ohlašovali, že již Kristem milost všem lidem zasloužena a zjednána byla.

Ale přece se pozdravení Janovo velmi liší ode pozdravení Pavlova. Pavel pozdravení vzkazuje prostě od Boha Otce a od Ježíše Krista; Jan obstižnějším a složitějším způsobem sobě veda vzkazuje milost a pokoj *od toho, jenž jest, jenž byl a jenž přijde a od sedmi duchů, jenž jsou před trůnem jeho a od Ježíše Krista, kterýž jest svědek věrný, prvorozenec mrtvých a kníže králů země.* Slovy *jenž jest, byl a přijde* opisuje se Bůh podle věčitého a neproměnitelného jestování a bytování svého a nalezá se v nich nárazka na jméno Boží, jímž se Bůh nazýval k Mojžíšovi Exod. 3, 13. 14. *Já jsem, který jsem.* Stačilo říci: *od toho, jenž jest*; leč Jan nepokračuje metafysicky, nébrž prakticky hledě ku potřebám lidským a jak dí sv. Augustin pro proměnu časů, v nichžto my za smrtelnosti své se pohybujeme. Nedí se *byl*, jako by zajíti mohl, aniž se dí *bude*, jako by teprv povstával. Podivno však přichází, že nepraví Jan: *jenž bude*, nébrž *jenž přijde* a o Bohu Otci to praví, ješto víme, že se to Synu Kristu Ježíši připsuje. Leč nedí Jan *jenž bude*, nébrž *jenž přijde*, prohlídaje k tomu, že Bůh radu svou o pobožných a nešlechtných ve skutek uvede; pře-

náš totiž Jan budoucné bytí Boží na průkazy moci a spravedlnosti Boží. Může sice k umocnění potěchy mnoho přispívati slovo *bude*, když potěšenci a utlačenci sebe vědí v rukou Božích, jenž nikdy nehyne; ale mnohem silnější důraz jde ze slova *kterýž přijde*, který hotov jest a již téměř jde, aby soud vykonal nad utiskateli a utlačenci z rukou jejich vytrhnul. To jest nejlepším rukojemstvím pomoci Boží v příhodný čas, to chová v sobě sklady potěchy nevyvažitelné. Myšlenka o neproměnitelném a věčném Bohu jest skála, o níž veškera pýcha a veškera zoufalost a malomyslnost stroliti a sdroponiti se musí. Bůh vezdy přítomen bývá a bdí nad vyvolenci, ačkoli se zdá od tomen býti a církev opouštět, ješto ubolává a pleknem vrahů svých krvácí. I přibude a vychvátí z tisícera nebezpečí a církev osedne trůn a věčně s Pánem kralovati bude. Níže 4, 8. se jiným pořádkem slova ta vyskytají: *jenž byl, jenž jest, jenž přijde*; předchází slovo *byl*, an pohled do budoucna rozdíl mezi dřívějším neb pozdějším slov *byl a jest* kladením upozaďuje. Ještě pozorovati, že v řeckém textě nesklonně se kladou slova *jenž jest, jenž byl a jenž přijde*, aby sloučenost a spojitost jejich v jeden pojem tím více vynikala.

Tu nás ale nesnáze potkává, když dále sobě text rozbíráme: *Od sedmi duchů* vzkazuje Jan pokoj a milost *a od Jesu Krista*. Kterak takového kladení duchů před Jesu Kristem? A co se rozumí sedmi duchy těmi? Nejedni za to mají, že těmi duchy se rozumějí andělé, ješto nejednou v písmě svatém co při trůně Božím přístojnící přicházejí, jak u Tobiaše 12, 15. o Rafaelovi se dí, že *jest jeden ze sedmi, jenž stojí před Bohem*. Tak Dan. 10, 13. U Luk. 1, 19. praví Gabriel o sobě, že *stojí před Bohem*. I odvolávají se ti vykladači na to, že anjelé nemalou moc od Boha obdrželi a že jim nad církví a nad lidmi jednotlivými péče svěřena, ješto jsou služební duchové k spáse vyvolenců Božích posílaní. Hebr. 1, 14. A tím více, praví oni vykladači, rozumějí andělé, ješto níže 8, 2. o anjelech řeč jest: *A viděl jsem sedm andělů státi před Bohem*. Ale jiní vykladaelé ukazují na rozdíl, že těch sedm anjelů *stojí* před Bohem, těchto sedm duchů ale že *jsou* před Bohem. Dále, kdyby se anjelé rozuměti měli, kterak je může Jan předkládati před Kristem? kterak od nich *milost a pokoj* vzkazovati? A kterak by byl Jan mohl vynechati Ducha svatého, od něhož přece veškera pronásledovaná a stížená církev tak potřebná potěcha pochází?

Svatý Farel.

ozvláště ješto o něm nížeji 2, 11. mluví? Tudy sv. Eucherius, sv. Beda a jiní nesčíslní rozumějí *sedmerem duchů* jednoho Ducha svatého, jenž sedmerem se klade, poněvadž Jan nehledí k bytnosti, nébrž k působení Ducha svatého a k rozličnosti darů od něho pochozích a církvem poskytovaných a k různému způsobu, jakým Duch sv. církev řídí a spravuje. Tak druhdy duch Boží Gen. 1, 1. nad pravodami světa se vznášel, světoplozí moc rozsévaje. Tak u proroka Zachariáše 4, 10. s potěchou vidí závaží v rukou Zorobabelových ono *sedmero, jenž jsou oči Boží, co probíhají veškeren svět*. Sedmerem očí rozumí prorok prozřetelnost Boží. Tak zde sedmero duchů zastoupá Ducha sv. a Duch svatý se klade před Krista, poněvadž není řeč o vniterném poměru božství, nébrž o působení Ducha v církvi Kristově, o osvětě a posvětě od něho církvi poskytvané. Sv. Augustin dí: Zdali se nepraví ve Zjevení o sedmeru Duchů Božích, ješto předce jeden a týž Duch jest, jenž rozděljuje každému jak chce?

Klade Ducha sv. před Kristem, poněvadž o Kristu mnoho klásti a jeho slova k církvem uváděti hodlá. O Kristu pak klade: *A od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, prvorozenec mrtvých, kníže králů země*. Sluje Kristus *svědkem*, poněvadž učení nepronášel o své ujmě, nébrž je od Boha odváděl, a sluje *věrným* svědkem, poněvadž mluvil jenom to, co viděl a věděl. Tak dí Jan o něm: *Co slyšel a viděl, o tom svědčí; kdo svědectví jeho přijímá, ten pečeti, že Bůh pravdiv jest*. Jo. 3, 32. 33. V Starém Zákoně již bylo předpovědino, že svědkem věrným bude. Jes. 55, 4. kdež o Kristu Bůh Hospodin praví: *Aj svědkem ustanovil jsem ho národům*. A Pán sám stojí před Pilátem Jo. 18, 37. dí: Já jsem se na to narodil a na svět přišel, abych pravdě svědectví vydal. Naráží na Ž. 88, 38., kdež o Bohu Otcí vece: *Svědek na výsosti věrný*. Svědčil Kristus o Bohu, o lásce jeho k lidem, o církvi a rozvoji jejím a o konečném vítězství jejím. Ke všemu tomu sice zří slova *svědek věrný*, ozvláště ale hledí k těm věcem, z nichž pro zarmoucené křesťany plyne potěcha, jakož byli výrokové Páně: *Buďtež dobré myslí, já jsem svět přemohl* Jo. 16, 33., já s vámi jsem do skonání světa Mt. 28, 20. Jmenuje Krista *prvorodým mrtvých* t. j. jenž první z mrtvých povstal. Vstání z mrtvých se klade co nějaké nové zrození a Kristus prvenec jest mezi těmi, jenž zesnuli byli. On svémocně vstal a tím stal se vzorem a obrazem všem, kdož po něm z mrtvých vstanou. Vstali

ovšem někteří dříve, jak Lazar a j., leč ti opět umřeli; Kristus ale vstal z mrtvých k životu nesmrtnému a neporušitelnému. A tudy jej nazývá Pavel *prvotinami zesnulých* 1. Cor. 15, 20. Podobně jak na našem místě zve týž apoštol Pavel Col. 1, 18. *prvorodcem mrtvých*; prvorodec jest toli co prvenec, popředník, náčelník. Slovo to mocně působilo ku potěšení; nebo tím se naskýtal myšlénka pronásledovancům, že druhdy života věčného dojdou, ač by nyní všelijak hubeni a odpravováni byli. Prokázal se svým z mrtvých vstáním Kristus pánem bytí života i smrti a tudy co překonatel smrti i těm, jenž s ním spojení jsou skrze víru a lásku, se prokázati hodlal a smrt nebude pro ně leč přechodem k životu věčnému. Tak sám Pán i níže 18. těší církev řka: *Byl jsem mrtev a aj žiji*. Ale tím větší potěchu dává jim pravě, že jest Ježíš *kníže králů země*. Již v Žalmu 88, 28. předpovědíno: *A já za prvorozence ustanovím ho a za vyvýšeného nad krále zemské*. Daniel 4, 17. králem králů Hospodina jmenuje a tudy Jan Kristu Pánu božskou poctu připisuje. I níže v naší knize sluje Kristus pánem pánů a králem králů 17, 14. ano 19, 16. na rouchu a na bedrách napsáno má týž titul král králů a pán pánů. V tom svrchovaná spoléhá potěcha. Nebo který král může obdržeti nad králem králů? Koho se přijde církvi báti, jestliže ji opatruje Kristus? Ovšem ho nejeden král, ano i nejeden nekrál nectí, ano i jím pohrdá, poněvadž přece církev zkouseti a pronásledovati dopouští; ale nicméně prokáže se svým časem a právě když toho potřebí, a potře ty, jenž se na něm uráželi.

Již pak o Kristu přičinuje tři přísudky takové, které mocné byly potěchou je proti všelikým návalům ozbrojiti. Činí to způsobem slavosloví či doxologie, v níž Kristu Pánu věčnou slávu připisuje nejinaak než to Bohu Otci se děje. Tak dle textu řeckého, jenžto čte v dativu *τῷ ἀγαπῶντι ἡμῶς*. Vulgáta doxologii na poslední slova klade, tak že se táž doxologie může i k Otci potahovati. Nebo takto si vede text vulgáty, slova další s předešlými spojujíc: *kníže králů země, jenž zamiloval nás a obmyl nás ode hříchů našich v krvi své a učinil nás královstvím a kněžím Bohu a Otci svému, jemu sláva a vláda na věky věků*. Lépe ta doxologie vyniká v textu řeckém: *Tomu, jenž miluje nás, jenž nás umyl ode hříchů našich v krvi své a učinil nás královstvím a kněžím Bohu a Otci svému, tomu (buď) sláva a vláda na věky věků*. Tu se doxologie patrně

ku Kristu odnáší. Rozdíl jest i v tom, že vulgáta čte *jenž zamiloval nás* a řecký text osvědčenější čte *jenž miluje nás*. Leč ta různost splývá na jedno, jak samozřejmo jest, ješto v aoristě zamiloval se i přítomné milování obsahuje. Od věčnosti nás zamiloval, ale miluje nás pšud, ač v nebeské říši se ocitnul. Jestli ale zamiloval nás a lásku posavád k nám chová, tedy nebude se nečinně a nejetně dívati, když nás pronásledují a umučují, nébrž přihlédne, aby oprostil nás časem svým. Svrchovanou lásku svou pak ukázal, an nás *obmyl v krvi své*, umřev za nás na kříži; čtení *jenž nás rozvázal od hříchů v krvi své*, méně zaručeno jsouc vhodnějšímu čtení *obmyl nás* ustoupati musí, ač i sinajský jemu nakládá. Obmytím se rozumí oprostění od hříchů a záporné stránky té Jan dotýká jenom, poněvadž hlavitě prohlídá k smrti Páně, v níž svrchovaná pohnutka a pobudka ku potěšení a posílení leží: jestliže nás Syn Boží až do té smrti miloval, kterak by zapomenouti mohl na nás a nás svou dobou nezavítati svízeli a útrap a příkoří na nás hrnoucích se? Ostatně nevylučuje slovo *obmytí* kladnou stránku ospravedlnění a posvětu sebou obnáší, ješto 7, 14. roucha člověková v krvi Kristově netoliko čistí se, nébrž i lesknoucími se stávají.

Dvojí věc o Kristu pravil dosud, z níž ozvláštní potěcha pro utištěné křesťany plyula, jednu o lásce jeho, druhou o smrti jeho. Přidává třetí pobudku, an dí: *jenž nás učinil královstvím a kněžím Bohu a Otci svému*. Místo *královstvím* čtou někteří učinil nás *králemi*; leč to čtení o mnoho méně osvědčeno jest. Nad to text řecký vynechává částici a mezi slovy *královstvím a kněžím*, tak že slovo kněžím jest nějakým přístavkem předešlého slova království. Z různocnění dotčených ale vyniká, jak se slovo *království* bráti má a za druhé plyne, že slovo *kněžím* se slovem *království* nejoužejí se poutá. Slovo *království* totiž neběže se ve smyslu trpném říši znamenajíc, nébrž ve smyslu kladném, panství a vládu značíc, a smysl jest, že nás učinil králemi; ale králemi takovými, jenž spolu kněžím jsou. Vláda a panství se dostalo nám. Ale vláda ta není světská, nébrž duchovní. Všickni křesťané jsou králemi a kralují Kristem nad zlými vášněmi, nad pokušeními zloduchů, nad smrtí. Ale i to ve slově tom se zahrnuje, že křesťané druhdy světem ovládnou, ješto Kristu všekeři národové za podnož se podrobí. Tudy vece 2, 26. *Kdo zvítězí, tomu dám vládu nad pohany* a 5, 10. praví: že věrcové vládnouti budou na zemi.

Ale i *kněžími* nás učiní; kněžími vnitřními, jenž Bohu slouží a jemu oběť chvály, díků, poslušnosti, lásky, almužny, postů a veškerých ctností přinášejí. Základné místo té nauky se nalezá Ex. 19, 6., kdež Bůh vece k Israelitům: *Budete mně královstvím kněžským.* Nad to vece sv. Petr o křesťanech: *Vy tedy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid údělný.* 1. Petr 2, 9. Sv. Petr slova *kněžské království* zaměňuje na slova *kněžstvo královské*, že kněžství i království či království nejenom úzce spojena jsou, nébrž sebe zastupovati mohou a sebe vespolek zahrnují, kněžství dotčené chová v sobě království a království chová v sobě kněžství. Již při výkladu na list sv. Petra jsme pravili, že tu právě jak v Zákoně Starém jest řeč o kněžství a království ideálním a že při tom reálné kněžství v církvi Boží tak dobře ob stojí, jak v Zákoně Starém. Sv. Řehoř Vel. vece: Dobře svatí muži v písmě králi slují, ješto vznešení jsouce nad plebské pochutě, již žádosti smilné skrocují, již hořkost lakoty ochlazují, již vynášelivost sklonují, již závist přitlumují, již oheň hněvu uhašují. Králi jsou, že pokušením nepodlehají, nébrž je překonávají.

Ve slovech těch hlavně myšlénky dotýká. A ta myšlénka o vznešeném stavu musela mocně ku potěše utlačenců přispívati a suchopáry jejich osudů nebeskou rosou ovlážovati. Ještě klade *Bohu a Otcí*; Bohu, jenž spolu otcem jest; považuje se Kristus samovidně dle lidské své bytnosti. Těmi slovy znamená, kam kněžství a kralování dotčené cílí a zaměřuje. Vše to, čím jsme, jsme pro Boha. Králi jsme, abychom Bohu všecko, co v nás jest, podrobili a skrze milost jeho nade všemi nepřátely spásy vítězoslavili; a tak i kněžství naše Boha jediné za cíl míti má. Dokládá konečně doxologii: *Jemu sláva a vláda na věky věků amen.* Může se přimysleti *buď* co želání, *buď jest* co výrok; obyčejněji a pravěji se rozumí *jest*; Kristu Pánu dána jest veškera sláva a veškera vláda a tudy můžeme tím více vyjasnití mysl a zkormoucenostem výhost dáti. A ovšem každému přísluší říkati: Buď Kristu a Bohu v Kristu sláva a vláda. Podobných slov užívá sv. Petr 1. Petr 5, 11. a nejedněm se vidí, že Jan k nim hledí; byly zajisté epístoly sv. Petra do Asie poslány.

Po připsu bychom očekávali, že již k vlastnímu předmětu přistoupí, o němž jednati hodlá. Leč nepočíná ještě posýlati církvem a k nim mluvu ozvláštně obracet, nébrž předesílá dvě výpovědi, jimiž, jak dějí vykladači, co nějakými pochodněmi jeskyně

a pečery osudův církve velikolepými plápoly osvěcuje. Praví: *Aj béře se s oblaky a uzří jej všeliké oko i ti, kteří ho zbodli a rozkvílí se nad ním všechna pokolení země.* To jest ta prvá výpověď. Prohlídá při ní sv. Jan k slovům Páně Mt. 24, 30., kdež Pán o příští svém mluví praví, že přijde na oblacích nebeských s velikou mocí a velebou. Neméně pravil Pán stoje před veleknězem Mt. 26, 64.: *Pravím vám, od nynějška uvidíte Syna Božího seděti po pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských.* V dálejších slovech sv. Jan má na mysli slova proroka Zachariáše 12, 10. *Vyleji na dům Davida a na obyvatelé Jerusalema ducha milosti a proseb a patřiti budou na mne, kteréhož bodli a kvíletí budou nad ním jako nad jednorodcem.* V oblacích či s oblaky přijde Pán; oblaka jsou oznakem velebnosti ozvláště té, která se při soudu vyskytuje, když zlí odsudku propadají. Mohli bychom místo s *oblaky* přeložiti s *tučemi*, s oblaky a mračny hromovými či hřimavými, v nichž se přísný soud Boží nade zlými ozračuje. Jedná o soudu vůbec a ovšem prohlídaje ke dni poslednímu. Jednak Kristus soud častěji provádí, jak drahdy nad Jerusalemem a kde mrtvola se nalezá, tam orlové přilétají. Příchod Páně pro zlé, nekaldné, nevěrné lidi bude spojen se strachem a hrůzou, an naproti tomu pro dobré a věrné utištění s velikým bude potěšením, jenž tudy hlav svojich pozdvihnou, vidouce Syna Božího v oblacích přicházeti. *Uzří jej všeliké oko*, každému člověku se naskytne příští to slavné a nebude moci ho neviděti. *Uzří jej i ti, jenž ho zbodli*, jenž ho pronásledovali a na kříž přivedli. Ač by rádi odvrátili zrak své, jednak mimovolně téměř pozíratí budou na příchod Páně s velikým podivením, že ten, jenž v nízkosti se ukázal na zemi zmařiv a zničiv se, jehož nechtěli uznávati a podnikati za pána, ano jímž pohrdali a jehož se s potupou odříkali, v takové slávě se vyskytne.

Rozkvílí se nad ním všickni rodové země. To se týká především lidí, jenž se nevěrou a pýchem proti Pánu prohřešili a kdokoliv se stejným smýšlením k nim a ke zlému a potupnému jejich činu a zločinu přidružují. Nepřátelé křestanů, kteří je pronásledovali, trýznili a hubili víru Páně ze země vykořeniti usilující, ti jsou stejného smyslu s těmi, jenž Krista na kříž přivedli Židy, kteří byli representanti všech nepřátelů Kristových. Rozkvílí se zlí nad ním Kristem hrůzou a strachem pamatující, čeho se proti němu podjali a čeho se nyní mohou nadáti. Nebude to pláč lásky, nébrž zoufalosti. Toho

se ale nedostane těm, jimž Pán Luc. 21, 28. hlavu pozdvihnouti velí, věrným dušem jeho, kteří sobě takorůzka za živa ten pláč odbyli nad Pánem a nade hříchy svými pláčice. A tudy blažen, kdo nyní za života se žalem obrací svoje zraky na kříž Páně a odtad pochop bere ku pokání a ku pokrokům v dobru. Věc ta jista jest, aniž kdo o tom příští Páně a o všeobecném pláči a kvílení může pochybovati. A proto klade Jan dvojí potvrzení ano, amen; řeckým jedno a druhé hebrejským v církvi svaté obvyklým slovem. Činiti to se mu potřebou zdálo, ješto veliká různost se nalezá mezi stavem církve tehdejší utlačeným a utištěným a mezi druhdějším stavem jejím při Páně příští; tak i veleba Páně se nyní tají, až pak tenkrát se před světem v ozrači a nádheře vyskytne. I má každé srdce křesťana pravého potakovati těm slovům a opakovati je: Ano, amen, radujíc se příští tomu Páně. Nejedni ve dvou slovech potakacích, řeckém jednom, hebrejským druhým vidí Židy a pohany t. j. celé člověčenstvo naznačeno, jak Pavel dvěma slovoma Židů a Řeků veškero lidstvo zahrnuje.

Ještě to potvrzuje jinou předchozí výpověď, co druhým přípravným výrokem, an vece: *Já jsem alfa i omega, počátek i konec, praví Pán Bůh, kterýž jest a kterýž byl a kterýž přijde Všemocník.* Poněvadž nížeji 22, 2. slova ta se Kristu připisují a poněvadž Kristus 2, 8. vece o sobě: *Já jsem první a poslední*, tudy se některým vidělo, že i na našem místě Kristus mluví. Leč mluví to Bůh vůbec. Alfa jest prvá, omega poslední litera či písmě jazyka řeckého a smysl slov *já sem alfa a omega* se vytýká vkladnými slovy *počátek a konec*. *Počátek* jest, že od něho veškerenstvo pochází a bytnost svou má, *konec*, poněvadž všechno k němu, k slávě jeho směřovati povinnó, an jest cíl veškerenstva. A tudy nemůže vítězství nepřátel církve dlouho trvati, dřívěji nebo později ale na jisto skrotí a podrobí je Bůh, ješto zámyslům a úradkům jeho docela protivno jest počínání jejich. Jak zajisté veškery věci z Boha plynou, tak veškery se k němu vraceti povinny. Ku potvrzení přidává: *praví Pán Bůh*. Slova *Pán Bůh* či Hospodin Bůh odpovídají slovům hebrejským Jehova Elohim t. j. Bůh jediný, jemuž samému bohovati přijde a kromě něhož bohů není žádných. Vysvětluje a posiluje výrok ten slovy následujícími řka: *kterýž jest, kterýž byl a kterýž přijíti má, všemohutník*. Všemi těmi slovy ukřepuje řeč svou a tudy i útrobu a mysl těch, k nimž píše. Jak Bůh vezdy bohoval,

bohuje a bohovati bude, tak nutně a nevyhnutelně radám jeho se všechno podrobiti musí, aniž některá moc a síla mu odporovati může, ješto *všemohoucí* jest a všechny hrozby a všechny potěchy své ve skutek uvéstí může. Ostatně přičiňujeme ještě, že gnostičtí doketové někteří ze rčení Janova o alfě a omeze odvozovali, že veškera moudrost v abecedě řecké a v tajemném výkladu jejím spoléhá a osnována jest, jak Tertull. praes. 50. o tom mluví.

Nyní již přistoupá Jan k vyličování příkazu sobě od Krista daného a opisuje osobnost Páně přísudky, jenž na mysl utištěnců mocně působiti musely. Praví:

9. Já Jan bratr váš a účastník v soužení a království a trpělivosti v Kristu Ježíši, byl jsem na ostrově, který slove Patmos, pro slovo Boží a svědectví Ježíšovo. 10. Byl jsem v duchu v Páně den a uslyšel jsem za sebou hlas veliký jakoby trouby 11. řkoucí: Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi církvem, jenž jsou v Asii, v Efesu a ve Smyrně a v Pergamu a v Thyatíře a v Sardech a ve Filadelfii a v Laodicee. 12. I obrátil jsem se, abych viděl hlas, jenž mluvil se mnou a obrátiv se, uzřel jsem sedm svícnu zlatých 13. a uprostřed sedmi svícnu zlatých podobného Synu člověka oděného v rízu a opásaného na prsou pásem zlatým; 14. hlava ale jeho a vlasové byli bílí, jako vlna bílá a jako sníh a oči jeho jako plamen ohně, 15. a nohy jeho podobny leskokovu jako v peci hořícímu a hlas jeho jako hlas vod mnohých. 16. A měl v pravici své hvězd sedm a z úst jeho meč dvousečný vycházel, a obličej jeho (byl) jak slunko svítí v síle své. 17. A když jsem uzřel jej, padl jsem k nohám jeho jako mrtvý. I položil pravici svou na mne řka: Neboj se! Já jsem první a poslední, 18. a živý a byl jsem mrtev. A aj jsem živým na věky věků. A mám klíče smrti i pekla. 19. Napiš tedy, cos uzřel, co jest a co díti se bude nápotom, 20. tajemství sedmi hvězd, jež jsi uzřel v pravici mé a sedmi svícnu zlatých; sedmero hvězd anjelé jsou sed-

mera církví, svícňů sedmero sedm církví jest.

Počíná Jan apoštol udáváním místa, kde se mu Ježíš zjevil a kde zjevení ta jiným oznámiti mu velel. Ale podivně praví: *Já Jan bratr váš a společník v soužení a v království a v trpělivosti Krista Ježíše byl jsem na ostrově, jenž slove Patmos pro slovo Boží a svědectví Ježíšovo.* Jmenuje se *Já Jan*, jak to při Danielu proroku shledáváme 7, 28. 8, 1. a j. Dále praví *bratr váš*; nedí otec váš, apoštol váš, učitel váš, což ovšem říci mohl, poněvadž slovem bratr potěchám jeho síla přirostla. Neosobuje si on v té věci, k níž potěcha jeho zří, žádných předností a výsad, nébrž se s nimi na roveň klade a tou lahodnou schylkou se jim tím účinněji zamlouvá. Rovnost se nejlépe zračí v *souženích*, a tudy přidává Jan o sobě přísíc, že *jest společník jejich v soužení, království a trpělivosti v Kristu Ježíši.* Soužením rozumí pronásledování pro víru, jakož přístavek pozděj kladený v *Jesu Kristu* se také táhne k slovu *soužení*. Soužení v *Kristu Ježíši* jest soužení přestálé pro spojení s Kristem, pro víru a naději v něho; tudy hned to vysvětluje pravě, že byl na ostrově Patmu pro slovo Boží. Kdo ale se účastní útrap Kristových, ten i slávy jeho účasten bude Rom. 8, 17. a kdo pronásledování trpí pro spravedlnost, tomu Mat. 5, 10. se království nebeské přisuzuje. Pavel a Barnabáš Act. 14, 22. posilovali bratry na mysl jim uvádějíce, že *skrze mnohá soužení musíme vejíti do království nebeského.*

Ale aby se nám království soužením dostalo, potřeba jest vytrvalosti či *trpělivosti v Kristu* složené, od něho prokázané a z něho jdoucí. Trpělivost v Kristu jest toli co trpělivost Jesu Kristova, jenž nám za příklad slouží a sílu uděluje k statečnému všech sužeb podnikání. Podiven pořádek, že Jan klade *soužení, království a trpělivost*; očekávali bychom raději pořádek ten, aby po soužení co vněšné věci následovala trpělivost co vniterná ctnost a posléze teprv aby království následovalo. Ale apoštol klade napřed stav poníženosti a stav povýšenosti a nápotom přidává výminku, pod jakou ze stavu ponížení stav povýšení vyplývá. Pravě o sobě, že jest spoluúčastník trpělivosti jejich, chválí dosavadnou tu ctnost jejich a spolu k dalšímu v té trpělivosti vytrvání je nabízí.

Již pak pověděv, kým se býti chlubí, vypravuje dále, kterak se stal společníkem jejich v soužení, načež na velení od Krista

sobě dané přechází. *Byl jsem na ostrově, jenž slove Patmos, pro slovo Boží a svědectví Ježíše.* Pro slovo B. vece, a tudy mysleli nejedni, že tam Jan slovo Boží kázal. Leč ostrov ten nepatrný a bezlidný nelákal sílu apoštolského muže, jenž toli měl církví spravovati. Tím méně *svědectvím Ježíše* t. j. o Ježíši se apokalypsa sama rozuměti může, jak se některým vidělo, kteří pravili, že Jan byl na ostrov se vystěhoval, aby tam pokojněji a poklidněji vidění Boží spatřovati mohl. Pro spatřování tajemství Božích není potřeba místo měniti, aniž prorok některý pro přijetí proroctví tak učinil; postačuje tu vytržení mysli z obyčejných kolejí a povýšení jí k oddychání vzduchem vyšším. Slovem Božím, pro něž Jan byl na Patmu, rozumí se evangelium a *svědectvím Ježíše* vysvětluje se, v čem záleží evangelium a hlásání jeho, ješto hlavní obsah takového kázání jest osvědčování Krista Pána, že Synem Božím se býti dokázal. Pro takové svědectví o Kristu byl Jan do nádoby vroucího oleje v Římě vhozen, a když z ní beze škody vyšel, byl vyhostěn na ten tehdá bezmála pustý ostrov; Viktor Ptujský praví, že tam lámali musel kamení, čemuž i Primasius nasvědčuje. Tak se mu dostalo křestu mučnického a kalicha útrap, jak mu byl Ježíš předpověděl. Nejedni přidávají, že Bůh v pronásledováních svým vyvolencům taková vidění pro jich potěchu uštědřoval, jak Jakobovi se ukázal žebeř Gen. 28., na útěku před Ezavem; Mojžíši na vyhnanství se Hospodin zjevil Ex. 3. Sv. Štěpán uzřel Pána, an jej kamenovali Act. 7.

O ostrově Patmu jsme pověděli v úvodě a Jan dí, že tam *byl v duchu*, t. j. vzchycen, vytržen, uchvácen, uvlečen a vyveden z obyčejného stavu a postaven do stavu horování; v tom případě smyslové vněšní se utahují a smysl jenom vniterný vnímá a pojímá obrazy, kteréž se mu v říši duchovné ukazují. Tenkrát obyčejná a všední námaha mysli přestává a ustoupá vyšším mocem, duch lidský uspůsoben, upraven a ustrojen bývá, aby viděti a pojímati mohl věci, jež mu Bůh v nadpřirodném světle zjevití hodlá. Prostírají se před zrakoma jeho obrazové a duch lidský je vidí ve světle neuprostrořeném a neúčasněném a přirozené vloze nepochopitelném. Světlo to netoliko vněšně mysli v úchvatu svítí, nébrž ji docela proniká a téměř jí svítiti dává; není tenkrát mysl podobna fotografické desce, do níž se vidění jak nějaký obraz vtiská, nébrž také samočinná bývá, aniž pravda, že by se mysl vystěhovala, když duch Boží ducha projímá a

uchvacuje. Pro odpočívání obyčejných výkonů smyslů podobna ekstaza spánku, pro pozvednutí ducha v kraje vidinné a nadpřirodné podoben stav pohlédání s vysoké věže, či raději hvězdárně, z níž na hvězdy se díváme. Dálo se to pozdvížení Jana do vyšších krajín v den Páně, t. j. v neděli, v prvý den po sobotě, jenž dnem Páně sluje, že jej Pán vzkřesem svým posvětil; tak neděle sluje od apoštolských časů, jak toho i Tertullian jest svědkem, jenž mluví o neslušnosti v den Páně t. j. v neděli se postiti, ješto neděle jest den radosti, která postem nemá býti přerušována. K tomu výkladu, že se dnem Páně neděle rozumí, vedou narážky na vzkříšení Páně, jež postřehujeme v. 8. Na den Páně se Jan ponořil a pohružil v tajemství Boží a tím se uspůsobil pro tajemství. Tu kladou otázku, zdali Jan veškerá vidění v apokalypse popsaná jedním dnem uviděl, čili se to přetrženě dálo, tak že se vzchyt jeho několikrát opakoval? Odpověď na tu otázku jest, že ovšem najednou se mu ode Pána veškerá ta vidění dostala, jež vypisuje a že tudy všechno za jednoho vzchytu a vznosu užel; souvislost a spojitost, vzájemnost a vespolečnost vidění taková jest, že o jednom dni mysliti musíme. Nikde se nepraví o jiném dni a udávání 8, 1., že se na půl hodiny odmlčení stalo, také nasvědčuje tomu, že se vidění ta oborem jednoho dne obmezují. Řada vidění také za noci jedné Zachariášovi ukázána byla.

Počátek vidění stal se, an Jan uslyšel za sebou hlas veliký, jako by trouby řkoucí: *Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi církvem v Asii.* Za sebou uslyšel hlas, aby pozornost jeho tím více obrácena byla ku předmětům, o nichž poučení měl býti. *Slyšeti* měl napřed a napotom viděti, aby se tak znenáhla na vidění připravil, sic jinak by byl překonán býval a co mrtev padl; padl on sice 17. v. na zem jak mrtvý, ale již byl uslyšel věci potřebné a byv jimi ustrojen, snáze mohl se z omraku zpamatovati a vbuzen býti. Naznačen tím ohled, jež při vidění na svou církev Pán bere a Jan věděti má, že ne jemu, nýbrž celé církvi se zjevení dostane. Hlas slyšel podobný pozouně čili troubě; tím se označuje síla a lahoda hlasu. I v Starém Zákoně při viděních a zjeveních o troubě či pozouně řeč bývá. Obzvláště se to děje, když se lidu něco má zvěstovati a lid shromážděn býti. Tak při zákonodání na Sinaji Ex. 19, 16., tak druhdy anjelé troubou budou svolávat veškeré lidstvo ode čtyř stran světa k soudu 1. Thes. 4, 16. 1. Cor. 15, 52. I tentokráte měl Pán Ježíš

svrchovaně důležité věci opovídati a tudy hlas svůj upravil na hlas pozouny.

Hlas ten jest hlas Páně, jak z následujícího vypravování řine, kdež Jan k hlasu se obrátiv uviděl Syna Božího u prostřed sedmi svícňů. Hlas Páně Janovi velí: *Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi církvem.* Někteří rukopisové předesylají *Já jsem alfa a omega, první a poslední*, leč slova ta podsunutá, vklouzla neprávem na toto místo z verše 8. Jan se neobracuje hned, nýbrž teprv vyslyšev co činiti má, poněvadž neví ještě, kdo k němu mluví. Byl by to ale jistě učinil, kdyby byl věděl, že Ježíš to jest, jenž s ním mluví. *Co vidíš* nyní totiž, nedí *co viděti budeš*, poněvadž vidění již počalo; u Hebreů se *viděti* nejednou klade místo *slyšeti*, jak Ex. 20, 18. *Veškeren pak lid viděl hlasy a světla.* Slovo *viděti* totiž značí vůbec *poznati*, ješto zrak jest nejjištější smysl a nad to vidění toto u Jana viděním duchovním bylo.

Do knihy má psáti a poslati sedmi církvem. Ale co má poslati církvem, celou-li knihu čili jenom tu předchozí část, která se v následujících třech kapitolách obsahuje? Knihou se v písmě každá stat, každá listina znamená, tak Mt. 19, 7. list rozvodný knihou sluje a tudy se nejedněm vidí, že knihou tu sluje toliko část počátečná až do konce třetí hlavy, ješto částka ta sedmi církví se týká, ana část ostatní povšechnou povahu do sebe má a všechněm církvem svědčí. Avšak jsme již pravili výšeji, že *sedm* číslo se klade pro posvátný ráz jeho, a že se jím všeobecnost pojímá a tudy nic nevadí pokládati, že se tu celá kniha rozumí. Jiná otázka se klade, jestliže ihned psal Jan čili teprv když byl shledl věci veškerý. Tento poslední náhled očividně předčí. Sedmero církví se klade těchto: v Efesu, ve Smyrně, v Pergamu; ta tři města se mezi sebou o přednost v Asii hádala. U Jana stojí Efes napřed, poněvadž bylo město to hlavou a matkou církví v Asii, an Pavel tam hlavitou církev založil a Jan tam sídlo svoje zvolil. O Efesu jsme mluvili v úvodu k listu sv. Pavla k Efešanům; po vsí druhdější slávě nezůstala leč bídna ves Aja Saluk. Od Efesu k severu leží Smyrna na témže přímoří egejském, město posud obchodem kvetoucí, lidné a mohutné. Mezi obyvateli, jichž se sto dvacet tisíc počítá, jest na čtrnáct tisíc katolíků. Sv. Polykarp tu biskupoval a arcibiskup katolický posud zde bydlí. Ode Smyrny k severu leží Pergamus město proslulé ve starožitnosti co bývalé sídlo králů a co přítulek věd, kdež se i pergameny vy-

ráběly odtad jméno nesouce; posud to město se nalezá, ač mnoho ode slávy své ztratilo. Jak od Efesu směr šel k severu, tak nyní od Pergama zahýbá řada čtyř ostatních měst od severu k jihovýchodu. Nejprve se klade Thyatíra, za starodávna Pelopia zvaná na Lyku řece; obyvatelé toho města se obírali nejvíce obchodem v látkách nachových. Nyní stojí tam Akhissar, t. j. Bělehrad a mnoho máku se v okolí jeho pěstuje. Sardy ve sličném údolí řeky Paktólu a úpatí Tmolu, druhdy královské sídlo bohatého Kroesa; nyní bídná vesnice její místo zajímá, ač město ze zemětřesení za Tiberia císaře se bylo zotavilo. Obyvatelé pro nemravnost ve zlé pověsti za stara bývali. Filadelfia město v Lydii od předešlého k jihovýchodu; za Tiberia zašlo to město zemětřesením, ale opět vystavěno bylo. Za dnů našich ponejvíce od Turků obydleno jest to město, ač v několika chrámech se i křesťanské služby Boží odpravují. Turci městu tomu přezdělí Šeher, t. j. výšina. Poslední město jest Laodicea na Lyku, město druhdy velmi kvetoucí a po svém za Neróna zemětřesením povstalém zničení obnovené. Zříceniny její a obzvláště zbytkové divadla, jenž třicet tisíc lidí obsáhnouti mohlo, dávají svědectví o druhdějším nádheře její. Pozůstává po něm chatrná ves Eskahissar, starohrad, Stargård zvaná. Bez mála Jan apoštol na svých obchůzech tím pořádkem návštěvy svoje vykonával 2. Jo. 12. 3. Jo. 10. O listu sv. Pavla k Laodiceanům mluvili jsme v úvodě k listům k Efešanům a Kološanům a viděli jsme, že se list ten buď ztratil, buď v nynějším listě k Efešanům se tají.

S tím příkazem se otvírají vidění. Dí Jan o tom: *I obrátil jsem se, abych viděl hlas, jenž mluvil se mnou a obrátiv se, uzřel jsem sedm svícňů zlatých a uprostřed sedmi svícňů zlatých podobného Synu člověka.* Napřed vidí svícny a napotom Krista. Těmi svícny se rozumějí církve, jak se níže v. 20. výslovně vykládá. Naráží se při tom na sedmiprutowý svícen ve svatyni, jenž byl oznamem církve, jak viděti z vidění proroka Zachariáše 4, 2. *A aj svícen zlatý a lampa jeho na vrchu jeho jest a sedm svítelnic jeho na něm a sedm nálevek k svítelnice.* Církev jest podobna svícnu, poněvadž světlem pravdy veškeren svět osvětluje, olejem lásky všechny bolesti ukájí, a ohněm svým srdce k Bohu podněcuje. Svícnové jsou ze zlata, poněvadž vznešení, převzácní a nade vše pomýšlení drahocennější jsou pokladové, kterých se lidstvu v církvi dostává. Svícen jest symbol osvěty, zlato symbol lásky, svě-

tlem a láskou žije církev co dvěma soskoma; obojí obdrží církev od Krista a uděluje světu z obojího daru toho. Každá církev pravá světlem jest pro svět a pro Krista jest místem, v němž co v kruhu zamilovaném přebývá. Sedmerem naznačuje se jakožto číslem posvátným veškerá církev podle rozličné povahy vyznavačů svých. Není jeden svícen o sedmi lampách, jaký ve St. Zákoně byl, nébrž sedm svícňů máme tuto; ve Starém Zákoně ještě darové Ducha svatého nebyli vyvinuté rozdávaní a tajemství Boží ještě zavinutější se povahovala.

U prostřed svícňů těch sedmi jest *podobný Synu člověka*; to jest Ježíš Kristus, jenž veškeru církev a každou církev obzvláště opatruje, jenž nad to cílem a středem veškeré historie a ústředným slunkem veškerenstva jest. A proto se vyskytá v prostředku sedmi svícňů. Ukazuje se Janovi v postavě symbolické co ochrance a pán církve, aniž z popisu toho, jež klade Jan, již následuje, že Ježíš právě tu podobu s sebou vezdy obnáší. Právě *podobného Synu člověka*, narážejí na slova u Daniela 7, 13. *Aj na oblacích nebeských se bral muž jako Syn člověka.* Užíval názvu toho Kristus o sobě z patrné lásky ke člověčenstvu. V částici *jako* se zahrnuje, že v něm nějaká vyšší strana se nalezá, podle kteréžto nad povahu lidskou vyniká; totiž bytnost božská že mu příleží a že mu, jak toho již prorok Daniel dotýká, vlada, čest a králování nad veškerými národy dána jest, vlada, která nikdá nehyne a nepomine.

A nyní opisuje Krista Pána co *oděného v řízu a opásaného na prsou pásem zlatým; hlava ale jeho a vlasové byli bílí, jako vlna bílá a jako sníh a oči jeho jako plamen ohně a nohy jeho podobny mosazu jako v peci rozpálenému a hlas jeho jako hlas vod mnohých.* A měl v pravici své hvězd sedm a z úst jeho meč dvousečný ostrý vycházel a obličej jeho jako (když) slunko svítí v síle své. Zjevil se mu Kristus v podobě k záležitosti, o něž tu běží, nejvíce příhodné jednak ku potěše jednak ku pomstě nad nepřátely se odnášející. Přece někteří vykladači nechtěli tu Ježíše spatřovati, nébrž měli za to, že anjel nějaký v podobě Syna Božího se Janovi ukázal; leč poráží se náhled ten nedostatkem artikulu před slovem *Syna člověka*, an nedí Jan τῷ υἱῷ ἀνθρώπου, nébrž toliko dvě poslední slova bezčlenně klade a tedy se slova jeho neodnášejí ku Kristu a nepraví se *podoben Kristu*, což by se napotom k anjelu obracet dalo, nébrž *podoben člověku*, což o Kristu dobře se říci může. Jeví se Pán v

kněžském a královském přístroji, tudy oděn jest v řízu, v oděv, jenž až na šlápeje splývá a jež králové a velekněži nosili.

Pás zlatý má na prsách; velekněži nosili pás z vlny zlatými vlákny protkávaný a přepasovali jej na ledvích na označení, že čistoty píleti mají; Kristus opásán jest na prsách, na hrudi, na nádrách či vlastně na cecích na označení, že docela všeho stínu zlopochotí prázen jest, a pás celý zlat jest, což vede k označení svrchované moci a veleby jeho. Anděl Michael s takovým přepasem se ukázal Danielovi 10, 5. *Hlava jeho a vlasové byli bílí jak bílá vlna*. Tím se odvěčnost Páně vyličuje. U Daniela 7, 9. se tak jeví *Bůh Starý dnů*, a tudy jde, že Kristus stejnou s Otcem bytnost má. Vůbec ale barva bílá značí velebnost, slávu a svatost, což se i zde Kristu připisuje. V tom pokračuje i dále *a oči Páně jak plamenové ohně*; proniká veškery věci a před soudem jeho nikdo se nemůže ukrýti. Tak vece Jer. 32, 19. *Oči jeho otevřeny jsou, aby odplatil každému podle cest jeho a podle plodů nálezků jeho*. Oheň jest znak kárající spravedlnosti Boží a Deut. 4, 24. sluje Hospodin ohněm zžíravým. Tak i u Dan. 7, 9. trůn Boží jest, co *plamenové ohně* a proud ohně vychází od něho. Běda lidu, koho hněv Páně a plamen očí jeho zastihne v nějaké vadě, jenž před ním nemůže obstát.

Nohy jeho ale byly podobny leskokovu jako v peci horoucí. Leskokov, leskoměď, světloměď či světlokov jest kov dražší než zlato. Jan sobě zvláštní slovo utvořil a mnoho psáno o slovu tom; jednak nejlepší výklad jest, jak jsme přeložili. *Mosazem* se nevyčerpuje smysl a úmysl apokalyptika, opouštíme ale o tom se rozšiřovati, jak rozličně to slovo se bralo, ješto všechna váha na symbolickém významu spoléhá. Žihány jsou nohy ty či ten drahokov žihán jest v peci a rozžaven. Jest symbol neoblomné, vše potíravé moci, které nic odolati a kterouž nikdo zviklati a oblomiti nemůže. No-hama se šlape a potírá a nohy žíhané v peci a rozžhavené tím větší moc ku potírání všeho, co se jim na cestě namane, mají. *Všeliké místo, kam šlápe stopa nohy vaší, dám vám*, pravil Hospodin k Israelitům, když se zasázeli o vydobývání země chananejské Jos. 1, 3. O pronikavosti, mohutnosti a neodolatelné síle hlasu jeho dí: *A hlas jeho jako hlas vod mnohých*, jako hukot a šum vody při práhu, vodopádu, slapech, mocný, hrozný, překonavný, porobivý, že se mu všickni poddávají musejí. Podobně u Ezech. 43, 2.

Ještě věc trojí o Synu Božím klade, z

nichž prvá jest, že *měl v pravici sedm hvězd*, druhá, že *meč dvousečný*, ostrý z úst jeho vycházel, třetí, že byl obličej jeho jako slunko skvoucný. Hvězdy jsou symboly moci a velebnosti a ješto dle slov verše 20. hvězdami se přednostové a předstojcové církve rozumějí, tedy viděti, že jim v církvi moc se připisuje. Biskupové vykonávají právomocnost v církvi, svítí příkladem svým a vedou co hvězdy v čas bouře loď do přístavu. Má je Kristus *v pravici své*, má svrchovanou nad nimi moc, tak že z područí jeho vymknouti se nemohou. Ale má je *v pravici* a chrání a hájí jich tak, že nikdo jich nemůže z rukou jeho odnítí a uchvátiti; ale i to se v těch slovech zahrnuje, že je v ustavičné paměti chová a že na ně tak málo může zapomenouti, jak člověk na ruku svou pravou zapomíná. Podobně praví Jo. 3, 35. *Otec miluje Syna a dal všecko v ruce jeho*. Níže 12, 1. se vypodobňuje církve co žena sluncem oděná a mající hvězd dvanácte na hlavě. Pro vytknutí přísné soudné moci jeho praví se, že *z úst meč dvousečný ostrý vycházel jemu*. Slovo Boží se nejednou připodobňuje meči. Ef. 6, 17. velí Pavel, aby Efešané vzali *meč ducha, jenž jest slovo Boží*. A Hebr. 4, 12. opisuje mocnost slova Božího, že jest živé a účinné a pronikavější než každý meč dvousečný a že dosahuje až k rozdělení duše a ducha. Chce Jan symbolem tím říci, že řeč a mluva Kristova mocna jest pro přesvědčení a hrozna pro potrestání. I *slovo* jeho mocno jest všechno provésti, jak Jes. 11, 4. vece, že *bíti bude zemi prutem úst svých a dechem retů svých zabije bezbožného*. A u téhož proroka Isajáše Kristus sluba Boží praví 49, 2. *Hospodin učinil ústa má podobna ostrému meči*. Svrchovanou majestu, slávu a velebu líčí slovy: *Obličej jeho jako slunce*, když *svítí* v celé moci a *síle své* za poledne totiž na obloze blankytné a bezoblaké. Slunko oživuje veškery věci, radost a požehnání plyne z něho do všech oborů světa. A tak z Krista se živodárná a potěchodějná moc vylévá na veškeren řád církve; vidouce slunko, máme na Krista pamatovati, kochající se ve slunko, máme kochání své pozdvihnouti ku praslunko a všeslunko veškerenstva. Jak docela jiná tvárnost se tu vyskytá, než když na obličej ten nepřátelé plivali.

Takovou velebu, takovou ozrač, takovou majestu nesnesl Jan a stalo se mu, co druhdy se Danielovi přihodilo, že překonán dojmem vidu padl na zemi Dan. 10, 9. a co se apoštolům přihodilo při přepodobení Páně Mt.

17, 6. Dí o tom: *A když jsem uzřel, padl jsem k nohám jeho jako mrtvý.* Zmohlo se ho povědomí, že se netoliko ostražka církve, nýbrž i soudná přísnost Páně obráží a odbíjí v tom vidění; i pamatujíc na nekonečnou nehodnost a rozdílnost svou překonán byl a padl na zem k nohám jako mrtvý. Prorok Isajáš 6, 4. vida velebnost Boží, ač nehrozila jemu, nýbrž jej k lidu posílala, zvolal: *Běda mně, an muž jsem nečistých retů.* Sv. Jan za putování Páně na zemi byl tak s Pánem na důvěrné a dobré mře, že v lůně jeho spočinul; a nyní po šedesáti letech, po tolika pro Krista podstoupených trudech, po tak dlouhém toužení po sjednocení s ním tak jediným pohledem Páně poražen jest, že jako mrtev na zem padá. Jaká veleba, jaká záře musela se ode Pána obrážeti a na něho splývat!

Leč Pán, jenž na Táboře z omraku apoštoly, mezi nimiž i Jan byl, pozdvihl, jenž i jindá, když se báli, jich potěšoval, Jo. 6, 20. Nebojte se, já jsem, ten Pán i tenkrát se ujal Jana. *I položil pravici svou na mne řka: Neboj se: Já jsem první a poslední a živý a byl jsem mrtev, a aj jsem živ na věky věků.* Slova plná útěchy, posily a ostražky pro Jana. Dotekl se ho položiv ruku na něho, jak druhdy anjel učinil Danielovi 8, 18. Položením tím přešla z ruky Páně veškerá potřebná síla do Jana; tak Pán za pozemské poutě své skládáním rukou svojich nemocné uzdravoval. *Neboj se, vece, a dává tři příčiny, proč nemá se báti: Já jsem první a poslední; já jsem živý, já mám klíče smrti a pekla;* těmi třemi důvody má se Jan upokojiti. Slova prvního důvodu: *Já jsem první a poslední* u proroka Isajáše třikrát o sobě praví 41, 4. 46, 6. 48, 12. avystihuje se těmi slovy božská bytnost. Prvním jest, poněvadž ruka jeho zemi založila a ruka jeho nebesa rozepjala Jes. 48, 13., poněvadž na počátku byl u Boha a veškeré věci skrze něho učiněny jsou Jo. 1, 1. nn.: *Já jsem poslední, ve mně všecko vrcholu a konce svého dochází, mnou veškerenstvo cíle svého dojde, ano ke mně veškeré věci směřovati povinny.* Tím Pán také slibuje, že jak církev svou založil, tak že přese všechny svízelé a útrapy a přes veškerá protivenství a pronásledování jistě k účelům věčným přivede. A tudy mohou a mají křesťané dobré mysli býti a konečnému vysvobození se těšiti.

K takové ostrabě hledí také slova následující *a jsem živý a byl jsem mrtev a aj jsem živý na věky věků.* Ve Starém Zákoně nejednou Hospodin Bohem živým sluje Deut.

32, 40. a j. A co živý a živoucí jest též živodárcem a životodějcem, život jeho jest rukojemstvím, že i my po smrti povstanem a s ním žítí budeme. *Já živ jsem* praví Ježíš u Jana Jo. 14, 19. *i vy žítí budete.* On sice mrtev byl, za lidstvo umřít se podvoliv, ale ukázal se živodajnou silou mítí, ješto sám sebe z mrtvých vzkřísil. A jak sám smrt přemoh ožil, tak i církvi své dá přese všechna protivenství, jenž ji pohřebiti usilují, znova vstáti, růsti, se šířiti a vládu světa ujímati. Tak ve smrti a vzkřesu Kristové oznam a náznak nastíněn, co se s církví bude dítí. Hoří církev v pronásledováních, ale neshořuje, jak keř, v němž se Bůh zjevil Ex. 3, nebo Bůh v ohni tom jest. Ano po svém vzkřesu tím životodárněji a živodějněji Kristus moc svou prokazuje. Nebo — a to jest třetí stránka pobudky k radosti a útěše, *Já mám klíče smrti i pekla.* On stal se i dle člověčenstva pramenem života. *Klíčem* značí se moc a vláda. Kristus má naprostou vládu nad smrtí a peklem, otvírá, aniž kdo zavřítí může, zavírá, aniž kdo může otevřítí. Hříchem se dostalo klíčů těch ďáblu knížeti, jenž měl vládu smrti Hebr. 2, 14. Kristus vysvobodiv člověčenstvo odňal ďáblu ty klíče a má sám vládu nad smrtí a peklem, může k životu povolati a od pekla osvoboditi, aniž tyrané a ukrutní pronásledovníci dále a déle církev trýzniti mohou, než se jemu líbí dopustiti. A na obrat připustí vládu věčné smrti a věčného pekla na ty, kteří se jemu protivují, aniž se na pokání dají hodlají. Peklem rozumí podsvětí, kam lidé hříšní buď na čas buď na věky přicházejí, tak že se jím i očištec obstihuje. Avšak jakož při smrti zří obzvláště a především k smrti věčné, tak při pekle zří ku pokutám dověčným co dvěma zlům skutečným. Sic jinak smrt co přechod k lepšímu životu dobrem jest a toliko tehdá zlem se stává, když co pokuta za hříchy se smrtí druhou se sdružuje. Kristus oprostuje svojince té nadvlády ďáblu uštědřujíc jim milost, aby udatně a statně úkladům a návalům jeho odolávali.

Tak Kristus poostrabil a zotavil Jana z omraku jej ubudiv a bázně ho zbaviv. Nyní již mu dává rozkaz, co činiti by měl. Dí mu: *Napiš tedy, co jsi uzřel, co jest a co se dítí bude napotom, tajemství sedmi hvězd, jež jsi uzřel v pravici mé a sedm svícňů zlatých.* Částice tedy hledí ku předchozím větám: Ještos nyní se dokona z omraku probral, tedy čin, co tobě poručeno bude. Psáti má, co viděl; viděl pak Pána ve vsí slávě a ozračí, což potěšivo pro věrce a strašlivo

pro nevěrce, se sedmi hvězdami v rukou. Dále má psáti *co jest*, má vystaviti a vy-psáti vniternou povahu sedmi církví, jak se to v sedmeru listů děje v k. druhé a třetí. Vniterná povaha se ukrývá tak, jak čas budoucí a tudy ji odhalovati sluje prorokovati tak dobře, jako budoucí věci předpovídati; o tom viz 1. Cor. 14, 24. n. Konečně má napsati, *co se dítí bude napotom*; tím někteří rozumějí potěchy a hrozby při sedmi listech přidané a do budoucna hledící. A ti odvolávají se k slovům, jenž následují: *tajemství sedmi hvězd, jež jsi uviděl v pravici mé a sedm svícňů zlatých*. Jan má dle výkladu toho napsati tajemství sedmi hvězd a co o-hledem jich nyní jest a napotom se dítí bude. Jiní rozumějí ostatní částku apokalypsy od kapitoly čtvrté až do konce za to majíce, že se prvou kapitolou přístup k celé apokalypse obnáší, ješto tam onino se domnívají, že ten přístup se toliko ku prvním dvěma následujícím kapitolám potahuje. A ti slova *Tajemství sedmi hvězd, jež jsi uviděl a sedm svícňů zlatých* od předešlých různí a s následujícími poutají přípravou k vysvětlení je býti kladouce. Podle onoho výkladu slovy těmi *tajemství* atd. se vytýká a určuje obor slov *co jsi viděl, co jest a co bude*; podle tohoto výkladu jsou ta řečená slova jen svorou a sponou, ba dokona přívěskem, předvěskem, vývěskem toliko k následujícímu vysvětlení: *sedm hvězd jest sedm anjelů a sedm svícňů jest sedm církví*. Tu všecko visí od způsobu, v jakém významu slovo *tajemství* se bere. Rozumíme-li slovem tím veliké skrytosti, jež Bůh jenom vyložití může, věci totiž a nauky rozumu lidskému zhora nepřístupné, tedy předkuje výklad prvnější a slova *tajemství sedmi hvězd, jež jsi viděl*

a *sedm svícňů zlatých* hledí ku předešlým větám. Rozumíme-li ale tajemstvím toliko formálnou nesnáz, jenž vysvětlením snadno mizí, tedy slova dotčená k následujícím ostatním slovům kapitoly první patří.

Sedm hvězd anjelé jsou sedmi církví. Anjely rozumí biskupy, jak z toho, co dále mluví v následujících kapitolách, viděti 2, 1. 8. 12, 18. Biskupové slují anjely, poněvadž od Boha posílání bývají, aby péči o církev vedli. Ve Starém Zákoně ode kněží žádá Hospodin: *Rtové kněžští ostříhati budou umění* Mal. 2, 7. a z úst jeho hledati budou zákona, nebo anjel Hospodina zástupů jest. Co anjelé vyřizují vůli Boží mezi lidem. Jak ale jest veliko důstojenství jejich, tak svato má býti jejich obcování. Biskup jest oko církve a tmavo-li oko to bude, jak veliké budou tmy celého těla? Sv. Jeronym v listu k Heliodorovi biskupu píše: Na tebe oči veškerých lidí obráceny jsou, dům tvůj a obcování tvoje jsou jako na hlídce, cožkoli ty činíš, to činiti sobě i jiní dovolují. Nedobře někteří anjely skutečné nebeské anjely co strážce církví slyšeli; náhled ten zhora nemotoren jest, ješto se o anjelech nedá říci, že podstoupali trudy pro Krista, ani také svědčiti jim může napomínka, aby se napravili. Aniž také se anjely zosobnělé církve rozuměti mohou, an by obraz obrazem, symbol symbolem se vysvětloval. Ještě i v tom se rozcházejí, že jedni jednotlivé osobnosti anjely rozumějí, jiní slyší jimi abstraktně důstojenství a představenství církve. Obyčejnější jest výklad první a není příčiny od něho odstoupati.

Již pak počínají listové ti, jež apoštol psal církvem.

Hlava II.

Jan píše list efeskému biskupu 1—7. chválí stálost jeho a jeho péči o čistotu víry a trpělivost jeho, ale haní jeho od první lásky odstoupení a napomíná ho k ujetí prvé horlivosti. Dále 8—11. píše list smyrenskému biskupu, kdež útrapy jeho připomíná a potěšuje ho nadějí věčné slávy. Třetí list svědčí biskupu pergamskému, kdež pochváliv víru jeho, tupí některou nedbalost jeho, an dopouští zlo-nauky rozšiřovati 12—17. Posléze píše Jan list biskupu tyatírskému, kdež po učiněných chválách věcí chvalitebných

přidává výtky a výsličky pro snášení modlářství a nečistých skutků 18—29.

1. Andělu efeské církve napiš: Toto praví ten, jenž drží sedm hvězd v pravici své, jenž chodí u prostřed sedmi svícňů zlatých. 2. Znáám skutky tvé a práci a trpělivost tvou a že nemůžeš strpěti zlých a zkusil jsi těch, kteříž se praví apoštolý býti a nejsou a shledal jsi lháreři, 3. a trpělivost

máš a snášel jsi pro jméno moje a neustal jsi. 4. Ale mám proti tobě, že jsi lásku svou prvou opustil. 5. Pamatuj tedy, odkad jsi vypadl a kaj se a první skutky čin. Jestliže ne, přijdu k tobě a pohnu svícem tvým s místa jeho, nepokaješ-li se. 6. Ale to máš, že nenávidíš skutků Mikulášenců, kterých i já nenávidím. 7. Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvi: Kdo zvítězí, tomu dám jísti s dřeva života, jenž jest v ráji Boha mého.

To jest první list, jenž psán byl od Jana. Svědčí biskupu Efeskému. Spůsob, jakým sobě vede při tomto listu, zachovává při všech ostatních listech. Při všech těch sedmi listech počíná se rozkazem, aby psal, při čemž sobě Spasitel přidává titul, jenžto se s obsahem listu shoduje. Následuje chvála a hana podle zásluhy, načež jdou některá napomenutí. Přičiňují se napotom předpověď o budoucnosti a konec činí přípověď pro vítězitele počínajíc slovy: *Kdo uší má, slyš!* Veškerým se káže káti se, jenom Smyrenský a Filadelfijský nebyli potupou podělení, nébrž chválou čistou oslavení. Leč i těm napomínka se potřebna býti viděla, aby stále vytrvávali při ctnostech svých. Při čtyřech prvnějších listech slova *kdo uší má, slyš* předcházejí před konečnou přípovědí, při ostatních třech listech slova ta se teprv po přípovědích kladou. Jest v listech těch síla a lahoda, jenž mocna jest ve svězelech duši ukřepiti a nebeskou manou potěšiti; nejedni si v posledních hodinách života slova ta čísti dali, aby se na cestu ku Pánu připravili. Poněvadž číslo sedmeré shoduje se s druhdějším počtem planét, tudy není divu, že se někteří pokoušeli k domnělé povaze planét povahu jednotlivých biskupů přilicovati. Efeský biskup shledán býti podobným Merkuriu planétě, jsa dober a opatrn, ale chatrnější záře. Pergamský pro bázeň nějakou přirovnáván Luně, Thyatirský Venuši, Sardeský Marsovi pro klopotnost k zlému, Laodicejský Saturnovi pro nedbalost, Filadelfijský Jupiterovi, Smyrenský slunci připodobnován. Ptají se, kdož tehdá, když Jan ty věci psal, v Efesu biskupoval? Sv. Pavel ustanovil tam Timothea: když Jan do Efesu přibyl, ostával Timotheus v důstojenství svém, svatý Jan ale vrchní správu nad církvemi vedl. V některých pozdějších spisích čteme, že Timotheus nebiskupovav dlouho smrti záhy sešel a Jan napotom

vrchní správu veda tam jiného biskupa ustanovil. Jiní ale chtějí tomu, že Timotheus dlouho biskupoval pod pozdějším vrchním dozorstvím Janovým, ale přece dříve sešel, než apokalypsa byla sepsána a že list ten nesvědčí Timotheovi, nébrž jinému nějakému nástupcovi jeho. Ještě jiným se podobá, že ovšem Timotheus tehdá byl biskupem v Efesu, že však co se vytýká v listu, nejde na Timothea, nébrž na církev či na některé údy církve. A tak prý všady list sice k biskupovi se posílá, ale v povaze biskupové se vystihá povaha církve té, jejímužto biskupovi list se píše. Ještě i toho dotknouti musíme, že v sedmeru církvích nejedni vidí sedmero věků církve všeobecně naobrazeno, jak jsme o tom v úvodě šířeji jednali. A ti v Efeské církvi vidí vypodobněno občasí apoštolů, které z horoucné lásky ku Pánu poněkud vypadlo.

To praví ten, jenž sedmero hvězd v pravici drží a u prostřed sedmera svícňů chodí: Zním skutky tvé a trudy tvoje a trpělivost a že nemůžeš strpěti zlých a zkusil jsi těch, jenž praví se apoštoly býti a nejsou. A máš trpělivost a snášel jsi mnoho pro jméno moje a neustal jsi. Před výslipky klade chválu, aby výtky tím snáze a mileji se ujaly v útrobě ulahozené. Připisuje sobě Pán titul, jenž výše již o něm praven byl. *Drží sedmero hvězd v pravici*, t. j. církve veškery v ostraze, v péči a v nábdě chová a *chodí u prostřed sedmi svícňů* a zpytuje, jak předstojcové církví a pod nimi věrcové život svůj vedou, jaké světlo od sebe vydávají. Vytýká Pán svrchovanou moc svou nad církvemi hned na počátku listů, aby patrna byla všeliká jeho právomocnost, jenž se v listech vyskytá. Výšeji 1, 16. pravil, *jenž hvězdy ty má v pravici*, zde vece: *jenž drží*, což větší má důraz. Drží, třímá, tak že nikdo jich z rukou jeho vydríti nemůže Jo. 10, 28. Dále výšeji 1, 13. *jest* Kristus u prostřed sedmi svícňů, zde *chodí*, tím přítomnost jeho se vystihuje býti dějna a účinná, že totiž vsady s pomocí a s potěchou svou přispívá, kdež toho potřebí, a že člověk při pokušeních a zármutcích nejvydatněji k němu, jenž neustále v církvi chodí, zraky svoje obracet povinen. Chválí na něm *dobré skutky, práci a trpělivost*, tři ctnosti. Sv. Pavel 1. Tim. 1, 18. k dobrému vojování a 2. Tim. 2, 3. k udatnému potýkání biskupa Efeského napomínal a nynější biskup v tom se také dobře zachoval. Třemi slovy hledí Jan či raděj Kristus nejen ku chvalitebnému vedení úřadu, nébrž vůbec ke ctnostem těm v životě. *Dobrých skutků*

pílen byl a hojně se almužnami a jinak potřebným propůjčoval; práce pílel, kdekoli jí okolnosti vymáhaly úsilně sobě v ní veda, jak slovo řecké vylicuje, a *trpělivost* či vytrvalost při dobrých skutcích a pracích všady prokazoval doutnajícího knotu neuhášeje a při napravování padlých dlouhočekáním se vyznamenávaje. Ale při té své trpělivosti přece — a Pán to na něm chválí — nemohl *vystáti zlých a zkusil jsi jich*, že pravice se býti apoštolé shledání byli lháři. Neměl se zlými žádného obcování, všelijak se jich varoval, ale káral je a jich napomínal, aby sobě usmyslili. Hledí obzvláště k lichým učitelům a bludařům při posledních slovech, při slovech, že se apoštolé býti povídají a nejsou; místněji vypisuje ty heretiky nížeji při verši 6. aspoň podle jména je líce. Při první části ale, totiž při chvále, že nenávidí zlých lidí, obšírněji mluví a zahrnuje vůbec všechny, jenž zlými se býti jeví buď v nauce, buď obzvláště ve mravech. Pavel vyvrhnul necudníka z církve 1. Cor. 5. a k Timotheovi psal 1. Tim. 1, 20. že vydal Hymenea a Alexandra satanovi. Sám Jan 2. Jo. 10. toho, kdo pravé nauky neobnáší, do domu nepouští a jich ani nepozdravovati velí. Pravda a lež, Kristus a Belial, světlo a tma nemohou spolu obstáti, aniž smí se biskup nejetně míti k bludům, když se rozšívají. *Zkusil jich* chválí ho Pán a tedy učinil, co tam v listu svém 1. Jo. 4, 14. přikazuje, aby duchové, t. j. lidé, jenž od Ducha sv. poslanými se býti kladou, zkoušeni byli. Vloudili se lžeporoci, vlkové byli, ale vyskytli se v kůži ovčí pokoru, přísné mravy, chudobu na sobě pronášejíce; ale bylo to napohledné, zdánlivé a postavné všeckno, ano, oni jak Jud. 4. dí, milost Pána Ježíše obrátili ke zbrodněm. Ještě ho chválí dále, že *trpělivost má a že snášel mnoho pro jméno Páně a neustal*. Výšeji chválil trpělivost jeho při pracích, nyní chválí trpělivost jeho v podstoupání svízeli a protivenství pro víru v Krista; trpěl a neustal a neumdlel, nedal se pro zniknutí nebezpečí a pro ujití pronásledování odvésti od víry, aniž nějak víru pokálel příměsky pohanskými, jak bludařové to činili.

To všechno ku chvále pravil a chvála ta veliká zdá se veškery ctnosti obsahovati. Leč vytýká mu Pán přece některé nedostatky: *Ale mám proti tobě, že jsi prvou svou lásku opustil*. Nedí, že by byl lásku vůbec opustil, nébrž že první lásku a počátečnou vroucnost, horoucnost a účinnost lásky k Bohu a ozvláště k bližnímu opustil. Člověk sebe světější pro neustálé boje popouští od hor-

livosti, jak se mu zdá z pouhé opatrnosti, aby nepřátelů víry více nepopudil; a tu se ho zmáhá liknavost plášt obezřelosti na se berouc. Pro ujití jí svatý František říkal z rána bratrům svým: Začneme bratři sloužiti Bohu, nebo jsme dosud v tom málo prospěli. Považ, dí sv. Bernard, že na žebří Jakobově všickni anjelé buď vzestupují buď sestupují a žádný nestojí. Tak i ty nebudeš-li prospívati, budeš uchabovati. *Cesta spravedlivých*, dí písmo Prov. 4, 18. *jako skvoucí světlo, jenž vzhází a roste až do dne dokonalého*. Tu potřeba jíti ze síly k síle Ž. 83, 8. až uzří Hospodina na Sionu, aniž umdlévati a v úřadu, kam Kristus zřít, oblevovati, ješto pramen vezdy teče, ačby lidé z něho nepili. Netyká se to tak biskupa jak církve a snad podřízených biskupovi služebníků církevních, kterým více než třeba povoloval. Zřídka prvá láska chotě k choti až do smrti ve své vroucnosti se zachovává. Tudy Pán ho napomíná: *Pamatuj tedy, odkad jsi vypadl a kaj se a první skutky čin*. Výsost, na které z počátku stál, veliká byla a čím větší dokonalost, tím více úbytek její se pohřešuje a postrádá. A tu se má napřed poznati v nedostatku a úchabku svém, nebo všeliký počátek pokání jde z poznání stavu svého. Pamatuj, považ prvou svou lásku a vrať se k ní. Zdá se některým vykladatelům, že naráží se na slova u Jes. 14, 12. *kterak jsi spadla, hvězdo jitřní!* A v tom navrácení se k horoucnosti a horlivosti první lásky záleží pokání jeho; *kaj se a první skutky čin*, velí Pán. Tak Bůh ve St. Z. Gen. 2, 2. upomínal lid na prvou lásku, kterou k němu měli při vejití do země zaslíbené, která nápotom ustydla. *Jestliže ne, hrozí Pán, přijdu tobě*. Příchod ten obnáší sebou pokutu a trest, jež Pán naň vložiti hodlá. Trest ten jest, že *pohne svícem jeho s místa jeho*. Svícem se rozumí víra, která hynula pro nedostatek lásky, jak lampa hasne pro nedostatek oleje. Pomknouti, postrčiti, pohnouti svícem s místa jest zbaviti víry, odejmouti víru, z počtu věrců vymazati, na jiné místo přesaditi a přeložiti. Hrozí, že dá zahynouti víře a buřeněm nevěry a nemravů vyrůstati. Kdo nevšímá si daru, tomu dar odňat bývá; služebníkovu lenivému bere se břivna a dává se tomu, jenž jich měl deset. Luc. 19. Mnoho církví v Africe a v Asii kvetlo, ale pro ustydlou prvé lásky přišly o víru. Bude sice trvati církev Páně do skonání světa, ale místa a národové jednotliví nemají zaslíbení, žeby při víře museli zachováni býti. Stává se, co Pán Židům hrozil Mt. 21, 43., říše Boží bude odňata od

vás a dána lidu, jenž nese ovoce jeho. Tak Bůh odnímá od lidí víru, když sobě jí neváží. Nejedni to berou o pouhém biskupovi a vykládají: složím tebe s úřadu. Leč první výklad, jenž k celé církvi hledí, pravější a obyčejnější jest.

Aby ale hanou tou se nerozjídal zármutek v útrobě biskupově a ovšem celé církve Efeské, přidává znova chválu, an dí: *Ale to máš, že nenávidíš skutků Mikulášenců, kterýchž i já nenávidím.* Nedí, že *nenávidíš Mikulášenců*, nébrž *skutků* jejich; z čehož jde, že nenávisť jenom skutků se týká, osobám ale samým láska zachována býti má a tím větší píle se má věnovati jim, aby se od zlých stezek obrátili na cestu pravou. Dí *skutků nenávidíš* a nedí *učení* jejich, *nenávidíš*, poněvadž ze skutků jejich šeredných šeredná nauka se zřetelně poznávala, ano nauka jejich veškerá takořka v životě jejich se vyskytala. Nejedni za to mají, že Mikulášenci či Nikolaité jméno symbolické jest odpovídajíc slovu Biléam, jehož přeložením jest; bileam značí podle toho lidomor, národokaz či kazinárod, jak se říká kazisvět, kazimluv atd. podle etymologie pocházejíc

od slova בלעם pohlcení a עם lid, lidožer. O

Biléamu či jinak Balaamu praveno při 2. 15., že byl lichoprůrok a lid israelský k modlářství svedl skrze smilnění s dcerami Madiantů. Leč lépe jiní za to mají, že již to odvozování slova Nikolaus, jenž značí lido-vítěz, nedopadá ke jménu Bileam, jenž značí lidokaz, a že staří vykladatelé a jmenovitě sv. otcové mluví o sektě od Mikuláše nějakého založené, která se v rozličné zbrodně a nepravosti, ozvláště ve smilství vylévala prostopášným životem látku a hmotu v sobě a v jiných zmařiti a zničení usilujíc; učila zajisté, že veškerá hmota zla jest. Již Petr a Judas (2. P. 2, 16. Jud. 4.) mluvili o lidech, kteří bez zákona podle pochtů zlých chodí, žádnému podrobiti se nechtějce a ve zbrodně ohavné se vydávajce. Při tom nezáleží mnoho na otázce, skutečně-li Nikolaité od diakona Nikoláa či Mikuláše pocházeli, neopatrným výrokem jeho pobuzení byvše k věcem, jichž diakon Nikolaus se varoval, aneboliž jiný nějaký Nikolaus sektě té jména a bytí propůjčil; prvnější mínění se lépe s historií sjednává, jenž vypravuje, že Nikolaus byv pro krásu ženy své ze žárlivosti stíhán, přivedl ji do shromáždění a pravil: Měj si ji, kdokoli chce. Ti, kdož zbrodněm sloužili, potahovali se k výpovědi té a mívali v obyčejí slova, že musí člověk zneužívat i nadužívat

pletě své či těla svého. Eus. 3, 19. Aug. haer. 5.

Již pak Pán všeobecnou nauku pro celou církev vyjádřiti a pronésti hodlaje vzbuzuje ku pozornosti: *Kdo má ucho slyš, co Duch praví církvi: Kdo zvítězí, tomu dám jísti se dřeva života, jenž jest v ráji Boha mého.* Slovy *kdo má ucho slyš*, hledí k obyčejí Páně, jenž ku pozornosti vzbuzoval slovy *kdo má uši k slyšení, slyš* Mt. 11, 15. 13, 9. a j. Ovšem ne tak vněšné slyšení jak raději vniterné chápání míní; a tudy dí v singuláru: *kdo má ucho*, poněvadž smysl a pochop věcí těch jeden jest. An praví *kdo má ucho slyš*, tudy výpověď svou rozšiřuje na veškeru církev, jak i výrok, který klade, každému křesťanu se hodí. Co *Duch svatý* praví, to právě praví Pán, jakoby Pán řekl: *slyš, co já v Duchu pravím.* Jan byl v duchu 1, 9. a Pán Jo. 14, 26. odkázal učeníky své k duchu svatému co k učiteli, jenž je vyučívá všeliké pravdě. *Kdo zvítězí, tomu dám jísti se dřeva života, jenž jest v ráji Boha mého.* Z těch slov viděti, že nemluví Duch osobně, nébrž že Pán, Ježíš Kristus mluví. Proti požitbám hříšným a šeredným Nikolaitů slibuje Pán čistou požitbu, jedění se stromu života. Ale klade výminku *Kdo zvítězí*, kterou v každém apokalyptickém listě opětuje a ku konci knihy 21, 7. znova klade na znamení, že od vítězství všechno záleží. Vítězství žádá vůbec a nejenom nad Nikolaity skrze nepodávání se jejich mravům a naukám, nébrž vůbec vítězství nad pletí, zbrodněmi, náruživostmi, nepravostmi, zlořádostmi, ovšem pak nad ochabováním a ulevováním v dobru. Ve slovech: *Dám mu jísti se dřeva života, co jest v ráji Boha mého* naráží na strom života, jenž v ráji se nalezal Gen. 2, 9. 3, 22. máje určení, aby člověku život zvěčňoval, pokud se k Bohu věrně zachová. Prarodiče zhřešili a z ráje vyhnáni byli, aby člověk nevztáhl ruce po ovoci stromu toho, a jedl a nežil dověčně. Cherubové střežou přístup ku stromu života ohnivým mečem. Stromem života se symbolicky rozumí věčná blaženost, jísti se stromu toho značí věčné blaženosti požívat. Nerozumí eucharistii, ač ovšem ona sličně se stromu života připodobňuje; nebo mluví o věčné slávě. A již ve Starém Zákoně Prov. 3, 18, 11, 30. 13, 12. 15, 4. jest strom života obrazem věčné radosti nebeské. Moudrost jest stromem života pro ty, jenž jí dosáhli; skutkové dobří či plodové spravedlivosti stromem života jsou atd. Ku konci 22, 2. stromem života zřejmě blaženost věčnou slyší. Ostatně jest eucharistie pro tento život stromem duchovního

života, z něhož všickni světci a světice Boží sílu čerpali. Tudy již sv. Ignatius Muč. v listu k Ef. 13. vzbuzoval: *Vynasnažujte se častěji k večeri Páně se scházeti.* A sv. Chrysostom vece: *Kdož jsou, co vás tříbí a potírají?* Vnukání nepřítele, žádosti, kochání světa, čest; ale když přijdeme ke stolu Mohutníka, soužení se stávají potěchami a ze stolu toho prospíváme proti těm, kteří sužují nás.

Druhý list má napsati Jan do Smyrny, jak mu Pán velí:

8. A anjelu Smyrenské církve napiš: Toto praví první a poslední, jenž byl mrtev a ožil. 9. Znam soužení tvé a chudobu tvou, ale bohat jsi a urouhán býváš od těch, jenž se praví Židy býti a nejsou, nébrž jsou sbornicí satanovou. 10. Nic toho neboj se, co trpěti budeš. Aj uvrhne ďábel některé z vás do žaláře, abyste pokoušení byli a budete míti soužení za dní deset. Buď věren až do smrti a dám tobě korunu života. 11. Kdo má ucho, slyš, co Duch praví církvi: Kdo zvítězí, nebude uražen od smrti druhé.

Nevypravuje velikých věcí o biskupu ve Smyrně, ale čirou jenom chválu hlásá, beze všeho poroku a tudy nepřičiňuje žádného povzbuzení ku pokání. Přidává si Pán nazev, jež jsme již výšeji 1, 18. slyšeli a tím již potěšuje církev v soužení. *To praví první a poslední, jenž byl mrtev a ožil.* Jest-li Kristus prvním a posledním, tedy i církev ze Smyrny snad bude panovati, aniž těžce nésti má, když nyní poněkud trápení snášeti musí; jestliže mrtev byv nyní žije, tedy dá i těm žítí, kdož pro něj smrt podstupují. Větší díl vykladatelů se shoduje v tom, že slova Páně jdou ke sv. Polykarpovi, jenž ovšem teprv za Marka Aurelia l. 167 co mučéník sešel, ale jak sám pravil, osmdesát šest let Kristu Pánu sloužil Eus. 4, 15. Ješto apokalypsa asi l. 97. psána byla, tudy ještě mezi biskupováním Polykarpa tuto naznačeným a mezi jeho na víru obrácením více než šestnácte let uplynulo. Obcoval on déle s Janem, jak nám o tom Ireneus povídá Eus. 5, 20. a od něho ustanoven byl ve Smyrně biskupem, jak staří praví, mezi nimiž Tertullian praescr. 32. Sv. Ignatius Muč. přetekal rozkoší, že hodným uznán byl spatřiti svatou tvář jeho, jak píše v listu

svém k němu téměř na začátku. Leč o svatosti života jeho a o účtě jemu za života vykonávané viz Spisy otců app. 2. vyd. 157 nn. Ve jménu Smyrny, což značí myrhu a hořkost sebou obnáší, vidí někteří vykladači naznačen býti čas hořkého pronásledování církve, občasí od Janovy smrti do Konstantina Velikého.

I tu počíná slovem *vím*, kteréž se sedmkrát opakuje. *Vím, dí, soužení tvé a chudobu, ale bohat jsi a urouhán býváš od těch, jenž praví se býti Židy a nejsou,* nébrž jsou sborem satanovým, sbornicí satanovou. O skutcích jeho nepraví, nébrž jenom o svízelech a útrapách; nebylo hany pro skutky, ale veliké útrapy nastaly a potěchy bylo pro nedjednu duši potřeba. *Soužení* trpěl pro Krista, jehož místněji nevypisuje; byl konečně umučen jak jsme pravili a o tom máme hodnověrnou zprávu v listu obce Smyrenské; viz naše otce app. str. 161 nn. *Chudobu* mu připisuje; následoval v tom Krista, buď rozdav statky svoje, buď připraven byv o ně od nepřátelů, jak se zhusta stávalo a jak již Pavel k Hebreům píše 10, 34., že rozchvátání majetku svého s radostí snášeli. Stojí slovo *chudoba* mezi slovoma *soužení* a *rouhání* a tudy patrno, že chudoba ta z pronásledování vznikla. Byli křesťané všeho práva zbaveni a v libovůli nepřátel svých vydáni. Pocházelo to nejvíce přičiněním Židů, kteří křesťanům mnoho bezprávných nepravostí obraželi a je při vrchnostech pohanských vymyšlenými zprávami ošklivili a kazili. Ale při vší té chudobě *bohat jsi*, vece mu Pán a rozumí bohatství duchovné, zbožnost, víru, sebezápornost, spokojenost a přestávání na mále; byl chud ale bohat v Bohu a obohacoval mnohé. O tom bohatství dí Jac. 2, 5. *zda-liž Bůh nevyvolil chudých na světě, ale ve víře bohatých a dědiců království, kteréž zaslíbil Bůh těm, kteří ho milují.* Již staří pohané pravili, že kdo při chudobě své spokojen a radosten jest, bohatcem jest. Není ten chud, kdo málo má, nébrž kdo více žádá. Nikdo není hoden Boha, leč kdo bohatstvím pohrdá, praví Seneka. A sv. Aug. dí: Kristus stal se pro nás chudým, aby nás obohatal 2. Cor. 9, 9. Tedy všickni křesťané bohatí jsou a nikdo sebou nepohrdej. A ještě dí o protivenstvích svatý Bern.: Dobře mi trápeni býti, jenom-li Ty se mnou jsi; lépe to než hodovati bez Tebe. Lépe jest v soužení Tebe objímati a ve výhni s Tebou bydleti, nežli bez Tebe v nebi přebývati. Což mám na nebi a mimo Tebe což žádám na zemi?

Mezi těmi útrapami klade *rouhání* od

lidí, jenž se Židy býti praví, ale nejsou, nebrž jsou sbornicí satanovou. Museli bez mála na rouhání přestávati, ale víme z historie, že Židé nejvíce na křesťany poštívali a všelijak je obouzeli. Při umučení Polykarpa nápotom po sedmdesáte létech Židé nejvíce působili, jak z listu o umučení Polykarpa 13. v n. vyd. otců app. str. 168 a 169. dobře viděti a hleděti překaziti, aby mrtvola Polykarpova křesťanům vydána nebyla. Chlubili se ti Židé svým od Abrahama pojitím a vyvolenstvím svým, ale *nebyli Židé* majíce obrázku jenom vněšně na těle a srdce svého neobřezavše Rom. 2, 28. 29. Raději jsou *sbornicí satanovou*, nežli lidem vyvoleným Božím, vece Pán; tak slují pro neustálé pronásledování křesťanů. Pavel apoštol 1. Thess. 2, 15. praví o nich, že *zabili Pána Ježíše a proroky, že se protiví Pavlu samému, Bohu se nelíbí a všem lidem odporní jsou a brání kázati pohanům a že tudy je příkvačí hněv Boží do konce*. U sv. Jana v evangeliu Pán 8, 44. vytýká Židům: *Vy jste z otce ďábla a chťiže jeho provésti chcete*.

Velí však Pán dobré mysli býti a potěšuje ho řka: *Nic toho neboj se, co trpěti budeš. Až uvrhne ďábel některé z Vás do žaláře, abyste pokoušení byli a budete míti soužení za dnů deset. Buď věren až do smrti a dám ti korunu života*. Jest již nějakým ulevěním, když na jisto se ví, že člověka zastihnou protivenství, ješto předvídaná zla méně bodají a tudy Bůh milosrdenství nám uštědřuje, ať ukazuje pruty napřed, jimiž šlehání býti máme. Proto praví *Neboj se! Uvrhne ďábel některé do žaláře*. Učiní to pohan-ská vrchnost, ale na popuzení ďábla. V předešlém verši mluvil o satanovi hledě ku protivenství, nyní mluví o *ďáblovi* co poštívateli; tak i níže 12, 10. na rozdílný význam obojího jména zřetel bere. Satan značí odpůrce a diabolos značí osočovatele a pomluvače. Židé ozvláště se k těm osočováním propůjčovali, jak jsme viděli z listu o Polykarpově mučení a jak toho sv. Justin nejednou dotýká v rozmluvě své s Tryfónem. *Abyste pokoušení byli* přidává Pán o tom uvržení do žaláře. Pokoušení potřebí jest pro zkušeni a zkušeni vojín více platnosti má než nezkušeni. Ctnost člověka musí přepálena býti ve výhni, aby dokona čista a jasna byla. Satan sice chce pokoušením člověka uloviti do tenat a léček svých, ale člověk má s milostí Boží působiti a statečně všechna ta pouta roztrhati.

A aby tím větší udatnost prokazovali, přičinuje Pán dvě pohnutky, jednu bere z

krátkosti pronásledování, druhou z naděje věčné slávy. O prvé praví *Budete míti soužení za dnů deset*. Deset klade okrouhlým počtem a mohlo by se množství rozuměti a drahý čas; leč z přidaného slova *dnů* deset viděti, že ku krátkosti hledí. Rozumí se pronásledování za Domitiána, jenž již nemělo dlouho trvati. Ale i v samém počtu jest myšlénka, že všechno od Boha závisí a jenom potud se připouští, pokud se Bohu vidí prospěšno býti. Jednak ti, kdož v církvi Smyrenské vidí věk církve mučnický zobrazen, vykládají deset dnů o desateru pronásledování, jenž církev zastihla. Ale i to víme z dějin mučnických o Polykarpovi, že on umučením svým pronásledování zapečetil a je dovršil. Otc. ap. str. 161. Ale na něm se i to vyplnilo, co se dále praví: *Buď věren do smrti a dám ti korunu života*. Píše o něm list Smyrňanů v k. 19 (str. 172.) *Stálým vytrváním přemohl nespravedlivého vladaře a tak dosáhnuv koruny nesmrtelnosti žije v nebesích*. Smrtí se rozumí smrt násilná; tak praví Pavel o Kristu Fil. 2, 8., že byl poslušen až k smrti a sice až do smrti kříže. *Korunou života* se rozumí věčná blaženost; tak Pavel 2. Tim. 4, 8. praví, že mu u Boha složena jest koruna a (1. Petr. 5, 4.) Petr slibuje těm, jenž vytrvají, korunu neuvadlou. Jac. 1, 12. vece, že Bůh korunu života zaslíbil těm, kdož ho milují. Sluje pak věčná blaženost korunou, poněvadž se dává těm, kdož zvítězili a poněvadž věčně kralovati a vládnouti budou. *Korunou života* sluje; životem se bláha vystihá a korunou se zvyšuje a zvršuje pojem života a blaženosti a tudy se těmi slovy svrchovaná bláha vytýká, jenž jest tak velika, že před ní veškeren lesk korun královských bledne a zaniká.

Ještě přidává na konci listu toto: *Kdo ucho má, slyš, co Duch církve praví: Kdo zvítězí, nebude uražen od smrti druhé*. O vítězení a přemáhání již výšeji při listu prvé řeč byla; rozumí se přemáhání všeho toho, co nás od Boha a ctnosti odlučuje. První smrt jest smrt těla, druhá smrt jest smrt duše t. j. odloučení její dověčné od Boha, věčná neblaženost, věčné zatracení; tak i doleji 20, 6. 14. o druhé smrti se mluví. Mohou nepřátelé tělo o život připravit, ale blaženosti věčné člověka nemohou zbavit. Tak dí Pán Mt. 10, 28. *Nebojte se těch, jenž tělo zabíjejí, ale duše nemohou zabít, nebrž se bojte toho, jenž tělo i duši do pekla svrhnouti může*. Peklo či gehenna, jak Pán u Matouše mluví, tedy toli jest, co u Jana na našem místě smrt druhá. Jest výrok ten sice záporný, ale při utrpení moc-

ný; nebo lépe se vidělo každému radši časnou než věčnou smrt podstoupiti.

S tím jsme se dostali k listu třetímu, jenž svědčí biskupovi Pergamskému.

12. A anjelu pergamské církve napiš: Toto praví ten, jenž má meč dvousečný ostrý. 13. Vím, kde bydlíš, kdež jest stolice satanova a držíš se jména mého a nezapřel jsi víry mé: A ve dnech těch Antipas svědek můj věrný, jenž zabit byl u vás, kdež satan bydlí. 14. Ale mám proti tobě malitko, že máš tam, kteří drží učení Balamovo, jenž učil Baláka položit pohoršení před syny israelskými, aby jedli a smilnili. 15. Tak máš i ty některé, jenž drží učení Mikulášenců. 16. Podobně čin pokání; pakli ne, přijdu k tobě brzo a budu bojovati s nimi mečem úst svých. 17. Kdo má ucho, slyš, co Duch praví církvi: Tomu, kdo zvítězí, dám manu skrytou a dám jemu kamének bílý a na kaménku jméno nové napsané, jehož nikdo nezná, leč kdo je přijímá.

To jest třetí list. Dle vykladatelů postupných, kteří v listech našich budoucí časy naznačeny spatřují, znamená se církví pergamskou věk velikých otců církve od Konstantina Velkého do Karla Velkého. Nám, jenž výkladu toho o své váze a míře ponecháváme, běží nejdříve o vyrozumění stavu, v jakém se nám církev pergamská vytýká.

Mnoho chvály, méně hany v listu tom nalazáme. Pán sobě přísudek dává: *To praví ten, jenž má meč dvousečný ostrý*; o meči tom jsme pravili 1, 16., že značí mocnost trestavou a káravou, jakož níže v. 16. hned praví Pán, že přijde rychle bude mečem tím se potýkati s bludaři v Pergamě. Z toho symbolu Páně se učí kazatelé, aby řeč jejich pronikala co meč dvousečný až ke dřevu a k číslu duše a myslí a tam vše, co se Pánu protiví, porazila; neméně musí proti všem bludům meč slova Božího tasiti a bludy přemáhati a vykořenovati. *Vím, kde bydlíš, kde jest trůn a apoštol satanův a držíš se jména mého a nezapřel jsi víry mé.* Trůnem satanovým sluje Pergamus město co sídlo modlářství a pohanství zarytého, ze kteréhožto zarytosti a zabředlosti v pohanských nesvatostech veliké a strohé pronásledování na křesťany přišlo. Tam sídlo býti se praví

satana; mělo to město z předešlých dob, když králové v něm slavně panovali, posavad přednost nějakou a byl v něm vrchní soud, tak že okolická města dosti odlehlá k němu přislouchala. Byl v městě tom proslulý chrám Aeskulapův a Galenus narodil se v městě tom. Leč neprohlídá Pán k těm věcem vnějším, nébrž ku povaze Pergamanů, kteřížto zvláštnou proti křesťanům zuřivostí se vyznamenávali. Ale i tomu místo dáti můžeme, že znak Aeskulapa, had totiž, křesťanům namanul památku o zlohadu, jenž rodiče v ráji svedl. Chválí biskupa, že drží se *jména Jeho a nezapřel víry Jeho*. Jméno Kristovo jest důstojnost a velebnost jeho, a *vírou* jeho rozumí se víra v něho, vyznávání nauky jeho, a přiznávání se k němu co ku Pánu. Dálejší čtení vulgáty odchodno jest od textu řeckého a pro výšin z vazby logická souvislost jeho nezřejma; neméně to platí o textu řeckém. V obojím se musí něco přidati a ovšem, čím prostější vsutí se děje, tím lépe přiléhá. Dle vulgáty přijde dvě slova nahraditi, dle řeckého textu slovo jedno smyslu napomáhá; obojí s předešlými větami úzce vázati se musí. A tu vyniká dle vulgáty: *nezapřel jsi víry mé, ani v těch dnech, v nichž Antipas svědek můj věrný byl či žil, jenž zabit byl u vás, kdež satan bydlí.* Slova *v nichž a byl* či žil pro splnění smyslu přimysliti potřebno; v ř. t. stačí jenom slovo *byl* přidati, ještě slovo *v nichž* se v něm čte. Jiní vynechávají v překladě slovo *jenž* před slovy *zabit byl* kladouce. A v těch dnech Antipas, svědek můj věrný, zabit jest u vás, kdež bydlí satan. Na smyslu nesejde, toholiž čili onoho způsobu se přidržíme. Důležitější jest otázka o Antipovi. Nebudeme mluvit o tom, že řídký ten aneb onen vykladatel jméno to považuje za symbolické a vykládá je o Všeprotivovi, o muži, jenž proti všem jest a proti němuž všickni jsou. Leč takové etymologisování a symbolisování nemístno a neslično tuto jest, kdež historie mluví. Praví o něm nejedni, mezi nimiž Andrej in apoc., že četl jeho mučení. A kdož z akt těch čerpali, vypravují, že Antipas byl biskupem v Pergamu a pro stálé vyznávání Krista v měděného podpáleného a rozžihaného vola byl vhozen a tam v hrozných mukách skončil za Domitiána nedlouho před tím, než spis tento psán. Ani tenkrát za zlých těch dnů nezapřel nynější biskup nástupce Antipův Krista a jím i církev při víře udržena. Tehdá se ozračila příliplost a přivinnost jeho ku Kristu, jak druhdy víra Abrahamova při obětování Izáka vrchovala. V dobách míru snadno Krista se držeti, ale

v čas prouásledování se nespouštěti mnohem nesnadněji bývá. Ostatně se v církvi jméno Antipy mučeníka dne 11. dubna slaví. Grotius sice a po něm Kalmet některá pochybenství o mučeníctví Antipově kladli, leč nemají pochybnosti ty té váhy, abychom svědectvími Ondřeje a Arety biskupů kapadockých opomítli.

Ode chvály přechází k haně a dí: *Ale mám proti tobě, malitko, že máš tam, kteří drží učení Balámovo, jenž učil Baláka položití pohoršení před syny israelskými, aby jedli a smilnili.* Vytýká biskupovi, že se měl více přičiniti, aby nauky ty škodlivé průchodu nevzaly. Ale vece mám *malitko* proti tobě a zmenšuje vinu jeho; nebo při vši horlivosti nebývá v moci předstojců zlu zabrániti a je překaziti. O Balámovi jsme již nejednou mluviti museli, že byv od Baláka krále moabského povolán, aby Israelitům zlořečil, místo zlořečení jim blahořečení přinucen byl. *Učil Baláka pohoršení položití mezi syny israelskými* namluviv ho, aby děvice poslal do ležení Israelitů, jenž by je nejprvé ke smilstvu a nápotom k modlárství svedly Num. 24, 14. nn. 31, 16. A od té doby Balaám lichoprorokem byv znamená lichoučitele a svůdce; učením jeho jsou zásady sypké, jejich základové se nalezají u bludařů, proti nimž Judas v listu píše. Nevázati se žádným zákonem, pudům a chtíčům a pochotem svým hověti, věci modlám obětovaných jísti a smilniti, to sobě za úkol života kladli, aneb aspoň za věci dovolené to vydávali. I oni *kladou pohoršení*, či vystavují urážku, zvyšují a vztyčují věci závadné, o něž se lidé potknouti a tudy upadnouti a věčnou škodu bráti mohou. Jísti věci modlám obětované či modliny nejedni za apoštola Pavla 1. Cor. 8, kladli sobě za věc žádoucí a plnou měrou se jí žičili. Ale tehda nemělo jedění to významu, kterého mu náhledové pozdějších bludařů gnostických nyní přičiněli; tito zajisté všecko sobě dovoleným býti kladli za to majíce, že nijakými zbrodněmi lidé tak vyvýšení pokaliti se nemohou; ano, jak Eus. 4, 7. klade, nejedni z nich vylévání se ve zbrodně a seznámení-se se všemi nepravostmi za cestu k vědě své, ke své gnóse považovali.

Tak i ty, vece Pán dále, máš některé, jenž drží učení Mikulášenců. Tak i ty, vece a vytýká tím, že by nyní to býti zhola nemělo, ješto soudem Božím již před tisíci léty učení takové a mravy z něho pochodilé pokutovány byly. Zde Nikolaité a ti, co se drží Balaama, za jedno se kladou. Nechce slovy: *tak i ty* ukázati na Efeského anjela,

jak Efeský biskup ani žádných Nikolaitů nepřipustil aneb je z církve vyobcoval; nébrž slovo *tak* hledí k předešlé tisícileté době. Ale toho Pán nemůže dovoliti. I vece: *Podobně se kaj; pakli ne, přijdu k tobě rychle a budu s nimi bojovati mečem úst svojich.* Podobně dí a tak s vulgatou čtou ř. rkp., mezi nimiž i sinajský *ομοίως*; leč lépe slovo to se váže s předešlými: máš, jenž učení drží *Nikolaitů podobně* aneb tolikéž. Kdo slovo *podobně* k následujícím táhnou, ti praví, že Pán zří k biskupu Efeskému, ježto též ku pokání byl napomínal; leč předešlý svazek lépe přiléhá. *Kaj se, zmuž se, proti Mikulášencům a zbrodněm i zlonaukám jejich vystupuj, bludy jejich potírej, mravy napravuj a všelijak se zlo to co strom jedovatý podtíti a vykořeniti vynasnažuj.* *Pakli ne, přijdu k tobě a bojovati budu, válčiti budu s nimi mečem úst svojich.* Jde z toho, že nejedněch trestů a pokut Božích ušetřiti se může pokáním a že kárání vykonané od představenstva církve uspořádají takorba Bohu každé s trestem přikročování. Mečem rozumí, jak samozřejmo jest, pokuty a tresty, které na nekolné bezbožníky vydá. *Přijdu tobě vece a rozumí tím, že i jej samého pokárá a na něho samého pokutu vyšle.* Nebo biskup byl dán strážným církvi pergamské a dle Ez. 3, 18. vyhledává Bůh krve těch, jenž pro nedbalost strážců ve hříších umrou, z rukou jejich. Tudy Pavel Act. 20, 26. v Milétě se louče pravil, že nevinnen jest krví všech jich, ješto jim veškeru radu Boží zjevil. *Přijdu, dí, ku potrestání, ač by se trest ten stal obyčejným během nic divného do sebe nemaje; nerozumí se přibytí Páně osobné, nébrž jenom účinné.* Ve slovech *válčiti budu s nimi mečem úst svojich* naráží na meč anjela, jenž Balaamovi na oslici jedoucímu v cestu vkročil a na meč, jímž zahynuli Israelité, kteří se od Balaama svěsti dali Num. 25, 3. a jímž sám Balaam zabit byl Jos. 13, 22. Num. 31, 8.

Přechází Pán i tu k vynášení všeobecné z případu toho nauky, an vece: *Kdo má ucho, slyš, co duch praví církve: Tomu, kdo zvítězí, dám manu skrytou a dám jemu kamének bílý a na kaménku jméno nové napsané, jehož nikdo nezná, leč kdo je přijímá.* Kdo zvítězí, vece, netoliko nedaje se od Mikulášenců svěsti, nébrž kdo všechněm pokušením odolá a ze všech duchovních potyček co vítěz a přemahatel vyjde. *Manu dám jemu* totiž požívati za požitbu, kteréž se odřekl z modlin nejedě, požitbu nevýslovně větší mu uštědřím. *Manu skrytou, vece, a naráží na věc dvojí. Nejprvé na tajemno-*

vání gnostiků, kteří mystérie pohanské do církve uvést chtěli a chlubil se skrytými a jiným nedostupnými věcmi vládnouti; naproti těm chatrným, lichým a bezbožným tajemstvím staví tajemství pravé a bohulibé. Za druhé naráží na tradici, dle níž 2. Macc. 2, 4. n. mana ve svatosvatyni chovaná při spustošení chrámu skrze Babylónany ukryta byvši, při příští Messiašově se opět veřejně vyskytne. Očividně se jedná o blaženosti nebeské co odplatě za vítězství a skrytá mana jest obrazem věčného blahoslavenství toho. Tudy se nemůže rozuměti manou eucharistia, ješto v království nebeském Krista tváří v tvář spatřovati budeme ne již na způsobách přestávající. Lépe se hodí manou rozuměti Krista, jenž Jo. 6, 31. n. manou se zove, Kristus sytí na poušti života, jak manou se Israelité na poušti živili. Mana chovala v sobě sladkost a lahodu, v Kristu veškery lahody co ve zdroji složeny jsou. Mana hojně poskytována, kdo ji sbíral, Kristus se milostmi svými neoštidá těm, kdož ho prosí. Tak jiné shodnosti a schodnosti mezi manou a Kristem se nalezají. Leč ponevadž patrno jest a z porovnání místa našeho s jinými výroky listů ostatní tu položenými jasně vysvítá, že Pán výrokem svým o maně skryté a o bílém kaménku věčnou blaženost rozumí, tudy nejlépe a jediné pravé jest *manu* o lahodách a slastech budoucího života slyšeti, jenž *skrytou* sluje, že jak Pavel 1. Cor. 2, 9. praví, žádné oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kdož ho milují. A Ž. 30, 20. *Jak veliké množství, vece, jest slasti, jež jsi uschoval těm, kdož se tebe bojí.* Ž. 35, 9. *Opojení budou z hojnosti domu Božího a proudem rozkoše své napájeti je bude Bůh; praví věřcové již předchozím ujímáním věčné bláhy požívají, jenž druhdy bývá náramna, tak že jí ani silami svými snést nemohou.* Sv. Efrém takovou se při rozjímání věčných pravd rozkoší naplňoval, že se útroba jeho rozpukati zdála a on volal: Odstup Pane-maličko, nebo nestateč nádoby té toho snést nemůže. Podobně sv. František Xaverský volal: Pane, dosti jest, dosti jest, když se na něho rozkoše nebeské vylévaly. Sv. Kateřina Senenská divila se, že při těch nebeských jí udělených rozkoších ještě tělo s duší spojeno ostává.

Ještě dokládá jiným obrazem věčnou blaženost vypisující: *Dám jemu kamének bílý a na kaménku jméno nové napsané, jehož nikdo nezná, leč kdo je přijímá.* Kaménkem bílým značí se výrok Páně o blaženosti ví-

tězů a blaženost ta sama. Bílý kamének byl oznakem štěstí. Kdo nevinným uznán byl při soudu, ten na znamení toho dostal kamének bílý, kdo při ucházení se o úřad obdržel kamének bílý, dosáhl, čeho hledal. I vítězům při veřejných hrách dáváno bílé kaménky, na něž jméno vítězovo psáno, aby na poukázání se mu důstojné odplaty dostalo. Z toho již vidno, co rčení dotčené značí a co sebou obnáší. *Nové obdrží jméno, jehož nikdo nezná, leč kdo je přijímá.* Naráží na přejmenování osob, když důstojenství jim důležité svěreno; tak Abrám zván Abrahamem, Jakob Israelem, Šimon Petrem. Novým jménem nové důstojenství, nový stav, nová oprávněnost, stav zholá jiný než který byl za přeshlosti, kdež hlad, žízeň, slzy a svízlové člověka přitloumali. Slovo *nový* právě se hodí pro věčnou slávu a sladce zní pro ty, kterým stav starý toli obtížností a trudů přinášel. *Nezná ho žádný, leč kdo je obdrží;* tak praví svatý Jan 1. Jo. 3, 2. o stavu novým jménem naznačeném: *Víme pak, že když přibude, jemu (Kristu) podobní budeme.* Ale svět, jenž Krista nezná, ani stavu blaženého křesťanů nemůže znáti, ješto se neukázalo posud, čím budou, jak týž Jan 1. Jo. 3, 1. klade. Někteří místněji určují, že jménem novým se jméno dítěte Božího a dědice věčné slávy rozumí, což na jedno s předešlým výkladem vychází.

Od Pergamu se obracuje Pán k Thyatíře, jak i v Asii cesta z Pergamu do Sard Thyatirou vedla. Dí:

18. A andělu thyatirské církve napiš: Toto praví Syn Boží, jenž má oči jako plamen ohně a nohy jeho podobny skvělokovu. 19. Vím skutky tvé a víru a lásku tvou a službu a trpělivost tvou a skutky tvé poslední množší než první. 20. Ale mám proti tobě malitko, že dopouštíš ženě Jezebele, jenž se praví býti prorokyní, učiti a sváděti služebníky mé, aby smilnili a jedli modlám obětované. 21. A dal jsem jí čas, aby pokání činila, a nechce se káti ze smilstva svého. 22. Aj uvrhu ji na lože, a ti, kdož cizoloží s ní, v soužení převelikém budou, leč se pokají ze skutků svých. 23. A děti její zabiji smrtí a zvědí veškery církve, že já jsem zpytatel ledví a srdcí a dám každému z vás podle skutků jeho. Vám

pak pravím 24. i ostatním, kteří v Thyatíře jste: Kdožkoli nemají nauky té a kdož nepoznali hloubí satanových, jak říkají: Nevložím na vás jiného břemene, 25. ale však což máte, držte, až přijdu. 26. A kdo zvítězí a ostřeže až do konce skutků mojich, dám jemu moc nad pohany 27. a spravovati je bude prutem železným a jak nádoba hrnčířská roztlučeni budou, 28. jakož i já jsem obdržel od Otce svého. A dám jemu dennici. 29. Kdo má ucho, slyš, co Duch praví církvem.

Ti, kdož postupného výkladu přejí, čtvrtý list ke čtvrté periodě církve táhnou, jižto kladou od Karla velikého do Karla pátého. Ovšem velmi libovolně si musejí počínati v přistojování výkladu svého.

O Thyatíře jsme výšeji 1, 11. mluvili a již Act. 16, 14. jsme ve Filipech poznali ženu obchodnici v nachu či purpuře, která slovem Pavla hnuta byvši na víru se obrátila a bezmála prvá v Thyatíře známost o Kristu přinesla. Přisudkové, jež sobě Kristus přikládá, sličně přilehají k slovům, jimiž biskupa Thyatirského a církev jeho kárá: *Toto praví Syn Boží, jenž má oči jako plamen ohně a nohy jeho podobny skvělokovu.* Chválí Pán na biskupu a církvi píli dobrých skutků, uštěďřování totiž almužen a podporování chudých, ale tupí snášení zlonauk, jimž biskup shovíval, snad se veliké vyznavačů jich moci obáváje. Ukazuje mu, že někdo jiný bdí nad církví, jehož moci více se jest obávati. *Syn Boží, praví, hledě k Žalmu 2, 7. Hospodin řekl ke mně; Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe.* K témuž žalmu hledí i slova nížeji položená v. 27. *národy spravovati budeš prutem železným a jako nádoby hrnčířské roztrčíš je.* Oči jak plamen ohně má a nohy jak skvělokov; to již výše 1, 14. vyloženo. Vytýká se tím, že Kristus mocí svou všechno proniká, ledví a srdce zkouší a všecky nepravosti k soudu a trestu svému potahuje. Nohy obzvláště trest a pokutu, přinášejí zlým lidem ohnivy jsouce. Očima pozorování a vědění, nohama zakročení ku pokutám se vystihuje. A v tom dává biskupům a kněžím příklad, jak napřed rozhlednouti se a teprv k dílu přikráčeti mají. *Vím skutky tvé a lásku a víru tvou a službu a trpělivost tvou a skutky tvé poslední hojnější než první. Skutky tvoje vím, dí a slyší jimi vůbec všechna díla a všechny činy a*

podjemy a opusty biskupovy; z nich napotom klade hlavité věci, jež na něm chválí, lásku přede všemi, která co hlavitá ctnost, v níž se vyznamenával, se napřed klade. A byla ta láska prava, ješto byla spojena se ctností druhou, již jmenuje chvále víru jeho, podle čehož láska ta vycházela z ustavičného zřetele na Boha a vylévala se v dobrodiních v službu, zvláště kterou nemocným v posluhování se dávala. A při těchto obsluhách *trpělivost* a vytrvalost projevoval a nijak neobležoval, nébrž více a více prospíval, takže *skutkové* jeho, t. j. dobročinnové jeho posledního času vykonávání *hojnějšími*, množšími a četnějšími byli než dobrodiní dřívější od něho vydávaná,

Nalezáme zde opak toho, co se při Efeském biskupu shledává; u Efeského láska více a více ochladala, u Thyatirského více a více se zmáhala a rozohňovala a tudy by byl ovšem chvály zasloužil, kdyby v tom nebyla nadešla nějaká vada. O ní praví: *Ale mám proti tobě malitko, že dopouštíš ženě Jezabeli, jenž se praví býti prorokyní, učiti a sváděti služebníky mé, aby smilnili a jedli modložertvy.* Slova malitko vypouštějí nejlepší rukp. a zdá se, že vklouzlo sem z v. 14. Místo *ženě* čtou někteří rukp. *ženě své*; a někteří místo *ženě své dopouštíš učiti a sváděti* chtějí překládati, že s ženou svou propustil a že ona tudy plahočí se světem a se ponevírá a jiným k urážce a ku pohoršení slouží. Leč čtení to nedosti jest osvědčené a výklad ten nevhoden. Ještě se nejedny různosti ve čteních nalezají, ale nemajíce veliké váhy se tu vypouštějí. Jezabela byla dcera Ethbálova, krále Sidonského, jenžto stavši se manželkou Achaba krále israelského všelijak modloslužbu a spojené s ní smilství zavedla proroky Boží pronásledující a zabíjející. A tudy jménem jejím se vytýká osoba, jenž pohanstva povahu a jestotu do křesťanské církve uvéstí usiluje. Nejedni mají za to, že se Jezabelou vůbec a symbolicky bludařství vytýká a sice totéž, jenž výšeji Baalamovou a Nikolaitskou naukou sluje. Jiní rozumějí osobu ženskou skutečnou, jenž tím jménem sice nesloula, ale tak se u Jana slove, že na sobě celou jestotu Jezabelinu obnášela a velikým vlivem svým v církvi Boží velikou poustku spáchala; syny jejími se níže zovou, kdokoli jí následují a od ní se od Krista a ode mravů dobrých odloučiti dají. Již sv. Pavel stýskal sobě do žen, kteréž stíženy jsouce hříchy a pochetmi puzeny nikdá ku poznání pravdy nedocházejí 2. Tim. 3, 6. 7. Bludaři nejedni se ženami se spojili a jimi náslapníky sobě naháněli,

Šimon čaroděj s Helenou, Apelles s Filomenou a jiní s jinými ženky se plahočili. Sv. Jeronym v listu ku Ktesifontu jmenuje ještě Prisku a Maximillu u Montanistů. S Karpokratem chodila Marcellina, jenž v Římě mnohé pravověrce zavedla a bludařským jedem nakazila. Taková svůdkyně vystoupila i v Thyatíře a nejedni po sobě potáhla nesličně učíc, že lidem duchovým pochotě pletské neškodí, aniž jich naprzňují, nébrž raději člověka ode zlé hmoty oprostují a osvobozují. Tak učila smilniti a zaváděla ke zlým mravům zlou naukou. Smilniti se zde dvojité či obízně bere a zahrnuje netoliko tělesné smilství, nébrž i duchovné, t. j. zlonauky a zpronevěřilost Bohu. Právila se býti *prorokyní*, vydávala své učení co od vyšších duchů vniklé a vdunuté a vystoupala s náduchem a postavnými vzchyty a vzchvaty a tím a snáze odváděla od víry; tak u Montanistů prorokyněmi se kladly býti ženy, o nichž výšeji řeč byla, kteréž se i budoucích předpovědí opovažovaly. Učila pak i jísti *modliny* či oběti a žertvy modlám obětované, z nichž díl přislouchal kněžím pohanským, díl na trhu prodáván býval, díl ale k hostinám na úctu bohů strojeným používán. Křesťané zhusta se dali od příbuzenců k nim zváti a přicházeli do nebezpečí k hříchům, ješto s hostinami těmi smilství se spojovalo.

Přese všechny její, prorokyně Jezabeliny nepravosti nepřikročil Pán dosavad proti ní s trestem. *A dal jsem jí čas, aby se pokála*, vece Pán dále, a *nechce se káti ze smilství svého*. Tu klade jenom smilství a neklade modložertvy, poněvadž jich jenom pro to nebezpečenství dotýkal. Nekárání se nejednou od lidí za schválení Boží bere, an Bůh se zdá promíjetí věci ty, aniž jich vysoko vážit. Tu Bůh dokročuje přísněji, jak i činil zde v případě tomto v Thyatíře. *Aj uvrhnu ji na lože a ti, kdož cizoloží s ní, v soužení náramném budou, leč se pokají ze skutků svých. A děti její zabijí smrtí a zvědí veškery jírky, že já jsem zpytatel ledví a srdcí a dám každému z vás podle skutků jeho*. Ložem se tuto samozřejmě rozumí nemoc, lože bolesti, tak že ona nyní si hová na ložci pochotí a rozkoší svých, v nemoci a v bolestech se na něm složí a odtad se dostane tam, kde jí moly bude podestláno. Jes. 14, 9. Slova následující v soužení náramném budou jsou vysvětlením slov předchozích těchto. Přijdou ta soužení převeliká na ty, *kdož s ní cizoloží*. Cizoložiti se bere opět jak dřívěji smilniti ve smyslu obízním, o hříších smilných s manželkami cizými a o cizolož-

ství duchovním, jenž záleží ve pronevěření se Bohu a Kristu. *Cizoložiti* jest toli, co činiti zlé skutky Jezabeliny. Místo nepokají-li se *ze skutků svých* čte t. ř. *ze skutků jejích* t. j. Jezabeliných, což na jedno vychází. Kdož s Izabelou drželi a jejích skutků následující s ní cizoložili, ti byli *děti jejími* t. j. náslapníky zlonauky její, postoupateli po zlocestách jejích. Israelité zpronevěřili Bohu služí Jes. 57, 3. *děti čarodějnice a semenem cizoložníka a smilnice*. Na ty všechny připadne pokuta Boží, an je Pán *zabije smrtí*; slovo *smrtí* dává důraz slovu *zabije*, aniž náhlou smrt aneb mor znamená, jak někteří vykládají. *Smrtí umřítí* se přechoasto klade v písmě Starého Zákona o smrti, kdež se vytýká jistota a nevyhnutelnost trestu toho. Lev. 20, 10. Kdož cizoloží s čí manželkou, smrtí ať umrou oba, i cizoložník i cizoložnice. A jinde zhusta.

Tou pak na ně seslanou pokutou ozřejmí Kristova vševědoucnost, ješto přese všeliké přetvařování a skrývání prorockých zbrodníků nešlechetné jich skutky zná, a spolu ozřejmí jeho všemocnost, ješto zločinitele a prostopachatele všemocně potře. Tudy dí Pán dále: *A zvědí veškery církve, že já jsem zpytatel ledví a srdcí a dám každému z vás podle skutků jeho*. Ovšem tedy ozřejmí i spravedlnost jeho a ukáže se, že jemu od Otce veškeren soud se ponechává. Slova *zvědí* užívá hledě ku gnostikům, jenž sebeznateli, vědomci a vědci býti kladli; tudy se slovem věděti a znáti u Jana častěji setkáváme. Zde jest to nějaká ironie; zvědí oni zkušením vlastním, vlastní pokutou na ně připadnoucí. Ale ne jenom oni, nébrž veškery církve zvědí to; chtějí oni na vědce proměnití lidi. Zvědí pak, dí, že *zpytatelem jsem ledví a srdcí*. Bůh sluje nejenom Ž. 7, 10. *zpytatelem ledví a srdcí, že zná a proniká všechny tajiny lidského srdce, nébrž proto především, aby se ukázalo, že není nevšimavým a nejetným k lidským činům dobrým a zlým, nébrž že zpytuje a bádá a hledá, kde lidé co dobrého neb zlého činí, aby spravedlnost odplatou a trestem prokázati mohl*. Zpytatelem slouiti chtěli lichognostikové a tu jim kráčí v ústřety pravý zpytatel všech skrytin a hlubin nejtajnějších. Naráží Jan na Jer. 17, 10. *Já Hospodin, kterýž zpytuji srdce a zkušuji ledví, kterýž dávám jednomu každému podle cesty jeho a podle plodu nálezku jeho*. Ale ovšem přechoasto přicházejí poslední slova výroku toho o hodné odplatě skutků lidských v písmě sv., nebo při té lidské k nekázanostem sklonnosti potřebí častěji spravedlnost Boží připomínati.

O pokutě pověděv přičinuje napomínání, an mluví o srdnatosti a nezviklanosti v dobru, an dále pokračuje: *Vám pak pravím a ostatním, kteří v Thyatíře jste, kdožkoli nemají nauky té a kdož nepoznali hlubin satanových, jak dějí. Nevložím na vás jiného břemene. Ale však což máte, držte až příjdu.* Text řecký místo *vám pak pravím a ostatním* vynecháváje částici *a* čte jenom: *Vám pak pravím ostatním*; rozdíl jest, že při čtení vulgáty, s níž někteří rkp. řečtí shodují se, lepší stránka z představenstva církve se zvláště bere a k ostatním nepokaženým údům církve se připojují. Aneb jak jiní soudí, slove *a* značí toli co totiž a jest partikulou vykladačí; lépe tu jest osvědčen text řecký. Má na mysli Thyatířany, jenž *nemají nauky té*, té liché, nepravé a křivé, kterou vynášejí a kterou se chlubi gnostikové, že *poznávají hlubiny*. Gnostikové pohrdali těmi, kteří zprosta věřili v Krista a domnějíce se do sebe velikých věcí, vychloubali se, že všady k hloubi hledí na povrchu nepřestávajíce. Došli oni až do hlubin, přisvědčuje jim Pán, ale vece, že hlubiny ty jsou hlubiny satanovy. Svým životem ve zbrodnech a zločinech zatonuvše přišli ve styčnost se satanem a ovšem jeho hlubiny pronikli, ač hloubě Boží tím více se jim zavřela jenom těm, jenž svatě žijí a Duchu svatému se odevzdávají se otvírajíc. Mluvili o tajemstvích přehlubokých, ale tajemství a hlubiny ty nebyly leč mámiví a zhromiví nesmyslové a pošetilsti, o nichž stud mluvit nemůže. Nebo co se kdy nejhanebnějšího a nejopzlejšího vymyslet mohlo, to oni všecko daleko převyšovali. O zbrodnech říkali, že malá stojatá voda, když něco špinavého se do ní vleje, zakaluje se, an velemoře či ocean se nekalí, ač všechno do sebe pojímá povědom jsa velikosti svojí. Slova jak dějí či *povídají* patří samozřejmě k slovu *hlubiny*, a slovo *satanovy* jest dokladek či výkladek Páně. Půjčuje jim Pán hlubiny, ale dí jsou hlubiny ty hlubiny satanovy; tak Židům propůjčil jméno synagógy, ale pravil, že jsou synagógou satanovou verš 9. Hledí netoliko k jejich naukám, leč i k životu jejich, jenž z nauk jejich plynul, s nimi nejúžeji spojen byl a samy nauky řídil a spravoval. I vidí se slova ta nějakou ironií v ústech. Páně býti Jiní myslí, že slovy *jak povídají* hledí Pán k těm, jenž se od nich zavést nedali; leč tu by byl Pán řekl *jak pravíte*, ješto praví, kteří *v Thyatíře jste*. Jiní slova *jak povídají* táhnou k obojím následujícím slovům *hlubiny satanovy* a praví, že se jedná o dokonalé poznání satana, ježž oni je-

nom potopením se v bezbožné prostopášnosti dokonale poznati se domněli pláštěm filosofickým zbrodně své přistírajíce. Není, jak na oce jest, výklad ten o mnoho jiný než první, leč prvnější jest obyčejný.

Ale i o smyslu slov následujících *Nevložím na vás jiného břemene* nejedno zdání mezi vykladateli panuje. Nejmnozší mají za to, že Pán chce říci: Nevložím na vás nových pokut, nových trestů, nových svízeli a útrap leč ty, kteréž bez toho s vyznáváním křesťanství spojeny jsou. Leč proti výkladu tomu právem druhí namítají, že v předešlých větách Pán o nějakém břemenu nemluvil a že hrozba Páně se týkala odpadlců, ne ale těch, kteří ku Pánu a ku pravdě věrně stáli. Proto jiní břemenem rozumějí rozkaz, předpis; tak Pán u Mat. 23, 4. o Fariseech praví, že nesnesitelná břemena svazují a skládají na šíje člověka sami se jich nedotýkajíce. Tak sv. Petr Act. 15, 10. vece, že Starý Zákon břemenem byl, jehož ani otcové, ani nynější vyznavači jeho snášeti nemohou. Tak Act. 15, 28. píší apoštolé, že Duchu svatému a jim se uvidělo, neukládat křesťanům žádných nových břemen t. j. příkazů, velení. Zazdalo se pak novoučitelům bludařům tvrditi, že apoštolé křesťany nedosti břemen Starého Zákona zbavili. Ještě břemena nosíte, praví oni k vám, a chtějí vás zbaviti závaznosti věčného mravného zákona vydávajícíce, že se vám nové břemeno ku křesťanství ukládá. Leč praví Pán: Neukládám vám, aniž uložím na vás nové obtíže, ale toho svrchovaně potřebí jest, abyste *co máte drželi*, aniž od toho za nehytek odstoupali. Neposlouchejte záluďných a svodných jejich řečí o svobodě, kterou vás od Božího zákona odlouditi usilují, nébrž držte se toho, *co máte* t. j. nauky od apoštolů přijaté a předpisů mravných Kristem vydaných a od apoštolů vám hlásaných. Tak sv. Jan 1. Jo. 2, 24. napomíná: *Vy co jste slyšeli od počátku, to zůstaň ve vás*, vytrvejte v naukách, jež jste z počátku obdrželi na víru obrácení byvše, aniž se mýlití dávejte těmi hlubokými naukami svodných mudrců.

Přičinuje pak Pán, aby tím spíše přivedl k ostříhání vůle své, zámluvu a slib také při tomto listu, an pokračuje dále: *A kdo zvítězí a ostřeže až do konce skutky moje, dám jemu moc nad pohany a spravovati je bude prutem železným a jak nádoba hrnčířská roztříštění budou, jakož di já jsem obdržel od otce svého.* Slovíčkem *A*, jímž připověď tu s předešlými větami poutá, vytýká Pán následek vytrvalosti či uvádí následek ten co odplatu rázného vytrvání. Ostřežením

či ostrahou rozumí totéž, co jmenoval v předešlé větě *držením*. Jinde dí Pán pouze *kdo zvítězí*, zde připojuje k tomu slova: *a ostřeze až do konce skutky svoje*. Až do konce svého života, vůbec slova *až do konce* odpovídají slovu *až přijdu* totiž k soudu, jež klade ve verši předchozím. Skutky Páně jsou skutky, jež Pán sám činil a jiným činiti poručil. Dí *až do konce* a praví totéž, co praví Mt. 10, 22. 24, 13. *kdo vytrvá až do konce, ten spasen bude*. Dokavad se člověk tu nalezá na světě v životě, nemůže říci, že by byl zvítězil. Pro jednotlivce jest konec, když umírá, pro veškeré člověčenstvo, když časnost promění se ve věčnost při příchodu Páně k soudu. Leč soud ten předběžně se dřívěji nejednou vyskytá v historii, jak to bylo při zkáze Jerusalema Mt. 10, 22.

Kdo zvítězí, tomu Pán slibuje *vládu nad pohaný a spravovatí je bude prutem železným a jak nádoba hrnčářská roztržiti budou*. Moc a vláda taková se dala od Otce Synu Kristovi dle žalmu druhého, z něhož slova ta vzata jsou. Prut či žezlo jest oznak vlády a prut železný jest oznak přísné, strohé, nezvratné, neoblomné, neustupné vlády. Vytýká žalm, že všickni pohané se Kristu pokorí, ne-li dobrovolně, tedy k tomu přibezděčení budou osudy svými. Křesťanům se připisuje ta vláda, jelikož i oni jestotu pohanskou tuto v sobě překonali 1. Jo. 5, 4. a tam s Kristem věčně panující Mt. 19, 28. spolu k tomu přispívají, aby pohanstvo se Kristu podmanilo a modlářství za své vzalo. *Svatí souditi budou národy a vládu třímati budou* Sap. 3, 8. Z toho se učí církev, aby neoblomně a nezviklaně při pravé

víře stála a křesťan každý, jak neúchylně a neohebně a neuprositedlně v sobě jestotu pohanskou potíratí. Ale i jinou ještě větší přičinuje odplatu: *A dám jemu hvězdu jitrní*. Ješto se Pán nížeji 22, 16. zove jitrní hvězdou, tedy nejedni vykládají o tom, že Pán se tomu, kdož zvítězí, sám dá odplatu, jak Bůh v Starém Zákoně Abrahamovi slíbil, že on jest odplatou jeho prevelikou Gen. 15, 1. Sluje Kristus dennicí či jitrnkou, poněvadž po tmách starého života nám světlo přivedl. Leč jiní proti výkladu tomu namítají, že nížeji ovšem 22, 16. Kristus sluje dennicí, že ale zde sám mluví o dennici co o věci jiné. Proto lépe jest dennicí či jitrnkou rozuměti účastenství věčného s Kristem králování, kteréhož se světcům po temnostech života zemského dostane. Hvězdou se vůbec panství a vláda značí, jak Num. 24, 17. se o Messiáši králi praví, že vzejde hvězda z Jakoba a Jes. 14, 12., kdež král babylonský dennicí sluje pro rozšířenou vládu. Zdá se zříti k výrokům gnostiků, kteří nové jitro, nové světlo, novou periodu slíbili; tak u Júdy 13. a 2. Petr 2, 17. slují lichoučitelé hvězdami bludnými či bludicemi. Naráží Pán na Dan. 12, 3., kdež vece o lidech vyučených věcem Božím, že budou se skvíti jak lesk oblohy a jako hvězdy na věčné věky. Dle toho má již ten, kdo církvi představen jest, snažiti se, aby ve mhlách světa toho svítil jako jitrnka, jak Eccli 50, 6. o veleknězi Simonu se chváří.

Ku konci napomíná Pán: *kdo má ucho, slyš co praví Duch církvem*; o tom již výše práveno.

Přichází Pán k listu pátému, v hlavě následující.

Hlava III.

List ku biskupu Sardskému 1—6., v němž kárá jej, že mrtev jest, nabádá ku pokání a do knihy života vítězitele zapsati slibuje. Dále 7. list ku biskupu Filadelfijskému, v němž chváří stálost jeho ve víře a slibuje učiniti jej sloupem nového Jerusalema. Poslední list 14. svědčí Laodicejskému, kdež vyslípá jemu, že není ani studený ani horký, napomíná ho koupiti sobě zlata, stojí u dveří a slibuje vítěziteli, že s ním na trůně zasedne.

1. A anjelu církve Sardské napiš: Toto praví ten, jenž má sedm Du-

chů Božích a sedm hvězd. Vím kutky tvé, že jméno máš, že žiješ a mrtev jsi. 2. Buď bedliv a potvrď ostatních, jenž umřítí měli; nebo nenacházím skutků tvých dovršených před Bohem mým. 3. Pomni tedy, kterak jsi přijal a slyšel a zachovávej to a kaj se. Pakli tedy nebudeš bdíti, přijdu na tebe jako zloděj a nezvíš, kterou hodinu přijdu na tebe. 4. Ale máš málo jmén v Sardech, kteří neposkvrnili roucha svého a choditi budou se mnou v rouchu bílém,

nebo hodni toho jsou. 5. Kdo zvítězí, tak bude oblečen v roucho bílé a nevymaže jména jeho z knihy života a vyznám jméno jeho před Otcem svým a před anjely jeho. 6. Kdo má ucho slyš, co Duch praví církvem.

Největší výslipky se ze všechněch výslipků biskupu v Sardech dávají. O Sardech jsme mluvili výše 1, 14. a poznali jsme v nich město moholné, bohaté a rozkošem odané a bývalé sídlo přebohatého Krésa krále. Obyvatelé jeho neměli pověst dobrou v nečistotě, bujnosti, hýřivosti sobě vedouce. Řídký který se na víru obrátil a z těch některých nepropůjčili víře té moci nad sebou, která by byla život jejich proměnila. Oznamuje se biskupu tomu Pán jmény již z položeného výše 1, 14. vyličení známými. *Toto praví ten, jenž má sedm duchů Božích a sedm hvězd. Vím skutky tvé, jméno máš, že žiješ a mrtev jsi.* Sedmerem duchů, jak jsme 1, 4. viděli, rozumí se Duch sv. v sedmi výjevech moci a síly své, v sedmeru zosobnění účinků svojích. Tím spolubytství Kristovo s Otcem a Duchem svatým, pochod Ducha sv. od Syna a božství Kristovo se vystihuje. Příhodně a sličně klade sedmero duchů či Ducha svatého co obživovatele hledě k Gen. 1, 2., že Duch Boží nad propastí se vznášeje ji k životu ubudil. Ale jak Kristus sedmero duchů má, tak má i *sedm hvězd*; hvězdami slyší se, jak 1, 16. 2, 1. praveno, biskupové církví, jež Kristus co Pán a hlava církve vezdy v moci své má, že se mu nemohou odníti a před ním se ukrýti a utajiti, ač ostanou-li v něm, nikdo jich z rukou jeho uchvátiti, ani jim v něčem uškoditi.

Výtka z úst takových ohromnou sílu do sebe musela míti, ač jenom krátce dotýká se nedostatku biskupa; nebo obsahuje v sobě, že nevynikne a neuteče nijakou měrou a že tu nezbývá leč řídit se podle vůle Kristovy. Vím skutky tvoje. *Jméno máš, že žiješ, ale mrtev jsi.* Skutky rozumí život, pokavad se ve skutecích vněšných jeví, ač ke vniterné povaze prohléd právě tupí a haní život ten, že na zevnějšíku přestáváje o skutečný život v Kristu a v Bohu nedbá. *Jméno měl, že žije, ale mrtev byl* dle ducha sedmerem duchů Božích, t. j. působením Ducha svatého a milosti jeho se neotvíraje a nepamatujíc se býti v rukou Krista, jenž ze smrti ožil, abychom i my žili s ním. Život ducha lidského dvěma mocma, vírou a láskou se vynořuje a jeví; kde buď ta, buď

ona moc ochabuje, tam smrt nastává ducha, jenž záleží v odloučení duše od Boha, jak smrt časná záleží v odloučení duše od těla. Naráží bezmála na jméno biskupa Sardského, který měl nějaké to jméno složené ze slova, jenž žiti znamená; ve všech zajisté jazycích jmen takových se hojnost vyskytá Zosimus, Vitalis, Žitomír, Živomil, Domažil. Nejednou v písmě svatém se mluví o mrtvých podle ducha. Mt. 8, 22. dí Pán: Nechte mrtvých mrtvé své pochovati. Zvláště Pavel zhusta mluví o smrti a životu ducha. Ef. 2, 5. dí: Bůh nás, jenž jsme byli mrtvi přestupky, s Kristem oživil. A v 1. Tim. 5, 6. mluví o vdově, jenž žijíc v rozkoších za živa mrtva jest. O synu marnotratném Luc. 15, 22. praví se, že byv mrtev opět ožil, když se byl na pokání dal.

Pokárav ho Pán velí mu: *Buď bedliv a potvrď ostatních, jenž umřítí se jnou, nebo nenacházím skutků твоjích dovršenými před Bohem mojim.* Místo *buď bedliv* čte řecký text: Obedlivěj, obdi, staň se bdělým. Právil jej býti mrtvým; i napomíná, aby se probral, vyrazil a dobyl z té smrti a ze smrtného toho spánku. Smrt a spánek již starým byli pokrevenci a v životě duchovním na jedno spolu se zastupují. Tak Ef. 5, 14. se obojí spojují: *Vstaň, kdo spíš a povstaň z mrtvých a osvíti tebe Kristus.* Chce více říci, než toliko aby se obudil; chce, aby obudiv se, bdělým neustále ostával. Bdění přecasto se poroučí v Novém Zákoně: *Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení* pravil Pán na olivnici k apoštolům Mt. 26, 41. A Pavel velí 1. Thess. 5, 10. *Bděte tedy, poněvadž nevíte, kdy Pán váš přijde.*

Mimo bedlivost a péči o sebe velí mu bedlivost o ty, jenž mu podřízeni jsou. *Potvrď ostatní, jenž umřítí se jnou. Ostatními rozumí křesťany laiky ty, jenž blízcí byli spánku smrti. Naráží na výslipky, které Hospodin činí kněžím v St. Z. Ezech. 34, 4. Co mdlého neutvrdili jste, co nemocného nehojili jste, co zlámaného neuvázali jste, co se ztratilo, t. j. co hynulo, nehlédali jste.* Zdá se, že celou výtka Ezechielovu přenáší jednou větou na biskupa Sardského, ješto z věty Ezechielovy prvé běře slovo *utvrditi* a z poslední věty jeho slovo co hyne, kteří hynou či mrou či jnou se umíratí. To jsou dvě hlavní povinnosti biskupovy bdíti nad sebou a bdíti nad jinými a tudy je utvrzovati, aby nenadešel na ně spánek, aneb snad dokonce smrt. Nejednají již nedbalostí jeho zašli a odemřeli, nyní ale má biskup hleďti, aby toho již nebylo, aby nikdo neodemíral, něbrž odemíraje již a již jako na sa-

trách a blízek smrti jsa, opět znova ožil a Kristu sloužil. Místo *ostatních, jenž se jmenují umřítí* lépe přeložiti *ostatního, co se jmenují umřítí*, aby rod středný či věčný lépe vynikl, jenž se v řečtině a latině klade pro lepší vytknutí všeobecnosti. Mysticky vykládají to o skutcích dobrých, jenž byvše hříchy umrtveny opět pokáním ožívují, a o lásce, která musí všechny dobré skutky sprovázeti, ač nemají-li umřítí, t. j. zásluhu potratiti.

Jednak mu nechce upírati některého dobrého skutku, ale vytyká mu s strany těch skutků dobrých. *Nenacházím skutků tvých dovršenými před Bohem mojim.* Dopravuje a dokonaluje skutky svoje člověk nejprvé, když v čem se ho nedostávalo, doplňuje a nedostatky nahraňuje; za druhé, když je spojuje s úmyslem dobrým a jim takměř posvětu dává. Nejedna ctnost pílí se tu z jedné jenom pěstuje strany, ze které se mu snáze podává strany druhé zanedbává a tudy skutky své neúplnými nechává. Chce mnohý se cvičiti dáti od Boha v trpělivosti, ale chce Bohu cestu a způsob, jímž ho zkoušeti má, předpisovati. Poslušnost není prava, když jenom libých a lahodných rozkazů poslouchá a nelibým odpírá. Nejsou skutkové dovršení u předstojce církve, když dobrý příklad s horlivým kázáním se nepojí. Proto píše sv. Jeronym k Nepotianovi: Nezahanbujtež skutkové tvoji mluvu tvou, aby, když mluvíš ve chrámě, nepovídal sobě někdo mlčky: Proč tedy toho, k čemu nabízí, sám nedělá? Maholen jest učitel, jenž s plným žaludkem o postě řečnuje. Z lakomství viniti také zbojník může, u kněze Kristova ústa, mysl a ruka shodovati se musejí. To Jeron. *Ne každý, kdož mi říká Pane, Pane, dí Kristus, vejde do království nebeského, nébrž kdo plní vůli Otce meho.* Dobrý skutek, má-li býti dokonalým, musí ze všech stran a ve všem ohledu dokonalým býti a sice i co do duše, i co do těla jeho. Duši jeho činí úmysl, vnější okolnosti činí tělo jeho. Ještě přidává *Před Bohem mojim*; před lidmi často skutek se klade dokonalým, ješto ani zevnějšku dokonale změřiti, tím méně ale úmysl proniknouti může.

Aby ozdravěl z toho stavu nebezpečného, potřeba bylo nejprve, aby pohleděl ku počátkům svého obrácení, kdež se mu jasně vyskytala přesnota, čistota a úplnost víry, a kdež nahlížeje, že s vírou i život shodovati se musí, s nadšením a s obětovnou láskou celého srdce svého se k evangeliu obrátil. Porovnává stav, v němž se

tehda za první a horoucné lásky své ku Pánu nalezal, se stavem nynějším, musel mu oči otevřítí a poznati mu dáti bezednu a zhláň, jenž se naň zdola osklabila.

Tu mu ozřejmelo, kterak znenáhla z horoucnosti ochladal, až na té polovičitosti se ocitnul, na které se nyní nalezá. A to jest, co Pán od něho žádá, an dí: *Pomni tedy, kterak jsi přijal a slyšel a zachovávej to a kaj se.* Pomni tedy, vece, ješto věc až na ta zlomísta přišla. *Kterak jsi přijal*, dí, a hledí ku povaze toho učení, jež obdržel a k němuž se přihlásil pokřestiti se dáváje. Tak velí Pavel Col. 2, 6. *Jak jste přijali Pána Ježíše, tak chodte v něm.* Ale není dosti připomínati sobě tu věc a povahu, nébrž *zachovávatí ji* a poněvadž to dítí se nemůže, leč usmyslením sobě, tudy velí mu: *kaj se.* O pokání zhusta jsme se již povteřovali a o zachovávání a ostříhání řeč byla výše 2, 25.; vytrvalost až do konce svrchované potřebna, boj musí dokončiti se s nepřitelem a věž musí se dostaviti docela, jak Pán velí u Lukáše 14, 28. Aby ale neotálel s obrácením svým a pokání svého na dálejšek neodkládal, přičinuje Pán: *Pakli nebudeš bdíti, přijdu na tebe jako zloděj a nezvíš, kterou hodinu přijdu na tebe.* Prohlídá k výpovědi Páně Mt. 24, 42. n. *Bdětež tedy, nebo nevíte, které hodiny Pán vás přijde.* *Nebo to vězte, kdyby hospodář věděl, kterou hodinu zloděj přijde, bděl by ovšem.* A nejednou výrok ten od apoštolů se opakuje, jak 1. Thess. 5, 2., kdež apoštol výrok Páně, že přijde jak zloděj v noci, za výrok všechněm známý pokládá.

Jednek přidává Pán něco chvalitebného o církvi, ač to nesplývá ku pochvale samého biskupa. Dí: *Ale máš něco málo jmén v Sardech, jenž neposkvrnili roucha svého a choditi budou se mnou v běli, nebo hodni toho jsou.* Jména se rozumějí osoby, jak se v písmě zhusta děje. Act. 1, 15. vece: *Bylo pak množství jmén asi stodvacet.* Tak dle řeckého textu, vulgáta čte propiskem *hominum* místo *nominum*. Tak se spočítávají synové israelští po rodech a domech a čeleděch a hlavách a jménách, t. j. osobách Num. 1, 2. 18. 20. A tak i jinde se klade slovo *jméno* místo *osoby*. Dí pak *jména* raději než *osoby*, poněvadž pravil *jméno máš*, že žiješ a poněvadž hledí ke jménu, jež nosí všickni křesťané ode Krista je přijavše. Naráží snad *jménem* i na to, že jména se při pokřestění dávají a že jména pravých křesťanů zapisují se do knihy života. I fráza *neposkvrnili roucha* obrazna jest; rouchem se rozumí čistota a nevinnost, které člověk

dostává na křestu a v jejížto upamatování obdrží bílou rouchu s napomenutím, aby ji hleděl nepokálenou zachovati až do příští Páně k soudu. Sem potahují slova Eccl. 9, 8. Každého času nechať jsou roucha tvá bílá. Činí o nich zmínku, aby biskupa k následování jich pohnul a aby na rozum jemu dal, že pro zásluhy těch nepokálených Pán i jemu shovívá. Těm Pán slibuje, že budou choditi v běli, t. j. v rouchu skvoucím, ve skvostě, v ozrači; bílých skvoucích rouch užívali vítězové při triumfech, jak nejednou toho dotknouti přišlo. Chce Pán říci, že se jim věčné slávy dostane. U Mt. 17, 2. vidíme, že roucho Páně při jeho přepodobě bylo bílé a bílo bylo roucho anjelův u hrobu Páně Mt. 28, 3.

Poněvadž hodni jsou přidává a učí tím, že dobří skutkové člověkově zásluhou jsou a jemu věčné odplaty dobývají. Níže 16, 6. opět slova ta nebo hodni jsou se praví; ale hodnota ta jest zasloužilost trestů a ovšem na nebláhu docela splývá, ana hodnota zde na tomto místě se na věčnou odměnu proměňuje. V obojím jest důkaz spravedlivého soudu Božího 2. Thess. 1, 5. Podivno jest, že o Nikolaitech nečiní zmínku, jak neméně podivno, že jich ani při církvi Laodicejské nejvíce zamřelé nedotýká. Leč děje se to, že v městech těch nemravnost a zapustlost nespolehala na nějakých hlubokých výmyslech, nébrž na bezuzdnosti a rozpásanosti z pohaustva přijaté. Zatonuli oni v bezbožném životě pochotem a chtíčům pletě své hovějíce, o odkladek nějaký jeho zhola nepečujíce, ješto jiní, jak Mikulášenci byli, nesličným mravům plášť filosofické nauky přičíněli. Těžko rozsouditi, co nebezpečnějším jest. Z obojího může se přechod díti ku pravému v Kristu životu, ale obojí může člověka uspiti k věčnému spánku; otupělost s neschopností spojena bývá, ale i opojenost zlonaukami člověka neschopným a nespůsobilým pro pravdu činí.

Přidává Pán všeobecný výrok také tuto: *Kdo zvítězí, tak bude oblečen v roucho bílé a nevymaže jména jeho z knihy života a vyznám jméno jeho před Otcem svým a před anjely jeho.* Trojí přípověď připovídá Pán tomu, kdo zvítězí nade všemi pokušeními, nad pochotmi svými, nade všemi hříchy a bludnými naukami. Připovídá mu roucho bílé, nevymazání z knihy života a vyznání ho před Otcem. Trojí přípověď ta trojí potěchu a trojí pohnutku obnášela těm, jichž se slova týkají. V roucho bílé se obleče; o rouchu jsme viděli, že se tím rčením věčná v nebi sláva vytyká. Ale neméně se věčná sláva

vystihá druhou přípovědí: *Nevymaže jména jeho z knihy života.* O knize života se děje poprvé zmínka v druhé knize Mojžíšově 32, 32. Kdo v Novém Zákoně se ke Kristu hlásí, ten zapsán bývá do knihy života věčného, t. j. dostává čáku věčné blaženosti stávaje se Ef. 2, 19. spoluměšťanem svatých a domácími Božími a zapisují se takměř do knihy věčného života a věčné blaženosti. O tom viz Fil. 4, 3. Kdo není zapsán v knize života, ten do jezera ohenného Apoc. 20, 15. uvržen bude. Kdo samochtě ztrácí život duše odpadnuv od víry a zabřednuv v nemravech, ten v knize života nemůže ostati, nébrž vymazán býti musí. Knihou tou se rozumí paměť Boží a učíme se z toho výroku, že Bůh všechny, kdož se ke Kristovi přihlásili, skutečně spasiti ustanovuje a že hříšník sám se z knihy života věčného smazuje. Ještě třetí výpověď přikládá, aby věčnou slávu toho vylíčil, kdo zvítězí v boji se světem a roucha svého nepokálí. Dí: *A vyznám jméno jeho před Otcem svým a před anjely jeho.* Vyznám, že patří mně, že mým jest a že jej věčného kralování hodným býti soudím. Prohlídá k slovům Mt. 10, 32. Luc. 12, 8. n. *Kdo mne vyzná před lidmi, toho i Syn člověka vyzná před anjely Božími. Kdož ale zapře mne před lidmi, toho zapru i já před Otcem a anjely Božími.* Matouš mluví o zapření a uznání před Otcem, Lukáš mluví o tom před anjely. Sv. Jan tuto obojí klade pospolu. Posléze pro ukázání důležitosti věcí těch napomíná: *Kdo má uši k slyšení, slyš.* A s tím se obrací Pán k šestému listu.

7. A anjelu Filadelfjské církve napiš: Toto praví Světec a Pravdivec, jenž má klíč Davidův, jenž otvírá a nikdo nezavře, zavírá a nikdo neotevře. 8. Vím skutky tvé! Aj dal jsem před tebou dvěře otevřené, jichž nikdo nemůže zavřít; nebo skrovnou máš sílu a ostříhal jsi slova mého a nezapřel jsi jména mého. 9. Aj dám ze sboru satanova ty, jenž praví se Židy býti a nejsou, nébrž lhou. Aj učiním jim, aby přišli a poklonili se před nohama tvýma a zvědí, že já zamiloval jsem tebe. 10. Poněvadž jsi zachoval slovo trpělivosti mé, i já zachovám tebe od hodi-ny pokušení, kteráž přijde na obor veskeren zkusit obývajících na zemi. 11.

Aj přijdu brzo. Trímej, co máš, ať nikdo nevezme koruny tvé. 12. Kdo zvíťezí, učiním jej sloupem v chrámě Boha svého a ven nevyjde více a napíše na něm jméno Boha svého a jméno města Boha svého, nového Jerusalema, jenž sestoupá s nebe od Boha mého, a jméno svoje nové. 13. Kdož má ucho, slyš, co Duch mluví církvi.

V tomto listě si Pán připsuje přísudky, jimiž božská jestota jeho vyniká. *To praví Světec a Pravdivec, jenž má klíč Davidův, jenž otvírá a nikdo nezavře a zavírá a nikdo neotevře.* Světcem po výtce jest Bůh. Pravdivcem, Pravdivým se klade ne žeby jen pravdu mluvil, nýbrž že jediný bytnost pravou a jestotnou má. V řeckém textu stojí obě slova s artikulem *ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός* na označení, že tu o svatosti a pravdě povýtečné řeč se vede. Pravdivost neb pravdnost se tu neklade naproti lichosti, nepravdě a klamu, nýbrž naproti marnosti a ješitnosti, padoucnosti, nahodilosti a napohlednosti. Vytýká, že jestota a bytnost pravá a tedy božská se při Kristu nalézá. V tom smyslu slova *ἀληθινός* velečasto u sv. Jana v evangeliu přichází, jak na př. Jo. 15, 1. se Kristus lozou pravdivou zove. O svatosti a pravobytnosti či odsobnosti pověděl, aby zřejmo bylo, kam Pán prohlídá a čeho žádá a co se v církvi jeho nalezení má, jakož i při ní skutečně v ideu se nachází, ješto svatou a pravou Páně církvi jest a pravdu co živel svůj považuje, jestotu Páně v sobě obřezává. Nedobře někteří vykladači slovo Pravdivý o pravdomluvnosti toliko slyší; slovo to u Jana má vyšší význam a vznešenější obor, o němž praveno.

Ještě přidává o sobě Pán všemocnost svou vytýkaje: *jenž má klíč Davidův a otvírá a nikdo nezavře a zavírá a nikdo neotevře.* Klíčem, jak 1, 18. jsme viděli, znova opět se moc a vláda rozumí, Math. 16, 19. Naráží tuto na Eliakima syna Helkiova, jenž na místo Sobny obdržel vládu v paláci královském a o němž prorok Isajáš jménem Božím Jes. 22, 22. předpovídá: *Dám klíč domu Davidova na bedra jeho a otevře a nebude kdo by zavřel a zavře a nebude kdo by otevřel.* David co král staré říše Boží představuje říši Boží vůbec se strany mocnosti její. A tudy Pán chce říci, že má moc a vládu co vznešený a královský potomek Davidův v říši Boží, že jest králem v ní a že do ní přijímá a z ní vylučovati může. Vidí se nejednům ne

neprávě, že Pán ty tři přísudky sobě připsuje ohledem Židů ve Filadelphii jak i jinde za oné doby mocných a víře křesťanské nebezpečných; nebo nížeji hned mluví o lidech, *jenž praví se býti Židé nejsouce jimi a lhouce v. 9.* Dí tudy, že jest *Svatý a Pravdivý* a ovšem tedy i pravdivým messiášem, jemuž by oni měli se zhola a bezvýminečně podrobiti. Dí ale ještě vhodněji, že vláda, jíž druhdy se David skvěl, nyní u Krista a v jeho církvi se nalezá, u Židů jí zhola již není a tudy chvastot jejich, že oni činí říši Boží, bezdůvoden a plàn i jalov jest. Má Kristus klíče pekla i království Božího; komu zavírá nebe, tomu otvírá peklo a na obrat zavírá tomu peklo, komu nebe otvírá.

Takto se oznámiv a ohlásiv vece: *Vím skutky tvé,* biskupa totiž filadelfského a církve jeho. O Filadelphii jsme výšeji pravili 1, 11. Ti, kdož postupného výkladu a vyličení period církve v listech nalezají, tahnou to k časům vlády a rozkvětu církve, kterého se po časech našich, jimiž perioda anjela sardské církve probíhá, brzo nadíti lze. O tom výkladu jsme mluvili již v úvodě a ku konci listů nám opět se řeč o nich vrátí. *Skutky tvé vím,* vece Pán, a rozumí nejen vněšné lidským zrakům přístupné činy a děje a výkony, nýbrž i vniterné žádosti a pochtě a vášně. *Aj, dal jsem před tebou dvěře otevřené, jichž nikdo nemůže zavřít, nebo malou máš sílu a ostříhal jsi slova mého a nezapřel jsi jména mého.* Otevřenými dveřmi nerozumí se tu jenom přijetí do říše Páně, jak některým se vidí, nýbrž se slyší obor činnosti ku kázání a rozšiřování evangelia; dveřmi 1. Cor. 16, 9. 2. Cor. 2, 12. se otevření a svoboda ku působení ohledem rozšíření evangelia. Příležitosti a okolnosti mu Pán tak upraví, a srdce lidská milostí svou tak nastrojí, aby se přese všechny překážky víra Páně po dálejších oborech rozprostírala a v srdcích lidských hluboké a nepodvrtné kořeny pouštěla. S tím výkladem se docela shoduje, co níže v. 9. dí, že nejedni z nepřátel Páně se obrátí k církvi; a tomu nikdo nepřekazí, an nikdo dveří těch *nemůže zavřít* t. j. nikdo působení tvého zameziti. To přičinuje Pán, poněvadž toho tím více potřebí bylo říci pro ukřepení jeho.

Proč dal mu tu moc, rozvinuje slovy následujícími: *Nebo malou máš sílu a ostříhal jsi slova mého a nezapřel jsi jména mého.* Malou sílu má a přece mnoho působil, an odolal návalům a nástrahám nepřátel víry a ve všech okolnostech nepříznivých *ostříhal slova Páně*, k jeho předpisům se hlásil a *nezapřel jména Kristova* t. j. Krista a víru

jeho. A proto Pán sílu tu jeho malou rozmnoží a zvýší a zřejmě posilní a ukřepí a požehná úsilí a námahy jeho, aby Židy nepřátely církve přemohl. Nejednou Bůh malými silami veliké věci provodí, aby si člověk nepřipisoval zásluhy; nebo 2. Cor. 12, 9. *mocnost Boží se v nestateči lidské nejvíce jeví*. A následek toho od Boha posilnění a ukřepení bude, co dále Pán jemu slibuje: *Aj dám tobě ze zbornice satanovy ty, jenž praví se Židy býti a nejsou, nébrž lhou*. Židé to jsou nekalní a nevěreční, jenž Messiáše, o němž v St. Z. tak zjevně předpovědino, nechťejí přijíti a tudy ani jména Židů t. j. pravých potomků Abrahamových nezasluhují. Sv. Pavel všady učí, že jenom ti jsou pravými Židy, kdož v Krista, jenž nadějí, středem a sloupem Starého Zákona jest, uvěřili. Sv. Justin Tryf. 123. vytýká Židům, že velmi na omylu jsou, když za to mají, že pravými Israelity jsou. Nevěřící Židé zovou se tu *sbornicí satanovou*, poněvadž se protiví církvi Boží. Od Židů nejvíce museli trpěti křesťané, jak toho zjevné důkazy nejdny máme. V Antiochii pisidijské, v Lystrě, v Soluně, v Berée a jinde všady se Židé proti Pavlu spikali Act. 13. 50. 14, 2. 19. 17, 5. 1. Thess. 2, 14. pronásledovali ho a sstoupence i druhy jeho a nedopouštěli, aby pohanům se kázala víra o spáse v Kristu. Tak Justin nejednou touží toho Tryfonovi Židovi, že Židé nejenom sami křesťany pronásledují, nébrž i pohany proti nim štvou a pobízejí. Mrzelo je, že křesťané dětmi Božími se býti považovali, jak týž Justin Tryf. 124. svědčí. I slibuje mu Pán, že je obrátí na jiný smysl, aby poznali, že v církvi Kristově jest vlastně říše Boží, do ní Kristem přenesena byvši, ješto Židé uvěřiti v Krista se zdráhali.

A tehda se stane, co dále praví Pán: *A učiním, aby přišli a poklonili se před nohama tvýma a zvědí, že já zamiloval jsem tebe*. Prohlédá Pán slovy těmi ku prorockví Isa-jášovu 60, 14. *Přijdou k tobě sklonění synové těch, kteří tě snižovali a klaněti se budou slápejem nohou tvých všickni, kteří utrhalí tobě a nazývati tě budou městem Hospodinovým*. Poznají, že v církvi křesťanské Bůh vládne a že v ní jenom řinou pramenové spásy. Posud veliké ty přípovědi a zámluvy Boží připisovali synagóze svojí a lidu svému; nyní se jim okáže a vyjeví, že jejich náhled ten na omylu osnován jest a že Bůh jest v církvi Kristově a kromě ní ho není, jak Jes. 45, 14. vece. Bezmála veliká část Židů se tehda k víře v Krista přihlásila. Ale ještě jednu přípověď činí mu Pán. Nepřátelé Páně zos-

nují pronásledování veliké proti církvi a nejdni pro Krista život budou pokládati.

Ale jeho chce Pán ušetřiti a uchovati, a z toho mají poznati, že *jsem zamiloval tebe*, ješto jsem tobě nepřátely tvé za podnož položil. Dí o tom: *Poněvadž jsi zachoval slovo trpělivosti mé, i já zachovám tebe od hodiny pokušení, kteráž přijde na obor veskeren zkusit obývajících na zemi*. Předesílá příčinu a zásluhu a nápotom klade oprostění ode všeobecného zla. *Zachoval slovo trpělivosti Páně*, vece se o jeho zásluze. *Slovem trpělivosti* nerozumí se celá nauka křesťanská; nebo trpělivost a vytrvalost jest sice hlavní ctnost víry křesťanské, ale přece jenom částkou její. Lépe jiní *slovem trpělivosti* rozumějí jednotlivé výroky a pobudky Páně k trpělivosti ve všech svízelech. *V trpělivosti zachováte duše své* Luc. 21, 19. *Kdo vytrvá a vytrpí až do konce, ten spasen bude*. Mluví o trpělivosti a vytrvalosti v protivenstvích pro víru; tou se člověk od lidí nevěrců víc a více ustraní, sám v sobě se vsobuje, od světa odlučuje a tudy ho méně uráží pohromy; nad to Pán ještě milostí a ochranou svou ho před ranami a údery osudu ochraňuje. Dí *trpělivosti mé*, t. j. které jsem já učil slovem i příkladem, aneb *trpělivosti mé*, t. j. jenž pro mne, pro vyznání moje, pro víru ve mne podstoupá. Poněvadž pak on zachoval slovo trpělivosti mé, dí Pán, tedy na odměnu vzájemně *i já zachovám tebe od hodiny pokušení, kteráž přijde na obor veskeren zkusit obývajících na zemi*. *Hodinou* se rozumí čas vůbec a *pokusením* se slyší protivenství, útrapy, svízelo, jenž připadnou na *obor veskeren*, t. j. Luc. 2, 1. na říši římskou. *Pokusením* zove svízely, že jimi povaha lidí trápených a sužovaných se pronášela. U křesťanů se obyčejně podvolenost a podrobenost pod mocnou ruku Páně vyskytá, u světa, u nekřesťanů, u pohanů ale nežádka, ano ponejvíce v zarytost a vzdor se zvrhuje. Deut. 7, 34. 29, 3 slují rány egyptské velikými zkušováními. Přijdou svízelo na obor římský, ale církev filadelfijská, jenž toli přetrpěla, má jich nyní prázna býti, zvláštního ochránění Páně užiti a zvláštní potěchou se živiti. Kdo od světa trpí, ten nebude se světem trpěti. Slova *zkusit obývajících na zemi* přidávají se pro jasnější té věci pojmání a pochopení; na oce jest, že *země* totéž jest, co v předešlé větě *oborem veskerým* sluje. Někteří *pokusením* slyší pronásledování a *oborem veskerým* všechny církve. Leč výklad první očividně předčí, an Pán prostranněji mluví. Tak Bůh chrání milých svých při všeobecných pohromách,

čehož příkladem jest Noah, jenž při povšechné povodni zachován byl.

Ale kdy připadnou na obor světa ti svízeloové? Netají se s tím Pán a praví: *Aj přijdu brzo! Třimej, co máš, at nikdo nevezme koruny tvé.* Brzo, praví, přijdu. Příštím jest příští ku pokárání a potrestání, jak ze souvislosti viděti; brzkým jmenuje příští, poněvadž již dozrával svět ku pomstě podle výroku Páně: kde mrtvola jest, tam se shromažďují orlice Mt. 24, 28. L. 17, 37. Prozatím potřebí jest, abys nepotratil, čeho jsi dostal. *Třimej, co máš, at nikdo nevezme koruny tvé.* Podobně pravil 2, 25. Rozumí, aby v pokušeních sebe větších zachoval víru a trpělivost; sic jinak by koruna, jenž jemu od Boha ustanovena jest, se pro něho ztratila a odejmuta by byla od něho a jinému by se dostala. Korunou se rozumí věčná blaženost 2, 10. a ta dává se v naději hned při přijímání víry, ale u Boha se ukládá, majíc věrcům dána býti po ukončeném běhu života. Nezamlouvá se mu Pán, že mu hned při tomto příchodu svém t. j. při vynesení pomsty na svět korunu jemu dá; ale to mu praví, že mudrc korunu potratiti a o ni přijíti může, nebude-li pilně šetřiti slova Páně a prohlídati k tomu, že se slova Job. 7, 1. *Válkou jest život lidský* zvláště k němu potahují. Židé i pohané i bludaři mohli jej o korunu přivesti v pravé víře jej zviklající a k bludům přemluvíce. I napomíná, aby se toho štítil, všelijak u sebe a v sobě se ukřepující a usobující. Vzata fráza ta z okolů zápasných, kdež kdo nēzvítězil, jinému korunu postoupiti musel. Nechce Pán říci, že by jistý počet korun ustanoven byl, jak predestinací z toho místa dovodili; nebo Bůh nepřipravuje lidi pro koruny, nébrž koruny pro lidi. Příklad toho, jak koruna od nehodného na hodného přechází, nalezá se v ději čtyřicatera mučeníků, kteří společně se modlili, aby všickni oni úplným číslem čtyřicatera korun svojich dosáhli. A stalo se; nebo když jeden v křehuté a třesuté zimě sobě zastesknuv odpadl, tudíž strážce mučeníků víru přijal a čtyřicáté koruny pro onoho ztracené dostihl. Sapritius kněz již již maje za Krista život dáti v Antiochii za Valeriána římského císaře pro svou k Niceforovi, na něhož byl zanevřel, nesmířlivost korunu potratil, kterou místo něho týž Nicefor obdržel.

To nás musí v ostražitosti a v pokoře upevniti, an jenom ten, kdo zvítězí a všechny pokusby přemůže, koruny věčné dosáhne. O tom dále dí: *Kdo zvítězí, učiním jej sloupem ve chrámě Boha svého, a ven ne-*

vyjde více a napíše na něm jméno Boha svého a jméno města Boha svého, nového Jerusalema, jenž sestoupá s nebe od Boha svého a jméno svoje nové. Co tu přislubuje Pán, to se všechno potahuje k věčné slávě, jak to vyniká z porovnání s konci ostatních šesti listův. Vyličuje se však ta sláva nejedním obrazem. Nejprve praví, že ho učiní sloupem *ve chrámě Boha svého*; chrámem rozumí nebe. Chrámem Božím stává se každý křesťan 1. Cor. 3, 18., chrámem Božím jest církev Kristova 2. Tim. 3, 15. Chrámem Božím jsou nebesa co sídlo blaženců. O posledním chrámě tu řeč jest; slibuje učiniti ho *sloupem* v chrámě t. j. uděliti mu jistého a pevného sídla a místa ve slávě nebeské. Kdo ale takovým sloupem jest a ujištěn jest slávou věčnou, *ten nevyjde více ven*, nebude nikdá z blaženosti vyloučen, ana ta blaženost věčně trvá, t. j. neztratí věčné té slávy a koruny. Nevyjde více praví, ne jakoby již byl vyšel, nébrž k budoucnosti jenom prohlídá, k minulosti se neohlédaje. Ještě třemi přísudky opisuje blaženost jejich, an vece, že na nich napíše *jméno Boha svého, jméno města Božího* s nebe sestoupilého nového Jerusalema a *jméno svoje nové.* Trojím jménem táž věc, táž blaženost věčná se vystihuje. Sličně a vhodně mluví o nápisích, ješto mluvil o sloupech; na sloupech ale obyčejně sedějí nápisové. Napíše na něm napřed *jméno Boha svého*, že totiž jemu patří, synové a děti jeho jsouce. Dále napíše na nich *jméno nového Jerusalema města Božího*, t. j. přisoudí jim měšťanství nebeské. Jerusalema praví *sestoupilým s nebe* pro označení, že člověk nemůže o své síle dostihnouti věčné slávy, nébrž že ona povinna ku člověku snížiti se a jemu že od Boha uštědřena býti musí. Ještě naň napíše *jméno svoje nové.* Kristus rozličnými jmény sluje. Jest jméno jeho Slovo, Syn člověka, jsou jména jiná, jak kníže pokoje, otec budoucího věku a nejedno v písmě Starého i Nového Zákona se mu připisuje. Které jest to jméno Kristovo nové? Jest to jméno, o němž Pavel píše Fil. 2, 9., že Bůh Krista *povýšil a dal jemu jméno nade všechna jména*, aby ve jménu jeho *klekalo koleno nebešťanů, zemšťanů i podsvěťanů.* Jest to jméno Páně, že jest *král králů a pán pánů*, jak níže 19, 16. se Kristus zове. Napíše se to jméno vítězitelům, t. j. i oni stanou se účastni panství a vlády Páně v nebesích budouce s ním kralovati na věky. Nížeji 14, 1. viděti, že jména ta na čele napsána se představují; leč to symbolické jest rčení a vystihuje věčnou blaženost, jak již dotčeno. Konečně přičinuje Pán ještě i ten výrok,

kterým nabádá k rozvažování toho, co v listu k anjelu filadelfijskému pravil: *Kdo má ucho, slyš, co Duch mluví církvem.*

A s tím se obrací ku poslednímu listu svému. Ještě ale pozorovati, že slova *Boha mého* čtyřikrát po sobě klade Pán; tím účtu svou co člověk před věčným Otcem vynořuje a spolu vyjevuje nevýslovnou svou v Bohu Otcí rozkoš, ješto srdce jeho láskou k Bohu oplývalo a duše jeho v Bohu žila, tak že nic nepomýšlela, leč jediné Bohu sloužiti a jemu se zalibovati. Poslední list Páně zní:

14. A andělu laodicejské církve napiš: Toto praví: Amen, svědek věrný a pravdivý, jenž jest počátek stvoření Božího. 15. Vím skutky tvé, že ani studený nejsi ani horký; kéž bys studeným byl aneb horkým. 16. Ale že jsi vlažným a nejsi ani studeným ani horkým, hodlám tě vyvrhnouti z úst svých. 17. Nebo pravíš: Bohat jsem a zbohatl jsem a ničeho nepotřebuji a nevíš, že ty jsi bídným a ubohým, chud, slep a nah. 18. Radím tobě, koupiti ode mne zlata ohněm přepalovaného, abys zbohatnul; a roucha bílá, abys oblekl a neukazovala se hanba nahoty tvé a masti namaž oči svých, abys viděl. 19. Já které miluji, kárám a trestám. Horli tedy a pokaj se. 20. Až stojím u dveří a tluku; jestli kdo uslyší hlas můj a otevře mi dvěře, vejdu k němu a budu večeřeti s ním a on se mnou. 21. Kdo zvítězí, dám mu seděti s sebou na trůnu mém, jakož i já zvítězil jsem a zasedl jsem s Otcem svým na trůnu jeho. 22. Kdo má ucho, slyš, co Duch praví církvem.

Kterí tomu chtějí, že sedm církví předpodobnaje sedmero dob a občasů církve, ti v povaze tu vylíčené vidí periodu církve poslední od narození antikrista do konečného dovršení historie člověčenstva a přechodu časnosti na věčnost. Nadržovati se jim zdálo samo jméno města Laodicey, jenž znamená soud lidu. Leč my zůstaneme při nejbližším smyslu, jak se nám samoděk namítá. Vidíme tu stav domýšlenosti a zamřelosti beznadějně a vyskýtá se nám potřeba duchovního prohlednutí a strohého sebe poznání. O Lao-

dicee městu ve Frygii nedaleko ústí Lykařeky do Meandra, po níž jen chatrná vesnice Eskihissar zůstala, nebudeme se tu šířiti, učinivše to hned výšeji 1, 11. I zde vidíme, že si Pán připisuje přisudky či přímětky, kteréž jsme slyšeli v úvodě k listům v kapitole první. Dí: *Toto praví Amen, svědek věrný a pravdivý, jenž jest počátek stvoření Božího.* Všemi těmito sobě přimítanými přisudky Pán pravdomluvnost svou osvědčuje. Činí to, poněvadž hana, kterou vynáší proti biskupovi tomu, jest ze všech největší. Praví o sobě zprvu, že jest *Amen*. Slovo *amen* znamená jistě, nepochybně a jest vlastně příslovce; tu ale se substantivem stává a Bůh se jmenuje amenem t. j. jistým, pravdivým, nebludným, neklamným, tím, jenž ke všechněm výpovědem svým přidati může *amen tak jest*, tak stane se, věru, čehož člověk žádný nemůže. Prohlédá k Jesajáši 65, 16., kde to slovo se připisuje Bohu a Hospodin Bohem amenu sluje, že k výrokům jeho se všady jistota, bezpečnost a neklamnost druží. Ale hned napadá každému čtenáři, že v evangeliu Pán nejednou slova toho užívá a sice odvojeně u Jana. Jest Kristus amenem, ješto v něm veškera pravda se shrnuje.

Dále se zove *svědkem věrným a pravdivým*. Tito přímětkové se přičítají Kristovi hned výšeji 1, 5., poněvadž o všelikých věcech Otcových a o věčné pravdě dokonale tak svědčil, jak mu Otec to učinit rozkázal. Na onom místě výšeji 1, 5. prohlídal Jan k zámluvám a potěchám a pravil, že přese všechna protivensství světa vezdy svojince opatrovati a ochranovati bude. Tuto ale hledí k nemilým věcem, jež praví biskupovi o zamřelosti jeho duchové mluvě, aby nemyšlel, že ten, jenž povahu jeho vyličuje, krátkozrak a omylitedlen jest snadno oklamati se moha. Ještě se zove *počátkem stvoření Božího* t. j. původem všeho stvoření, ješto v Kristu a skrze něho všechno učiněno bylo a bez něho nic nebylo učiněno, co učiněno jest Jo. 1, 3. Slovo *počátek* se bere činně značíc prazáklad a zdroj bytí či bytnosti světa. Ariáni slovo počátek vykládali, jako by stálo začátek, ve významu trpném na ten smysl, jako by se kladl Kristus prvním mezi stvořeními. Leč ovšem v tom na mátohách se ocitli, jak z Col. 1, 15. 18. patrno. Poněvadž ale jest Kristus počátkem, tudy také veškery věci ví, ješto je řídí a spravuje, tak že biskup laodicejský o pravdě slov Páně nijak nemůže pochybovati. Musíme ale do-
tknouti výkladu, podle něhož stvořením se rozumí obrod čili obnova člověčenstva, je-

hož se mu v Kristu dostalo a jenž v. odpuštění hříchů a posvěcení ducha záleží. Ale tu by se bylo přidalo slovo *nové* k slovu stvoření, jak se to děje 2. Cor. 5, 17. Gal. 6, 15.

Již pak jaká jest ta výtka, kterou mu vytýká Pán? Dí: *Vím skutky tvé, že ani studený nejsi, ani horký; kéž bys byl studeným aneb horkým! Ale že jsi vlažným a nejsi studeným ani horkým, hodlám tě vyvrhnouti z úst svých.* Vlažným jest, kdo víru zachovav v nepravostech sice nezatonul, ale k dalším ve mravnosti pokrokům netečným jest, ke vnukáním Ducha svatého srdce dosti neotvírá a v dočasné věci se ponořiv a dosti již prospívati se domýšleje, ostává na skrovném stupni státi a nepokračujíc ku předu, kráčí nazpět, při tom ale se domýšlí, že dosti Bohu slouží a spásou svou se jistým býti klade. Stav takový jest stav netečnosti a jest nebezpečnější, než *stav studenosti*, stav holého neznání Krista a stav zabředlosti v nepravosti; tito studení lidé zajisté snáze obrátiti se dávají, snáze ku poznání zašlosti své přicházejí a spíše se ve vlastních hříších postihují. Fariseové byli vlažnými, mýtníci a nevěstky byli chladnými, jednak praví Kristus Mt. 21, 31., že nevěstky a mýtníci předejdou farisey v postihování království Božího. Co stav ten nebezpečným činí, jest ta domýšlivost a zaspokojenost, kterou vidíme i na biskupu laodicejském, jenž o sobě držel, že bohat jest a ničeho nepotřebuje. Tudy praví sv. August. M. B. 14, 13. osměluje se říci, že prospěšno jest pyšným upadnouti v nějaký zjevný a patrný hřích, aby sami sobě se znelíbili. Užitečnější bylo Petrovi, že znelibiv se sobě plakal, nežli když spoléhaje v sebe, libost měl nad sebou. A k tomu sv. Augustin táhne slova Žalmu 82, 17. *Naplní tváře jejich zahanbením a hledati budou jména tvého Hospodine* přidávaje a vykládaje hledati budou jména Božího, aby se jim Bůh zalíbil, ješto dříve v sobě zalíbení měli. To sv. Augustin. A to i příčinou jest, že Pán dále praví: *Ó kéž jsi studený aneb horek!* raději studeného než vlažného míti žádaje, ne žeby zabředlost v nepravostech více liboval, nýbrž že stav ospalosti a netečnosti nebezpečným se býti shledává. Očividně pak slova ta nemají se stroze bráti, aniž jich přijde hnísti. Liknavost, línost, obleva v dobru jest mdloba ducha, ospalost mysli, malomyslnost; jest mateří titerek, tretů a pletů a macechou pravé ctnosti, dí sv. Bernard. Nic nečině učí se člověk zle činiti říkal Kato.

A ta liknavost, vlažnost a nehorlivost se Pánu velmi protiví, tak že vece: *Že jsi*

vlažným a nejsi ani studeným ani horkým, volím tebe vyvrhnouti z úst svých. Běře frázu z obyčejného života, dle jehožto zkušenosti voda vlažná člověka k dávení a zvracení nutí. Chce říci, že sobě lidí takových oškliví a že je zavrhuje a odmítá. Příčina takového odmítání jest, již klade Pán dáleji: *Nebo pravíš bohat jsem a zbohatnul či zamoohl jsem a ničeho nepotřebuji. A nevíš, že's bídým a mizerným, chud, slep a nah.* Tím se omlouvá liknavec domýšleje se dosti ctnostným býti a ta domýšlivost ho ve vlažnosti potvrzuje. Praví, že *bohat jest*, ovšem na duchu, na ctnosti, na statku a majetku duchovním. Tak Pavel 1. Cor. 1, 5. mluví, že Korinťané byli učiněni bohatými v Kristu ve všelikých darech Božích. Slovy odvojnými *zbohatl jsem* totéž se praví, co *bohat jsem*; opakuje to ale pro vyličení velikého bohatství. Může člověk, může národ, může obec nejednu ctnost do sebe míti a přece před očima Božíma docela v nevážnosti se nalézati. Fariseus modlil se s celným Luc. 18, 8. a vyličoval své ctnosti před Bohem, ale přece nebyl ospravedlněn. A Luc. 16, 15. dí Pán: *Vy jste, kteří se ospravedlňujete před lidmi, ale Bůh zná srdce vaše.* Ještě se chlubil *ničeho nepotřebuji*, což jest následek velikého bohatství toho domnělého a svědčí o zarozenosti jeho, že se pokládal bezpečen býti bohatstvím svým. Proti třem těm domýšlenostem klade tři skutečné nedostatky, an dí, že jest *chud, slep a nah.* Pro zvýšení ale nedostatků těch předesílá obecné líčení jmenujíc ho *bídým a mizerným* či nebohým. Byl *chud* na ctnostech a lásce, byl *slep* u poznání věcí Božích a slepota se jevila zvláště tím, že slepoty své nepoznával a se bohatým býti kladl. A byl *nah*, byl hol a prázen dobrých skutků; ač toho něco činil, neměli ti dobří skutkové ceny před Bohem. Chudoba, slepota a nahota činily mizeru a bídu i nebohatost jeho. Sv. Augustin praví: Nikdo není tak vyučen, nikdo tak vycvičen, aby osvícení s hůry nepotřeboval. Nebo nikdo neoplývá tou měrou dobry nebeskými, aby mu nezbyvalo, čeho by duše jeho zažádati mohla ku poznání a vykonávání. *Kdo mne jedí*, ještě více lačnosti budou, *kdo mne pije*, žízniti budou, praví Věčná Moudrost Eccli 24, 29. o sobě. Čím kdo jest světější, tím pokorněji o sobě smýšlí, tím více nestateč a slabota svou naznává a tím více milosti od Boha žádá. Kdo hladu toho a smadu necítí, ten projevuje, že slep jest, neznaje v čem ctnost křesťanská záleží.

Třem těm nedostatkům vyhověti ho učí Pán a radí mu tudy věc trojí, proti chudobě

zlato, proti slepotě mast, proti nahotě oděv poroučuje. Dí: *Radím tobě koupiti ode mne zlata ohněm přepalovaného, abys zbohatl a roucha bílá abys oblekl a neukázala se hanba nahoty tvé a masti namaž oči svých, abyš viděl.* Kdo kupuje, ten věci té nemá a jí potřebuje; tím cit nedostatku se jeví. Jak tuto Pán radí, tak u Isajáše 55, 1. volá Hospodin: *Všickni žizniví pojďte k vodám, i vy, kteří nemáte stříbra, pospěšte, kupujte a jezte, pojďte kupujte bez peněz.* I tu Pán prodává zlato, roucho a mast; i tu prodává bez náhrady, žádá toliko, aby člověk domýšlivost svou opustil a potřebu svou uznal všelijak se o podávané dary přičiněje. Právě *Radím*, nedí *velím*; kdo násilí činí, vece Zlatoušt, ten odvrací srdce a mysl, kdo ale věc na vůli nechává, ten více přilakuje a přivabuje. Tudy dí Sap. 12, 18. o Bohu: *Ty Panovníku mocný, s tichostí soudíš a s velikou zdrželivostí spravuješ nás.* Napřed radí koupiti zlato přepalovaného, aby zbohatl a chudobě odpomohl. Což se rozumí zlatem přepalovaným či přeháněným a přechystěným? Nejsou v tom svorní vykladatelé. Někteří víru rozumějí zlatem a přepalováním rozumějí protivensství podle Žalmu 65, 10., kdež prorok vece, že Bůh zkusil lidu svého ohněm, jako se přepaluje stříbro. A tím více víru slyší zlatem, že i Petr 1. P. 1, 7. o víře mluví, která dražší jsou než zlato, jenž v ohni se zkouší, k slávě a ke cti Ježíše Krista slouží. Leč lépe jiní zlatem slyší lásku co nejvyšší ctnost, jak zlato jest nejvyšší kov. *Přepalované zlato* značí lásku čistou, ryzou, bez příměsí, bez trusek, bez pokrytství a licoměrnosti. Kupuje se to zlato zapíráním sebe, pokáním, modlením, dobrými skutky; ovšem i tyto peníze potřeba od milosti Boží sobě vypůjčiti. Tu se děje, že Jo. 1, 16. milost se dává za milost. *Abys obohatl* vece; bohatství to ale vezdy s pocitem své od Boha odvislosti a nestateče a mdloby své spojeno jest. Lásky jest dítětem chudoby, vece Platon v hostině; musíme pocítiti nedostatky své, abychom zažádali věcí nám potřebných.

Proti nahotě duchovní radí, aby oblekl roucho bílé, aby se neukázala hanba nahoty tvé. Oděvem se ctnosti rozumějí a dobří skutkové, o nichž praví Pavel Col. 3, 12. *Odějte se jakožto vyvolenci Boží svatí a milí v srdečnou milosrdnost, v dobrotivost, v pokoru, ve skromnost, v trpělivost.* Ještě radí mu koupiti *masti a namazati oči svých, abyš viděl.* Rozumí se očividně moudrost pravá, přesná a čistá oproti liché, bludné, nečisté a pokálené nemoudrosti světské, kterou se bludaři a mudrcové honosili a chlu-

bili. Žádá Pán, aby prohlédl, aby se ve své zašlosti poznal a o moudrost snaživ byl, která mu spásy dopomoci může a která před Bohem drahocenna jest. Kdo pravou moudrost má, kdo všemi ctnostmi opatřen jest a všechno to bohatství duchovní láskou k Bohu a bližnímu zešlechťuje a zvyšuje, ten právě bohat jest před očima Božíma.

Nemálo se musel biskup zastyděti nad tou výtkou Páně tak přísnou a káravou. A tu Pán pro uskrovnění bolesti jeho přičinuje potěchu, aby na mysl neklesl, an dí: *Já které miluji, kárám a trestám.* A tedy to vyslípání a pokárání, kterého se ode mne tobě dostalo, nepochází ze hněvu a nenávisti k tobě, nébrž právě z lásky se prýští. Slova Páně již Prov. 3, 12. přicházejí a neméně se jich v listu k Židům 12, 6. užívá: *koho Bůh miluje, toho kárá a šlehá každého syna, v němž sobě zalíbuj.* Tak Pán biskupovi domlouvá z lásky, aby jej přiměl k lepším smyslům. Nebyl stav církve jeho a stav jeho vlastní duše tou měrou pokažen, že by Pán nebyl nalezl místa, kde by svazek lásky byl zauzliti mohl; doutnal knot a Pán ho opět rozžehnouti chtěl, nalomena byla trest, ale Pán nechtěl jí dolomit, nébrž upřímiti. Přece ale je kárá, aby hříchy své odkáli, aby v pokoře udrženi byli, aby zásluh došli, a aby jiným co vzorové vystaveni býti mohli. Tak Tob. 2, 12. se vece: *Toto pokušení proto naň dopustil Bůh, aby potomkům dán byl příklad trpělivosti jeho jako i svatého Joba.* Blažen, kdo se cvičiti dává Bohu a podobá se Jakobu patriarchovi, jenž umíraje poklonil se vrchu prutu Josefova Hebr. 11, 21. Dle mystického výkladu spatřoval Jakob v prutu tom prut kázně Boží a poklonou svou dával na jevo, že se rád všem od Boha pochozím svízelm s celým potomstvem podrobuje. Napodobeno to vidí také vykladatelé mystičtí v prutu zlatém krále Assuera, jež v ruce držel a jehož vrchol Esthera přiblíživši se políbila. Esth. 5, 2.

Ješto pak Pán všady při kárání prohlídá ku spáse a lásku dokazuje, tudy napomíná: *Horli tedy a kaj se.* Prvním slovem praví, čeho žádá, horlivosti totiž a tudy aby zanechal vlažnosti své. Toho pak jinak leč pokáním dojiti nelze a tudy pokání klade teprv po horlivosti co prostředek, jakým horlivosti dostihnouti. Nebo než člověk horleti počne, musí předcházeti pokání, musí člověk poznati se ve svých vyvinutích, musí želeť provinění svých a pevně ustanoviti u sebe, že všelijak se přičiní, a všech uchopí prostředků, aby zlých vášní zbyl a dobrých nabyl. A v tom již se i horlivost ukazuje. Lá-

ku pak svou dokazuje Pán tím, co dále vece: *Aj stojím u dveří a tluku.* Stojí Pán u dveří srdce našeho, t. j. neustále hotov jest pokání přijíti a *tluč* t. j. napomíná, pobádá, pobízí a všelijak nastrojuje již vnučením vnitřním, již vněšnými slovy jiných lidí, již příhodami, pohodami a nehodami posílanými. Tím se vyučuje, že Bůh podle nesmírné milosti své nás předchází a všelijak přičinuje se, aby srdce naše, jenž hříchem, zlovůli, nekolností, vzdorou, nedbalostí se Bohu zavírá, sobě a vnučením svým otevřel. Ale i to jde, že na člověku jest, Bohu buď odevřítí, buď zavřítí se v zarytosti své. Bůh člověka svobodným stvořiv nechce mu žádného násilí činiti, tak že člověk Bohu se o přísti a jemu vzdorovati může, ač se to ovšem s jeho věčnou škodou děje. Podjemové naši daremni jsou, leč jim Pán přispěje a jsou ničemni a zholá žádni nejsou, leč je Pán ubudí, vece sv. Bernard. Předchází nás Pán, vece sv. Augustin, abychom ozdravili, a milost jeho následuje nás, abychom obořeli a okřepěli, předchází nás, abychom povolání byli, následuje nás, abychom oslaveni byli; předchází, abychom pobožně žili, následuje, abychom věčně žili. A tudy církev svatá se modlí: Naše jednání Pane vnučením svým předcházej a pomáháním následuj. Naráží Pán na Cant. 5, 2. *Hlas milého mého tlukoucího: Otevři sestro má, přítelkyně má.* Těmi slovy pobádá Pán duši, aby z ospalosti se vydobyla a Kristu Pánu srdce své odevřela. Tluče Pán napřed z ticha vniterně se vdunutími zamlouvaje, tluče příklady jiných dobrými, tluče kázáními, tluče dobrodiními a štěstím posílaným; tluče svízely a pohromami. *Odevře-li mně kdo dveře, vejdu k němu a budu večeřeti s ním.* Večeřeti s někým jest oznak přivnulosti, přízně a přátelství; chce říci, že se s ním nejúžeji spojí, že se s ním spřízní a spřátelí. Praví *večeřeti* a nedí obědvati, poněvadž život náš večeru se podobá, ješto na onom světě pravý den vzejde. Tím se vyličuje rozkoš obrácení k Bohu; *sladší jsou slzy modlících, než radosti divadel,* vece sv. Augustin. Dle slov těch Pán sám si za rozkoš klade, když mu někdo srdce otvírá. Naráží na Cant. 5, 1. *Přijdi milý můj do zahrady a pojez ovoce z jabloní.* A na Cant. 8, 4. *Dám jemu číši vína strojeného a mestu z jablek granátových.* A Pán u sv. Jana dí Jo. 14, 16. *kdo mne miluje, slovo mé bude zachovávatí a přijdeme k němu a ubydlíme se u něho.* Nejslavněji se to děje ve svátosti příchasti Páně, kdež Pán se nám dává v hostinu, aby se co nejseštopeněji s námi spojil.

Zavírá Pán i tento list svůj poslední obecným výrokem, jímž ku přemáhání nabízí: *Kdo zvítězí, dám jemu seděti se mnou na trůnu mém, jakož i já jsem zvítězil a zasedl jsem s Otcem svým na trůnu Jeho.* Učiní Pán účastna své vlády, svého království, svého vítězství nade všemi nepřátely spásy; bezmála naráží na trůny obšírné, na nichž mnozí místo míti mohou. Kristus slávu tu, kterou má u Otce, i svojincům uštědřiti hodlá Jo. 17, 22. Kdo zde vítězuje, ti ostatně i tuto již nějakou měrou veškery věci pod nohama svýma býti poznávají. Pán naráží na slova Žalmu 109, 1. *Zasedni po pravici mé, až položím nepřátely tvé za podnož nohou tvých.* Končí Pán i náš list slovy, jakými ostatní končiti jsme spatřovali: *Kdo ucho má, slyš, co Duch církvem praví.* Věčnou slávu tuto seděním na trůně s Kristem zové; v listu k Efeskému biskupu 2, 7. zové ji dřevem života, v listu ke Smyrenskému korunou života 2, 10., v listu ku Pergamskému kaménkem bílým 2, 17., v listu k Thyatirskému hvězdou jitrní 2, 28., v listu k Sardskému knihou života 3, 5., v listu k Filadelfijskému 3, 12. sloupem v chrámě. Sláva věčná rozličnými se naznačuje jmény, aby nestihlost její ozračela. Ale i některá shoda odplaty s vítězstvím a s bojováním v té rozličnosti zrcadlí se. Všem jenom po obdržení vítězství Pán věčnou slávu slibuje, kdo zvítězí nad sebou, nad svými pochetmi, nad nedbalostí a nevolí a všemi náruživostmi. Již Platon mluvil o tom, že největší vítězství jest vítězství nad sebou, což ovšem většího namáhání vyžaduje.

Šíře zavládneš, ducha-liž chtivého
ukrotíš, než když s Lybií spojil bys
Gády odlehlé a dvojí by Panus
jednomu sloužil

praví Horatius. I máme se tím rozhňovati a pobádati. Nebo přijde druhdy den, kdež ty co vítěz do vlasti se vrátíš a po nebeském Jerusalemě co vítěz korunovaný kráčet budeš, dí sv. Jeronym. Příkladem nám svítí mučeníci. Dle slov sv. Řehoře má nám se líbiti velikost odplaty, tak aby nás nezastrašovalo bojování. Nebo nebude nikdo korunován, leč kdo zákonitě bojoval 2. Tim. 2, 5.

Ale i to viděli jsme, že Pán ve všech listech ku přítomným tehdejším potřebám se snižuje, jakož i 1, 19. velel Janovi napsati netoliko co bude, nébrž i co jest. V listech těch sedmi se nám skutečný stav církvi před oči staví, a církev ode církve se povahou svou různí. Při jedné vyslípá u-

stydllost v lásce, při druhé chválí vytrvalost, při jiných jiné chvály a hany se postihují a všady jsme spatřovali obraz věku Domitiana a z povahy samé apokalypsy jsme zavírali, že nemůže do časů Nerónových se klásti. Leč posvátné číslo sedmeré a chození Páně uprostřed sedmi svíců a přidávané při listech ku konci povšechné napomenutí *kdo má ucho slyš, co Duch praví církve* nám ukazuje, že v církvích těch sedmi máme veškeru církev spatřovati. Vyličuje se nám sedmerý stav, jenž neustále v církvi vládne, ale tak, že již ten, již onen vrch bere a v církvi již horoucná horlivost, již ochladlost panuje, již bojové velcí nastávají, již dvěře ku působení povšechnějšímu se otvírají, již skrovná část církve tiché, ale přepodivné skutky vydává. Zmínili jsme ale o historizujícím výkladě, jenž v listech těch sedmi vidí sedm občasí církve, jedno od počátku až do smrti apoštola Jana, druhé odtaď do Konstantina Velikého, třetí od Konstantina do Karla Velikého, čtvrté od Karla Velikého do Karla Pátého, páté od Karla Pátého dobou naší až do dokonalého poklidu církve, šestou periodu blaženého stavu církve a sedmou čas bojů s antikristem. Tak dle jedněch postupitelů; druzí jinak občasí ta berou a první periodu hned až do Konstantina Vel. potahují. Již ta neshoda uráží

mysl, jenž při prvním pohledu by snadno tu zdánlivě duchaplnou exogésu zamilovala; tím více ale se musí urážeti na libovůli, se kterou ti postupní exegeti postupují od nedochodilé etymologie jmen jednotlivých církví vycházejíce. Efesus prý značí **עֶפְסוֹס** roz-

koš, a tak při všech jménech více méně násilně a libovolně pokračují. Jediné jméno Smyrny náhodně přiléhá sličně k časům mučeníků, značíc myrhu trpkou a hořkou. Při Pergamu můžeme toho půjčiti, že značí slovo to hrad; ale kterak má všechno to přiléhati k periodě třetí, co se v listu tom praví. To nelze leč přeložením sadů a mezníků, což bez bezpráví se neděje. A tudy my se k ní nemůžeme přiznávat. Ale i to vykladatelé pozorují, že z obsahu všech sedmi listů vyniká, jak se nejetnosti a vlažnosti, bludařství a kacířství varovati, jak pravou víru, jak s pravou vírou dobré skutky účinnivě a snažně pěstovati máme a jak přede všemi k těm věcem předstojci církve hleděti jsou povinni.

Posud vyličoval se stav těch věcí, kteréž *tehda byly* 1, 19. a dály se takorba přípravy k věcem, jenž *přijíti mají*. Nyní s kapitolou čtvrtou přechází Jan ku proroctvím a tu vlastně odkrytové a zjevby počínají, ana dosud historie se předpokládala.

Hlava IV.

Jan vidí dveřmi otevřenými Boha na přestole sedícího ode čtyřmécítma starců a čtyř živoků obstateného 1—9. K hlasu čtyř živoků padají starcové před trůnem a Boha chválí, 10, 11.

1. Potom jsem viděl a aj dvěře otevřeny v nebi a hlas první, jež jsem slyšel jako hlas trouby mluvit se mnou, pravil: Vstup sem a ukáži tobě, co se má díti potom. 2. A hned jsem byl v duchu. A aj trůn stál v nebi a na trůně seděl jeden. 3. A co seděl, podoběn byl na pohled kameni jaspisu a sardisu, a duha byla vůkol trůnu, podobna na pohled smaragdu. 4. A vůkol trůnu bylo prestolů čtyřmécítma a na prestolech čtyřmécítma starců sedících, oblečených v roucha bílá a na hlavách jejich koruny zlaté. 5. A z trůnu

vycházely blesky a hlasy a hromy a sedm lamp hoří před trůnem, jenž jsou sedmero Duchů Božích. 6. A přede trůnem jest jako moře sklenné podobné křišťálu a u prostřed trůnu a vůkol trůnu čtvero živoků plných očí z předu i ze zadu. 7. A živok první podoben lvu a druhý živok podoben teleti a třetí živok maje tvář jako člověčí a čtvrtý živok podoben orlovi létajícímu. 8. A z těch čtyř živoků každý měl křídel šest a vůkol i vnitř plni jsou očí a po koje neměli dnem a nocí říkajíce Svatý, Svatý, Svatý, Pán Bůh všemohoucí, jenž byl, jenž jest a jenž přijde. 9. A když vzdávali ti živokové slávu a čest a díky sedícímu na trůnu, jenž žije na věky věků, 10. padalo čtyřmécítma starců před sedícím na trůnu a klaněli se ži-

jícímu na věky věků a metaly koruny své přede trůnem řkouce: 11. Hoden jsi, Pane Bože náš, přijíti slávu a čest a moc; nebo ty jsi stvořil všecky věci a z vůle tvé byly a stvořeny jsou.

Nyní počínají proroctví a odhalení se dítí počíná věcí budoucích a prvním odhalováním tím jest skupina sedmi pečeti, jenžto se táhne čtyřmi kapitolami až do 8, 1. Úvodem k nim jsou kapitoly dvě, čtvrtá a pátá, v nichžto se trůn Boží, kniha zapečetěná a její otevření vylicuje. Co budoucího jest, to v radách Božích se skrývá a jenom od Boha vyjeveno býti může. A tudy se Janovi jeví Bůh v majestě své a jako v radě své. *Potom jsem viděl a aj dvěře otevřeny v nebi a hlas první, ježž jsem slyšel jako hlas trouby mluvíti se mnou, pravil: Vstup sem a ukáži tobě, co se má dítí napotom. Potom praví, t. j. když již napsal sedm listů z úst Páně. Dvěře viděl v nebi otevřené.* Vidění to jest vidění duchovní, neviděli zrakové jeho pleští a tělesní. Tak i hlas trouby nezvučel pro tělesné ucho jeho, nébrž sluch jeho duchovní vnímal hlas a duch Janův vstoupil do nebe, aniž tělo ho následovalo do výšin těch nadblankytných. Tak se berou slova, jenž následují: *Hlas první, ježž jsem uslyšel co hlas trouby mluvíti se mnou, pravil: Vstup sem.* Hlas první jest hlas Páně, ježž Jan dříveji 1, 10. slyšel co zvuk trouby. Mohl se potahovati k listům, an i v nich Pán mluvil; ale potahuje se k 1, 10., poněvadž se zde uvádí vidění, jak se i tam výšeji 1, 10. uvádělo. Týž Pán, Spasitel totiž Kristus Ježíš velí mu: *Vstup sem, na nebesa totiž.* Tak Ezechielovi 1, 1. se otevřela nebesa a 1, 3. přišla na něho ruka Hospodinova. Nebesa jindy zavřena byla, takže se nikdá nikomu neotvírala; od té doby, co Kristus přišel na svět, otevřela se, a andělé sestupovali na Syna Božího. Jednak člověk se nalezá ve stavě, že pro něho nebesa zavřena jsou, ale již pro něho dvěře zejí a otvory jsou skrze Krista, ale přece o silách svých vzhůru do nich nemůže, až mu milost Boží podá ruku a jej do hornic nebeských uvede. *Vstup sem a ukáži tobě, co se má státí napotom. A hned jsem byl v duchu.* Byl jsem v duchu dí a rozumí dokonale vytržení, ješto nějaký počátek vzchytu předcházeti musel, aby Jan viděl, že se nebe otevřelo. Již výšeji 1, 10. jsme viděli, že Jan v duchu byl. Mezi duchobytem prvním a duchobytem druhým nějaký rozdíl se povahuje, buď tento

druhý vzestup jest vyšší nad první, buď raději mezi prvním a druhým přestávka nějaká se stala, an totiž Jan k obyčejnému lidskému vědomí se vrátil; nyní ale opět vzchyttem a úchvatem do vyšších krajin podnesen byl. Vidíme z toho, že smyslům lidským věci nebeské se otevřítí musejí, ješto jich jinak pochopiti nemůže; ale i sám musí se povznést nade vše světské pochotě a v nebi musí obcovati Col. 3, 2., an se tajemství Boží jenom tomu, kdo vzduchem nebeským oddychá, zjevují. Kristus velí Janovi vstoupiti na horu, on jemu vše vypravuje a tudy všecko to jest zjevením Kristovým. *Ukáži ti, co napotom bude, vece.* A z toho odvětuji, že hned i to vylicení trůnu Božího nevystihuje povahu trůnu Božího vůbec, nébrž že se v něm nastinují symbolicky věci budoucí a příští církve osudové. Leč jiní za to mají, že kapitolami čtvrtou a pátou se nějaká příprava a nějaký přístup ku věcem dalejšími kapitolami vystiženým ustrojuje.

A aj, trůn stál v nebi a na trůně seděl jeden. A podoben byl na pohled kameni jaspisu a sardisu a duha byla vůkol trůnu, podobna na pohled smaragdu. V ř. t. čte se podoben pohledu kamene jaspisu, což též smysl dává. Jest to Bůh co správce veškerého osudu církve, milostivý všem dobrým sluhám, přísný ke všem nekoelným a neposlušným, jak věrné své rádce shromáždil, aby jimi úradky své oznámil a je k vykonání jich pobídl. *Trůn stál* či jak v ř. t. *stojí ležel*, z toho někteří odvětuji, že jej nesli čtyři živokové, o nichž nížeji se vece, že u prostřed trůnu byli v. 6. Jiní ale vůbec praví, že slovo to značí toli co stál neb postaven byl. *Na trůně seděl jeden, vece* a nejmenuje ho, buď proto, aby vyznačil majestu Boží, jemuž žádné jméno nestačí a jehož žádným jménem vystihnouti nelze, buď raději, že věc ta samozřejmá ode čtenáře snadně se domysleti dá. Tak u Ez. 1, 4. 27. nejmenuje se, kdo seděl. Symbolové, jimiž se Bůh Hospodin všehomíra vylicuje, hledí k těm vlastnostem, které se při vládě nad církví a při řízení a spravování jí vyjevují. Bůh byl na pohled jak jaspis a sardis a duha vůkol něho byla podobna smaragdu. Tři drahokamy tu přicházejí k označení přísudků Božích a ješto při duze se zvláště ku barvě prohlídá, jistě i při jaspidu a sardisu či karneolu k ní především hledí. Jaspis, jaspid, po česku drahula jest rozličné barvy, ale z kapitoly 21, 11., kdež se s křištěm poutá, viděti, že Jan k bělosti a skvoucnotě drahokamu toho prozírá. Označuje se tedy svatost Boží a spolu vítězo-

sláva, kterou nekonečnou mocnost svou na jevo dává. Tak Virg. VI. 665. o dušech, jenž na polích elysejských meškají, píše: *Všichni mají vínkem sněžným okrášleny spánky.* *Sardis* či karneol má barvu pletovou či masovou, krvavou, rudou, plamennou a tudy znamená spravedlnost Boží, jenž s trestem na zlodí zakročuje a těm, jenž církev pronásledují, působení stavuje. Ještě mluví o *duze*, jenž byla vůkol trůnu a dí, že byla podobna *smaragdu*. Duha jest oznakem milosrdenství, jak víme z potopy Noahovy, po nížto se o ní poprvé písmo zmiňuje. Gen. 9, 13. n.

A duha ta byla netoliko okolo hlavy sedícího na trůnu Hospodina, nébrž *vůkol trůnu*; tím značí se, že Bůh nejbohatěji se v milosrdenství odívá. Ta idea se zvyšuje barvou, která se na duze nejvíce vyskytala, totiž barva, jakou má smaragd. Barva zelená při smaragdu velmi sličná a líbezna jest a jsouc barvou naděje vhodně k označce milosrdenství Boží přiléhá. Není to jediná barva, kterou se duha skvěje, nébrž barva ta nejvíce vyniká nad barvy jiné a blesk jejich mírní. Dříve klade o svatosti a spravedlnosti Boží a napotom o milosrdenství, poněvadž chce vyličovati soudy a pomsty Boží nad nepřáteli církve napřed, a potom naskýtati, že se při tom Bůh nezapomene nad svým milosrdenstvím, nébrž že ho na církev svou plnou měrou vyleje. Duha jest oblesk slunka na tuči odchozí, vítězství slunka nad vodami; jest záře slunečná vpálená na mračna k označení podrobenosti jejich. I na to upozorňují, že člověk na bílou a červenou barvu nemůže tak dlouho hledět jak na zelenou; a ovšem člověk raděj na milosrdenství Boží, než na jeho spravedlnost pomýšlí. *Vůkol trůnu*, opisuje dále sv. Jan, *bylo prestolů čtveromécitma a na prestolech čtyřmécitma starost sedících, oblečených v roucha bílá a na hlavách jejich koruny zlaté.* Číslo čtyřmécitma upomíná na čtyřmécitma tříd, na něž rozdělení byli kněží Starého Zákona 1. Par. 24, 4. a nejedněm se vidí, že hledí ku patriarchům Starého a k apoštolům Nového Zákona, tam oněch i těch zde bylo dvanácte. Z dvanáctera synů Jakobových vyšla církev Starého Zákona dle těla, z dvanáctera apoštolů zrodila se církev Nového Zákona podle ducha a číslo dvanácte jest pomětou či signaturou církve, ana dvanácte pokolení v Novém Zákoně pokračuje. Jsou to zástupcové církve a čtyřmécitma jich jest, že zastávají veškerenstvo světců Starého i Nového Zákona. Činí oni radu Boží, čili senát Boží, a sedí na prestolech či sto-

licích, jak Kristus apoštolům slíbil Mt. 19, 28., že sedíce na dvanácti trůnů budou souditi dvanáctero kmenů israelských; sedí vůkol trůnu Božího na trůnech sami, sedí ještě v oboru a obstihu duhy a řeč jde o nich dřívěji před dalejším líčením trůnu Božího a čtvera živoků či cherubů, poněvadž tím naznačovati se má, že k nejsstoupenější radě Boží patří a že v radách těch se o záležitosti církve jedná. Ovšem již připomínka na starosty ty před Bohem na trůnech sedící musela křesťany první doby za Jana v protivenstvích svrchovanou potěchou naplniti, nebo zástupcové takoví u Boha nedají nepřátelům církve vítěziti. A to posaváde musí nás ukřepovati v naději konečného vítězství církve svaté. Jinéno *starost* nosí, že mají účast v poradách a soudech, jež Bůh vykonává. Nejsou to anjelé, jak se nejedněm zazdalo, ješto anjelé jsou sluhové Boží a vykonavatelé rad jeho, nepřisídí ale soudům, jež Bůh pro církev vykonává. Jak seděním na trůnech se účastnost v soudech a v moci při nich vypisuje, tak *rouchem bílým* svatost jejich a jejich vznešenost a velebná jejich vítězoslava se vyličuje. Místo *bílým* mohlo by státi a přeložiti se skvoucím, skvělým; nebo taková bělost skvoucí se tu rozumí. Samozřejmě *koruny na hlavách* znamenají královskou důstojnost jejich. Tu o knížatech církve řeč jest. Ostatně dle Ef. 2, 6. nás Bůh v Kristu všechny spolu vzkrísil a v nebesích s ním posadil. A výšeji Apoc. 3, 21. jsme slyšeli slova Páně: *Kdo zvítězí, tomu dám seděti na trůně, jakož jsem já zvítězil a zasedl na trůně Otce svého.* Kdo vůli svou s Bohem sjednává, ten účasten jest soudů Božích, ješto se vezdy veškery věci podle vůle jeho, jenž s vůlí Boží tatáž jest, stávají. Tudy mluví mystikové o tom, že světci všemocni jsou.

A od trůnu vycházely blesky, a hlasy a hromy a sedm pochodní hořelo před trůnem, jenž jsou sedm duchů Božích. Bleskové a hromové a hlasové či zvukové vichoru jsou oznakem přítomnosti Boží, když souditi se strojí; není v nich naznačeno vykonávání přítomného soudu, nébrž se jimi předvěstně soudové budoucí opovídají. Tak Ex. 19, 16. zvukové, bleskové a veliké tuče se ukazovaly na horách sinajských při zákonodání, aby se osvědčili soudové Boží nad přestupníky zákona, jak i veškery lid až i Mojžíš se trásl Hebr. 12, 28. Hlasové se pojí k hromům a rozumějí se jimi ohlasové a ozvukové dalekých hromobití; hromové znamenají hromy blízké. Mysticky to vykládají o kazatelích, kteří sobě věsti mají bleskem,

romem a hlasy či zvuky, aby veškeru tvrdost strolili a sdropnili; ale dřívěji se musejí státi trůny Božími skrze svatost života. Prvokřesťané se za dob mučnických tím více tomu trůnu rovnali, čím více mučitelé a trýznitelé jejich je pronásledovali. *Sedm pochodní či lamp hořících, jež jsou duchové Boží, před trůnem jsou.* Jimi nejedni rozumějí anjely; lépe jiní slyší jimi výjevy, účinky a působení Ducha Božího. Nížeji 5, 6. slují sedmerem očí Beránka t. j. účinky Ducha sv. jsou účinky také Kristovy, ješto Duch sv. spolu od Syna pochází. Hořícími se kladou pochodně, že Duch svatý mocně působí v srdcích lidských a jest Duchem lásky. Ale hořícími především tuto se kladou, že se hledí ku pokutám a trestům, ješto ohněm se trestání Boží vytýká a proto Bůh ohněm sžíravým a spalujícím sluje Hebr. 12, 29.

Tím vyličená nejbližší blíže trůnu. Na tom ale nepřestává apoštol, nébrž místněji dálejší líčení přičinuje. *A přede trůnem jest jako moře sklenné podobné křišťálu a u prostřed trůnu a vůkol trůnu čtvero živoků plných očí z předu a ze zadu.* O moři sklenném nejedna jest mysl u vykladatelů. Někteří o křestu, o pokání, o písmu sv., o spravedlnosti Boží, na níž trůn Boží spoléhá, o křehkosti tohoto života, jež snadno se rozbije jak sklo, o anjelích ve množství a jasnosti, z nichž ono mořem, tato sklem se vypočívá, jiní jinak ještě slova ta vykládají. Nejpodobněji se jimi rozumí velebnost Boží a nevystižitelnost jestoty jeho. Tak Ex. 24, 10. Mojžíš na hoře slávu Boží patře, viděl, že pod nohama jeho bylo jako dílo z kamene safírového a jako nebe, když jasno jest. Mluví o moři, že mluví o soudu a soud Boží stopením Egyptanů v moři nejvíce vyniká; ještě zřetelněji se to dalo při všeobecné potopě. Křišťálem a sklem se průhlednost t. j. čírost a bezúhonost soudů Božích vypočívá; nebo cesty Boží a soudové jeho jsou spravedliví a praví, jak nížeji se píše 15, 3. díla jeho velika a podivna; i kdož by se *nebál tebe Hospodine Bože všemohoucí?* Nesmírnost a nevystižitelnost soudů Božích, spravedlnost jich a jich velebná hrůza se mořem tím vyobrazuje; pro svět strašno, pro vyvolené Boží potěšivo to divadlo. Nenejmenší rozkoš plyne z ponořování ducha v moře to, t. j. z prozpětování cest Božích, jak se v dějinách církve obíjejí. Ostatně křišťál či prohleděn jest kámen čistý, prozračný, vodojasný, lesku sklového, což vůbec známo jest a netřeba místněji o tom mluvit.

Ještě přidává o živocích a líčením jich všeobecnou kresbu majesty a veleby Boží končí. *A u prostřed trůnu a vůkol trůnu čtvero živoků plných očí z předu i ze zadu.* A živok první podoben lvu, a druhý živok podoben teleti a třetí živok máje tvář jako člověčí a čtvrtý živok podoben orlovi letajícímu. A z těch čtyř živoků každý měl křídla šest a vůkol i vnitř plní jsou oči. U prostřed trůnu a vůkol trůnu, vece; nelze si to představit jinak, leč že živokové ti také pode trůnem byli držíce trůn Boží, jež na nich spoléhá; ale trůn nekryl jich docela a hlavy jejich zpod trůnu vynikaly. Nerozumějí se živoky těmi čtyři evangelisté, ačkoli znak člověka k Matouši, znak lva k Markovi, znak telete či junce k Lukášovi a znak orla k Janovi velmi sličně přiléhá (viz úvod k evg.); na spisech nemůže trůn Boží spolehati. Aniž se jimi rozumějí tajemství Páně, v člověku člověčenství, v junci kněžství, ve lvu království jeho, v orlu jeho na nebe vstoupení. Nejlépe vidí, kdož živoky čtyřmi rozumějí cheruby, jež i u Ezechiela proroka 1, 5. přicházejí. Nejeden těmi cheruby praví se vyobrazovati anjely první třídy, jimž Bůh moc dal, aby říši jeho na zemi rozšiřovali a upevňovali; a poněvadž čtvrtým způsobem velení Boží vykonávají a čtvero vlastností Božích na odív vyskytají, tudy počtem čtyři jsou, ana se v nich vlídnost (v tvarnosti člověka), královská moc (ve lvu), smířenlivost (v teleti) a božská velebnost (v orlu) bleškotá. Leč cherubové nemohou zastoupiti vlastností Boží; bylo pod hrdlem zakázáno nějaký obraz o Bohu zhotoviti a tudy nemůžeme za to míti, že by v cherubech, jež ve svatosvatyni se nalézali, bylo se proti zákazu tomu jednalo. Nad to spatřují se cherubové co strážní ráje Božího Gen. 3, 24. a co nositelé trůnu Božího Ez. 1, 1. Raději se jimi vystihují ideální jestoty, v nichžto se svrchovanost života tvorového vyskytá. V orlu se sebevědomení přírody, v junci oplodivost její, ve lvu její síla, ve člověku rozumnost spatřuje a ve všech čtyřech všeliké stvoření se zahrnuje. Oni nesou trůn Boží na označení, že Bůh svrchovaným pánem tvorstva jsa, ode všech ctěn má býti. Zde se cheruby těmi ohlašuje, že Bůh ten, jež tuto sedí a souditi se chystá, jest Bůh veškerenstva, jež všechny věci ku pomstě nad nepřátely církve ozbrojiti může. Čtyři jsou cherubové; číslo čtyři jest pomětou či signaturou světa a tvorstva, jak tři signaturou Boží.

Jsou pak plní očí z předu i ze zadu, vece o cherubech Jan. Jest to oznak, že v

nich moudrost Boží bleskotá a mají z předu a ze zadu oči značíc, že moudrost Boží všady i v nejmenším a nejnepatrnějším tvorů rozlita jest. Kromě toho oči mají, aby se označilo, že vezdy bdí a vezdy Boha chváliti se snaží. Ze čtvera cherubův jest jeden podoben lvu, druhý junci, třetí člověku, čtvrtý orlu. Lev jest králem a náčelníkem mezi zvířaty divokými, tele či býk mezi domácími, orel mezi ptáky a člověk všemu stvoření předkuje. Ale neděje se tu postavování člověka v jednu řadu s bestii. Jak z třetí řady, co o člověku se praví, viděti jest, že ostatní živokové měli postavu člověčí a že tři z nich jen ve tváři jinou podobu, lva, býka, orla obnášeli. Nebo praví o člověku *třetí živok máje tvář jako člověka*; nedí o něm: *třetí podoben člověku*, jak o jiných praví podoben lvu, podoben orlu atd. Tedy ostatní živokové nejsou všelijak a docela člověku nepodobní, nébrž jenom podle tváře. Každý živok má tvář či obličej ozvláštný, ostatní postava všem jest společna, a u všech jest lidská. U Ezech. 1 5. se výslovně dí, že tvářnost jejich jest člověcká; mají i ostatní živokové od člověka přímou postavu a ruce. Ideální jestoty musejí ideální svrchovanost přírody, jenž ve člověku se nalezá, za podkladek míti a pro rozdíl musejí se spokojiti ostatní pouhými obličejí. Různí se cherubové Janovi od cherubů Ezechielových v tom, že u Ezechiela každý živok má čtyry obličaje ty dotčené, u Jana ale každý živok má zvláštní obličej jeden; leč ještě ideální jestoty jsou vůbec stvoření předstávajíce, tudy nevdí ta různost a to tím méně, an čtyři živokové za jednu bytost životnou odbývají u Ez. 1, 20. nn. V Starém Zákoně tajemství Boží více zavinita byla než v novém a tudy zavinutější ty podoby.

Ale i v počtu křídel různí se živokové Janovi od Ezechielových; tito měli čtvero křídel, tuto ale Jan dí: *A z těch čtyř živoků každý měl křídel šest a vůkol i vnitř plní jsou oči*. V počtu křídel jsou podobní serafům u Isajáše 6. k. Děje se tu spodobnělost pro vyznačení neobmezené pokory, poslušnosti a úcty, kterou se tvorstvo cheruby zastoupené ku Tvorci svému nese. Serafové skrývají obličej pro označení nemožnosti a nestateče v tajemství Boží vnikati, skrývají nohy nehodnost svou uznávající; třetíma křídly litají pro označení, že vůle Boží všemu tvorstvu svata jest a že neustále hotovo má býti ji vyřizovati. Opakuje ještě jednou: *A vůkol (z předu) a vnitř (ze zadu) jsou plni očí*, aby ukázal, že velebení Boží

pochází z rozjímání a z poznávání moudrosti a velebnosti Boží ve stvoření vyskytající se. Velebení jejich pak bylo *dnem i nocí, aniž pokoje měli říkající: Svatý, svatý, svatý Pán Bůh všemohoucí, jenž byl, jenž jest a jenž přijde*. Dnem a nocí se vylévá chvalozpěv; nebo den dni vylévá řeč a noc noci ukazuje vědomost Ž. 18, 3. Jak nebesa neustále opovídají chválu Boží, tak cherubové co zástupníci tvorstva neustále chválu a díky Bohu vzdávají. *Blahoslaviti budu Hospodina každého času, neustále chvála jeho v ústech mojih bude*. Ž. 33, 1. Svatost u lidí jest shoda vůle s vůlí Boží a s odvěčným zákonem jeho. V Bohu vůle a zákon spolu splývají a tudy Bůh nejvýše svat jest. Pro svatost tu vezdy v Žalmích a jinde se Bohu chvála vzdává Ž. 95, 6. *Sláva a krása před obličejem jeho, svatost a velebnost ve svatyni jeho*. V opakovaném třikrát zpěvu Svatý, svatý, svatý se naskýtá nejsvětější Trojice. Třikrát se pěje svatý ohledem řízení církve a soudu Božího a tím se opovídá, že Bůh svatost svou za míru a zákon řízení svého položil a že podle té míry svět souditi bude. A již v té myšlence se tají a jeví potěcha, že totiž Bůh svrchovaně svatý nedopustí, aby nesvatost v církvi horu vzala a aby pohanství opanovalo. Nad to ve výrazu svatý dle biblického obyčeje splývá ponětí svrchovanosti, odloučenosti ode vší nedokonalosti, nevyrovnanosti; a v tom ovšem potěcha tím větší leží. Věčnost a všebytnost Boží osvědčují slova *všemohoucí, jenž byl, jest a přijde*; viděti, že prohlídá více k řízení Božímu, než k bytnosti a tudy nedí, jenž bude, nébrž jenž přijde totiž, aby pokutu vydal na nepřátele své a svoje přátele osvobodil z rukou protivníků. Těmi slovy dává se příčina, proč Bohu ustavičně *svatý* atd. se provolává. *Přijde on a provede zákon svatosti své, jesto jest všemocen*, aniž kdo se bude moci jemu opírat. Ostatně se živoky my povinni jsme neustále volati netoliko ústy, nébrž i mravy a životem.

Se chvalozpěvem cherubů spojují velebení svoje i starostové. Vece o nich sv. Jan: *A když vzdávali ti živokové slávu a čest a díky sedícímu na trůnu, jenž žije na věky věků, padalo čtyřmécitma starost před sedícím na trůnu a klanělo se žijícímu na věky věků, a metali koruny své přede trůnem řkouce: Hoden jsi Pane Bože náš přijíti slávu a čest a moc, nebo ty jsi stvořil všecko a vůlí svou se stalo a stvořeno bylo*. Vzdávali čest a slávu pro vyvýšenou velebnost a svatost Boží a dobrořečení či díky vzdávali či prohlašovali pro zjevování moci a svatosti Boží v řízení

a chránění církve, jakož i ve správě veškerenstva. Slovy *žijícímu na věky* se obsthují slova výšeji položená: *jenž byl, jenž jest a přijde*. Užívá slova žiti, že o obživování duchovním mluví dle Ž. 35, 10. *U tebe jest pramen života*. Starostové trojím způsobem úctu a poctu svou projevují, padají na zem, klanějí se, metají koruny své. Zračí se v těch třech výkonech slova Ž. 113, 9. *ne nám, Pane, ne nám, nébrž jménu svému dej slávu*. Nebo dí sv. Jakob 1, 17. *všeliký dar dokonalý pochází od Otce světél, Boha*. Tobě Pane sláva, čteme Dan. 9, 7., nám ale zastizení. A David se modlil: *Tvá jest Hospodine velebnost i moc a sláva i vítězství* 1. Par. 29, 11. Nebo dí sv. Augustin, což jsou dobra tvorů než dobra Boží? Metání korun na zem samo v sobě významno jest a není potřeba se táhnouti k orientalským obyčejům; korunou panství se označuje, metáním koruny na zem vyznává se vyprázdňení a zbavení a vůbec nejmění a nedržení panství toho. Neskládají koruny, nébrž metají je na zem; tím se ukazuje vroucný pocit nehodnosti. Čtvero živoků pělo *Hoden jest* atd., tedy se neopovažovali Boha oslavovati, jak to činí starcové: *Hoden jsi* atd.; zástupcové církve výšeji stojí, než zástupcové tvorstva ostat-

ního. *Přijíti* či *přijmouti slávu a čest a moc* t. j. velebení, uznání moci, slávy a cti. V řeckém textě stojí artikul: *tu slávu, tu moc* t. j. sám toliko veškeru slávu máš, aniž jinému patří velebení jaké, leč jediné tobě. Praví: *nebo ty jsi stvořil všecko a vůlí tvou bylo a stvořeno jest*. Udává se příčina velebení toho výlučného; příčina a ponutka jest všemocnost Boží, která všecko z ničeho vyvedla; všickni tvorové i nejvyšší z ničeho povstali a tudy nikdo slávy hoden není, leč jediný Bůh. Slovy *stvořil jsi* vytýká se tvorbí činnost Boží; činnost ta záleží v pouhých slovech a tudy se o úspěchu přidává *byly* či staly se ty věci a *stvořeny byly*, skutečně se co tvorové vyskytli. S jakou úctou a velebou se má člověk ve chrámě před trůnem Božím postavovati, jak na modlitbách svou ničemnost cítiti, ješto nejvyšší tvorové a trest stvořenstva před ním padají. Ale ovšem i to v tom spatřujeme, že i nepřátelé církve dříveji později se Bohu budou podati museti. Není pak dosti jenom tam Boha nějakou modlitbou odbyti, dnem i nocí má chvála Boží v srdci našem se ozývati.

Velebnost Boží vylíciv o soudech jeho jednati se strojí. Leč soudové Boží se zahrnují v knize.

Hlava V.

Knihu v rukou Božích jediný Beránek otevřítí může; načez 8. v. veškeré tvorstvo Boha i Beránka velebí.

1. A viděl jsem v pravici sedícího na trůnu knihu popsanou vnitř i vně zapečetěnou pečeti sedmi. 2. A viděl jsem anděla silného hlásajícího hlasem velikým: Kdo jest hoden otevřít knihu a zrušiti pečeť její? 3. A nikdo nemohl ani na nebi ani na zemi, ani pod zemí otevřít knihu, ani hleděti do ní. 4. A já plakal jsem velmi, že nikdo hoden nenalezen otevřít knihu a hleděti do ní. 5. A jeden ze starců vece mně: Neplač, aj zvítězil lev z pokolení Judova, kořen Davidův, aby otevřel knihu a zrušil sedmero pečetí jejích. 6. I viděl jsem, a aj u prostřed trůnu a čtyř živoků a u prostřed starost Beránek stojící jako zabítý, maje rohů sedm a očí

sedm, jenž jsou sedm duchů Božích posýlaných na veškeru zemi. 7. I přišel a vzal knihu z pravice sedícího na trůně. 8. A když otevřel knihu, čtyři živokové a čtyřmécitma starost padlo před Beránkem, majíce každý harfu a báně zlaté, plné vonných věcí, jenž jsou modlitby svatých. 9. A zpívali píseň novou řkouce: Hoden jsi Pane vzít knihu a rozevřít pečeť její, nebo zabít jsi byl a vykoupil jsi nás Bohu krví svou ze všelikého pokolení a jazyka a lidu a národa, 10. a učinil jsi nás Bohu našemu královstvím a kněžími a budeme kralovati na zemi. 11. I viděl jsem a slyšel hlas anjelů mnohých vůkol trůnu a živoků a starost a byl počet jejích tisícové tisíců 12. řkoucích hlasem velikým: Hoden jest Beránek, jenž zabít byl, přijíti moc a božství a moudrost a

sílu a čest a slávu a blahorečení. 13. A veškeren tvor, jenž na nebi jest a na zemi a pod zemí a co jest na moři a co v něm, všechny jsem slyšel říkati: Sedícímu na trůnu a Beránkovi blahorečení a čest a sláva a vláda na věky věků. 14. A čtvero živoků pravilo: Amen. A čtyrmecíťma starost padlo na tváře své a klaněli se živoucímu na věky věků.

Podle žalmu 138, 19. zapsáni jsou veškeri dnové života do knihy Boží. I tu se vyskytá kniha, a v ní jsou napsáni soudové Boží na nepřátely církve vynešení. Jest to symbol vševědouceho a neomylnosti Boží. *Knihu popsaná je vnitř i vně*; tím se namítá, že mnoho jest soudů Božích, jimiž ku trestání svých nepřátel přikročí a že již veškeri nálezové a úradkové Boží tam zaznamenáni jsou, aniž co více se přidati může. Tak i kniha ta, v níž proroctví Ezechiela byla naznačena, na obou stranách vnitř i zevně popsána byla Ez. 2, 10. Knihu klade takovou, jak tehda obyčejně bývaly; byli ovitkové či otočky, popsávali se jenom na straně vnitřní, pak se svinuli, stočili a svázali aneb zapečetili, jestliže obsah měl tajen ostati. Úvitek či svojek čili kniha, již Jan viděl, byla i z venku psána, čím jak pravěno se naznačuje, že byla velmi bohata obsahem. Byla *sedmi pečeti* zapečetěna; sedmerem tím se namítá sedmero hlavitých věcí či tajemství, jenžto se v knize té ukrývalo a napotom odhalovati se mělo. Ale cmotek či otoček či ovitek sedmi pečeti zavřený teprv po rozevření veškerých pečetí přistupen jest, tu ale hned po rozevření jedné každé pečetě část obsahu se na bíledni klade. Tudy nejedni raději praví, že kniha ze sedmi listů sestávala, z nichž každý měl pečeť svou otočen jsa o hůl. Když se tedy otvíral list po listu, také pečeť po pečetě se rozevírala a tajemství po tajemství se odhalovalo a rozdívalo. Bůh sedě na trůnu drží knihu v pravici; tím se namanuje, že Bůh jediný ví věci budoucí, a že nic se neděje, co by v radě Boží nebylo dříve usouzeno. Tak Deut. 32, 34. dí Hospodin o pomstách nad modláři: zdali tyto věci nejsou schovány u mne a zapečetěny v pokladech mojich? Sedí Bůh na trůně, má knihu tu v ruku na ukázání, že v ní soudové a pomsty nad nepřátely se obstarávají, an soudce je v ruku třímá. Zapečetěna jest kniha, ještě nikdo ani z nejvyšších anjelů do bu-

doucnosti nehledí. Někteří knihu rozuměli písmo, vně Starý Zákon, vnitř Nový obsahující; aneb jak jiní vnitřním písmem vnitřní smysl duchovní, tajemný a allegorický, vnějším písmem smysl literární rozumějí podle Deut. 33, 2. *po pravici jeho zákon ohnáný*. Leč mystický ten výklad nemůže obdržeti a očividně ti lépe vidí, kdož knihu apokalypsu rozumějí, pokud soudy Boží na nepřátely církve a opatrování služebníků Božích v sobě obsahuje. Jenom přece nesnadí se vykladatelé, zda kniha ta veškeré věci celé apokalypsy obsahovala, anebo-li se v ní obstarávala jen první skupina, to totiž, co v šesté a sedmé kapitole se klade o rozvírávání pečetí, poněvadž nížeji zas kniha přichází 10, 2, an ji anjel otevřenou nese a Janovi podává 10, 9. Ale proti částečnému výkladu tomu namítají, že slova *vnitř i vně popsaná* přece větší nějaký obsah naskýtají, než jedinou skupinou se objímá; také úvod ten ve čtvrté a páté kapitole nadesílá, že něco obšírnějšího následovati bude. O knize, jenž přichází 10, 2., na svém místě řeč se nám vrátí.

O knize ale té, o níž tuto v kapitole páté se mluví, vece dále Jan: *A viděl jsem anděla silného hlásati hlasem velikým: Kdo jest hoden otevřít knihu a odnít pečeť její?* Anděl sluje silným, buď že z vyššího řádu anjelstva byl, buď raději proto, poněvadž silný hlas všemu tvorstvu měl vydávati, tak že přívlastek *silný* jenom k tomuto poselství se potahuje. *Silný* anděl mysleli někteří na Gabriela. *Velikým hlasem* hlásá a zvěstuje a provolává, aby to všady oznámeno bylo. Volá: *kdož hoden jest otevřít knihu a odnít pečeť její?* *Kdož hoden* vece t. j. kdož mocen; dí ale hoden, aby ukázal, že Bůh nikomu nedá moc tu, leč kdo jí hoden jest, kdo zasloužil věci ty přede světem odkryti. Nemůže jím býti jiný, leč kdo církev pravou založil. Musely se pečeť dříve rozevřít a napotom teprv se otevřela kniha a tudy slova *rozevřít pečeť* udávají způsob, jakým se kniha otevřít může. Otevřít knihu jest toli, co obsah její zvědět a jiným ohlásiti. Někteří nejenom o ohlášení, nýbrž o způsobení a uskutečnění budoucích věcí slova *otevřít a rozevřít* berou, leč činí to nadbytečně, ješto se tu o odhalení a odkrytí věcí skrytých jedná. *A nikdo nemohl ani na nebi ani na zemi ani pod zemí otevřít knihu ani hledět do ní*. Tři klade říše, nebe, zemi a podsvětí a vystihá jimi veškerenstvo; tak Fil. 2, 10. tři ty říše a jejich obyvatele jmenuje a praví, že mají kolena skláněti před Kristem. Nikdo nebyl v stavu rozevřít pe-

četě a do tajemství Božích nahlédnouti. Kniha obsahuje úradky Boží a ty od Boha Otce pocházejí; jenom kdo stejnobyten s ním jest, ví o nich. *Nikdo neviděl Boha, vece týž Jan Jo. 1, 18., jednorozený syn, jenž jest v lůně Otcově, nám opověděl ty věci.* Anjelé žádají nahlédnouti do tajemství Božích 1. Petr 1, 12. a jen toli z těch tajemství znají, kolik jim Bůh zjeví. Vida Jan, že nikdo nemůže knihu otevřítí a odhaliti její obsah, zarmoutil se, nevěda co by se díti mělo a jestli by snad ty věci nebyly až nad to hrozny a strašny, jak se toho lekáme, co nám neznámo jest více, než sebe větších strastí podle přísloví, že předvídaná zbroj méně škodí. Neplakal on pro uraženou zvědavost, ani proto, že nemohl věci budoucí předpovídati. Byl na Patmu v zajetí a celá ta ohromná říše se vši těrchou tížila a potiskala církev, že již již se zdálo, že jí dýchati ani možno nebude. A tu se zmohla opuštěnost Janovy mysli, dal mu Bůh pocítiti zármutek; kniha naše jest kniha potěchy a potěcha předpokládá zkušeni zámutku. Kdo Kristu a církvi jeho celým srdcem oddán jest, ten nemůže býti necitedlen všechněch strastí, které ji postihují. V pláči Janově pláč světa a bolest světa se zobrazuje, jiný než ten, jehož za posledních časů příúcastnovali se samochťice básníci a nebásníci z bolu toho ze zlopochoťi svojich zrozeného žluč a zlobu svou na veškerenstvo vylévající a poklid lidských duší otravující. Bolest Janova jest bolest, která z lásky pochodí a ráda by všechnu bolest odňala, jenž v srdcích lidských se zahnízdila a všeliké mračno vypohodila, aby jasný blankyt v církvi a srdcích lidských zavládl. Sv. František assiský neustále plakal, že Všelásku Krista tak málo milují lidé; jiní světci a jiné světice hříchy lidu, jiní nehody církve oplakávali. Ale i ti pocítili od Boha potěchu, kteréž se Janovi dostává.

Jeden ze starost vece mně, dí Jan, Neplač, aj zvítězil lev z pokolení Judova, kořen Davidův, otevřít knihu a sníti sedmero pečeti jejich. Jeden ze starost Jana těší; jest to náměstník veškeré obce vyvolenců Božích věčné slávy došlých; svatí vědí lépe než lidé nejzbožnější na zemi, že veškeri úradkové Boží církvi ku prospěchu zřízení jsou. Těší Jana tím, že *zvítězil lev z pokolení Judova, kořen Davidův otevřít knihu.* Nejedni slovo *zvítěziti* berou jakoby značilo dostati, dosáhnouti, ale praví *zvítězil* a tím slovem namítá, že otevření to se dostalo Kristu co člověku pro vítězství jeho nade hříchem, světem a dablem. U Marka 13, 32. Syn

neví tajemství dne soudného, zde se mu tajemství otvírají, ale se církvi z nich toli zjevuje, kolik se moudrosti Boží vidělo.

Tu příčinu udávají veškeri ti, kteří níže novou píseň prozpěvují v. 8. pějice: *hoden jsi rozevřít pečeti a otevřít knihu, nebo zabít jsi byl a vykoupil jsi nás Bohu krví svou ze velikého pokolení.* Otevření knihy se dává za zásluhu vykoupení člověčenstva. Jmenuje Krista lvem pro statečnost a vítězivost, narážej na prorocství Jakobovo Gen. 49, 9, kdež Juda co lev se vystavuje; přenáší se ten výraz na Krista, ješto v něm pokolení Judovo vrchuje. Pro tu narážku se vidělo, že starostou tím jest Jakob patriarcha; leč náhled ten co pouhý výmysl důvodů nemá. Dále sluje Kristus *kořenem Davidovým*, ne proto, že David od Krista pochodil podle jeho božské moci, nébrž kořenem se sluje, že z Davida posel, takže kořen metonymicky znamená toli co mladek či omladek, výstřelek, výpustek, prut, jak semenem sluje ten, jenž ze semene pochází, tedy toli co výplodek, potomek; tak se níže 22, 16. sám Pán jmenuje. Naráží tu na Jes. 11, 10., kdež Messiáš kořenem Jesseovým sluje, an v též kapitole Jes. 11, 1. nazývá se prutem z kořene Jessea a výplodkem z kořene jeho. Někteří smyslí, že kořenem jej zove hledě k semeni, z něhož kořen vyrůstá, což na jedno vychází. V Novém Zákoně v evangeliích a epištolách Kristus nejednou synem Davidovým sluje. A nejedni neduživci volali za ním: Synu Davidův, smiluj se nade mnou Mt. 20, 30. 22, 42. atd.

Což byl opověděl starosta ten nebeský Janovi, to se nyní Janovi skutečně ukazuje. *I viděl jsem, dí Jan, a aj uprostřed trůnu a čtyř živoků a u prostřed starost Beránek stojící jako zabítý, máje rohů sedm, a oči sedm, jenž jsou sedm duchů Božích posýlaných na veškeru zemi. I přišel a vzal knihu z pravice sedícího na trůně a otevřel ji.* Vidí Krista u trůnu, mezi trůnem totiž a starostami co zástupci veškerého člověčenstva Kristem vykoupěného t. j. církve; čtyři živokové patří k samému trůnu co nositelé jeho neodlučitedlní. Jest to místo Boha nejbližší. Neviděl ho ale v podobě lva, jak bychom podle slov starosty očekávali, nébrž v podobě Beránka; ve lvu síla, v Beránku trpělivost se zobrazuje, lahoda, pokora a strádatedlnost. Již prorok Isajáš 53, 7. jej co beránka, jenž neotvírá úst svojich, vystavoval a Jan křestitel veřejně o něm hlásal: *Ejhle beránek Boží, jenž snímá hříchy světa.* Jo. 1, 29. 36. Lev okazuje vítězství jeho, beránek namítá cestu, kterou vítězství

dosáhl, totiž utrpením; ale i nevinnost a spravedlnost se v beránku označuje 1. Petr 1, 19. Viděl ho Jan co beránka *jakoby zabitého*; nebyl zabit, ale se na něm rány a jizvy poznávaly a z nich zřejmo bylo, že druhdy usmrčen byl. Tak i Tomáš jizvy a rány Páně viděl po zmrtvých vstání Jo. 20, 20. a Pán posavád nese znaky ty, ješto posaváde jest prostředníkem lidstva.

Sedm rohů a sedm očí měl Beránek. Sedm jest číslo posvátné, jak již výšeji povědíno a chová pomětu Boha i tvorů, jsouc obštíhem čísel tři a čtyry. Značí se číslem sedmerým svrchovanost a dokonalost věci. Rohem Luc. 1, 69. síla, moc a vláda se označuje Ž. 148, 14. Sedm rohů značí svrchovancu moc a sílu čili všemohutnost. *Ale má i sedmero očí, jenž jsou sedm duchů Božích, posýlaných na veškeru zemi.* Oči patří k bytosti živočicha a k bytosti duchového a nebeského Beránka patří duchovné oči. Jindy zrakem se označuje vševědounost; tu ale máme výklad ve slovech, že *oči ty jsou duchové Boží.* O sedmi duchách jsme mluvili dřívěji 1, 4, kdež od sedmi Duchů milost a pokoj Jan želá a potom 3, 1., kdež se sedm duchů Kristovi připisuje co majetek; a 4, 5. se o nich praví, že co sedmero pochodní před trůnem Božím hoří. Jimi se výskytové a účinkové Ducha svatého či Duch svatý ve svých účincích vystihuje. Duch sv. se tedy připisuje Otcí 4, 5. a připisuje se Synu, bytnost Ducha svatého jest bytností Syna a bytností Otce. Jak tedy praví Syn Boží: všechna jest mi moc dána na nebi a na zemi, tak se i říci může, že sedmero duchů Otce také duchy či očima Syna jsou. U Zach. 4, 10. se mluví o sedmi očích Páně, jenž probíhají celou zemi; tam jak 3, 9. u téhož proroka řeč jest o opatrnosti a prozřetelnosti Boží a tedy se téměř obsah místa toho přízní s naším místem. Tito duchové se *posýlají na veškeru zemi.* Duch svatý proniká veškero lidstvo, prostoupá všechny krajiny a časy, rozlévá se v milostech a darech svojích po všech končinách, všecko osvěcuje a posvěcuje, všechny svízely a útrapy vyzvídá a probádá a pro ně pro všechny pravou potěchu připravuje, všady nepřítel církve vystopuje a poráží a celé církvi k okřevení a ku povztyčení nadějí svojích slouží. *I přišel a vzal knihu z pravice sedícího na trůnu a otevřel ji.* Nešel pro sebe, aby dověděl se, nebo spolustaten jsa Otcí ví veškera tajemství a hlavou jsa církve, sám osudy její řídí. Jedná se tu o to, aby tajemství církvi se odhalila, vyjevila a oznámila. Jenom Kristus, jenž si zjednal moc nad církví vykoupil

piv ji smrtí svou, směl vzítí knihu a odhaliti tajemství.

A když otevřel knihu, čtyři živokové a čtyrmecítma starost padlo před Beránkem majíce každý harfu, citaru a báně, číše zlaté, plné kadidla, jenž jsou modlitby svatých. Místo otevřel čte text řecký lépe: *vzal*; otevření teprv v následující kapitole následuje. Podivno se zdá, že čtvero živoků či cherubů, kteří jsou nositelé trůnu Božího, nice padají; trůn-li nesou, kterak mohou padati? Leč musíme pamatovati, že jenom symbolické nosení trůnu se jim připisuje na označení, že Bůh jest svrchovaným Hospodinem veškereho tvorstva. Padají všickni na zem na uznání všemocenství Božího, i cherubové i starostové. Co dále dří: že měli *každý harfu a báně zlaté plné kadidla* či vonidla, *jenž jsou modlitby svatých,* to se potahuje na živoky i na starosty, zastupitelé tvorstva tak dobře mají příčinu k tomu velebení Páně, jenž následuje, jak zastupitelé církve, starostové. Chtějí sice někteří tomu, že se musejí čtyři živokové vyjmáti z účastenství při prozpěvu, poněvadž harfy, číše a co se jimi vyobrazuje, se nikde cherubům v písmě nepřipisují a ozvláště, poněvadž slova *ty jsi nás vykoupil* dobře prý znějí v ústech starců, ale v ústech tvorstva ostatního, jež cherubové reprezentují, nesličně se slyší. Leč text k takovým výminkám a výjimkám nijak neopravňuje. Starostové a živokové spolu veškere tvorstvo zastupují a veškere tvorstvo podíl míti povinno v pochvalách, velebeních a oslavováních Boha i Krista, ješto i ostatní tvorstvo a netoliko lidstvo obnovy Kristem způsobené příúčastněno jest, jak ze slov Rom. 8, 19. o vyhlídání oslavy Synů Božích patrnó jest. Cherubové jsou výkvět tvorstva, starostové výkvět církve a tedy cherubové také lidstvo mimo církev zastupují, ideálně pak veškero lidstvo Kristovi podřízeno jest. Opěvují živokové a starostové dobrodiní na zemi a pro lidstvo, nejvíce pro církev vykonávaná; poněvadž ale anjelé se radují nad lidmi pokání činícími Luc. 15, 10. a poněvadž vůbec při dílu spásy příúčastnují se, tudy slušně také při velebení Boha Otce a Syna Božího podíl svůj mají. Ještě rozchází mnohé vykladače okoličnost, že harfy či citary obou rukou potřebují, když se na ně hrá; kterak tedy se ještě připisuje, že drželi živokové a starostové báně v rukách? Leč odpovídají jiní, že tu běží o vzdušné, aetherické, symbolické, o označivé báně a citary a že tedy taková pochybenství a otázky takové tu nemístny jsou. Jiní zas praví, že střídavě jedni harfy, druzí báně nosí.

Harfami a hudebním na ně se vytýkají chvalozpěvy, báněmi a kadidlem vytýkají se modlitby a prosby; obojí k sobě nerozlučně patří a tudy se tu spojují, obojí se v církvi vykonávají neustále, a chvály a díky se ve spolek předpokládají. Napřed stojí citary, harfy či loutny, napřed sluší chvalozpěvem Bohu velebiti a potom přednáseti prosby, což kadidlem se označuje. Kadidlo jest symbolem modliteb Bohu milých Ž. 140. 2. *Vznášej se modlitba má jako kadidlo před tebou.* Anjel Rafael Tob. 12, 12. praví, že když Tobías se modlil se Sárrou, on kadidlo modlitby jejich nesl před obličej Boží.

Obsah proseb se neudává, ale samozřejmo jest, že o vyproštění církve z poroby světské, o zahájení a ochránění jí před nepřátely a jejich pronásledováními se modlitba děje; to vyniká z účelu apokalypsy a ukazuje se příležitostě jak 6, 10, 11, 18, 20. Praví, že kadidla jsou *modlitby svatých*; svatými rozumí křesťany, jak v písmě Nového Zákona nescíslněkrátě se nazývají. Právem se můžeme k tomuto místu táhnouti, že svatí a anjelé v nebi modlitby naše Bohu přinášejí a že za nás orodují. Před Beránkem padají cherubové i starostové, jemu donášejí modlitby svatých na důkaz věčného božství jeho. Hudba ostatně jest spolu oznamem shody a souhlasu duše a nekonečné lásky; a ješto v anjelích a svatých v nebi horuje láska, tudy slyšána hudba nebeská od světců a světic Božích, jak od sv. Františka assiského. Harfou, loutnou a kytarou také jest slovo Páně, ješto souhlas v duši budí a každý, kdož slovo Boží hlásá, jest loutníkem a harfeníkem; leč musí život souhlasiti se slovem, ješto hlasové z kytary bez rukou se nevykluzují. Tudy Klement Alex. (ad gent.) Krista přirovnával Amfionu a Orfeovi, ješto pohany surové jak skály k sobě přivinul. Nejedni ukazují na to, že ve svatyni ku podpálení kadidla brán oheň z oltáře celopalů, kdež zápalné a zábitné žertvy se obětovaly; naznačovalo se tím, že modlitby dlužno spojovati s ustavičným a neustálým pokáním, sebezapíráním a umrtvováním, jehož nikdá nemáme přestávati pro neustálý broj a odpor chťců a žádostí, což bylo naznačeno ohněm neustále hárajícím na oltáři žertevném Lev. 6, 12. Kdo bez umrtvování žádostí prozpěvuje, ten kadidlo bez ohně rozžihá, což se mu nepodaří. O obojím oznaku napomíná Eccli 39, 17. *Poslyšte mne synové Boží, pučte se jako růže vsazená nad potoky vod, jako kadidlo vůni libou dejte, kvette jako lilie, vydávejte vůni a ratolesti k okrase a píseň chvály pějete a*

dobrořečte Pánu ve skutcích jeho, chvalte jej písněmi retů a na citary.

Svatý Jan nám místněji zpěv nebešťanů vyličuje, an dí: *A zpívali píseň novou řkouce: Hoden jsi Pane vzítí knihu a rozevřítí pečeti její; nebo zabít jsi byl a vykoupil jsi nás Bohu krví svou ze všelikého pokolení a jazyka a lidu a národa a učinil jsi nás Bohu našemu královstvím a kněžství a budeme kralovati na zemi.* Nová píseň se pěje, kde nová služba Boží se děje. Píseň nová, že předmět její nechátrá, milostnost její se neztrácí, jenž člověka vezdy obnovuje. Kdo věci zemské miluje, dí sv. Augustin, ten starou píseň hude, kdo chce novou píseň pěti, miluj věci věčné; kdo se v Kristu obnovuje, ten neustále Kristu píseň novou prozpěvuje. Církev bude oprostěna, sluhům Božím na zemi se ochrany dostane a věci ty skrze Beránka budou Janu a Janem církvi zvěstovány. Plakal Jan dříve, poněvadž nemohl nikdo otevřít knihu; nyní an Beránek se jme otevřít knihu, slušně nová píseň chvály a díky se ozývá. Praví oni ve chvalozpěvu *Hoden jsi rozevřítí pečeti* t. j. zjevití tajemství rad Božích v ní obsažených; smrtí svou co člověk si Kristus zasloužil, aby co král a hlava církve budoucí osudy ku potěšení církvi své choti vyjevil. Praví ve své písni: vykoupil jsi nás, ješto veškero tvorstvo a nejenom lidé se vykoupení Páně přiúčastnilo, o čemž výše již mluveno.

Čtvero tříd uvádějí vykoupenců ze všech pokolení, jazyků, lidu a národu, že čtveřicí veškerost a tvorovost se vystihuje; tím všeobecnost víry a církve a všeobecnost spásy naznačuje se; i níže 7, 9. vyvolenci ze všech pokolení a národů a lidí a jazyků prozpěvují Bohu. *Učinils nás královstvím* aneb jak text řecký čte králem, což na jedno vychází, jak samozřejmo jest; *učinils nás ději dále kněžství a kralovati budeme na zemi.* Již výše 1, 6. praveno, že slovem *kněžství* se vytýká povaha království a že kralování se na obor ducha obmezuje. Kdo na tom oboru králem, ten i knězem jest, a na opak; úzké spojení s Bohem, v čem kněžství záleží, činí člověka králem nad sebou a nad veškerenstvem. Sv. Augustin praví: Není prázen vlády královské člověk, jenž nad tělem svým rozumně vládne a v pravdě pánem země jest, kdo plet svou spravuje zákonem kázně. Přičinuje *kralovati budou na zemi*, osednou, obdrží místo, poněvadž tehda za Domitiána v té sklíčenosti se právě nemožno zdálo, aby kdy církev vládu mohla nad člověčenstvem vésti a nad to nejeden, kdo právem by měl kralovati, ve vykonávání vlády ejmu trpěti

musí a tudy se nekladou zbytečně slova *královati budou*. Slovům těm odpovídají slova záhadná proroka Daniela 7, 27. *království a panství a vláda pode vším nebem bude dána lidu svatých Nejvyššího*. Místo na zemi raději stojí *nad zemí*, poněvadž oni na zemi bydlející v nebesích obcují a vládu nad věcmi zemskými trímají.

Starostové a živokové sice velebili Krista pro milosti církvi zjednávané. Šířeji se ale chvalo zpěv anjelů a ostatního tvorstva prohlašoval. Dí o tom sv. Jan: *I viděl jsem a slyšel hlas anjelů mnohých vůkol trůnu a vůkol živoků a starost a byl počet jejich tisícové tisíců řkoucích hlasem velikým: Hoden jest Beránek, jenž zabít byl, přijíti moc a božství a moudrost a sílu a čest a slávu a blahořečení*. Stojí anjelé *vůkol trůnu a vůkol živoků a starost*, ne žeby lidé, jež starcové a živokové reprezentují, blíže Boha byli pro svou nad anjely před očima Božíma za příčinou člověčenství Páně vyneslost, jak se některým uvidělo, nébrž, poněvadž tu běží o církev na zemi; nad to jsou anjelé služové Boží, jenž ku posluhám posílání bývají těch, jenž věčné království dědití mají. Hebr. 1, 14. Místo *tisícové tisíců* čte řecký text *myriody myriad a chiliady chiliad, desetitisícové desítitisiců a tisícové tisíců*, což větší důraz má; předcházejí myriady před chiliadami právě tak, jak ciframi čísla píšeme; vystihuje se číslem tím nesmírné množství anjelů Božích podle Dan. 7, 10., kdež stojí, že tisícové tisíců Bohu slouží a myriady myriad před ním stojí. Z nepřímá se praví zde *hoden jest Beránek*, ješto dřívěji v. 9. zpřímá stojí *hoden jsi*, poněvadž si zde objektivněji vede, než málo výšeji. Sedm chvaléb či pochval připisuje Kristu, jak níže 7, 12. Otcí a viděti, že Kristus spolustaten a spolubyten jest; ješto ale chvalby ty k jedné bytnosti Boží zří, tudy jedním artikulem jenom se nesouce jednotu činí, jakoby jedna jenom pochvala Pánu se vzdávala. Velikým hlasem volají pro vynoření neskončené vroucnosti, lásky a úcty své; veliká hláška u Boha jest veliká láska. Hoden jest *přijíti čest a moc a slávu atd.*, t. j. z úst a v myslích přijíti, aby totiž veškeri lidé chválili, uznávali a ohlašovali slávu a čest atd. Beránka Krista. Místo *dáti* t. j. ohlašovati a velebiti *božství* čte text řecký *bohatství*; v latině *divitiae* a *divinitas* pro bližnost se zaměnily. Bohat jest Bůh milosrdenstvím Ef. 2, 4. A o nevystižném bohatství Kristově mluví Pavel Ef. 3, 8. Podle bohatství svého mohl a může nás obohatiti veškerými věcmi, o nichž v. 9. mluvil a učiniti nás

králi a kněžími, jak Jo. 1, 16. vece, že *z plnosti jeho bere me milost za milost*.

Mají dále uznati a velebiti jeho *moc* t. j. všemocnost, kterou všechno provéstí může, jeho *moudrost*, podle které veškery věci k cílům věčným vhodně nastrojuje a upravuje. *Sílu*, kterou veškery závady a překážky potírá, a *čest a slávu* jeho mají všady ohlašovati; *čest* jest uznání a hlásání vniterné hodnoty a sláva jest zvýšení té pocty a úcty. Blahořečení či žehnání, eulogia, když se lidem připisuje od Boha, jest uštěďrování dobrodiní a želání t. j. udělování blaha; lidé blahají, žehnají, blahořečí Bohu díkami. Takto dvojí chvála se dává Beránku Kristu, jak v k. 4. dvojí chvála se vzdávala Otcí a opět se Kristus stejné s Otcem bytnosti býti pokládá.

Ještě více ozřejmuje spolubytnost a spolupodstatnost Páně s Otcem z konečného velebení, které se jak Otcí tak Beránkovi rovnou měrou děje. Dí sv. Jan: *A veškeren tvor, jenž na nebi jest a na zemi a pod zemí a což jest na moři a co v něm, všechny jsem slyšel říkati: Sedícimu na trůnu a Beránkovi blahořečení a čest a sláva a vláda na věky věků*. Trojčástečně svět dělí a v tom sjednává se s Pavlem, jenž Fil. 2, 7. dí, že nebešťané, zemšťané a podsvěťané mají kolena ohýbati před Kristem. *Veškeren tvor* má netoliko Otce, než i Beránka Krista velebiti, *ješto všechno skrze něho učiněno jest a nic není učiněno, co by nebylo jím učiněno* Jo. 1, 3. *A on Kristus všechno nese mocí slova svého*. Mnoho tvorů jest na zemi, na nebi a v podsvětí a veškeri ti, byť i v pekle byli, se oběsýlají a svolávají a musejí Syna velebiti, jak velebí Otce. Podsvětím se peklo rozumí; za pobytu Páně na zemi uznávali, ač nuceně, jenom běsové velebnost Páně a dle Jac. 2, 19. věří ďáblové a chvějí se. Ale již i bytí jejich a jejich vznešení, ač ke zlu užívání darové jsou mlčemné chvály Boží. Čtyři jsou živokové, čtyři jsou úhlové země; tak jsou i tuto čtyři chvalby, jimiž veškeren tvor Otce a Syna oslavuje. *Všecky* jsem slyšel, vece, a nedí *všecko*, poněvadž veškerenstvo se ve tvorech zosobňuje. Místo *co v něm* čte ř. t. *co v nich*, t. j. nejenom v moři, nébrž i v nebi, v zemi atd. jest. Dokládá *co v nich* jest, aby naznačil, že od největšího do nejmenšího tvora všechno se sbíhalo ke chvalbám. Ale odvětuji odtad otcové a mystikové právem, poněvadž tvorové nemají ze sebe ani toho poznání, ani té mluvy, aby pochvaly své vyslovovali, má člověk jazykem, mluvou a řečí tvorstva a němé tváře býti. Bůh, bájili staří sličně,

dokonav stvoření, otázal se prý proroka jednoho, zdaž by se něčeho nedostávalo, což by ještě stvořeno býti mělo? Odpověděl onen, že ovšem všechno co nejdokonaleji stvořeno, jednak že se jedné věci nedostává; totiž chvalitele a velebitelé všech věcí. I líbila se řeč ta Hospodinu a brzy na to nastali hudebníci a pěvci, jenž chválu Boží ohlašovali. To velebení tvorstva Bohu a Kristu vzdávané vroucně jest a z té duše tvorstva vychází, můžeme-li tak mluvit. I potvrzují souhlasem svým živokové i starostové velebení to a pečeť takorůžka na ně vtiskují, tam oni slovy, tito skutkem.

A čtvero živoků pravilo Amen a čtyřme-cítma starost padlo na zem a klanělo se živoucím na věky věků. Posledních slov živoucím na věky věků nechte text řecký a vzata jsou očividně a nevelmi vhodně z předešlé kapitoly 4, 9. 10. O slově Amen, jímž se potvrzovaly služby Boží, viz 1. Cor. 14, 16. Vzato slovo to ze Starého Zákona a jak za časů Justinových apol. 1, 64., tak dosaváde v církvi Boží se ho užívá. Hlučně se ozývalo slovo to z úst cherubů a hlučně se ozývati má v srdcích našich a vůbec máme nebeskou hierarchii ve zvelebování nápodobiti a následovati. Jsou pak stupňové těch chval Božích. První zálež. v uznávání neskončené velebnosti, slávy a svrchovanosti Boží; druhý v neskončené úctě, jakou spatřujeme u Isajáše 6, 2. na serafech; třetí v přivinulosti a lásce k Bohu, abychom říkat mohli se sv. Františkem: Ty Bože můj a veškerosti moje! *Bože srdce mého a částko má, Bože na věky.*

Tuto se končí část úvodná a nastává část vlastně prorocká. Co se od k. 6. do 13. klade, očividně souvisí. Ale o předmětu proroctví těch neshodují se vykladači. Jedni

docela tomu chtějí, že zde úpadek Židovstva se klade; o těch již praveno v předmluvě, očividně výklad ten na osnově obořivé spoléhá. Služebníci Boží se nejenom ze Židů, nébrž z celého pokolení označují 7, 9. soudové, pokuty a pomsty Boží se na pohany vylévají v k. 8. i 9. V Jerusalemě se sice měří 11, 2. chrám, ale chrám se nebourá a nezničuje, jak se přece od Římanů stalo. Anž Jerusalemem tam v k. 11, 1. 2. n. se město rozuměti může, nébrž se rozumí církev, jejíž zevnějšek se sice pohanům v plen dává, jejíž svatyně se ale ochraňuje. Nad to se Jerusalemem ten klade oproti Sodomě a Egyptu nepřátelům, nemůže tedy sám něco nepřátelského vyznačovati. O smrti Páně se tam děje zmínka pro ukázání, že kdo se ku Kristu hlásí a jeho evangelium hlásají, nemohou se jiného nadíti osudu, leč který Kristus podstoupil. Samo měření chrámu v St. Z. u dvou proroků Ez. v k. 40. n. a Zach. 2, 2. právě opačný smysl roní, než kterého se v něm dohledávají ti, jenž proti vši opolně částku šestera kapitol 6—12. o Židovstvu vykládají. Šířeji se tedy musí ta část slyšeti a obecněji o pronásledování církve od jakýchkoli nepřátel vykládati. Jdou kapitoly nejbližší k nejbližším církve protivenstvím, ač tím se nebrání, věci ty také ku posledním dobám člověčenstva před ukončením vývoje jeho na zemi potahovati, jak to netoliko proroci Starého Zákona Is. 34. Jer. 32. Ez. 20., nébrž i sám Pán náš Mt. 24. činil. Jakož druhdy Pán k soudu před koncem časnosti a její na věčnost proměnou přibude veškerenstvo souzení, tak soudové Páně se předběžně a předobrazně naskýtají. Leč o tom místněji hned se musíme vysloviti.

Hlava VI.

Kristus otvírá po sobě prvou 1., druhou 3., třetí 5., čtvrtou 7., pátou 9. a šestou pečeť 12—17., při každém rozevření zla se hrnou na nepřátele a při šestém se hor, aby na ně padly, dovolávají v. 16., avšak se při pátém rozevření mučeníci k trpělivému očekávání soudů Božích od-kazují.

1. A viděl jsem, že otevřel Beránek jednu ze sedmi pečeti a slyšel jsem jednoho ze čtyř živoků praviti jako hla-

sem hromu: Pojd a viz. 2. A viděl jsem, a aj kůň bílý a ten, jenž seděl na něm, měl lučiště a dána byla jemu koruna: i vyjel vítěze a aby zvítězil. 3. A když otevřel pečeť druhou, slyšel jsem druhého živoka praviti: Pojd a viz. 4. I vyšel jiný kůň, ryzý a tomu, jenž seděl na něm, dáno bylo odniti pokoj ze země a aby se vespolek zabíjeli a dán byl jemu meč veliký. 5. A

když otevřel pečeť třetí, slyšel jsem třetího živoka praviti: Pojď a viz. A aj kůň vraný, a ten, jenž seděl na něm, měl váhu v ruce své. 6. I slyšel jsem jako hlas u prostřed živoků praviti: Mírka pšenice za denár a tři mírky ječmene za denár, a vínu a oleji neubliž. 7. A když otevřel pečeť čtvrtou, slyšel jsem hlas čtvrtého živoka praviti: Pojď a viz. 8. A aj kůň plavý, a co seděl na něm, jméno jemu smrt a peklo následovalo za ním; a dána byla jemu moc nade čtyřmi díly země usmrtiti je mečem, hladem a šelmami země. 9. A když otevřel pečeť pátou, viděl jsem pod oltářem duše zabitých pro slovo Boží a pro svědectví, kteréž měli. 10. A volali hlasem velikým řkouce: Až dokud Pane, Svatý a Pravdivý, ne soudíš a nemstíš krve naší nad těmi, jenž přebývají na zemi? 11. A dáno jim bylo každému roucho bílé a řečeno bylo jim, aby odpočinuli ještě na čas malý, až dokonají sousluzi jejich a bratři jejich, jenž usmrceni býti mají jak i oni. 12. A viděl jsem, když otevřel pečeť šestou, a aj zemětřes veliký stal se a slunko stalo se černým jak pytel žíněný a luna celá stala se jako krev. 13. A hvězdy s nebe padly na zemi jako fík smítá nedozralky své větrem velikým klácen jsa. 14. A nebe ustoupilo jako kniha svijená a všeliká hora a ostrovové míst svojich se pohnuli. 15. A králové země a knížata a náčelníci a bohatci a siláci a každý sluha i svobodník ukryli se v jeskyněch a skalách horských. 16. A dějí horám a skalám: Padněte na nás a ukryjte nás před tváří sedícího na trůnu a přede hněvem Beránka; 17. nebo přišel den veliký hněvu jejich a kdo bude moci ostáti?

Jestliže dosud jakáz takáz shoda mezi vykladateli panovala, tím více se od kapitoly této v první skupině prorockých obrazů a videm různí. Tu na každý kročej pozorovati a dobře se rozhlídati musí vykladatel,

aby se nepotknul. Při všeliké pak snaze nebude snadno vyvarovati všem nedostatkům a všem očekáváním vyhověti.

A viděl jsem, počíná Jan vidy svoje ohlašovati, že otevřel Beránek jednu ze sedmi pečeti a slyšel jsem jednoho ze čtyř živoků praviti jako hlasem hromu: Pojď a viz. Hned na samém vchodu se nesnadí vykladatelé o slovo otevřítí. Jedněm se vidí, že kniha nemohla otevřena býti až při rozevření sedmé pečeti a že tedy rozevřením pečeti a vyskýtáním se rozličných vidův a obrazů jenom přípravy soudů Božích, ne však soudové samy se opovídají. Jiným se ale zdá, že tu zbytečno o přípravách mysliti, ješto se skutečné předpovědi vyjevují, ana kniha měla sedmero listů a list po listě o hůl ovinut a zapečetěn byl, tak že ovšem také list po listě odpečetěn a docela ohlášen a oznámen býti mohl. Čtyry první pečeti mají do sebe společně, že při nich jeden ze živoků Jana pobízí *pojď a viz* a že pokaždé se kůň nějaký vyskýtá a na něm jezdec, jenž moc nějakou buď má, buď obdržuje. U ostatních tří pečeti se nečiní zmínka o živocích a také se žádní koňové nevyskýtají. Živokové pobízejí Jana, poněvadž zastupují tvorstvo to na zemi, na kteréž soudové Boží se vylíti mají; pro zlost obyvatelů kvílí země a bylina usychá Jer. 12, 4. Praví a volá živok *hlasem hromu*; slova ta stojí jenom při první pečetí, což jest dokona shodno s výtečností toho, kdo se při prvním rozevření pečeti ukazuje. Hlasem hromu opovídá se od živoka ten, jenž dle 1, 15. má hlas podobný hukotu vodstva a jenž 10, 3. volá jako lev a k jehož hlasu se sedmero hromův ozývá; sličně přiléhá hromový hlas pro opovědění Krista, před nímž všecko nice padá. Slova *pojď a viz* mají přibuzenství v evangeliu sv. Jana 1, 47., kdež Filip příteli svému praví: *pojď a viz* Krista totiž; ano sám Pán u Jana 1, 40. slovy *pojďte a vizte* Jana a Ondřeje k sobě zове. Slova *viz*, jímž se samozřejmě pozornost zostruje, něctou znamenití rukop. řečtí AC; leč sinajský čte je; jiní je čtou při prvním a při ostatních pečetech vynechávají jich.

Při prvním rozevření *aj kůň bílý a jenž na něm seděl, měl lučistě a dána mu koruna a vyjel vítěze a aby vítězil*. Také níže 19, 11. se vyskýtá jezdec na broní, o němž přidaná slova *pravdivý a soudce spravedlivý* nedají pochybovati, že to Kristus jest. Tak Kristus v Žalmu 44, 4. ve svém oruží jeti má, an národové padají před ním a ostré šípy jeho do srdcí nepřátel jeho hluboko vnikají. Přesličně Kristus dvakrát z počátku

6, 2. a ku konci 19, 11. se co vítěz vyjevuje. Korunu nese ještě před vítězstvím, poněvadž králem veškerenstva jest a poněvadž vítězství co věc jistá se vystihuje. Kůň jest bílý; skvoucí, skvělá, bílá barva 1, 14. 4, 4. jest barvou velebnosti a slávy a v barvě koně se velebnost jezdce na něm sedícího vyobrazuje. *Dána* mu byla koruna, ne žeby nyní teprv se stával králem, něbrž že králové jen při jistých příležitostech korunu nesou. Slovy *vítěze* či vítězujíc *a aby zvítězil* se vytýká neustálý pokrok a úspěch. V praesentě vece přičestím *vítěze* či vítězoslavě a tudy k vítězství již dokonalému nad smrtí, ďáblem a hříchem a k vítězství nad Židovstvem jenom z nepřítelů se naráží. U Zach. 1, 8. Kristus sedí na koni rudém. Samozřejmě lučiště znakem boje a půtky byti se poznává. V celém výjevu Páně se vítězství obráží a ten výjev mocně působil na okřevení a potěšení církve ve zlých protivěstvích. Ale i mysticky vykládá se kůň bílý s lukem o kazatelích, jenž slovem Božím prostřelují a obměkčují tvrdost srdce lidského, jak jmenovitě o sv. Vincentiovi Ferreriovi životopisci jeho obraz tento o vítězném jezdci upotřebují.

Ve výkladu prvního jezdce větší díl vykladačů se shoduje; tím více se ale onirozcházejí v tom, jak by dalejší jezdcové vykládání byti měli. Jedni je berou za sstoupence Kristovy, jenž mu vítězství dopomáhají jsouce sluhové jeho; jiní v nich vidí nepřátele Páně. O druhém jezdci píše sv. Jan: *A když otevřel pečť druhou, uslyšel jsem druhého živoka praviti: Pojď a viz. I vyšel jiný kůň ryzák a tomu, jenž seděl na něm, dáno bylo odnítí pokoj ze země, aby se vespolek zabíjeli a dán byl jemu meč veliký.* Druhý živok mluví; myslí nejedni, že jak při první pečeti mluvil živok — lev, tak při druhém otevření mluví živok — býk, co zvíře k obětem ustanovené. Ti, kdož to vidění o nepřátelech Kristových vykládají, vidí v jezdci císaře římské pronásledovatele církve Páně. Leč jiní lépe praví, že jest ten jezdec společník, sluha a stoupenec Páně, a že se jím vytýká pokuta, jižto Kristus na nepřátele své posílá, totiž vojna a válka, kterou se nepřátele sami potírají a tak církvi Boží vítězství usnadňují. Ryzá či rudá barva značí vhodně krev na vojnách a válkách prolívanou. O těch, jenž prvního jezdce o církvi za apoštolů, jezdce druhého o církvi za pohanského pronásledování římského vykládají a tak veškery ty pečeti a jich rozzevření ku periodám církve a k její historii táhnou, nebudeme dáleji mluvit, na pouhé

zmínce o nich přestávajíce, ješto násilnost, nucenost a nedopadnost výkladů těch na oce jest. *Dáno jest mu odnítí pokoj*, t. j. dopuštěno od Boha, aby lidé vespolek na sebe nevražili, jakož to neutlumené vášně a náruživosti jejich sebou přinášejí. An ale sebe vespolek zabíjejí a mezi sebou vojnu vedou nepřátele církve, nechávají církev v pokoji a ona se opět zotaví a sebrati může, o čemž historie dokonale svědčí. *Dáno mu* od Boha, vece a tudy jenom tak dlouho, jak se líbí Pánu, války potrvávají. *Meč* co značí, známo jest Mt. 10, 34.

O třetím jezdci praví se dále: *A když otevřel pečť třetí, slyšel jsem třetího živoka praviti: Pojď a viz! A aj, kůň vraný a ten, jenž na něm seděl, měl váhu v ruce své. I slyšel jsem jako hlas u prostřed živoků praviti: Mírka pšenice za denár a tři mírky ječmene za denár a vínu a olej neublíž.* Třetí živok se tu rozumí s tváří lidskou 4, 7. *Vraným koněm* rozumějí někteří, jenž v konech nepřátele Kristovy spatřují, bludařství a kacířství, jenž víru Kristovu podrýti a podkopati usilují. Tudy prý se vyskytá živok s lidskou tváří na označení, že tomu bludařství vědou a rozumnou opatrností odpor činěn býti povinen; černá či vraná barva jest oznak smutku církve, oznak nevěry a oznak, že zlouka má původ z říše černé, jak říše satanova se nazývá. Váhou prý duchovný nedostatek pravé a přesné nauky, pšenicí dokonalí, ječmenem nedokonalí křesťané, olejem představenstvo, vínem svatá nauka a hlasatelé její prý se rozumějí, tak že smysl jest prý: Ač pronásledování všelijak hledí zničití víru a církev Boží, přece jí dal Bůh opatrovníky, jenž jí nijak hynouti nedají. Leč víme, že jezdci nevyznaňují nepřátele, něbrž raději společníky a spojence Kristovy. A tudy lépe při obyčejném výkladě ostati a třetím jezdce *drahotu* rozuměti, již nepřátele své Kristus pokutuje a tím jich tvrdost a hrdost utlumuje. Vraná barva smutek a nehodu značí; váha jest symbolem drahoty, nebo kde hojnost jest, tam se neváží obilí. Tak Lev. 26, 26. hrozí Hospodin Israelitům, že zláme hůl chleba jejich, tak že chleby dají na váhu a jísti budou a nebudou nasyceni. Tak Ez. 4, 10. se napomíná, aby požíval chleba jen dle váhy. *Mírka* jest toli, co se jednomu otrokovi shodilo a jemu jakož takto stačilo. Denár byl obyčejná mzda Mt. 20, 2. a tudy člověk veškeru mzdu svou pro nasycení sebe obrátiti musí, o ostatní potřeby a o rodinu a příbuzenstvo zhola nemoha se postarati. Ječmen ovšem třikrát jest lacinějším, přece

ale vezdy drahoty se nalezá a nedostatek se v rodinách pocituje co přístupek a předstupek k hladu, jenž při následující pečeti se vyskytá. *Oleji a vínu* nemá se ublížiti; v tom se spatřuje nějaká úleva drahoty, obzvláště hledíme-li k jižním krajinám, kdež olej a víno k obyčejným potřebám života patří. Neúrodu a drahotu tu potahují vykladači, jenž částku od šesté do dvanácté hlavy o zkáze Židovstva rozumějí, k nesmírné drahotě při dobývání Jerusalema. Leč drahoty a jiní svízlové jsou obecné pokuty, jimiž Bůh vrahy církve trestá; a bez toho výklad ten viděli jsme nemístným býti. Hlas slyšán u *prostřed živoků*, že zastupují církev.

O čtvrtém jezdcí praví: *A když otevřel pečť čtvrtou, slyšel jsem hlas čtvrtého živoka praviti: Pojď a viz! A aj, kůň plavý a jméno jeho smrt a peklo následovalo za ním a dána mu byla moc nade čtyřmi díly země usmrtiti, zahubiti je mečem, hladem a smrtí a šelmami země.* Ti kdož předešlé vidmo o bludařech vykládali, rozumějí smrtí touto smrt duchovnou, t. j. odpadení od víry Kristovy či nevěrectví, ty a takové lidi, jenž do pohanství a židovství přešli z víry křesťanské, aneb což častěji se děje, v holou nevěru upadají, jak jsou ti, jenž člověka za pouhý výkvět hmoty považují a ve hrobě meze života lidského spatřují. Barva plavá či bledá, jakou tráva uvadlá mívá, sličně se k tomu hodí a *peklo následuje* ty lidi, t. j. neujdou pokut pekelných bezbožníci ti. Leč výklad ten nemůže obdržeti, ješto raději řeč jest o pokutě na protivníky církve posílané, která hledě ku předešlé pokutě drahoty jest zvýšením jejím a značí hlad a smrt z hladu. Plava a bleda jest smrt a tudy barva koně toho. Živok čtvrtý jest orel a ukazuje na svrchované zlo, kteréž na vrahy církve připadne podle přísloví Mt. 24, 28. Kde mrtvola jest, tam se shromažďují orlové. Umrou nepřátelé církve a nad to pro zlobu jejich pozře je peklo; zhynou hladem a morem a šelmami zemskými, ale ještě je i peklo příkvačí. *Čtyřmi díly světa* se rozumí veškerá země vůbec a těm čtyřem dílům odpovídají čtyry pokuty meč, hlad, smrt, šelmy země, z čehož vidno, že se nepotahuje k jistým dobám a časům, nébrž že vůbec o pokutách mluví, jimiž Bůh nepřátely víry skličuje. *Smrtí* se mor rozumí. Text řecký místo *čtyři díly* čte *čtvrtý díl* země a namítá tím, že tu jsou toliko začátkové bolův Mt. 24, 6. jakož i dosud teprv čtvero pečeti rozevřeno bylo. Leč čtveřicí tou se vystihují všechny mocnosti smrtonosné. Kde vojny, tam ne-

zřídkka zvláště za oněch dob jest hlad a mor a pro vylidnění se zmáhají zvířata dravá. Tak u Ezech. v k. 14, 21. hrozí Hospodin na hříšníky *čtyry své soudy nejhorší, meč a hlad a zvěř zlou a mor.* O výkladech, jenž ve čtvrtém jezdcí Tita císaře aneb jak jiní Aria haeretika aneb Mahomeda vidí, a vůbec kteří slova písma tohoto k jistým dobám poutají, již jsme výšeji úsudek podali. Ještě bychom mohli mluvit o mystických výkladech čtvera koní, že v nich čtyry hlavité etnosti, čtyři evangelistové atd. se obrazují; leč věci ty co nemístné opouštíme.

Po čtvrtém vidmu již nepřichází kůň, nébrž vidění se jiné naskýtá. Dí sv. Jan: *A když otevřel pečť pátou, viděl jsem pod oltářem duše zabitých pro slovo Boží a pro svědectví, kteréž měli. A volali hlasem velikým řkouce: Až dokaváde Pane, Svatý a Pravdivý, nesoudíš a nemstíš krve naší nad těmi, jenž přebývají na zemi? A dáno jim bylo každému roucho bílé a řečeno bylo jim, aby odpočinuli ještě čas malý, až dokonají sousluzi jejich a bratři jejich, jenž usmrceni býti mají jak i oni.* Dosaváde se spatřovali nějakí začátkové soudů Božích a nějaké pomsty Božích přípravy, jak jsme viděli, že čtvrtá část země svízely těmi zastížena byla. Ale jak Daniel k. 9. přijav proroctví o částečném vítězství věcí Božích, o celé vyplnění zámluv jeho nad lidem se modlil, tak se děje se svatými, kteří *pro slovo Boží*, pro víru Kristovu a *pro svědectví, které mají* t. j. pro svědectví, kteréž víře v Krista vydali. Praví, *kteréž svědectví mají*, a nepraví *vydali* aneb podobně, poněvadž svědkem po přednosti jest Kristus 1, 5. a svatí a mučéníci jsou jen chovatelé a nositelé toho svědectví. Kristus dal svědectví pravdě Jo. 15, 26. 27. a posaváde dává Ducha svatého posílaje; ale i apoštolé svědectví vydávali Jo. 15, 27. a tak vydali svědectví i mučňové; ale dí, ať ještě důvod uvedeme, *mají* svědectví, že svědčiti o Kristu jest svrchovaná milost uštědrná od Boha. Viděl pak duše zabitých *pod oltářem.* Nebesa se mu slušně co svatyně naskýtala a tudy mluví o oltáři narážeje na staré předpisy v zákoně Mojžíšově, dle kterých Lev. 4, 7. 16, 12. u podnoží či u paty oltáře zápalného či zákolného krev obětí se vylévala na znamení, že život jejich, jenž jestuje v krvi, místo smrti lidské přijat bývá. Takto se sbíhají duše mučeníků pod nebeský oltář, aby v odloučení svém od těla smrt pro Krista podstoupenou osvědčily. Tak ti, jenž se spojili s Kristem v utrpení, spojení jsou s ním i místem. Odtad bezmála se děje, že pod kámen, na kterémž se na ol-

táři oběť mše svaté koná, ostatkové mučňů a jiných světců se pokládají. Ostatně to pod oltářem jestování duší děj jest jenom dramatický a symbolický a vytýká, že duše pro zavraždění své k Bohu volaly.

Volají pak duše ty *hlasem velikým*: *Až dokaváde Pane, Svatý a Pravdivý, nesoudíš a nemstíš krve naší nad těmi, jenž přebývají na zemi.* Volají či křičí hlasem velikým pro ukázání veliké křivdy, nevinná krev všady takměř volá o pomstu, tím více krev pro pravdu vyhlitá. Praví oni: *Pane*, takto co sluhy Páně se jevíce; již pak pán ovšem o sluhy své, jenž k rodině jeho patří, dobře dbá a pečuje. Volají: *Svatý*, od světa a od povahy jeho odloučený a jeho počínkům docela odlehlý a cizý a ovšem i protivný nesvatým jeho řádům. Volají *Pravdivý* a v tom slově nový důvod k vyslyšení udávají; Bůh pravý Bůh a pravdivý Bůh jest, Bůh ideu Boha dokonale obřážející a dovršující, a není jak bohové jmenovní a napohlední; a tudy nemůže dle svatosti a všech vlastností svojích připustiti, aby zlovůle nepřátel obdržovala a víra a ctnost hynula. Volají o pomstu ne z nějakého zálsku a záští, nébrž aby Bůh se vyjevil spravedlivým, pravdivým a svatým Bohem býti. Žádají oni o pomstu ne pro sebe, nébrž aby lidé se Boha vzbáli a se obrátili. To jest pravá a milosrdná msta světců, dí sv. Augustin; aby království hříchu přestalo. Slovo *mstíti* značí také nejednou toli co osvoboditi Luc. 18, 3. *Pomstí mne* t. j. oprost mne od protivníka. A když budou potrestáni smrtí, nebude pokuta jejich u Boha tak velika, ješto tím překažení jsou zločinové jejich. Duše mučnicků mluví co sebevědomé osobnosti, trpělivost se jim poroučí a bílý oděv se jim dává a tedy slovo *duše* toli jest co duch lidský.

Jakého ale úspěchu došli mučeníci? *Dáno jim bylo každému roucho bílé a řečeno bylo jim, aby ještě odpočinuli čas, až dokonají sousluzi a bratři jejich.* Oděv bílý co oslona slávy jest toli co udělení blaženosti nebeské; té blaženosti hned po smrti se přiúčastnili a ona se jim potvrzuje a v očích Janových se jim oděv dává. Chce říci, aby zatím sami na věčné slávě přestávali, až doba přijde, kdež království Boží na zemi obdrží a ovládne. *Kdo zvítězí* vece 3, 5. *oblečen bude v roucha bílá.* Z toho jde, že hned po smrti duše přiúčastnují se slávy věčné. Řečeno pak jim bylo, *aby odpočinuli ještě čas malý, až dovršení budou bratři jejich.* Ještě praví mají odpočinouti a tedy již odpočivali, totiž od protivenství a svízeli na světě přetrpených. Bůh mluví se světcy jak

hospodář se svou z polí vrátilou četnou rodinou, která žádá, aby se jim jísti dalo a on jim odpovídá, aby počkali, až ostatní domů dojdou. *Čas malý* aneb jak jiní čtou *na čas*, odpočinouti mají, ovšem krátký čas poshověti a po uplynutí krátkého času toho se jim dostane, oč žádají. Čas ten přijde, až *doplnění, dovršení, dokonání budou sousluzové a bratři jejich*, t. j. až počet jejich doplněn bude, jak někteří vykládají. Leč lépe jest rozuměti to o životě mučnicků, až dokonání budou, až život jejich se zdokonalí a vrchu svého dosáhnou věci a útrapy jim od Boha souzené. Jiné čtení klade *Až dokonají πληρώσωσι* totiž běh svůj, bojování své 2. Tim. 4, 6., což na jedno vychází. Dí *sousluzi a bratři* pro lepšího důrazu přičinění; jsou bratři a tudy tím více sluší, aby i bratrům svým dopráli zasloužití sobě koruny slávy. Někteří interpreti slovo *bratři* o mučnických ze Židovstva, *sousluzi* o mučnech z pohanstva pochodilých vykládají, což se jiným od povahy knihy naší odchodno býti vidí. Slovo *až dokonají* hledí, jak jsme pravili k časům, když pronásledováním konec bude; v dalejším smyslu táhnou to k časům posledního soudu předchozím, že čekati mají na spojení svoje se svými těly, až všemu bojování na světě konec se stane. Což ostatně historickým výkladem z letopisů přitáčeji někteří, toho se my dobře lišiti můžeme, ješto slova naše povšechně znějí a tudy ke všem dobám utlačené církve se upotřebiti mohou.

Jakkoli se volání mučnicků o pomstu nevyplnilo, jednak se Bůh přece k jejich prosbám sklonuje, jak viděti ze šesté pečeti. O ní praví Jan: *A viděl jsem, když otevřel pečeť šestou a aj zemětřes veliký stal se a slunko stalo se černým jak pytel zíněný a luna celá stala se jako krev; a hvězdy s nebe padly na zemi jak smokva fik smítá hýže své větrem velikým jsa kláčen; a nebe uprchlo jako kniha svížená a všeliká hora a ostrovové z míst svojích se pohnuli.* Sedmero ran či pokut zastihá na prosbu mučnicků nepřátely a vrahy církve, zemětřes, zahalení slunka, zahalení luny, pád hvězd, uprchnutí nebes, pohnutí hor a pohnutí ostrovů. Pokutami těmi vůbec se veliké bídy, veliké proměny v životě a obraty v historii označují; nelze jich o posledních dobách slyšeti, ješto sedmá pečeť ještě zbývá, nébrž potřeba je vykládati o předchozích znameních konečného nad nevěrectvem soudu. Tak i Mt. 24, 29. *padání hvězd a zatmění slunka* a což ještě nad to se praví žalostného, neběre se doslovně, nébrž jenom veliké katastrofy opovídá. Hroz-

né věci v naší knize se potahují k obrátům a převratům té říše, jenžto se krví mučeníků nejvíce zalila, k říši římské; o těch, jenž k Jerusalemu a ku převratu a zničení Židovstva to obracují, máme již soud vydaný, že nehledí tu k časům předešlým a k věcem minulým, nébrž že věci budoucí opovídá. Avšak nevadí výklad náš náhledu, že obrátové, proměny a pomsty ty spolu v dalším smyslu k časům před soudem posledním se táhnou. Zemětřesení se stalo; v ř. t. stojí σεισμός, což vlastně záchvěj, třes, otřas značí a tudy slovo to také k otřesům nebe a vůbec veškerenstva potahovati chtěli; leč slovo řecké vezdy se užívá o zemětřesu a bez toho o nebesích a moři jenom obrazně se mluví, ješto pokuty na pozemšťany se vypouštějí. Příroda a člověk se považují co dvě vzájemně k sobě přivázané a připoutané, tak že osud přírody na člověka a převraty v historii člověčenstva na přírodu přecházejí a v ní se zobrazují. V zemětřesech, v bouřkách a podobných pohromách odbíjí se kázeň Boží podle všeobecného u všech národův náhledu a v každé bouři, v každém otřasu spatřuje se odpověď a proroctví o soudu Božím nad lidmi a kde se na obrat pomsty Boží nad lidmi přetřibují, tam pohromy ty i na přírodu prolamovati se zdají a lidem přichází, jakoby nebesa se hroutiti chtěla. A to jest příčina, že pohromy ve přírodě obrazem slouží k opovídání pohrom na lidi sesílaných. Tak Ž. 59, 4. zemětřesením se opisuje porážka lidu a 1. Mach. 1, 29. po dobytí Jerusalema od Antiocha Epifana země se pohnula. Viklání a kolysání a kolotání říší jest nějaké duchovné zemětřesení. Hebr. 12, 26, praví z Aggea proroka: *Ještě jednou a pohnu netoliko zemi nébrž i nebe*, liče proměny a obraty křesťanstvím ve člověčenstvu uvedené. Prohlídá Jan při líčení tom k výrokům proroků starého zákona Joel 2, 29. *Slunce obrátí se ve tmu a měsíc v krev, než přijde den Hospodinův veliký a hrozný*. Jes. 34, 4. vece o porážce nepřátel lidu: *Chřádnouti bude všecko vojsko nebeské a svínuta budou nebesa jako kniha a všecko vojsko jejich sprchne, jako prší lupení s vlnice a s fíků*. Pro toho jenom, jenž nestrádá, země pevně stojí a slunko svítí; pro toho, jenž pohromami stíhán jest, slunko jako nějakou houni povlečeno a potaženo jest a o lunu se zdá obíjeti a obrážeti veškera rána, kterou snášeti musí a obloha zdá se na něho bořiti. Takové úzkosti a svízely pošle Bůh na vrahy církve; nechtěli oni sloužiti Bohu, nébrž zepřeli se, zpřičili se proti věčným zákonům jeho, spřící a spikne se také země

Svatý Pavel.

a nebe proti nim a odepře jim služby své. *Jako houně či žíněný pytel* neb měch bude slunko od smutku, že patřiti musí na ty zbrodně lidí, jenž nehodni jsou, aby jim sloužilo. Při Páně smrti se zakrylo, nyní ještě nad to i houni nese; tam jednou Pán ukřižován a modlitba jeho: Odpusť, nevědí co činí zjednala úlevu a shovnění s těmi, jenž ho ukřižovali, tuto smrt Páně v každém mučeníku obnovena a ústa svědků Božích o ukončení svízeli volala, což jenom pokutami na vrahy seslanými se státi mohlo.

Luna celá stala se jako krev, celá totiž v náplni jsouc; máme-li to podrobně vykládati, tedy to můžeme slyšeti o zardívání se měsíce pro zbrodně, pro které nyní lidé se trestají ode Pána, zvláště pro zbrodně v noci tropené, ješto luna na ně dívati se musí. *Hvězdy budou padati*, jak smítá smokva pádely, opadky, pádeže, nedozralky, padalky své; rozumějí to o knížatech a králech, jak Jes. 14, 12. král babylonský k jitřence se připodobňuje spadlé s nebe; smítá je pak *od větru velikého klácen jsa* vece sv. Jan; tím větrem vichor soudu Božího se vyličuje. Praví se tím, že ti, jenž byli přední v moci a jí ku pronásledování církve zneužívali, zastížení budou nejdříve od ruky spravedlnosti Boží. Když sv. Jan psal, na blankytě politickém svítla hvězda římského císařství, jenž ale přese všechnu ohromnou moc svou za pokutu protivnosti církvi činěného za své vzalo, ač Bůh s ním dlouho shovával. Samo pak *nebe* dí dále. *uprchlo jako kniha svíjená*, jako kniha, která se svíjí a o válec, o prut, o hůl ovinuje; jest přičestí času přítomného a malebně líčí to uprchnutí nebes. Když se kniha svinuje či svíjí o hůl, nemůže se čísti, obsah zajisté její více a více mizí; tak nebesa svíjena ucházejí, všechny litery slávy Boží na nich miznou a přestávají. To vykládají o vymizení všeho řádu státného, jak za kramol a rozběrů bývá, když nikdo nechce poslušenství podnikati a všickni se k odporům spikají. Tudy vymizí a vyhyne veškera potěcha života, ješto nikdo životem a statkem jist a bezpečen není.

Všeliká hora a ostrovové s míst svojích se pohnou. Kde ostrovové, tam moře; mořem se rozumějí národové a jest to v písmě stálý obraz; ostrovy se tedy rozumějí říše, v nichž národové se rozdělili a rozsídili. Hora vyniká na zemi jako ostrov na moři a tudy též význam v sobě obsahuje. Co Isajáš 42, 4. o Kristu pod záslonou Cýra praví, že *zákon jeho ostrovové očekávají budou*, to sv. Matouš 12, 21. zaměňuje na výrazy: *národové očekávají budou*. Mysticky vše to slyšeti se

dá ve smyslu přeneseném a obráceném také o církvi; za dob, když hynou řády její, Kristus od ní se oddalovati zdá co slunce z obzoru nebe a ona co luna od světla slunečního nerudne, nébrž od krve mučovníků; i děje se tu, že hvězdy padají, že i představenci církve odpadají a že nebe uprchá, veškerá potěcha mizí. Smysl ten někteří skutečně také pod písmenem nalezájí tuto; leč my jsme již poznamenali, že se tu nejedná o pronásledování církve, nébrž o pomstách pod pronásledovateli jejími.

A s tím se shoduje, co se dále u sv. Jana praví o následcích, s jakými se ty pomsty Boží u nepřátelů církve potkají. Praví o tom: *A králové země a knížata a náčelníci a bohatci a siláci a každý sluha a svobodník ukryli se v jeskyních a skálách horských a dějí horám a skálám: Padněte na nás a ukryjte nás před tváří sedícího na trůnu a přede hněvem Beránka; nebo přišel den veliký hněvu jejich a kdo bude moci ostáti?* Slovy těmi se nám otvírá výklad předešlých výrazů allegorických a symbolických a vidíme, že hvězdami, nebem, slunkem a měsícem, o nichžto řeč byla, slyší se *králové a knížata a náčelníci*; tam se pravilo, co se jim stane, tuto se praví, jak jim při tom na mysli bude. Klade sedmeru třídu lidí, jichž dotekne se těžká ruka Páně: krále co nejvyšší hlavy, knížata co předníky v občanských, náčelníky co předníky ve věcech vojenských; bohatci sami sebou zřejmi jsou; siláci se rozumějí lidé jinak moci došli buď umou, buď vědou, aneb čímkoli, co jim před světem zvláštní váhu dává; ostatní lid veškeren se dělí na dvě, na nevolníky a na svobodníky. Všickni ti od krále do nejnižšího a nejposlednějšího otroka zastížení budou pro své proti Kristu nevražení pohromami a svízely nevýslovnými. Líčí se ten jejich přesmutný a zoufalý stav slovy u proroků Starého Zákona užitými: Jes. 2, 19. *A vejdou do jeskyň skalných a do propastí země před hrůzou Hospodinovou a před slávou velebnosti jeho.* A prorok Oseáš 10, 8. mluvě o pokutách na desatero kmenů israelských příjdoucích a o povstale odtad jejich zoufalosti praví: *Zkaženy budou výsosti model, hřích Israelův, řepík a bodlák vzejde na oltářech jejich a řeknou horám: Přikryjte nás a chlumům: Padněte na nás.* Slovy těmi také sám Pán líčil stav smutný oblehu Je-

rusaléma Luc. 23, 30., když plakaly ženy nad jeho utrpením.

Ukrývají se nepřátelé Krista před hněvem jeho, všelijak pohrom a svízely ujíti usilující, ale vidouce nezbytí, žádají, aby je přiklopily a přikvačily skály a hory, aby na jednou zahynuli a nemusili v ustavičném strachu smrti ustavičně umírat. Tak i níže 9, 6. se praví, že budou lidé hledati umřítí, ale že smrt se jich bude vzdalovati. Tak i zde bude; žádati budou smrti od hor a skal, avšak se jim žádost ta nesplní; ještě zajisté není čas ostatního soudu, jenž teprv při rozevření sedmé pečeti nastane.

Nápadno je v ústech nepřátelů Páně jméno, jímž Ho jmenují pravice před tváří *Beránka*, an bychom očekávali raděj přede tváří *Lva*. Leč to jim vynucuje památka na trpělivost a lahodu Páně a církve choti jeho; domněli se oni, že bez trestu mohou pohrdati Kristem, vyznavače jeho bezpečně a bezprávně trýzniti a veškeren pych bez bázně nad nimi provázeti, ani nyní spatřují, že jim to nesplývá nadarmo, ješto Pán ne již *beránkem*, nébrž *lvem* býti se osvědčuje. Praví *přišel den veliký hněvu jejich* t. j. Boha Otce sedícího na trůně soudném a *Beránka*; řecký text čte *hněvu jeho* v čísle jednotném, přišel den *hněvu jeho*, *hněvu Božího*; a viděli z toho, že *Beránkovi* božská bytnost se přisuzuje a že s *Otcem* jednobyten jest. Praví *přišel*; tak se jim vidělo, ač teprv byli nějací dne toho předchůdcové. *Veliký den* jest den soudný, že se na něm veliké věci stanou. *Ostáti kdož bude moci?* t. j. kdož nepadne pod pokutami; slovo *ostáti* se klade proti klesání a padání a nicení a ničení při všeobecném hroucení a boření se nebes a země. Slova přicházejí Joel 2, 11. *velik jest den Hospodinův a kdož snese jej?* Tak i Mal. 3, 2. *Kdo bude moci mysliti den příchodu jeho a kdo ostojí k vidění jeho?* Ostatně jsme již nejednou pravili, že věci ty sice na skončení moci té, která tehdy nejvíce proti křesťanství zuřila, se potahují, že ale se soudové ti všady opakují, když hříchům na vrch vzejde. A tudy snadno jest v historii stopy soudů těch Božích nalézati. Leč nejedni slova ta nemístně k jistým dobám pozdější církve táhnou; leč libovůle jejich na oce jest, aniž my se s nimi spíráti budeme, k dalejšímu rozvitku pečeti šesté prohlédající.

Hlava VII.

O znakování vyvolenců Božích pro jich ode zhouby ochránění na rozkaz anjela předsedávajícího 1—8. Načež se nesčíslní zástupové z pohanů před Beránkem vyskytají s palmami v rukou Boha a Beránka chválice 9—17.

1. Potom jsem viděl čtyry anděly státi na čtyřech úhlech země, držící čtyry větry země, aby neválí na zemi, ani na moře, ani na jaký strom. 2. A viděl jsem jiného anděla vzestoupati od východu slunka, majícího pečeť Boha živého a volal hlasem velikým ku čtyřem anjelům, jimž dáno bylo, aby škodili zemi a moři 3. řka: Neškodte zemi ani moři ani stromům, až poznačíme služebníky Boha svého na čelech jejich. 4. I slyšel jsem počet znamenanych, sto čtyřicet čtyři tisíce znamenanych ze všeho pokolení synův israelských. 5. Z pokolení Judova dvanácte tisíc poznačených, z pokolení Rubenova dvanácte tisíc znamenanych, z pokolení Gadova dvanácte tisíc poznačených, 6. z pokolení Ašerova dvanácte tisíc znamenanych, z pokolení Neftalimova dvanácte tisíc poznačených, z pokolení Manassesova dvanácte tisíc poznačených, 7. z pokolení Simeonova dvanácte tisíc poznačených, z pokolení Levínova dvanácte tisíc poznačených, z pokolení Issacharova dvanácte tisíc poznačených, 8. z pokolení Zabulonova dvanácte tisíc poznačených, z pokolení Josefova dvanácte tisíc poznačených, z pokolení Benjaminova dvanácte tisíc poznačených.

Veškerá slova hlavy sedmé patří ještě k šesté pečeti, jak 8, 1, viděti, kdež sedmá pečeť teprv se otvírá. Dály se již přípravy k hrozným soudům a ku konečnému odsouzení zločinných nepřátel a pronásledovatelů církve. To sice potěchou naplniti muselo sluhy Boží; jednak oni sami žili na světě mezi nepřátely svými a muselo se jim zdáti, že sami také zahrnuti budou do pokut a pohrom oněch. Když všecko se oboří, hvězdy s nebe sřinou, země se trásti bude celá,

který zemšťan může toho prost a nečitedlen ostati? I máme tu novou útěchu pro takové obávání, že Bůh svým vyvolencům nedá zahynouti spolu s bezbožníky, nébrž že byt všechna království se trkolila a troskotala a střepiny světa vespolek se lámaly a třely, jim Bůh ochranou svou se propůjčí a veškerých těch svízelnů je uhájí. Tak Bůh ochránil prvorozence Israelitů, když anjel zhoubce usmrtil prvence Egyptanů Ex. 12, 7. Tak u Ezechiela Bůh hodlaje trestati zločinné Židy, velí dříve zaznamenati svaté lidi, aby nebyli zapleteni do záhuby s bezbožnými. A u Aggea 2, 21. 23. praví Hospodin k Zorobabelu: Podvrátím stolicí království národů, ale tebe položím co prsten pečetný t. j. bedlivě tebe ve všech svízelech a sklíčeních budu opatrovati.

Viděl Jan čtyry anděly státi na čtyřech úhlech země a drželi čtyry větry země, aby neválí na zemi ani na moře, ani na jaký strom. Již 6, 13. soud nad bezbožnými se větru přirovnává; když prorok Eliáš ocitl se na Sinaji 3. Reg. 19, 11., tedy povstálý prudký vítr, jenž rozrázel skály, naobrazoval jemu protivenství, kteréž na ctitele pravého Boha Jezabel a Achab strojili. U Jeremiáše 49, 36. soudové Boží podobenstvím čtyř vichorů se vypodobňují. Čtvero větrův usiluje prohloučeti zemi, t. j. se všech stran pokuty a pomsty na bydlitele země se řítí a hrnou. Praví větry země, a tím slovem určuje místo, kde se pohromy ty rozprostraniti hodlají; v některých rukopisech řeckých není slova země; leč očividně nedopatřením vypuštěno bylo a beztoho by se přimysliti muselo. Ovšem se nejvíce mluví o větrech nebeských ve Starém Zákoně Dan. 7, 2. Zach. 6, 5. a j., leč větrové ti slují nebeskými v tom smyslu, v jakém vrabci také nebeskými se býti kladou, an nebem obor vzdušný se rozumí Mt. 6, 26.

Větrové ti od anjelů zdržováni jsou, aby neválí ani na zemi, ani na moře, ani na jaký strom. Mohli oni větrům dáti váti a uškoditi zemi, moři a stromům, ale dostali příkaz zadržeti větry a překaziti působení jejich na oznak, že pohromy větry vypodobněné nemají připadnouti na ty, jež Bůh ze sklíčenosti ostatního světa vyníti hodlá. Nejedni se domněli, že anjelé ti jsou nějakí větrův představení a vlastiví anjelé a knížata větrů; leč odporuje náhledu tomu, že se anjelé ti v řečtině kladou bez artikulu, an větrům se artikul přičiňuje; určití větrové od neurčitých ale Bohem pokaždé u-

stanovovaných anjelů ve školení zadržování bývají. Očividně pak jsou ti anjelé dobří, jak patrně z toho, že znakuji sluhů Boží. Opět se číslo sedmice s námi potkává, čtyři anjelé a tři věci od nich ochráněné, země, moře a stromové. Tři věci tyto dle nejdůležitějších ve významu prý obyčejném se brát nemohou a od těch interpretů se má za to, že se jimi symbolicky jiné věci vyobrazují. Mořem se v písmě vypodobňují národové, stromy prý značí nějaké vznešence a náčelníky; pod stínem stromů bydlí ptactvo, pod záštitou mohutníků, knížat a náčelníků bydlí lid. Leč jakkoli dáváme tomu místa, že moře a stromy symbolicky se berou nenečasto v písmě svatém, na našem místě toho není, jak ze slova země patrně; nebo co má země ta symbolicky vyobrazovati? Raději se jimi vytýká nějaká povšechnost ochrany Boží a chce říci anjel, že škoda nemá se od větrů státi ani nazemi ani na moři, čímž se obor působení větrů vytýká; přidává se ale stromové, aby svrchovanost ochrany Boží se vystihla, že totiž ani tomu stromu škoda se státi nemá. Tudy slovo *stromům* se vypouští v. 2., ač se napotom v. 3. opět klade. Ostatně vyniká odtad, že Bůh anjelům moc dává nad silami přírody a že v přírodě žádní znamenití pohybové se nedějí bez dopuštění Božího.

Větší nějaký ještě anjel se dále vyskytá, od něhož anjelé ti čtyři rozkaz přijímají. Dí sv. Jan dále: *A viděl jsem jiného anděla vzestoupati od východu slunka, majícího pečeť Boha živého a volal hlasem velikým ku čtyřem anjelům, jimž dáno bylo škoditi zemi a moři řka: Neškodte zemi ani moři, ani stromům, až poznačíme služebníky Boha svého na čelech jejich.* Poněvadž anjel ten má naprostou a bezvýmínečnou vážnost u anjelů čtyř předešlých, tudy nejedni praví, že anjelem tím se rozumí Kristus, táhnouce se i k tomu, že anjelé s nebe sestupují, anjel tento ale vzestupuje od východu jak slunko vychází, a že Luc. 1, 78. Kristus východem s hůry sluje. Leč lépe jiným se zdá, že anjelem tím jest nějaký veleanděl, anděl nějaký vyššího řádu, ješto se ke druhým anjelům druží. Jde od východu, poněvadž od východu jde slunko a poněvadž novou potěchu co světlo nějaké opovídati hodlá. Má *počeť Boha živého*, aby pečeti tou spečetoval, poznal či poznamenal *sluhy Boží na čelech jejich*. U Ezechiela 9, 4. vystoupá u prostřed šesti anjelů nad Jerusálemem vyslaných anjel odín v roucho leněné a psací náradí při bedrách maje jde Jerusálemem, aby znakoval vyvolené Boží pro uchránění jich k osvědčení té pravdy, o níž 2 Petr 2, 9. praví,

že umí Pán pobožné z pohrom vytrhnouti, když nad bezbožníky soudy své vylévá, jak to na Lothu a na Jeremiáši 59, 16. n. se spatřuje. Místo psacího náradí, jež anjel u Ezechiela při bedrách nese, má anjel náš pečeť Boží. Přidává Boha živého hledě ku pohanským modlám a poněvadž o zachování života běží. Pečeť se klade k utvrzení věci; tak pečeť Boha živého se přikládá těm, jenž co sluhové Boží ode všeobecné zkázy měli ušetření zůstat. Kdo znak pečeti Boží má, ten odloučen jest od světa, patří Bohu a pod ochranou jeho zvláštní se nalezá. Páni znakovali otroky svoje. Exod. 12, 7. 13. věřeje domů israelových krví beránka byly naznačeny, aby anjel zhoubce jich pomínul. Znak se dával na čelo co na místě, jenž nejvíce se zrakům naskýtá a jest nějakými dveřmi duše, jak Cicero praví. Táhne se, jakým znamením anjelé budou vyvolení lid Boží znakovati? A nejednu odpověď na otázku tu dávají. Mysleli jedni, že měli psána na čele slova, jež obnášel na oběti velekněz: *Světce Boží*; jiní jinak. Nejlépe vidí, kdož za to mají, že znakem kříže znamenání byli, jak předobrazně Ez. 9, 4. veleno napsati písmě thau, jenž po starohebrejsku mělo podobu kříže. Křížem svět vykoupěn, pro smrt Páně křížem vyznačovanou ušetřuje Bůh a milosrdenství dává lidem. Tudy se dle Tert. cor. m. 3. křesťané znamením kříže při každém kročení a šlápěti, při vycházení a přicházení, při oblékání a obouvání, při umývání, při jídle, při rozžhánání, při zasedání žehnali a jakékoli zaměstnání se nám naskytne, čelo svoje znakem kříže potíráme; potíráme vece důrazněji, než pouze znamenáme. Znamením kříže se člověk docela přiřiká ku Kristu a sebe a pochotě své ukřížovati se zamlouvá.

Hlasem velikým zvolal na označení, že se věc ta jistě musí státi; tak lidé poroučejí hlasem silným věci, na nichž jim záleží a polohlasem se nedávají rozkazové. Volal pak čtyřem těm anjelům, *jimž dáno bylo škoditi zemi a moři řka: Neškodte zemi ani moři ani stromům, až poznačíme sluhy Boha svého na čelech jejich.* Až poznačíme, vece; anjel ten sám značiti měl sluhy Boží a odděliti je od bezbožníků, ješto ale ti čtyři anjelé zadržující větry k tomu přispívali, aby dílo bez překážky se konati mohlo, slušně se jim účastenství v pečetování připisuje. Bez toho všechno se symbolicky děje a nemístná jsou otazování, zda i ti čtyři andělé při tom pečetení či znakování skutečně sloužili; myšlenka jenom ta má býti vyložena, že Bůh v ochraně chová služebníky svoje. A myšlenka ta všeobecnou pravdou jsouc platnost

svou posaváde má; tuto se k době oné táhne, o níž výšeji mluveno.

Co veleanděl velel. to se i stalo. *A slyšel jsem číslo poznačených sto čtyři a čtyřicet tisíc ze všeho pokolení synův israelských.* Z posledních slov těchto, jimiž se zovou syny israelskými dotčení vyvolenci, hodlají vykladači odvětovati, že se řeč vede o Židovstvu, o těch totiž, jenž při zkáze Jerusalema do pohromy zahrnutí nebyli, ješto na pokání se davše a ku Kristu úzeji přilpnuvše výstrah Páně Mt. 24, 16. k útěku při oblehu Jerusalema vzbuzujících pamětlivi byli a do Pelly za Jordán utekli. Jiní o pozdějším kramolení Židů za Hadriána to vykládají, kdež křesťané ze Židovstva se odloučili od ostatních v nevěře ostatých a od záhuby oprostění byli. Raději pokolením israelským se rozumějí křesťané co duchovní potomkové Jakobovi. Tak Mt. 19, 28. Pán slubuje, že seděti budou apoštolé na trůnech a souditi dvanáctero pokolení israelských. Sv. Pavel Israelem Božím Gal 6, 16. jmenuje křesťany, jenž dle zákonů Božích se řídí. Nížeji v apokalypse 21, 10. řeč jest o nebeském Jerusalemu co sídlu veškerých z celého člověčenstva blaženců.

Počet *sto čtyřicet čtyři tisíce* nemůže se slyšeti doslovně a statisticky, nébrž theologicky. Viděti to z čísel jednotlivých kmenů israelských, že z každého kmenu právě toli co z druhého poznačeno bylo. Jest to dvanácte dvanácterem násobené a značí vůbec velikou tlupu. Číslo dvanácte jest pomětou církve: žena 12, 1. má dvanácte hvězd na hlavě, nebeský Jerusalema má dvanácte bran 21, 12., jeho zdi dvanácte základů 21, 14. Dvanácte patriarchů Starého Zákona se násobí se dvanácti patriarchy nového zákona, s apoštolý a nastinuje se, že rozmnožena jest víra v následnících a nástupcích jejich.

Přihlédneme-li ke jménům kmenův, postřehujeme, že kmen *Dan* tu chybí; schodek ten jistě nebude bez příčiny. Nejprvé z toho viděti, že zde o pletském Israele se nemluví. Dále se udává příčina, že kmen ten Danův nejvíce zabředl do modlářství a že za tou příčinou již 1 Paralip. 4 nn. se vypouští co kmen pro zbrodně a nepravosti vyhubený. Vůbec pak jmíno, že z Danova pokolení se narodí antichrist, tak jak z Judy se narodil Kristus; ano Arethas biskup Kappadokijský píše, že vzejde z Persie, kdež kmen Danův se ubydlil. A otcové již to při slovech patriarchy Jakoba Gen. 49, 11., kdež o Danu praví, že jest hadem na stezce, zmíjí na dráze, předpovědino býti tvrdili, že z pokolení Danova povstane antichrist. Pořádek, v němž

se kladou, nemá žádné jisté příčiny a malicherny jsou myšlenky, jež tuto uvádějí co důvody, proč takovým a nejiným pořadem kmen za kmenem se klade. Místo Efraima klade se Josef pro odstoupeuů od svatyně Páně a přilnutí k modlám v Bethěle a v Dáně. Juda se klade na prvním místě, poněvadž Hebr. 7, 14. Pán náš z pokolení toho se zrodil. Levín se mezi ostatními klade a od nich se nevylučuje; svatovláda a svatoslužba Starého Zákona přestala a tudy i výsady a přednosti Levínovy za své vzaly. Pozorovati při pořadě synů Jakobových, že se nedrží ani matek a děje se to, aby se ukázalo, že před Bohem stejné jest právo a rovná přednost jejich. Mohlo stačiti, kdyby byl řekl pouze z *každého pokolení dvanácte tisíc*; dvanáctkrát ale opětuje a zvláště každý kmen jmenuje, aby ukázal, že všechny ve zvláštní paměti Bůh chová, a aby nám důrazným tím vypořádáním na rozum dal přičiniti se, abychom mezi vyvolence Páně počteni byli.

Leč tím ochrana jejich na zemi se vyličuje, ješto o zemském divadle řeč jest. Při všeobecném ale tříbení, stihání, stírání, pustošení a vyvracování pro ztrestání bezbožníků nemohli vyvolenci Boží mezi nimi žijíce prosti ostatí všeho příkořenství; sami zajisté při vši ochraně a záštitě té, jim propůjčované, potřebují nějakého zkoušení a nějaké očisty ještě ku pozbytí vad svojich, jichž se bezmála dosavad neupráznili, a nad to co lidé činí s kárací a trestancí Božími jednu před Bohem rodinu a tudy nemohou docela při povšechném shluknutí pohrom beze všelikého úrazu oseděti. Proto ještě potěcha jiná potřebnou se pro ně viděla a s tou se jim otvírá Jan odpovídaje vidění, jež viděti se mu dále dostalo. Dí:

9. Potom jsem viděl zástup veliký, jehož přečísti nikdo nemohl, ze všech národů a pokolení a lidí a jazyků, ani stojí přede trůnem a před Beránkem oblečení v roucha bílá a palmy v rukou jejich, 10. a volali hlasem velikým řkouce: Spása Bohu našemu, jenž sedí na trůnu a Beránkovi. 11. A všickni anjelé stáli kolem trůnu a starost a čtyř živoků a padli přede trůnem na tváře své a poklonili se Bohu 12. řkouce: Amen! Blahořečení a sláva a moudrost a dík, čest a moc a síla Bohu našemu na věky věkův. Amen. 13. A odpověděl jeden ze starost a řekl mně: Ti co

oblečení jsou v roucha bílá, kdož jsou a odkud přišli? 14. A řekl jsem jemu: Pane můj, ty víš. I řekl mně: To jsou ti, co přišli ze soužení velikého a umyli roucha svá a zbělili je v krvi Beránkově; 15. proto jsou přede trůnem Božím a slouží jemu dnem i nocí ve chrámě jeho a kterýž sedí na trůně, přebýváti bude nad nimi. 16. Nebudou lačnėti ani žízniti více a nebude bítí na ně slunko, aniž jaké vedro; 17. nebo Beránek, jenž uprostřed trůnu jest, pásti je bude a dovede je k životným pramenům vod a setře Bůh všelikou slzu s očí jejich.

Ti co část od šesté do dvanácté hlavy o pokutách nad Židy vykládají, ti za to mají, že Jan proto věci právě uvedené přičinuje, aby domnění nenastalo, že by vyvolenci z pokolení židovských a tedy jedině ze Židovstva byli, nébrž že ozvláště pohané království nebeské zalidní. Leč víme, že výklad ten na omylu se osnuje a víme že v Novém Zákoně stará církev pokračuje a že křesťané duchovním Israelem jsou. Raději musíme říci, že Bůh vyvolencům svým otvírá pohled do nebeské blaženosti, aby v troskotech a trkolech života, jenž přikvačí bezbožníky a jenž ovšem aspoň nejzazšími kraji se jich dotknou, srdce a myslí netrati.

Viděl apoštol videc *zástup, jehož spočítati nikdo nemohl*. Slov těch se v písmě užívá o lidu israelském. Num. 23, 19. čteme; *Kdo může sčísti prach Jakobův a znáti počet rodiny Israelovy?* A v zaslíbení Abrahamovi učiněném dí Bůh: *Sečti hvězdy, můžeš-li*. Tak bude potomstvo tvoje, jak hvězdy nebes a jak písek na břehu moře. Není tedy důvodu, proč by ti *nesčíslní zástupové* od oněch sto čtyřiceti tisícův se různiti měli, jakož i na oce jest, že se nejedná o naprosté, samosobné a nevztažené nesčíslnosti a bezčetnosti, nébrž že se tím jenom náramnost, množství jich vyličuje. Vytýká je čtverým jménem *národů, pokolení, lidí, jazyků*, o čemž 5, 9. praveno, že tím se všeobecnost tvorstva vystihuje podle čtyř stran světa. Všemi čtyřmi slovy se značí totéž, ale z rozličných stran; při slově *národ* se hledí k rozličným obyčejům a povahám, při slově *pokolení* k rozličným pokolením a řádům, při slově *lidi* ku poměrům a okolnostem sprostého lidu, při slově *jazyků* očividně zří k rozličnosti řeči. Viděl je *státi* před trůnem a Be-

ránkem pro úctu a svatobázeň. Z toho odvětoval sv. Petr Damián, že při službách Božích kněží seděti nemají. *Oblečení jsou v roucha bílá* na znamení slávy, cti a blaženosti své; jsou králové 5, 10. a tudý roucha, bílá t. j. skvoucí obnášejí. A jsou *jak anđělé v nebi* Mt. 22, 30., anjelé ale Mr. 16. 5. v bílých oděvech se jevívají. A výšeji Ap. 3, 5. vece: *kdo svítěží, oblečen bude v roucha bílá*.

Dále vece o nich sv. Jan, že viděl *palmy v rukou jejich a volali hlasem velikým řkouce: Spása Bohu našemu, jenž sedí na trůnu a Beránkovi*. Palmy jsou oznakem radosti a vítězné slávy; nejeden boj oni museli bojovati s pletí, se světem, s mukami, s mocmi pekelnými, s lichou moudrostí světa a což těch půtek více jest. Prozpěvovali oni *hlasem velikým* na okaz přemnohé a veliké radosti a rozkoše své. *Spása Bohu našemu* t. j. náleží, od něho vychází, on dárce a uštědřitelem jejím jest. Naráží se na Ž. 3, 9. *Hospodinova jest spása, nad lidem tvým požehnání tvé*.

První slovo jejich jest uznání, že se jim spásy dostalo *od Boha, jenž na trůně sedí a od Beránka*. Spásou oproštěnost ode všech svízeli a svrchovaná blaženost se vypisuje. Přičítá se ale netoliko Bohu, nébrž i Beránkovi, ješto Kristus ji zjednal a vykonal; jméno Ježíš značí spasitel, dárce spásy jak Mt. 1, 21. Jmenuje Krista Beránkem, poněvadž právě co Beránek t. j. co ten, jenž za nás smrt podstoupil, nám věčnou spásu zjednal. Zpěv jejich z té duše vycházel, až jím vzplápolali i anjelé, ne žeby Bohu neprospěvovali, nébrž že k novým díkům a velebám se slávozpěvem oslavenců se pohnuty cítili. Anjelé Boží účastenství berou ve všech příhodách lidstva; ozvláště pak podílí jsou a účastní správy, kterou Bůh církev svou vede v Starém i v Novém Zákoně. Při vedení lidu na poušti sinajské přiúčastnili se anjelé; při narození Páně zpívali slávu Luc. 2, 13. I majíce radost nad lidmi k Bohu se obrátivšími Luc. 15, 10. tím větší radostí oplývají vidouce, že ostraha jejich s konečným úspěchem se potkala a že ti, jenž pod jich opatrováním se nalézali, nyní k věčným sídlům spásy a blaženosti se dostali.

A všickni anjelé, dí dále, *stáli kolem trůnu a starost a čtyř živoků a padli přede trůnem na tváře své a klaněli se Bohu řkouce: Amen. Blahořečení a sláva a moudrost a dík, čest a moc a síla Bohu našemu na věky věkův amen*. Výšeji anjelé se živoky a starci spolu týž chvalo zpěv Beránku prozpěvují 5, 12., ježž tuto k Bohu odnášejí; nejmenuje

se tuto Kristus, poněvadž se považuje dle působení, jímžto spasencům věčné blaženosti smrtí svou pomohl. Dvakrát anjelé amen prozpěvují. Prvním amenem potvrzují chvalopíseň, jenž předešla a kterou vynořovali spasenci; druhým amenem přičiňují důraz vlastnímu svému chvalopění. Sám pak chvalozpěv jejich sedmerou chválou se nese; sedmice ta již výše 5, 12. přichází, kdež místněji o ní praveno, jenom místo *díků* klade se tam *božství* či dle ř. bohatství. Blahořečení, blabání, blahoslavení jest velebení a vynořují anjelé, že veleben má býti Bůh neustále ode tvorů svých. *Slávou* se totéž ale zvýšeně znamená. *Moudrost* Boží rozlitá po veškerenstvu má také ode všech uznána a oslavována býti; ale i ta moudrost, jenž je vedla tak, aby se spásou svou se neminuli, a jenž veškery okolnosti a protivenství ve prostředky k ní proměnila. Tudy se díky rozlehatí budou z úst jejich, ani uvidí, že z toli nebezpečností vynikli, toli úrazů ušli a že takovou neobsáhlou blažeností obdařeni jsou. Vzdávali oni díky za svého na světě pobytu ve všech příhodách zlých i dobrých; tím více to činí teď v nebesích, kdež jest místo díkůčinění. Sedmero členů velebení tohoto tak se na dvě části dělí, aby část prvá zahrnovala tři prvě členy blahořečení, slávu, moudrost a část druhá obtihala čtyry ostatní členy, tak že dík prvním členem jest ve druhé řadě členů těch sedmera. *Dík* odpovídá slovu *blahořečení* v první řadě; *čest*, jenž nyní následuje, odpovídá *slávě* v řadě první a má též smysl. Poslednímu členu prvě řady *moudrosti* odpovídají dva členové řady druhé, *moc* a *síla* totiž buďte uznány a velebeny. Moc a síla, která se vyskytala a jevila, jakož vsady, tak i v ochraně, ostraze a správě našeho života, v potírání nepřátel spasení našeho, v ukřepování a sílení nestateče naší. Moc hledí ku provedení věcí, síla ku prostředkům, jimiž se to děje a ke způsobu, jakým provedení se dociluje. Končí se chvalozpěv anjelů slovy *na věky věků, amen*; anjelé neskončeným zbožností pocitem unešení žádají, aby ty chvály se Bohu po veškeru věčnost konaly. Tu se plní písmo: *Blažení, kdož přebývají v domě tvém, na věky věků tebe chváliti budou.* Jakož Bůh nepřestává Bohem a všemocným, všemilosrdným, všelaskavým atd. býti, tak nemohou a nemají velebení a oslavování přestati.

Slyšel Jan libohlasý sladkého prozpěvování a viděl majestu a velebu celého zjevu bilenců těch nebeských. Ale nevěděl, což to znamená a kdož oni jsou a odkad se naje-

dnou vyskytli. Roztoužil se tu nemálo toho se dovědět. A tu jeden ze starost vida a poznáv toužebnost jeho, volil se žádoucí tužbě jeho propůjčiti a *odpovídá* ne na otázku jeho, nébrž k neprojevené žádosti jeho: *A odpověděl jeden ze starost a řekl mně: Ti co oblečení jsou v roucha bílá kdož jsou a odkud přišli? A řekl jsem jemu: Pane můj, ty víš. I řekl mně: To jsou ti, co přišli ze soužení velikého a oprali roucha svá a zbělili je v krvi Beránkově.* Starosta ten se Jana táže z laskavosti, aby se mu o té věci otevřít mohl a Jan odpovídá: *Ty víš Pane můj!* t. j. já nevím. Otázka zní napřed *kdo jsou* a nápotom *odkud jsou?* Odpověď ale se dává nejprvé ku druhé a potom teprv ku první otázce. Dává mu z úcty vida v něm slávu Páně rozlitou a skvoucí a se skvějící, titul *Pane můj*. Titul ten přezírdka dáván za stara a jenom tam, kdež jakoby nějaká vyšší bytost se vyskytla aneb aspoň vyskytati-se domníva byla. Jan jej dává starcovi tím radostným ukvapením, jak nápotom jej spatřujeme, že po dvakrát anjelovi ukloniti se strojí 19, 10. 22, 9. Namítá se při tom, jak velika musí býti sláva a velebnost svatých Božích, že i apoštol je pány svými nazývati se neošídá.

Přišli z velikého soužení, vece starosta, a oprali roucha svá a zbělili je v krvi Beránkově. Velikým soužením nerozumějí se svízelové života, jak se některým vidělo, jenž za to měli, že slovo to protivou níže položenou: *nebudou lačněti* atd. se vysvětluje; ti svízelové všem lidem společni jsou, an tuto se namítá cosi zvláštního a záslužného. A nad to artikulové v řečtině *ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης* k něčemu se určitěmu táhnou. Nemůže se jiná věc slyšeti leč protivenství, jež pro víru trpěli a to se jim klade za zásluhu, že protivenství a vůbec celého běhu života užívali k tomu, *aby oprali roucha svá a zbělili je v krvi Beránkově.* Rouchem se slyší svědomí, jenž hříchem zanečistěno bývá a tudy vypsáno a umyto býti musí. Vyprání roucha jest symbolem odpuštění hříchu. Zach. 3, 4. se Josuovi knězi nečisté roucho odjímá a čisté obléká a anjel praví: *Hle já odjímám od tebe hříchu a rouchem svátečním přeočin budeš.* Sice ve vodě se vypírají roucha, tu ale se to děje v krvi Kristově, aby se ukázalo, že jenom krev Kristova nás může ode hříchův osvoboditi. Nebo 1 Jo 1, 7. krev Jesu Kristova nás ode hříchův očisťuje. *Zběliti* jest skvostniti či skvoucniti, skvoucím učiniti a jest tedy kladná stránka v ospravedlnění t. j. posvěta, an oprání vytýká stránku zápornou, odpust hří-

chů. I u Ez. 36, 25. slibuje Hospodin, že očistí Israelity a že jim dá nové srdce a nového ducha. Tu se jim dostalo, co praví Mt. 5, 10. *Blaženi, kdo trpí pronásledování pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské.* Sv. Ignatius na otázku, jakým během by člověk nejsnáze došel blaženosti nebeské, odpověděl, že nejjistější cestou jest trápení pro Krista trpělivě snášené.

O té blaženosti vece k Janovi onen stařec: *Proto jsou přede trůnem Božím a slouží jemu dnem a nocí ve chrámě jeho a kterýž sedí na trůně, usídli se nad nimi. Nebudou lačněti ani žízniti více a nebude na ně bítí slunko aniž jaké vedro; nebo Beránek, jenž uprostřed trůnu jest, pásti je bude a dovede je k životným pramenům vod a setře Bůh všelikou slzu s očí jejich.* Proto, vece, poněvadž totiž oprali roucha svá a zbělili je a tudy zasloužili sobě věčného blahoslavenství. Vyličuje věčnou tu blaženost posvátným číslem trojky třikrát opakovaným. Přede trůnem jsou, Bohu slouží v chrámě nebeském, Bůh sídlí v nich; potom druhá trojba: nelačnějí, nežízní, nebije slunko na ně vedrem; posléze pase je Beránek, vodí je k vodám a stírá slzy jejich, čímž třetí třetice se doplňuje. Trojí mytí či praní křest, pokání, mučeníctví. U trůnu býti, nejbliže Boha býti, na něho patřiti moci jest svrchovaná rozkoš blaženců. Blaženi, kdo bydlejí v domě Božím, na věky věků tebe chváliti budou Ž. 88, 5. Nad to pak zvyšuje se jich blaženství, že Bohu, k němuž láskou, vděkem a neskonalou úctou hoří, sloužiti mohou co kněží nějací v chrámě nebeském. O noci mluví, ač tam noci nebude 22, 5., poněvadž běže mluvení od kněžské služby Starého Zákona. Co kněží mu budou neustále slávu zpívati a oběť důků a chvály přinášeti. Již na zemi svaté duše za rozkoš kladou Bohu sloužiti, na modlitbách dlíti, jemu se klaněti a stýskají sobě, že pleť a tělo jim závadou v tom bývá; ano tím více museli mučeníci toužiti a želeť, že se jim ujímala tak večeřasto možnost Bohu se kořiti a chválu i díky jemu vzdávati. Tam nebude závady a překážky tužbám těm nejtoužebnějším hověti. Bůh bude nad nimi přebývati t. j. staniti, stanovati či stánkovati, sídliti, bude jim stanem, bude jim činiti dobrodiní stanu, bude je ochranovati a blaženě ovívati jak to v St. Z. druhdy nad stánkem činil v šechině; viz Jo. 1, 14. Jest to nějaká narážka na Jes. 4, 5. 6. kdež prorok dí, že Hospodin tvoří oblaka na ochranění a stánek na zastínění před horkem a za bezpečnost a za ukrytí před vichrem a deštěm.

Ale i další vypsání věčné blaženosti

vzato z proroka Isajáše 49, 10. Nebudou lačněti ani žízniti a nebude na ně bítí vedro ani slunko a slitovník *jejich je povede a u pramenů vod napájetí je bude.* Slitovníkem tím jest Beránek, Působce a Dovršitel spásy jejich; ten vyplní, co u Isajáše přislíbeno. U Isajáše sice jest řeč o Hospodinu, tuto ale se slova ta ku Kristu táhnou, z čehož rovnostatnost jeho s Otcem vyniká. Praví o Beránku, že jest *uprostřed trůnu*, nedí podle trůnu, nébrž *u prostřed* trůnu a tím namítá, že Kristus sám také s Otcem na trůně sedí; a tudy pro všemocnost svou ovšem všelikým blaženstvím se jim propůjčiti může. Líčí věčnou bláhu více záporně, ač i kladně něco přičiněje: *Nebudou žízniti a lačněti a slunko na ně nebude bítí*; vzaty věci ty ze života na poušti, *hladem a žízní* se vytyká nouze a potřeba, *vedrem a horkem* soužení a svízelové, jimiž tento život stížen jest. *Pásti je bude Beránek*, bude vším blahem zásobovati, všemi dobry je bohatiti; dobrým pastýřem se osvědčí býti tam tím více, an již zde jím býti se osvědčoval. *K životným pramenům vod je povede*; pramen života jest pramen, z něhož život čerpá se může, jak v ráji byl strom života a ještě život je život takový, jak věčným ideám Božím a jeho o lidském životě názoru přiměřen jest, tedy pramenové života či životní jsou pramenové spásy Jes. 12, 3., pramenové, jimiž duše a tělo oslavenců v nebi neustálou radost, potěchu, bláhu a rozkoš čerpáti bude. Jiné čtení místo ζωας vitae života čte ζωας vivas, živým; leč jest méně osvědčeno. Oplynou rozkošemi, jenž jdou z patření na Boha, ze společnosti s tolikými světci, z vlastního vědomí dobrého. Ještě přičinuje slova opět na Jes. 25, 8., kdež se čtou, narážejí, že *Bůh setře všechnu slzu*, jak máté utírá slzy dítěte z velikých sklíčeností a svízelů vyniklého. Vším tím se vyličuje nevýslovná blaženost oslavenců, o níž možno užiti slov Ž. 35. 9., že proudem rozkoše je napojí Bůh. Více negativně než pozitivně líčí život věčný, ještě oko nevidalo, ucho neslýchalo a na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, jenž ho milují. 1 Cor. 2, 9. Sv. Anselm (med. 17) dí: Což nade vše jiné věci a slasti vyniká, jest spatřování, poznání a milování Tvorce. Bude spatřován sám v sobě, bude spatřován ve všech tvorech, řídě všecky věci bez péče, zachovávaje všecky bez práce, nějakou měrou všem jednotlivým sebe téměř uštěďrujíc podlé vnímavosti každé z nich bez dělení a uskrovnění . . . Z toho povstane takové milování, taková horoucnost svaté přízně, taková sladkost lásky, taková hojnost požitby, taková sladkost tužby, že ani sy-

tost žádosti, ani žádost sytosti závadou nebude. Toť jest, co dí: *Co oko nevidělo* atd.

O předchozích převratech a soudech Božích, jak víme, jednalo se při otevření šestera pečetí; a při šestém přičiněna potěcha dvojí pro vyvolence, ana se jim děje záměna, že sami, ač by mnoho museli trpě-

ti, věčnými dobry od Boha štědře obmyšleni budou. Tato potěcha v sedmé kapitole, již právě opouštíme, vsuvně a mimochodem přidána byla. A nyní se vrací vidění k rozevření sedmé pečetě, kdež konečné rozhodnutí nastati má.

Ilava VIII.

Odpečetění sedmé pečetě, načež vystoupí sedm anjelů s troubami, an jiný anjel službu Bohu konaje oheň s oltáře na zemi uvrhá 1—6. Při zatroubení prvního anjela 7. nastaly rány na zemi, při zatroubení anjela druhého 8. rány na moři, při anjela třetího zatroubení 10. rány na řekách vzešly, při troubě čtvrté 12. stala se rána na podnebí. Posléz orel polétaje trojí bědu opovídá -13.

1. A když otevřel pečeť sedmou, stalo se mlčení na nebi jako za půl hodiny. 2. I uzřel jsem sedm anjelů, jenž stojí před obličejem Božím a dáno bylo jim sedm trub. 3. A jiný anjel přišel a postnul k oltáři maje kadidlnici zlatou a dáno bylo jemu kadidla mnoho, aby dal z modliteb světců veškerých na oltář zlatý, jenž jest přede trůnem Božím. 4. A vstoupil dým kadidel z modliteb světců z ruky anjela před Boha. 5. I vzal anjel kadidlnici a naplnil ji ohněm oltáře a svrhl na zemi a stali se hromové a hlasové a bleskové a zemětřes veliký. 6. A sedm anjelů, jenž měli sedm trub, připravili se, aby troubili.

O tom mlčení a tichu, jenž nadešlo při otevření sedmé pečetě, podivně se vyklada- telé rozcházeli, o pokoji za Konstantína Velikého církvi propůjčeném, o překážkách Julianem odpadlíkem evangeliu činěných a o jiných a jiných věcech nepříhodných je rozumějíce. Nejedněm se vidí ticho býti nějakým příkazem a velením od Boha vyšlým, aby se odmlčeli nepřátelé, zanechali zlosti své a vůli Boží se pokorili. Leč lépe vidí, kdož ticho to porovnávají s tichem, jenž hrozné bouřky a hromobití předchází a s odmlčením se lidí, jenž na věci nově se dějící pozor dávají. Mysticky praví sv. Řehoř, že když duše se ponoří a vhloubí v rozjímání

božských věcí, že jest ticho na nebi, poně- vadž se v duši odmlčí hluk věcí zemských a půl hodiny značí svatému Bernardovi ta krátká nevýslovná slast, ten medotoký úsměv, jenž při tom duši oblažuje. Leč vlastně sv. Jan chce říci, že se veškero nebesťanstvo odmlčelo, veškeren um sbíralo pro uvidění věcí, jenž se při otevření sedmé pečetě vyskytnouti měly. *Za půl hodiny* trvalo; tedy nedlouho trvalo. Nechce vyměřiti čas, aniž můžeme se shodovati s vykladači, jenž praví, že celá apokalypsa v běhu jednoho dne Janovi zjevena byla, půl hodiny za drahnou chvíli berou. Tomu odporuje již sama ta půla; a vůbec vidění mají symbolický čas a symbolicky chvíle trvání jejich se slyšeti musejí.

Při tom nedloupém utišení *uzřel jsem*, vece Jan, *sedm anjelů, jenž stojí před obličejem Božím a dáno bylo jim sedm trub*. Sedmi anjely nemůžeme rozuměti nic jiného, než právě sedm nejvyšších anjelů; patrně to z přístavku, *jenž stojí před obličejem Božím a z artikulu*, jenžto se v řeckém textu klade *τοὺς ἐπὶ τὰ ἀγγέλους*. Gabriel Tob. 12, 15. praví k Tobiaši: *Já jsem Rafael jeden ze sedmi, kteříž stojíme před Pánem*. Tak dle vulgáty; řecký text má: *Já jsem jeden ze sedmera svatých anjelů, jenž přinášejí modlitby světců a vcházejí před slávu Svatého*, což na jedno vychodí. Chce říci, že ti anjelé, kteří nejblíže trůnu Božího stojí a tedy nejvyšší místo v hierarchii nebeské ujmají, vykonávají věci k církvi příslušející. Tak Luc. 1, 19. se Gabriel praví býti stojícím před Bohem t. j. jedním z nejvyšších anjelů. Sedm jich čítá, poněvadž o sedmi ranách a troubách mluví; a bez toho víme, že sedm jest číslo posvátné a že se hmožditi nesmí. Každému ze sedmera anjelů se dává trouba co nástroj k rozšíření opovědí po veškerém oboru světa. Troubením na trouby se ohlasovaly slavnosti; při nesení archy Boží 1. Chr. 15, 24., při posvěcení chrámu 2. Chron. 5, 12. se troubilo, při obnovení služeb Božích za Ezechiáše 2. Chr. 29, 26., když jubilejní rok

ohlášen byl, dalo se trubami Lev. 25, 10. Vůbec věci veliké se ohlašovaly trubením. A to i zde se děje u sedmera anjelů, jimž sedm trub se přiděluje. Sedmero trub těch uvádí na mysl trouby, jimiž sedmero kněží po sedm dnů Jericho obcházeli, až trubením sedmým sesuly se zdi veškery. Přechodně Jericho nastinuje moc světa Kristu nepřátelskou a sedmero kněží naobrazuje sedmero anjelů a sesutí zdí města líčí zničení nepřátel církve a uměštění církve ve vládu nad světem, jak se níže při sedmém trubení praví, že učiněno *jest království světa Páně Ježíšovým a kralovati bude na věky* 11, 15.

Ale než anjelé mohli troubiti, předešla jiná symbolická událost. *Jiný anjel přišel a stanul k oltáři, máje kadidlnici zlatou a dáno bylo jemu kadidla mnoho, aby dal z modliteb světců veškerých na oltář zlatý, jenž jest přede trůnem Božím. A vstoupil dým kadidel z modliteb světců z ruky anjela před Boha.* Obyčejně si to vysvětlují tímto způsobem vykladatelé. V síni před svatyní stál oltář zápalný, na němž ustavičně hořel oheň a oběť se pálily. Když se mělo ve svatyni kaditi na oltáři kadidlném, jenž stál uprostřed před samou svatosvatyní, vzal kněz jeden uhly z oltáře v síni a donesl je na oltář ve svatyni, načež jiný kněz vonliviny či specerie posvátné na ně vložil, aby zapálivše se a hořice blahovůni rozšiřovaly a ta do svatosvatyně šla k trůnu Boha mezi cheruby sídlícího. Podle toho se prý děje to, co Jan na anjelu viděl, že anjel žehavé uhlí z oltáře zápalného v předsíni na báni zlaté přinesl, a v kadidlnici složiv nápotom kadidla mnoho na uhlí nasypal a Bohu přinesl. Leč jiným se zbytečným býti vidí ono ze síně ohně a uhlí brání, ješto ve svatyni na oltáři kadidlném oheň hořel a z tam toho oltáře vzal anjel do kadidlnice své žehavé uhlí. Oltář praví se býti *před trůnem* t. j. před velesvatyní jakožto k ní patře Hebr. 9, 4. Níže Apoc. 15, 5. místo trůnu se právě archa úmluvy klade. Anjelem tím není Kristus, jak někteří tomu chtějí; nebo nic významného mu se tu nepřipisuje, aniž se praví, že by snad svým přičiněním modlitby světců Bohu líbeznými činil, nébrž pouze službu obyčejného anjela zastává.

Dáno mu bylo mnoho kadidla, aby dal z modliteb světců na oltář zlatý, jenž jest přede trůnem Božím. Z modliteb vece a chce říci, aby do své kadidlnice vložil kadidlo či blahovůni ustrojené z modliteb světců či svatých t. j. křesťanů a je nápotom položil na oltář kadidlný, aby odtad k Bohu před trůn

Boží ty modlitby se dostaly a vyslyšení došly. Kadidlem jsou modlitby světců. V řeckém textu místo *z modliteb* stojí *modlitbám*, t. j. ohledem modliteb, hledíc k modlitbám, jenž obětovány byly. Není kadidlo jiným než modlitbami a modlitby nejsou odloučeny ode kadidla a nemohou se co nějaký přídavek ku kadidlu, aniž kadidlo co přídavek k modlitbám považovati. Jiní vykládají *modlitbám*, aby modlitby Bohu příjemnými se staly; jiným se vidí, že se modlitby zosobnují a že se jim kadidlo co žertva nějaká dává; ješto jiní vykládají dativ *modlitbám*, jakoby stálo při modlitbách. Výkladové ti různí kadidlo od modliteb a nepojímají modlitby světců co vtělení kadidlem, nébrž kadidlo co novou obět Bohu přinášenou považují. Leč ani při tom výkladě není odchod velik; vezdy zůstává, že anjelé v nebesích Bohu modlitby přinášejí a orodování jich dobře se tu vystihuje. Při tom zabíhá rozdíl, rozumíme-li *světcí* toliko křesťany na zemi, anebo-li jimi obor také nebešťanův obstihujeme. Vlastně světci se rozumějí křesťané na zemi v potiskách a svízelech trápení a k Bohu o pomoc volající; ješto ale světci v nebesích s nimi své prosby spojují, tu i jejich prosby spolu se rozuměti mohou. Libovůně z kadidla jdoucí značí, jak příjemny a líbezný jsou aneb mají býti modlitby Hospodinu Bohu. Kněz má ostatně býti takovým anjelem, netoliko na oltáři srdce svého pále oběť sebezáporu a neustálého se odevzdávání příkazům Božím, nébrž i modlitby jiných co libovůni Bohu přednášeje. Ale i modlitba jeho má háрати a libovůnní svatou dýmati, aby nebesa, jak dí sv. Efrem, samoděk se prosbám těm otvírala a anjelé jim s rozkoší v ústřety vcházeli a Bohu přede trůn je odevzdávali.

Tak i zde dalo se, že *vstoupil dým kadidel z modliteb světců z ruky anjela před Boha.* Místo *z modliteb* i tuto čte řecký text *modlitbám* v též smysl jak výše. Smysl jest: Bůh přijal dobrolíbezně prosby světců, vyslyšel je a propůjčil se světcům všemi prostředky pro ochranu jich potřebnými. Vyslyšení to ihned se ukazuje ve výkonu, jež vykonává anjel dotčený. *I vzal anjel, vece Jan apoštol a videc, kadidlnici a naplnil ji ohněm oltáře a shodil na zemi.* Anjel vykonává úřad prostředníka mezi Bohem a lidmi a tudy buď zastupuje lidi, buď zastává Boha a jménem Božím odpověď dává, jak se tuto děje. Vstupují anjelé a sestupují dle slova samého Pána Jo. 1, 52., vstupují přinášejíce od lidí modlitby, sestupují přinášejíce od Boha vyslyšení lidem. I tuto se vyslyšení děje a to spojeno jest s pokutami nad nepřátely a

vrahy. A tudy anjel naplňuje ohněm kadidlnici a vysypá ji na zem. Oheň jest symbol hněvu Božího a pokut na nepřátely seslaných Hebr. 10, 27., bere se oheň z oltáře, aby ozřejmelo, že pokuty ty se dějí a plynou z vyslyšení proseb k Bohu posílaných a od anjela donešených. U Ezech. 10, 2. muž v rouchu leněném jda uprostřed kol, jenž vezou vůz Božích soudů, naplňuje ruku svou uhlím řevavým a vysypá je na město.

Když pak anjel vysypal v apokalypse kadidlnici na zemi, vece sv. Jan, *stali se hromové a hlasové a bleskové a zemětřes veliký*. Již při 4, 5. jsme viděli, že hromy, blesky, hlasy jsou předchůdcové a hlasatelé budoucích pohrom a pokut, jenž na nepřátely církve připadnouti mají; zde se ještě zemětřes klade co symbol velikých proměn, kramol, rozbrojů a odbojů 6, 12. A tu již, jak dále klade Jan, *sedm anjelů, jenž měli sedm trub, připravili se, aby troubili*. Troubením tím se opovídají a zvěstují pohromy na protivníky Boží seslané, aniž možno říci, že by troubením svým ty pokuty tvořili a působili. Sedm anjelů se připravuje k troubení. Tím se vytýká čas shovívání Božího, když Bůh čeká a vzbuzuje ku pokání, zdaby snad lidé sobě usmyslili a se polepšili. Lěč poněvadž se to nestalo, tudy pokuty přikročují na bezbožníky. Nejprve čtvero anjelů troubí v kapitole naší, o nichž Jan daleji klade:

7. A první anjel zatroubil. A stal se hrád a oheň, smíšené s krví a vrženo bylo na zemi; a třetina země shořela a třetina stromů shořela a veškerá tráva zelená shořela. 8. A druhý anjel zatroubil a jako hora veliká ohněm hořící uvržena byla do moře a stala se třetina moře krví. 9. A zemřela třetina tvorů živoucích v moři a třetina lodí zhynula. 10. A třetí anjel zatroubil; i padla s nebe hvězda veliká, horoucí jako pochoděň a padla na třetinu řek a na prameny vod, 11. a jméno hvězdy sluje pelun a stala se třetina vod pelunem a mnoho lidí zemřelo od vod, že zahorekly. 12. A čtvrtý anjel zatroubil a udeřena byla třetina slunka a třetina luny a třetina hvězd, tak že otměla třetina jejich a dne nesvítila třetina a noci podobně. 13. A viděl jsem a slyšel jsem hlas jednoho orla letícího prostředkem nebe a pravícího hlasem ve-

likým: Běda, běda běda přebývajícím na zemi pro ostatní hlasy tří anjelů, jenž mají troubiti.

Čtvero ran těchto se týká země, moře, řek a oblohy a činí jednu skupinu k celému oboru tvorstva se odnášejíce. Druhou skupinu činí tři ostatní trouby a rány jimi opovídané, jež orel trojím bédováním či bédavoláním co tři veliké bídy a tudy co rány o mnoho větší než byly čtyry předešlé ohlašuje. Čtyry první rány z krátka se vyličují, ostatní tři mnohem obsírněji se vypisují a hned pátá rána dvojitě toli místa obsahuje, co všem čtyrem prvním ranám se dává. Nejobsírnějšího vyličení došla rána šestá; rána sedmá za to se z krátka odbývá, jak nížeji uvidíme.

Viděti, že pokuty obrazně se vystihují a obrazové zhusta se z ran egyptských berou. Rány ty a ti svízeloové, jenž po sobě nepřátely církve přikvačují, spolu souvisejí a směřují všechny k jednomu cíli, jenž vytknout jest slovy 11, 25., že království světa připadlo Hospodinu a Pomazanci jeho. Jak rány ty 8, 5. hromy, blesky a zemětřese opověděny byly, tak podobně 11, 19. blesky a zemětřesením končí. Vyplňuje se při ranách těch, co praví písmo Šap. 5, 18. *Ozbrojí Bůh tvorstvo ku pomstě nad nepřátely a bojovati bude s ním obor světa proti nesmyslníkům*.

Když první anjel zatroubil, stal se hrád a oheň, smíšené s krví a vrženo to bylo na zemi a třetina země shořela a třetina stromů shořela a veškerá tráva zelená shořela. Samozřejmě se neslyší věci ty jak znějí, nébrž jimi symbolicky se svízeloové na nepřátely církve připadalí rozuměti musejí a tudy výklad, jenž hrád a oheň a ostatní zla o církvi a jejích útrapách rozumí, aneb dokonce anjely bludaře slyší, s pravdou se mýjí. Očividně se válka a vojna vyličuje, jenž nepřátely potírá. Zpustošení válkou učiněné se obrazem *hrádu* všepotíravého a všelomného vystavuje; *oheň* stěžuje, a příkruje a ustrojuje svízely vojny; obojí smíšeno jest s *krví*, ješto válka nejeden život požírá a nemálo krve prolévá. Proto Jan krev míchá s hrádem a ohněm, ač přirozeně spolu věci ty nepřicházejí. Zastihují zla ta třetinu země, třetinu stromů a třetinu trávy a vezdy třetina ta shárá. Připadá tedy zlo na část ač velikou, aniž celku celému škodí, any dvě částě ostávají. Která částka zly těmi zachvácená, nepraví se; děje se opak toho, co čteme Zach. 13, 8., kdež částky se rozptylují a hynou a část třetí se zachovává. Nejedni

o válce židovské druhé za Hadriána, nejedni o válkách jiných za Trojána mysleli, leč lépe vidí, kdož vůbec slyší slova ta o vojnách těch, jimiž vrahové pravdy potření a církev svatá oprostěna byla. Jsou, jak jsme pravili v úvodě, kteří v sedmeru trub sedmero period církve vypodobněných spatřují, leč činí to s ujmou všeho pravého výkladnictví a tudy na ně ohled bráti nemůžeme. Tri věci jmenuje: zem, stromy, travu a opět tři zla jmenuje: hrád (či krupobití či sutky), oheň a krev, což sličně přiléhá ku třetinám třem a naskýtá na rozum, že věci ty se musejí symbolicky bráti. Stromy se vytykají lidé buď úřadem buď bohactvím, buď jakýmkoli způsobem vysoce postavení; travou se slyší lid vůbec, jak Jes. 40, 7. vece, v pravdě se lid podobá travě a zeleň trávy znamená jeho blahobyť, jenžto zničen bývá. Kdo hrádem a ohněm rozumějí pronásledování církve, stromy biskupy a travou křesťany ostatní, činí to proti účelu knihy. Sv. Bernard mysticky zemí slyší lidi k věcem zemským přitknuté a přikuté, stromy slyší lidi pyšné a zelenou travou lidi bujné a pochotem pletě oddané.

Jiného druhu rána druhá jest. *A druhý anjel zatroubil a jako hora veliká ohněm horoucí uvržena byla do moře a stala se třetina moře krví, a umřela třetina tvorů živoucích v moři a třetina lodí zhynula.* I při této ráně obrazové vzati z ran egyptských a ovšem ne doslovně se bráti mají. K tomu jde, že samo slůvko *jako* namítá, že tu s podobností činiti máme. Hory v Starém Zákoně vyobrazují říše; tak Zach. 4, 7. veliká hora, jenž překází stavěti chrám, jest říše perská. Ohněm hora ta hoří a rozumí se ohněm oheň válek, ruznic a dobývavosti. Narážka tu jest na slova Jer. 51, 25., kdež se o Babylonském mocnářství praví: *Aj já proti tobě, horo jizlivá, kteráž kazíš všechnu zemi; vztáhnu ruku svou na tebe a svalím tě se skal a učiním tebe horou spálenou.* Hora ta veliká ohněm hořící či veliká ta sopka se uvrhuje od Boha do moře. Moře v písmě svatém jest označkem světa, jak níže 17, 15. sama kniha naše vysvětluje. *Vody jsou národové a jazykové* t. j. říše a smysl jest, že velicí a mohutní nepřátelé na řiši římskou a vůbec na řiši církvi nepřátelskou připadnou a veliké zpustošení způsobí. Zpustošení to se vystihuje slovy: *třetina moře stala se krví a umřela třetina tvorů živoucích v moři a třetina lodí zhynula.* Obrazy vzaty z ran egyptských Ex. 7, 20. 21., kdež voda řeky Nýla se obrací v krev a ryby v řece hynou. Tak tu hyne třetina t. j. veliká část

tvorů v moři t. j. lidí a *třetina lodí* t. j. říší a států menších Jes. 33, 21. 23. Ž. 47, 8. aneb obcí a měst, kde mnoho lidí společně shluklí jsou, jak na lodi se děje. Mnohá města a osady jiné mnohé podvráceny budou, když se nepřátelé vyrojí. Nejedni v tom vidí konečnou zhoubu Židovstva za Hadriána, jiní dokonce to ku spustošení církve za reformace táhnou, tamti s nějakým právem, ti tohle ale proti vší pravdě, ješto řeč jest o pohromách, jež Bůh pošle na nepřátely církve, nevšak o pohromách církve.

Po druhé ráně přichází rána třetí. *A třetí anjel zatroubil i padla s nebe hvězda veliká horoucí jako pochodně a padla na třetinu řek a na prameny vod a jméno hvězdy sluje Pelun a stala se třetina vod pelunem a mnoho lidí zemřelo od vod, že zahořekly.* Hvězdy, jak jsme toho již výšeji dotkli, jsou označkem králů a knížat; král babylonský Jes. 14, 12. se hvězdě s nebe spadlé připodobňuje. Pramenové a studnice jsou označkem blahobytu a oplývání věcmi časnými; kde pramenové vysychají, tam nic neroste a kde v krajinách ozvláště jižných hojný pramenové vod tekou, tam se hojně všechno daří a úroda obyvatele oblažuje. Již vyschnutím vod byl by se zlý stav označoval; ale tu děje se více, třetina vod stává se hořkou. Naráží se při tom na Ex. 15, 23., kdež do Mary přisedše Israelité našli vody hořké, jichž lid nemohl píti, až Mojžíš dřevo, symbol kříže Páně do vod vhodil a voda pitedlnou se stala. Tam dřevem osladla voda, tu voda hvězdou hořekne, tam nezdravé vody zdravými se staly, tu zdravé vody nezdravými se stávají. Bůh chráně a blaže sluhy své nepřátely své pokutuje a ráj na poušť mění. Tím se tedy vyobrazují veliké útrapy a sužby, nezdraví, nemoci a morové, kteří přikročí na nekolné, bohapůrné, Kristu příčné lidi. Nejeden táhne to ku pádu Židovstva za Hadriána, rozumějí hvězdou Barkochbu vůdce odbůjců, jenž se vydával za messiáše a za hvězdu Num. 24, 17. Řídcí někteří to vykládají o bludařech, jejichž náčelníci hvězdě spadlé jsou podobní, kteří živé prameny spásitelného učení Páně nakažují a příčina jsou duchovního moru. Leč o těchto posledních jsme pravili již, že svízely, jenž na vrahy církve připadají, proti souvislosti a účelu knihy vůbec a trub anjelských ozvláště o svízelech církve a pravých vyznavačů jejích berou. Nezbyvá leč trítati se výkladu výše položeného, na symbolismu Starého Zákonu, na souvislosti a spojitosti knihy naší a na záměru vidma o troubách založeného. Ještě čtvrtá trouba se nám ozývá.

A čtvrtý anjel zatroubil a udeřena byla třetina slunka a třetina luny a třetina hvězd, tak že otměla třetina jejich a dne nesvítla třetina a noci podobně. O slunko, měsíci a hvězdách již výšeji řeč byla 6, 12. Slunko, luna a hvězdy činí ozdobu nebeského blasku a jsou znakem blaženosti; kde blahodějný vliv jejich se obmezuje, tam větší, menší pohromy, nehody a dolehlivosti nastávají. Zde třetina světél nebeských se zatmívá a tedy částečné pohromy, sužby a útrapy se míní. Naráží na ránu v Egyptě Ex. 10, 21., kdež se praví, že tma taková zastihla zemi egyptskou, že se makati mohla. Nedí sv. Jan, že tělesa nebeská o třetinu slaběji svítla, jak to někteří vykládali, nýbrž že třetí díl jejich otměl. Rozumí se tím, že veškerá radost přestala a zlí časové zavládli, an milost Boží odstoupila od blahodějného působení svého a nepřátely církve zbrodněm, náruživostem a zlořádostem jich zanechala. Někteří duchovně slyší slunkem Krista, lunou církev, hvězdami biskupy a kněze a vykládají vidění toto o dobách, když muhamedánství zavládlo a téměř třetinu křesťanského světa zasáhlo. Půlměsíc bez toho jest symbolem muhamedánství. Nepraví se, že hvězdy padly t. j. že biskupové se církvi zpronevěřili, ale že otměly, že přestaly stolice jejich. Ano o celé církvi řecké a o jejím katolické víře římské zpronevěření to vykládají. Leč výkladové ti, ač na oko slibní, nemají základu v písmeni svatého textu, ješto řeč jest o pokutách na nepřátely víry připadlých. Jsou také, kdož všecky čtyry trouby k svaté zemi a k jejím osudům táhnou, k její prvotné úrodnosti a obilnosti, za kterou všemi dobry oplývala, víno, obilí, olej, ovoce, trávu hojně vydávala; k jejím mořím a jezerům rybnatým, k jejímu blahobytu, k bohatému trhování po moři i po kopnu. To všecko proběhem času se zmařilo a v nivec se obrátilo. Leč o tom výkladě jsme již výše se pronesli.

Na čtvrtou troubu má následovati pátá.

Leč pouévadž tři poslední trouby věci přehrozné a mnohem strašlivější než předešlé čtyry opovídati a hlásati budou, připravují se lidé na ty věci, aby snáze je slyšeti mohli. A tudy čteme dále: *A viděl jsem a slyšel jsem hlas jednoho orla letícího prostředkem nebe a pravícího hlasem velikým: Běda, běda, běda přebývajícím na zemi pro ostatní hlasy tři anjelů, kteří mají troubiti.* Rány již čtyry předešly a obnášely s sebou nejedny těžké svízely a útrapy; leč měly přece jak z jich nedovršenosti a polovičatosti viděti, nějakou stránku úlevnou a propůjčovaly jakou takou úlevu těm, jenž jimi stíženi byli. A proto se nejmenovaly bédami. Ty rány ale tři, jenž ještě na troje troubení anjelů nápotom se mají vyskytnouti, slují třemi bédami pro velikost a náramnost svízeli, jenž na lidi nekolné připadnou. A milosrdenstvím se děje, že any čtyry předešlé rány opovídaný nebyly, ty tři ještě pozůstalé orlem prostřed nebe letícím se napřed a předchodně ohlašují. Orel — ne anjel, jak někteří řídicí rkp. mají — prostřed nebes letí, aby tím snadněji po celém světě slyšán býti mohl. Tudy také se příhodně obírá orel, jenž nejvýše a nejprudčeji letí; ale i dravosti jeho šetřiti zde potřebí podle slov Páně Mt. 24, 28. *Kde mrtvolý jsou, tam se shromáždí orlové.* Sličně se ukazuje na to, že orel jest protivou tiché holubice Jo. 1, 32. a že Bůh na ty, jenž holubice t. j. působení Ducha svatého přijíti se zdráhali, orla dravce posílá a dotčená slova Páně na něm vyplnuje. Mysticky rozumějí orlem Jana, Pavla aneb jiné apoštoly a kazatele jakékoli a *obyvateli země* vůbec vykládá sv. Ambrož o lidech v zemské věci zabředlých a hledě k Abrahamovi vece, že kdo cizincem a podruhem země se býti považuje, jest bydlitelem nebes, kdo ale se na zemi za obyvatele má, že jest majitelem smrti.

S tím se ocítáme při pátém anjelu a troubě jeho.

Hlava IX.

Pátý anjel troubí a s ním nastává prvá běda, hvězda padá s nebe s kobyilkami, jenžto se tu místněji dle pojiti, škodlivosti a podoby popisují v čele vůdce svého majíce 1—12. Nápotom troubí anjel šestý a nastává druhá běda; čtyři anjelé od Eufrátu pomstu Boží nad nevěrci vykonávají jezdeckem na koních, z jejichž

nozder oheň, kouř a síra vychrlovala. Leč lidé se neobrátili přece 13—21.

1. A pátý anjel zatroubil; i viděl jsem hvězdu s nebe spadlou na zem a dán byl jí klíč od studny propasti. 2. A otevřela studnu propasti a vstoupil

dým ze studny jako dým peci veliké a zatmíno bylo slunko i vzduch dýmem studny. 3. A z dýmu studny vyšly kobylinky na zem a dána byla jim moc, jakož mají moc štírové země. 4. A prikázáno bylo jim, aby neublížily trávě zemské, ani žádné zelině, ani žádnému stromu, leč toliko lidem, jenž nemají znamení Božího na čelech svých. 5. A dáno bylo jim, aby nezabíjely jich, nébrž aby trápily je měsíců pět a útrapa jejich jako útrapa štíra, když uštíkně člověka. 6. A za dnů oněch hledati budou lidé smrti a nenaleznou jí a žádati budou umříti a uteče smrt od nich. 7. A podoby kobylek podobny koňům připraveným k vojně a na hlavách jejich jako koruny podobné zlatu a tváře jejich jako tváře lidí. 8. A měly vlasy jako vlasy ženské a zubové jejich jako zubové lvů byli. 9. A měly pancíře jako pancíře železné a zvuk křídel jejich jako zvuk vozů koňů mnohých běžících k boji. 10. A měly ocasy podobné štírům a žahadla byla v ocasech jejich a moc jejich škoditi lidem měsíců pět. 11. A měly nad sebou králem anjela propasti, jehož jméno zní po hebrejsku Abaddon, po řecku pak Apollyon, po česku Zhoubce. 12. Běda jedna pomínula a aj přicházejí ještě dvě bědy nápotom.

Otázka především se tu namítá, kdoby se hvězdou tou rozuměti měl, kterou Jan viděl s nebe padlou na zem a kteréž dán byl klíč od studny propasti. Hvězdu jsme již nejednou v apokalypse měli 1, 16. 2, 1. 28. 3, 1. 8, 10. a všady jsme viděli, že se jí kníže a vladař vytýká. Tudy, až máme-li jistý záměr a důslednost Janovi připisovati, také tuto se kníže, vladař či vládce nějaký slyšeti musí. Ale netoliko světský kníže, nébrž i nebeský se vystihovati může jménem hvězdy. A tudy povstali rozliční výkladové. Nejedni slyší hvězdou anjela, jemuž Kristus, jenž podlé 1, 18. má klíče propasti, dal klíče tyto a s nimi jemu uštědřil moc zhláň pekelnou otevřítí a zloduchy z vězení propustiti. Jiní zemské vládce slyší a o rozličných osobách v historii, jak se komu namane, ji berou; přemnozí o Valentovi císaři, jenž arianismu průchod v císařství svém

vzdělal. Jiní dokonce satana prohlídajíce k slovům Páně Luc. 10, 18. hvězdou s nebe spadlou slyší, ješto tam Kristus praví, že viděl padnouti satana jako blesk s nebe. Jiní vidí ideálnou nějakou výtečnou osobu výtečného vládce nějakého, jenž mohutně do dějin zasahaje mocnosti řádům mravným a náboženským protivně osvobozuje a jim a úspěchem působiti dává. Jednak převládá výklad první. S nebe padla hvězda; tím se nevytýká ztráta vlády a moci, jak na oce jest, nébrž náhlost a nenadállost výskytu anjele toho, jenž od Krista moc dostal nad propastí. Tak jsme i výše 8, 10. viděli. Jest pád ten podoben pádu kamene, jenž jak Daniel 2, 34. viděl, utrhnu se bez rukou lidských s hory a udeřil sochu do nohou železných a hlíněných a zdroponil ji.

Klíče, jenž anjeleu tomu dány, jsou symbolem moci a vlády a *propastí* se nerozumí leč peklo místo nejžalostnější zatracenců a sídlo satana a spojenců i druhův jeho. Dí *od studny* propasti a rozumí studnou hlubinu a jakoby šíji, která z tohoto světa do pekelného podsvětí vede. Studny v orientě jsou kuželovité v půdě neb ve skále vytvořené, dole a po stranách kamením vydlážené a svrchu kamenem neb jiným přiklopem zavřité kotliny. Jenž často vody nemajíce za žalář slouží, z něhož člověk svémocně vyniknouti nestihne; Josef egyptský do takové cisterny byl vhozen Gen. 37. 24, a Jeremiáš neméně 38, 6. v ní se mořiti musel. U proroka Is. 14, 15. 24, 22. žalář jezera a hlubokost jezera znamenají to místo pekelné. Nemá jezero to či ta propast a ta hlubina žádné vody a nic dobrého z ní nemůže vyjít, ješto jest skladištěm všeho zla. Sv. Jan praví dále o hvězdě: *I otevřela studnu propasti a vstoupil dým ze studny jako dým z peci veliké a zatmíno bylo slunko i vzduch dýmem studny. A z dýmu vyšly kobylinky na zemi a dána byla jim moc, jakož mají moc štírové země.* Ješto pekelná propast co zhláň ohenná se líčí, tudy z ní dým či kouř vyniká; kouř zajisté z ohně všady více méně vychází. Lépe přeložiti *kouř* než *dým*; leč dým mají staročeská a všechna slovanská přeložení. Dým blahovonný vystoupal 8, 4. z oltáře kadidlného; z pekla sídla zloby, nenávisti a vražství jenom hustý čmoud a kotoučové nezdravé a protivné páry se vyvalují. Sličně ukazuje se na srdce lidské, že kde dým nejde božské blahovůně, tam pekelný kouř se co nějaké saze usazuje.

Z toho kouře vidí Jan *zatmívati se slunko a vzduch*; zatměním se rozumí neblaženost, bída, útrapa, svizelové, jak na obrat světlo a záře znamenají blaženost a blahost.

byt. *Z dýmu ale vyšly kobylinky na zemi a dána jim moc jako moc štírů země.* Naráží na Ex. 10, 12., kdež kobylinky či šarance kladou se mezi ranami na Egypt připadlými, a Joel 2, 2., kdež od kobytek se stává den tmy a mrákoty. Ale očividně rozumí symbolické kobylinky; kobyilkami v písmě se naznačují vojska. Jud. 6, 5. se praví, že se Madianité a Amalekité vyrojili jako kobylinky, jenž zemi spustošily. Judith 2, 11. čteme, že Holofernes přitáhl s vojskem a že zemi zakryly jako kobylinky. U Joela na d. m. kobyilkami zrovna se vojska rozumějí, jak i Amos 7, 1. nepřátely v podobě kobytek přibližovati sespatřuje. Také z popisu jejich vůči se vidí, že vojska se jimi rozumějí, nebo se vyličují co vojíní obrnění kruněremi či pancířem a mají nad sebou vůdce. Praví dále pro vyličení škodlivosti a zloby jejich, že měly moc, jakou mají štírové a rozumí štíry zlé a škodlivé se žahadly velmi nebezpečnými a úsmrtivými. Praví: *dána jim moc* t. j. od Boha jim dána; má i to, co v přírodě škodno jest a bezužitečným se býti zdá, úlohu svou a Sap. 5, 18. Bůh oblačí tvorstvo v odění ku pomstě nad nepřátely.

Podivno ale jest a zdá se býti protivno přirozenosti a povaze štírů, co dále dí o štírech těch: *I přikázáno bylo jim, aby neublížily travě zemské ani žádné zelině, ani žádnému stromu, leč toliko lidem, jenž nemájí pečetě Boží na tělech svých.* Někteří o skutečné travě a zelině a stromech slova ta berouce praví, že se proto taký dává příkaz kobyilkám, aby hladovy jsouce, tím s větší chtivostí a lakotou se vysypaly na lidi bezbožné. Podlé toho chce Jan říci, že veliká byla útrapa a sužba ta, kterou způsobily lidem bezbožným ty kobylinky, t. j. že pokuty na bezbožníky přikročilé náramny byly. Leč jiným se vidí travou, stromy a zelinami lidi vůbec rozuměti, travou a zelinami lidi nižší, stromy lidi vyšší, takže vrchnosti a poddaní se slovy těmi vystihují v obecnosti své vesměs a nápotom ze všeobecnosti té se odměšují lidé nemající znaku či pečetě Boží na čelech. Dle výkladu toho oprostění se děje lidem pobožným od pohrom a svízeli, kteříž po světě vzejdou a jenom lidé zlí jimi přikvačení budou. První výklad jest snadnější a přístupnější; ač ostatně rozdíl ve smyslu velik nezabíhá. Dále ještě o moci jejich praví: *A bylo jim dáno, aby nezabíjely jich, nébrž aby trápily je měsíce pět a útrapa jejich jako útrapa štíra, když uštikne. A za dnů oněch hledati budou lidé smrti a nenaleznou ji a žádati budou a uteče smrt od nich.* Vyličuje se bezpřemnost a náramnost těch soužení, jenž vedením Božím bezbožné pro-

tivníky Boží zastihnou. Nechce očividně říci že nikdo neumře od ústíků kobytek; chce jenom říci, že těch, jenž budou pro náramnost bolesti žádati smrti, o mnoho více bude; jiným se vidí, že nezabíjení nehledí k jednotlivcům, nébrž ke třídám. *Patero měsíců* je budou soužiti; *patero* v mystice číselné co polovina desatera značí polovičitost, necelost, nedovršilost a říci míní písmo, že se tentokráte ještě s konečným vyhubením nepřítel a vrahů církve shovění stane, ač ostatně náramnou a dosti drahounou bolest snášeti budou museti. Rok má dvanácte měsíců a pět proti dvanácti dosti drahý počet činí. O náramnosti a nesmírnosti útrapy svědčí Jan odvojením myšlenky, že budou chtít umřít a nebudou moci. *Hledati budou smrti a nenaleznou ji, vece; mohlo to stačiti, ale aby tím lépe ozřejměla náramnost ta, tudy znova dí žádati budou umřít, a smrt uteče od nich.* Při tom naráží na Jer. 8, 3., kdež prorok dí: *Budou voliti raději smrt nežli život všickni ti, kdož pozůstanou z pokolení toho nešlechtného.*

V dalejšku vyličuje podobu kobytek. Vece v. 7.: *a podoby kobytek podobny koňům připraveným k vojně a na hlavách jejich jako koruny podobné zlatu a tváře jejich jako tváře lidí. A měly vlasy jako vlasy ženské a zubové jejich jako zubové lvů byli. A měly pancíře, krunýř jako pancíře. krunýře železné a zvuk křídel jejich jako zvuk vozů koňů mnohých běžících na vojnu k bitvě. A měly ocasy podobné štírům a žahadla byla v ocasech jejich a moc jejich škoditi lidem měsíců pět.* Praví podoby kobytek podobny koňům jakoby přecházejí od toho, co kobylinky zlého činí ku tvárnosti jejich chtěl říci: Co se pak jejich podoby týká, tedy jsou podobny koňům k vojně hotovým. Opisuje kobylinky napřed vesměs, potom podrobněji. Prohlídá k Joel. 2, 4., kdež čteme o kobyilkách, že jejich tvárnost jako tvárnost koní a jako jezdců běží. A tudy je co koně spolu s jezdcem představuje. Jsou to vojska náramně škodlivá a divoká, s jakými se v historii nejednou potkáváme. Nejvíce se síla a hrůza vojsk spatřuje v jezdecku a tudy Habakuk 1, 8. líče strašnost vojska Chaldejského opisuje je takto: *Koňové jejich rychlejší než pardové a roztahují se jezdcové jejich a létají jako orlové, jenž pospíchají ku žrádлу.* Praví vsady jako koruny, jako tváře a mluví o podobě, ješto vojsko to ku kobyilkám přirovnává či raděj pod hálou a závojem kobytek vojsko líčí. *Koruny mají na hlavách;* tím se moc a vítěznost jejich vyličuje a vytýká se, že nikdo nemůže nájezdům a útokům jejich

odolati, ješto všechny lidi sobě podrobí a podmaní pány jejich se stanouce. *Zlaté* jsou koruny jejich podle toho, že zlato nejvyšším kovem jest a tudy se zlatem nejlépe panství jejich vystihuje. *Tváře* jejich, vece, jsou jako *tváře lidí*; zdají se míti lidskou povahu nesouce tváře lidské, leč ač lidé jsouce štírům raději se podobají a žravým kobyilkám. Dí *jako* tváře lidské ač líce lidí, aby divokost a hroznost jejich tím více vylíčil. *Vlasy měly jak vlasy žen* t. j. dlouhé; dlouhé vlasy nosí národové divocí a nevzdělaní, an národové vzdělaní je ostříhují. Římané, Řekové, Egypťané a jiní vzdělanci ostřížené vlasy mívali, neméně u Hebreův se to dělo, an na obrat barbarští Parthové o dlouhých vlasech chodili. Dlouhé vlasy nescesané a roztřepané přičiňují mnoho k hroznosti, ješto ze zahalení vlasů sotva tvárnost vyhlídá. *Zubové jejich jsou lví*; líčí se jejich ukrutnost a dravost, jak Joel. 1, 6. prorok dí; *Národ vstoupil na zemi mou silný a nesčíslný, zubové jeho jako zubové lva, obrátil vinici mou v poušť.*

O neodolatedlnosti jejich praví ještě: *měly pancíře jak pancíře železné a chřest křídél jejich jako chřest vozů mnohých koní do vojny běžících.* Slovy těmi se vytýká, že se jim nikdo s úspěchem protiviti, je nikdo přemoci a neškodnými učiniti nemůže. Vždy se vojsko celé značí a tudy se přidávají vozové také, jejichž množství se množstvím koní vystihuje. Tak o kobyilkách Joel 2, 5. čteme: *Jako hřmot vozů po vrších hor skákatí budou a jak lid silný hotový k bitvě.* Ještě škodlivé působení jejich přičiňuje a s tím se k tomu vrací, co již výše v. 3. o škodlivosti jejich pověděl. *A měly ocasy podobné štírům a žahadla byla v ocasech a moc jejich škoditi lidem měsíců pět.* Vše to praví, aby zvýšil vylíčení škodlivosti jejich. A tudy nedí, že ocasy jejich byly podobny ocasům štírů, nébrž praví, že byly podobny štírům, což větší důraz má do sebe. Se slovy *moc jejich škoditi lidem pět měsíců* vrací se k tomu, co byl výše v. 5. pověděl.

A z toho se zpětování a vracení ku předešlým pomyslům vyniká, že co ještě přičiňuje, také ku předešlým již napověděným věcem se potahuje. Tudy se určuje smysl toho, co dáleji klade: *A měli nad sebou králem anjela propasti, jehož jméno zní po hebrejsku Abaddon, po řecku pak Apollyon, po česku zhoubce;* čteme v písmě Prov. 30, 27. *Krále nemají kobylinky, nébrž vycházejí po hejnách svých.* Tuto se ale připisuje král jim a i z toho průvodno, že o vojsku a jeho vůdci řeč jest, tam mocnost soustřeďuje se a tudy

i moc škoditi větší bývá. Otázku kladou, zdali král nad nimi tožen jest *s hvězdou s nebe spadlou*, o níž hned na začátku verše klade, že otevřela studnu propasti? Ti, kdož ve hvězdě oné satana vidí, naklonují se za to míti, že hvězdou v. 1. se vytýká tatáž osoba, která teď ve verši 11. sluje anjelem propasti. Ovšem pak ti jinak a opak soudí, kteří hvězdou anjela dobrého aneb dokonce Krista rozumějí. Není zajisté potřeba stožnovati onu hvězdu s králem tuto položeným. Tam hvězda — anjel odmyká peklo a propouští na svět pomstu; proč by se to nemohlo díti od anjela dobrého? Tuto o vůdci a králi kobylek se mluví, a v králi povinná, jak to i symbolika vymáhá, povaha celého lidu podrízeného vrchovati a se obleskovati. *Abaddon* sluje král propasti; slovo to hebrejské značí zhoubu, zkázu a v dalejšku značí místo zkázy a záhuby t. j. peklo a dle Prov. 15, 11. onu částku jeho, kdež zatracenci obývají. Tuto se dává jméno to onomu, jenž takorčka zhoubou vtělenou jest t. j. svrchovaným zhoubcem; abstraktná slova větší do sebe sílu chovají, jak to výše při pojmenování svatého Pavla morem Act. 24, 5. spatřiti lze. Řecké jméno *Apollyon* konkrétně značí zhoubce či zkazitele a hubitele. Jménem tím se jednak povaha zlá a škodlivá vystihuje, jak již praveno bylo; jednak upozorňují vykladatelé na to, že jméno to jest holou protivou jména *Ježíš* spasitel. *Ježíš* všechny oblažuje, *Abaddon* všechno hubí a ničí a vyhlazuje; kdo Krista se nedrží, ten padá pod moc *Abaddonovu*, která jemu ovšem na spásu nesplyne.

Tím jménem se dovršuje zhoubnost, hroznost a škodlivost vojska, jímž vrahové a nepřátelé církve budou pokutováni. A na tom všeobecném výkladě musíme přestati, aniž možno zde určití, která místněji vojska v historii vyskytlá se slyšeti mají. Nejedni to táhnou ku pokutám, jimiž Židé za Tita a jiní vykladači k těm trestům, jimiž za Hadriána zastížení a přikvačení byli. Líčí ti vykladatelé živými barvami duchovnou zkaženost a porušenost lidu židovského, zamřelost jeho mravnou, jeho ke všem zbrodněm a nepravostem schýlenost, jeho všech lidských a božských práv nedbání, a jeho ke všemu zlu zoufalost, takže ovšem mnohem více zasloužili slouti obydlím satanovým, než se to dalo za dnů Páně Math. 12, 44. Jiní s větší podobností rozumějí o Gothech, Vandalech, Alánech a jiných barbarských národech, kteří se na říši římskou uvrhli, až ji konečně spustošili a holou zkázu na ni uvedli. Jiní opět slyší kobyilkami bludaře; z

propasti vyšli, an všechno zlo a veškeri nerádové od satana na svět uvedení bývají. Slunko se jimi zatemnuje t. j. naukou jejich hyne pravda a Kristus se zahaluje, aby dokonale poznán nebyl. Nesou oni povahu koylek i v tom, že nemohou do pravé nebeské výše, kdež pravda trůnuje, se zdvihat, nébrž že s místa na místo skákají a žeň, církev kazí, mají zženštilé mravy a jsou nejedněm pochodem podmanění, což prý ženskými vlasy se vytýká, jsou vezdy hotovi k boji, k různicem a nevolám a nestoudně na pravdu Boží dotírají, pyšně sobě vedou, jakoby jim koruna zlatá svědčila, věci své chytře vedou, k lidem se vlídně a lahodně mají, ač pod pokličkou tou všechno zlo kuří a vlčí vzteklost pod rouchem ovčím kryjí a srdce i mysl svou krunýřem, pancířem a brněním proti pravdě zatvrzují. To a jiné věci o bludařech vystavující část tuto buď o bludech jistého druhu, buď určitého času slyší a nejvíce kupříkladu páté, jenž prý za našeho věku trvá, táhnou. Leč jakkoli věci ty slibny jsou, jednak my k nim přistoupiti nemůžeme, ješto, jak jsme pravili, není řeč o pokutách a pokušeních na církev posílaných, nébrž o trestech a svízelech na bezbožné nepřátele její připravovaných.

V tom jedna bēda, o níž výše praveno, se vyskytla a měla nastati druhá, jenž se líčí při šesté troubě. Tudy končí sv. Jan částku tuto slovy: *Bēda jedna odešla a aj, přicházejí ještě dvě bēdy nápotom.*

O druhé bēdě dí:

13. A šestý anjel zatroubil; i uslyšel jsem hlas jeden ze čtyř rohů oltáře zlatého, jenž jest před očima Božíma, 14. an dí šestému anjelu, jenž měl troubu: Rozvaž čtyry anjely, jenž svázáni jsou na řece veliké Eufrátu. 15. I rozvázáni byli ti čtyři anjelé, jenž připraveni byli na hodinu a den a měsíc a rok, aby zabili třetinu lidí. 16. A počet jízdného vojska byl dvacetkrát tisíckrát deset tisíců. A slyšel jsem počet jejich. 17. A takto viděl jsem koně u vidění: A kdož seděli na nich, měli pancíře ohnivé a hyacintové a sirné a hlavy koňů byly jako hlavy lví a z úst jejich vychází oheň a dým a síra. 18. A od těchto tří ran zabita byla třetina lidí od ohně a od dýmu a od síry, jenž vycházely z úst jejich; 19. nebo moc koňů

v ústech jejich jest a v ocasech jejich; nebo ocasové jejich podobni jsou hadům majíce hlavy a těmi škodí. 20. A ostatní lidé, jenž nebyli zabiti těmi ranami, nepokáli se ze skutků rukou svých, aby se neklaněli zloduchům a modlám zlatým a stříbrným a měděným a kameným a dřevěným, jenž ani viděti nemohou ani slyšeti ani choditi. 21. A nepokáli se z vražd svojich ani z čarů svojich ani ze smilství svého ani z krádeží svojich.

Vidíme při šestém zatroubení, že čtyři anjelé celou zemi vojskem jízdným naplnují a třetina lidí hyne; ale přece ostatní lidé se nekají. Podrobněji dí o tom: *A šestý anjel zatroubil a uslyšel jsem hlas jeden ze čtyř rohů oltáře zlatého před Bohem, an dí šestému anjelu, jenž měl troubu: Rozvaž čtyry anjely svázané na řece veliké Eufrátu.* Zlatý oltář byl oltář kadidlný, o němž výšeji 8, 3. řeč byla; praví, že byl před Bohem, ješto jak jsme tam pravili, kouř kadidla na něm páleného vcházal do svatosvatyně, kdež Bůh nad cheruby a nad archou úmluvy způsobem ozvláštním přítomen byl. Z oltáře toho a sice ze čtyř jeho rohů vyšel hlas. Rohové oltáře jsou hlava a takměř úhrnek a obtížek jeho; jako v rohu zvířete vrchuje síla jeho, tak v rohu vrchuje povaha oltáře; tudy Ex. 27, 2. 38, 2. museli rohové s oltářem z jednoho býti na znamení, že spolu jednotu nerozdílnou činí. Hlas ten vychází zde ze čtyř rohů oltáře a tedy vychází ze samého oltáře. Výšeji 6, 9. jsme slyšeli, že pod oltářem žertevným duše mučeniků volaly, tuto volá sám oltář zlatý, na němž dle 8, 3. modlitby svatých se obětovaly Bohu. Volá oltář o pomstu na vrahy církve a vyznavačů Kristových. Výšeji 8, 6. na zápaly kadidla počali anjelé troubiti, tuto na *hlas čtyř rohů* t. j. na prosby z oltáře kadidlného k Bohu vstupující. Čtyrem anjelům odpovídají čtyři rohové, ač ovšem čtvero rohů teprv hlavu oltáře činilo; a tudy jde hlas ze všech čtyř těch rohů; Čtverka co oznamuje celost, ale jsouc třetí díl dvanáctého čísla, nese povahu částečného a tudy vidíme v. 18., že třetina lidí zahynula. Čtyři anjelé ti jsou anjelé dobří; zlí anjelé pokoušejí lidi, ale ku potrestání zloduchů posílá Bůh anjely dobré; tak jsme i 7, 1. ve čtyřech anjelech anjely dobré spatřili.

Anjelé ti jsou svázáni na řece Eufrátě,

I nastává otázka, co vazba ta znamená a zdali se Eufrátem skutečně rozumí ta veliká řeka, jenž s hor armenských pocházejíc k jihu plyne a velikou část Babylonie zúrodňuje, odkud i jméno své má, a co hranice a meze zámluv Abrahamovi činěných Ex. 15, 18. se vystavuje? Anjelé ti čtyři svázání jsou, aby shovělo se lidu a pokuty Boží od nich strojené aby na čas pozdější odloženy byly; jest to obraz shovívání a dlouhočekání Božího, podle něhož odtahuje a odkládá tresty, aby lidé se káti mohli. Eufrát se klade co meze, z jejíž podkrají po všechny věky Starého Zákona střely hněvu Božího na lid vyvolený vylítaly; od doby Abrahama až po Peršany od té strany nepřátelé se na Palestýnu vychrlovali a ji nejedenkrát spustošili. Za Abrahama Gen. 14, 1. to učinili Amrafel král sennarský a Arioch král ellasarský, Chodorlahomer král elamitský, v časech pozdějších Chaldeové, Babyloňané, Assurové a Peršané. Isajáš prorok 7, 20. zove krále asyrského břitvou od Hospodina najatou v krajinách zaeufratských. Proto se tu Eufrát klade a rozumí se ideální Eufrát, ješto se ve vidění prorockém vyskytá a užívá ho prorok co podkladku pro vyličení názorů sobě ukázaných. Nejedni sice rozumějí Eufrát co pomezny proud říše římské proti Partům a vyhledávají v historii dobu, kdež by to, co zde Janovi apoštolu ukázáno bylo, se nejpríhodněji vrátilo. Také v dalejším popisu koní a jezdců docela vidí jezdecko partské vyličení, jehož záhubná divokost proslula; bylo ono obrněno krunýři ocelovými, jenžto se lihotali měňavými barvami z červena do modra. Leč tomu odpírají mystická čísla, jenž se kladou a celý ráz vidu. Čtyři anjelé jsou, aby všeobecnost Božího soudu se vytknula, ješto jsou čtyři úhlové země; artikl před slovem anjelé τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους určuje anjely, že se totiž právě rozumějí anjelé, kteří svázání byli u Eufrátu. Nad to náramný počet, v němž se tu nepřátelé vyskytají, dvě stě millionů čině nasvědčuje, že zde ta slova nesmějí se hmotně a hamatně, nébrž jenom ideálně bráti se musejí. Mnohem nešťastněji si tu počínají ti, kdož první hlavní část od páté do dvanácté kapitoly o pádu Židovstva vykládají; těm vojskem jest vítr sámum jedový, zhoubný a smrtivý, jenž ale přece jenom vojsko římské za Tita na Židy přišlé značí. Libovolnost takového výkladu na oce jest, aniž potřebí ji dále vyvracovati.

Velí rozvázati čtyry ty anjely. *I rozvázání byli ti čtyři anjelé, jenž připraveni byli na hodinu a den a měsíc a rok, aby usmrtili*

třetinu lidí. A počet jízdného vojska byl dvacetkrát tisíckrát deset tisíců. A slyšel jsem počet jejich. Anjelé ti se představují co vůdcové jezdeckta a Zaeufrátí jest strojiště pro vojska Hospodinova, jimiž v den pomsty, jak dí Jer. 46, 10. se mstí nad nepřátely, když meč jeho je požírá, až krví jejich se opíje. Nejsou to proto anjelé zlí, nébrž jsou anjelé, jenž vůli Boží a záměry jeho vykonávají; nejednou Hospodin sám táhne v čele vojska Jes. 13, 5. Anjelé nekonají, leč co Hospodin káže a jsou nástrojové moci jeho; připravení jejich šlo od Boha a rozvázání či rozřecha také se děje v čas určitý, jenž sličně postupem od menšku k většku se líčí, ana hodina, den, potom měsíc, posléze rok klade se. Tím se učí, že Bůh dokonale a zevrubně dobu ku pomstě určuje a doba ta jest, když naplní se míra zločinů, jak Gen. 15, 16, se o Aranánitech praví, že Bůh odkládal spokutami nad nimi, ješto míra nepravostí jejich ještě dovršena nebyla. Počet jezdeckta na nepřátely strojeného nesmírný jest, na dvě stě millionů; naráží se při tom na Žalm 67, 18. kdež vůz deset tisíců násobených t. j. desettisíckrát vzatých t. j. tisícové tisíců obdávají. Na našem místě místo slova διςμυριάδες kladou někteří rukpp. pouze μυριάδες; leč jiní rkpp. mají buď δις, buď dokonce čtou dvo, jak sinajský; ač očitě vidně nezáleží na čtení tom, ješto se vůbec veliké číslo jenom vytýkati má, jisto jednak, že čtení vulgáty dobře osvědčeno jest. Třetinou, kterou usmrtili měli, slyší se veliký počet; leč přece viděti, že pomsta ta nebylo konečné vyvrácení a zničení, nébrž že byla kára daná pro kázeň, aby lidé sobě usmyslili a na pokání se dali. Přidává Jan: *A slyšel jsem číslo jejich*, aby náramnost a nescíslnost jejich vyličil a spolu odvrátil od výkladů těch, kteří by věci ty menším měřítkem měřili a tudy se na bludech ocitali.

Vyličuje tvárnost jezdeckta toho; o jezdecktu mluví, že jezdeckto více do očí bije, ač ovšem i pěsectvo se rozumí. *A takto viděl jsem koně u vidění; A kdož seděli na nich, měli pancíře ohnivé a hyacintové a sírkové a hlavy koní jako hlavy lví a z úst jejich vychází oheň a dým a síra.* Místo: *A kdož seděli* můžeme přeložiti: *Totíž kdož seděli*, částice *a* se tu klade místo vykladací spojky. *Koně*, s nimiž jezdce líčiti počíná, spolu s jezdci sobě představuje. Dokládá, že viděl u vidění, abychom netkvěli na pouhých slovech, nébrž postoupili ode vněšných věcí ke vniternému významu jejich. Jezdci měli pancíře ohnivé, hyacintové a sírkové; trojí ta barva se obráží v tom, co z úst koní vychází, v

ohni, dýmu a sírková hledí k síře, hyacintová k dýmu, ohnivá k ohni. Hyacintová či blankytová či višňová barva a barva ohnivá mohou značiti předměty dobrého druhu a vyobrazovati hněv ušlechtilý; přídruzek barvy sírkové namítá, že zloba a hněv zla se líčí, ana propast pekelná ohněm sírným hoří. 19, 20. 21, 8. Barvou ohnivou či rudou se jejich vražednost, barvou dýmovou či hyacintovou a sírkovou se zlobná a zlostná povaha jezdeckta zvyšuje a jmenovitě se líčí jejich zášť, vztek a ničivost a hubivost jejich; někteří ohněm meč, dýmem hlad, sírou mor slyší.

Vůbec se záhubnost a zkazivost vyobrazuje, jakož se ihned klade: *od těchto tří ran zabita byla třetina lidí, od ohně a od dýmu a od síry, jež vycházejí z úst jejich*; hlavy lví, jež jim připisuje, líčí krutost, divokost a hroznost jejich. Třetina pojde a zničena bude t. j. veliké množství, ač dvě třetiny zachovány budou. Nejedni to k jistým dobám táhnou, k časům Chosroa krále a k jiným časům a chvílem rozdivně sobě počínajíce. Jiní k dobám před konečným výskytém se antikrista a slyší o bludařech, jež hejnem se vychrlí na církve a k službám svých zbrodění potáhnou i moc mečů a úkladů a lesti všeliké, všemožně k odpadnutí od křesťanství nutíce. Leč ti a takoví výkladové jsou odporní a příční souvislosti a nejednou jsme pravili, že řeč o pokutách na nepřátely církve posílaných zvrhují neprávě na svízely církvi od vrahů strojené, v tom sobě docela libovolně počínajíce. Zostřuje se záhubnost ještě tím, co přičinuje o ocasech koňů: *ocasové jejich podobní jsou hadům majíce hlavy a těma škodí*. Pro snadnější přechod k těm ocasům předesílá slova: *Nebo moc koňů v ústech jejich jest*, jimiž opakuje, co byl o ohni a síře a dýmu jim z úst vycházejících pravil. Had stojí oproti lvu; lvem síla a dravost, hadem se lest a úskočnost jejich líčí. K ocasům co nějaký chvozd koňové ti mají hady či zmije přírůstlé, a hlavy hadů těch svobodně se hýbati a uštikati a škoditi mohou. Chce říci, že nejenom s předu, nébrž i ze zadu zhoubu činí, netoliko při svém útoku, leč i při útěku a úprchu svém zhoubu všady rozsívají. Spatřují tu obraz vzatý od jezdců partských, jež i utíkajíce smrt a zhoubu provádí, ještě zpátečně sedíce střely svoje loučejí.

To všecko nejenom spatřovati, než i cítiti budou lidé. A jaký toho bude výsledek? Mluví o něm dále: *Ostatní lidé, jež nebyli zabiti těmi ranami, nekáli se ze skutků rukou svých, aby se neklaněli zloduchům a modlám*

zlatým a stříbrným a měděným a kameným a dřevěným, jež ani viděti nemohou ani slyšeti ani choditi. A nekáli se z vražd svých, ani z čarů svých, ani ze smilstva svého, ani z krádeží svých. Místo nekáli se vlastněji má vulgáta *Ani se nekáli* jakoby řekl: ani tenkrát, když toliko záhubu a porážku uviděli, neusmysleli sobě, aniž do sebe šli jakou měrou. Podivná to tvrdost! Podobá se zatvrdlosti Faraóna v písmě starém, jež ke všem pokutám Páně jenom ještě více se zárýval. Očividně o nevěrcích jest řeč; nebo o těch, jež v církvi se nalezájí, se nemluví tuto, jak již povědino, jelikož tito dle výroku nížeji 11, 13. položeného *do sebe jdou a Bohu čest dávají* t. j. se kají, když věci tak děsné na svět druhdy připadati spatřují. Místo *skutků* lépe by bylo položiti z děl rukou svých; z toho, co ruky jejich učinily, t. j. z model; modly nejednou dílem či prací rukou lidských se nazývají Žalm 113, 12.

Zloduchy rozumí jakož vezdy tak i zde ďábly. Nejednou jsme povídali, že při modloslužbě dvojí stránka se jeví, jedna, podle níž modly nic nejsou 1 Cor. 8, 4. leč holí výmyslové a nálezkové lidští a druhá, podle níž těm nicotám, holotám a stínům model zloduchové se pokládají 1 Cor. 10, 20., kteříž ubohé lidstvo všelijak k službě model svádí a je k tomu pudí, aby ve stínech a nicotách a přeludech oněch ďáblům se klaněli. Odtad se jenom dá vysvětliti ta moc, kterou měla modloslužba na lidskou mysl. Leč poněvadž lidé tu službu zloduchům nevědomě t. j. s dobrým úmyslem pravým bohům sloužiti se domnějíce činili, tudy se napřed kladou *díla rukou lidských*, potom jako mimochodem se pozadek modloslužby — služba démonům vykonávaná — připomíná; nápotom rozliční druhové modloslužby se vystihují paterým číslem model *zlatých, stříbrných, měděných, kamenných, dřevěných* postupem od lepších látek ke špatnějším, jak se vůbec mravná povaha člověčenstva modloslužbou více a více kazila. Co dále o modlách, o neslyšení, nevidění a nechodění jich praví, vzato ze Žalmu 113, 13. *ústa mají a nemohou mluvíti, oči mají a nemohou viděti, nohy mají a nemohou choditi*, což ostatně písmo Starého Zákona nejednou o modlách opětuje, nejvíce v knize Moudrosti 15, 4. a jinde a v Bar. 6, 7. a j. Podrobněji pak klade o nepokání, že se nekáli z vražd, kouzel či otravin, ze smilství a z krádeží. Modloslužba se všemi hříchy a nepravostmi byla spojena, a nepravosti a zlořádosti tam vlastní bohy a bohyně měly. Tím více v obyčejném životě prostopášnost

zavlásti musela. Zločiny tři běře v plurále; *smilství* běře v singuláru, ač 1. Cor. 7, 2. také v plurále *smilstva* přicházejí; plurálem jednotliví zločinové, singulárem povaha myslí a srdcí se vytýká, an ten, jemuz se čistoty srdce nedostává, takměř neustále v zločinech těch se brodí. Kouzly se rozumějí čary takové, jichž lidé všelijak ku podvrácení zdraví a života bližního svého užívali.

Tudy jiní překládají *otravy* a tudy mluví Jes. 47, 9., že se oboří na Israela všeliká bída pro množství *kouzlů* a pro *náramnou zatvrzelost zaklínačů*.

S tím zdála by se končiti šestá trouba a očekávali bychom zatroubení sedmého anjela. Leč vkládá se mezimné vidmo tuto dřívěji, než se k sedmé troubě přistupuje.

Hlava X.

Anděl oblakem přioděný drží otevřenou knihu a při rozlíhání se sedmera hromů konečný osud opovídá 1—7. Načež Jan přijav knihu a ji pozřev znova ku prorokování ustrojen byl 8—11.

1. A viděl jsem jiného anděla silného sestoupati s nebe oděného oblakem a duha na hlavě jeho a tvář jeho jako slunko a nohy jeho jako sloupové ohnivé. 2. A měl v ruce své knížku otevřenou a postavil nohu svou pravou na moře, levou pak na zemi, 3. a volal hlasem velikým, jako když lev řeve. A když zvolal, mluvilo sedmero hromů hlasy své. 4. A když odmluvilo sedm hromů hlasy své, já psáti jsem hodlal: i uslyšel jsem hlas s nebe praviti mně: Zapečeť, co mluvilo sedmero hromů a nenapiš toho. 5. A anjel, kterého jsem viděl státi na moři a na zemi, pozdvihl ruky své k nebi, 6. a přísahal Živoucím na věky věků, jenžto stvořil nebe a co v něm jest i zemi a co na ní jest a moře a co v něm jest, že času již nebude více, 7. nébrž za dnů hlasu sedmého anjela, když počne troubiti, dokonáno bude tajemství Boží, jakož blahověstil skrze sluhy své proroky. 8. A uslyšel jsem hlas s nebe opět mluviti ke mně a praviti: Jdi a vezmi knihu otevřenou z ruky anjela stojícího na moři a na zemi. 9. I šel jsem k anjelu řka jemu, aby dal mi knihu tu. A řekl mi: Vezmi knihu a polkni ji. A ohoří břicho tvoje, ale v ústech tvých bude sladko jako med. 10. I vzal jsem knihu z ruky anjela a polyknul jsem ji a bylo v ústech

mojich jako med sladko a když jsem polyknul ji, zahoreklo břicho moje. 11. A řekl mně: Musíš opět prorokovati národům a lidem a jazykům a králům mnohým.

Částka tato se vším tím, co ještě v kapitole následující až do trouby sedmého anjela se vyskytá, jest vlozek nějaký či příložek, který nějakou měrou přípravu činí k zatroubení a ohlašování sedmého anjela tím způsobem, jak jsme výšeji v k. 7, 1—17. viděli k šesté pečeti vstavek přisunutý o osudu služebníků Božích při pokutách na zloděi posílaných. Ješto ale výklad onoho předešlého vsuvku vůbec u všech vykladačů na shodě a schodě se nalezá, jest vykládání vložku tohoto druhého na sporu. Některým se vidí, že mezimný výjev tentohle se úzce pojí ku posledním větám předešlým, kdež po vylíčení náramných ran na nepřátele církve připadlých se praví, že přes veškerý tresty oni se na pokání nedali. Tu prý o vnitřním osudu a vnitřní povaze samé církve se řeč vede a odpověď na otázku dává, kterak se za těch svízelných církev povahovati bude. Jiní poněkud jinak při výkladě té části si vedou a ač s předešlými se v tom shodujíce, že vložená mezivěst k církvi hledí, jednak věci tu položené o vněšných osudech církve berou, pravíce, že očista církve ohněm pronásledování pohanského znova jiným obrazem opět se vystavuje, ješto to k okřevení, ku posílení a potěšení křesťanů tak náramně ze vší strany sklícených potřebno bylo. V postupu výkladu našeho pravý náhled na jevo vystoupí. A nyní k vysvětlení podrobných vět a částí přikročíti náleží, abychom se s pravým smyslem potkatí mohli.

A viděl jsem jiného anděla silného sestoupati s nebe oděného oblakem a duha na hlavě jeho a tvář jeho jako slunko a nohy

jeho jako sloupové ohnivé. Tak počíná Jan mezivěst svoji. I kdož jest anjel ten silný tak majestátně oděný? Rozcházejí se tu vykladatelé, an jedni jej Kristem býti kladou, jiní ale za to mají, že to jest výtečný anjel nějaký z vyšších stupňů hierarchie nebeské. Není snaden úsudek při sporu tomto. Jednak rozhodeno jest výrok nížeji položený, že anjel v. 6. přísahá *Živoucím na věky*; Kristus by přísahal samým sebou jsa živoucím na věky u sebe sám. Tak nalezáme Gen. 22, 15. 16. *Povolal anjel Hospodinův Abrahama po druhé s nebe řka: Sebou samým přísáhl jsem, požehnám tobě a rozmnožím tebe.* Zdá se tedy, že to jest anjel z vyššího kruhu, jeden z nejvyšších anjelů, na něhož Bůh částku veleby své složil. Také na tom místě, k němuž vidění prozírá Dan. 12, 1. nn. jest řeč o Michaelovi knížeti velikém, *kteříž stojí za syny lidu izraelského* t. j. ochránce a strážce jeho jest; ten postnul nad řekou Tigridou a pozdvih pravici i levici k nebi přísáhl *Živoucím na věky*, že do času svého splní se veškerý věci. Silným anjelem sluje, že na něho veliká moc Boží položena a že jeden z náčelníků nebeské hierarchie jest. *Sestoupati s nebe* jej vidí Jan; ve vidění byl Jan duchem sám v nebi, leč v nebi tak byl, že se mu věci k vidění a symbolům vidů potřebné jasně vyskytaly a že tedy duchem již na zemi, jak jej tu spatřujeme, již na písku moře, jak 12, 18. níže jej vidíme, již na poušti se nalezá, jak 17, 3. Preměstování ve viděních jiného jest rodu, než při obyčejném způsobu života. Oděn jest oblakem co symbolem velebnosti 1, 7., bez kusa důvodu někteří v oblaku znak zahalení jasnoty aneb zkormoucení a zasmušení spatřují. V oblaku se značí v písmě veleba a ozvláště veleba ta, která soudem se projevuje; zde 2—7. soud se opovídá, ješto vláda církve jediné po zničení ducha světa zaveští se mohla.

Duha jest na hlavě anjela; jest to symbol milosti Boží, která se propůjčuje těm, kdož nějak si usmyslí a kterou nyní, když křesťanství vládu povede po světě, veškeré lidstvo bude oplývati. Jak nad rodinou Noahovou a skrze ni nad lidstvem Gen, 9, 13. Bůh smiloval se to smilování svoje duhou opovéděv, tak opovídá duha tuto, že Bůh lidstva při všech zbrodních neopustí a zločinstva potrestav je k spáse v Kristu přivede.

Ještě praví o něm, že byla *tvář jeho jako slunko a nohy jeho jako sloupové ohnivé*. Význam těch symbolů každému jasen jest; slunko znamená, že veškerá veleba, již

tvor ve jménu Božím vystupující schopen jest, v anjelu spojena byla. Světlo jest oznakem svatosti a při soudu nestrannosti spolu s majestou spojené; ale i dobrota se slunkem zvěstuje, ana záře světla symbolem jest blahosklonnosti a blahovůle. Tím vším blahá stránka soudu Božího, jež anjel ohlašovati hodlá, se představuje. Jiná soudu toho stránka vystihuje se *ohnivými sloupy*, k nimž se nohy jeho přirovnávají; tím symbolem se dvojí věc vytýká, jedna v ohni, druhá v sloupě, v ohni přísnost soudu, v sloupu stálost, pevnost a nepodvratnost soudu toho.

Ale i dalejší opis anjela k tomu jde, aby nám význam jeho cele a dokonale ozračel. *A měl v ruce své knížku otevřenou* a postavil nohu svou pravou na moře, *levou pak na zemi a volal hlasem velikým, jako když lev řeve. A když povolal, mluvilo sedmero hromů hlasy svoje.* Otevřená kniha značí, že osudové, jež anjel opovídati hodlá, v krátké době se vyplní; kdyby zajisté vyplnění to prodlením časů teprv se mělo díti, byla by kniha zavřena a zapečetěna. *Knížkou* se zove a ne knihou, ješto v ní jenom část osudu se zapsána chová; rozdíl od knihy, již přejal otevřítí Beránek, také v tom se spatřuje, že tam ona kniha více ku pokutám nepřátel církve, tathle knížka ale více k osudům samé církve hledí.

Knihy ona byla *vně i vnitř* popsána pro vytčení obšírného obsahu svého; toho zde není, ješto jenom část osudu církve se líčí.

Co dále čteme, že *postavil nohu pravou na moře a levou na zemi*, znamená svrchovanou vládu a neobmezenou moc, kteréž se všechno podrobiti povinno. U Dan. 12, 6. Michael na vodách Tigra řeky stojí na znamení, že království pohanská jemu, ochránci a strážcovi církve se podmaniti musejí. V Žalmu 8, 7. fráza pod nohy položití značí dokonalé opanování. Pravou nohu co úhlednější a silnější klade na moře; mořem se rozumějí národové či moře lidstva, jež anjel skrocuje a jichž nekolnost pokoruje. Mocnost ta již v nohách ohnivých vytčena jest; kam noha silného anjela tak ohnivé stoupí, tam odpor veškeren mizí. Sstoupil na moře a zemi co obstih oboru, kde člověčenstvo bydlí, aby vytknul, že slova jeho, jež ohlašovati hodlá, ke všechněm zří člověkům.

Proto hlasitě *volal*, či jak vlastně se praví křičel *jako když lev řeve* či mučí neb bučí, a když *povolal, mluvilo sedmero hromů hlasy svoje*. Hlas lva jest velmi strašným a hrozným a bojí se ho zvířectvo veškeré; tak strach má padati na protivníky církve, aby v pronásledováních svých jistě mřý ostří-

hali, aniž jí překročiti se opovážili. Nížeji v 13. k. vystoupají dvě bestyje, jedna z moře, jedna ze země, v obou se vrahové církve Boží býti osvědčují; stavení nohou ohnivých anjela na moři a zemi již napřed vítězství církve Boží nad vrahy těmi prorokuje a hlas lví tomu důraz dodává.

Když pak zavzněl hlas ten silný silného anjela, *mluvilo sedmero hromů hlasy své* t. j. ozvalo se k hlasu anjela slova jeho potvrzujíc. Hlas anjela byl strašen a opovídal hrůzu a soud; nejinou povahu obnáší ozev hromů, jak již sám hrom v písmě sv. a jmenovitě v naší knize ráz strachu, bázně a odsudku chová. Sedmerý hrom se klade pro posvátnost čísla sedmice, jak již výšeji 8, 2. sedm anjelů vystoupilo, s nimiž nejedni ač bezdůvodně je stožnují. Naráží na Ž. 28, 1. nn., kdež hrom co hlas Boží sedmkrát se opakuje. Co hromové ti mluvili, nepraví Jan, an toho nesměl ani zapisovati, jednak dá se mysliti, že hlas jejich ohlašoval místnější zprávy o pokutách vrahů církve a o ochranách služebníků Božích. Ostatně o hromu se jenom od Jana a o Janu v Novém Zákoně píše; on sluje synem hromu Mr. 3, 17. pro přírodilou důraznost a náhlou svou, kterou ale ve škole Páně dokona uladil a ulahodil. Jednak mu ostala vnímavost pro bromy soudu Božího t. j. pro poznání trestáulivé spravedlnosti Boží. I zde slyšel mluvení *sedmera hromův* a rozuměl řeči jejich, v níž soud Boží anjelem vyneseny podrobněji potakovali.

A když odmluvilo sedm hromů hlasy své, já psáti jsem hodlal. I uslyšel jsem hlas s nebe praviti mně: Zapečet, co mluvilo sedmero hromů a nenapiš toho. Chtěl Jan ihned psáti co mluvilo sedmero hromů, z čehož odvětuji, že apokalypsa ihned po zjevení a uvidění věcí těch sepsána byla, aniž pak dlouho se sepsáním věcí viděných otalováno bylo. Jak Joh. 12, 28. čteme, stal se hlas s nebe nad Kristem a mnozí pravili, že hrom to jest, an jiní za hlas anjela to drželi. Měl hlas onen obsah svůj a i těch sedmero hromů zde mělo každý zvláštní svůj hlas, řeč svou a význam svůj, an je Jan zapisovati umínil; leč neměl a nesměl znamenati obsahu hromů těchto, ana věc měla ještě tajna ostati. Leč jakož kniha 5, 1. zapečetěna byvši napotom odpečetěna byla, tak mělo zapečetění zde velené jenom na čas trvati a časem svým obsah hlasu těch hromů rovně měl vyjeven býti. Tudy slova *nenapiš* jsou stejného smyslu jako odlož doleji, ne hned nyní a na tomto místě o tom podrobněji piš, na svém místě níže lépe a snáze věci ty se vyjevovati bu-

dou, an tuto prozatím na vědomosti povšechného obsahu přestávati můžeš. Nebo ještě anjel ihned nížeji věci opovídá, ovšem také tím vesměs a oborem i obsah mluvy a řeči hromův oněch pronáší. Co později se o pohromách vrahů církve a o pokutách na ně seslaných praví, to za vývojek a rozvítek hlasu hromů tuto prozatím zatajeného se považovati musí. Hlas, aby nepsal, přišel s nebe; Kristus byl to, jenž velel takto Janovi a jenž anjelem 1, 1. jemu veškerá vidění zvěstovati dal, tuto ale sám nad to mluví a sám do řízení církve takoruka osobně zasahuje. Ostatně o pečetění věcí a zahalení jím obsahu nejednou čteme u Dan. 8, 26. *Zapečet vidění, nebo po dnech mnohých bude*; tak u téhož Dan. 12, 4. *Zapečet knihu až do času.*

Ještě přidati musíme, že ti, jenž anjelem Krista rozumějí, nohu jeho pravou o spravedlnosti, levou o milosrdenství berou, *ješto veškerý cesty Páně jsou milosrdenství a pravda.* Otevřenou knihu má, že tajemství milosti vyjevil. Silný hlas jako lev ohlašoval nesklonnost a neoblomnost soudu; sedmerem hromů apoštoly rozumějí.

Již pak anjel ten, dí dále Jan, *kterého jsem viděl státi na moři a na zemi, zdvihl ruku svou k nebi a přísahal Živoucím na věky věků, jenžto stvořil nebe a co na něm jest a zemi a co na ní jest a moře a co v něm jest, že času již nebude více, nébrž za dnů hlasu sedmého anjela, když počne troubiti, dokonáno bude tajemství Boží, jak zvěstoval skrze sluhy své proroky.* Zdvíhá ruku, jak obličej lidský sebou nese, že kdo přísahá, ruku nebo dva prsty aspoň k nebi pozdvihuje Boha za svědka pravdivosti svého výroku bera. U Dan. 12, 7., ku kterémuž místu se tu hledí, čte se: *Slyšel jsem muže oblečeného v roucho leněné, jenž stál nad vodou řeky i zdvihl pravici i levici svou k nebi a přísahl Živoucím na věky, že do časů a do dvou časů a do polý času naplní se všecko to.* U Daniela tedy obě ruce zdvihá, zde v apokalypse jenom jednu ruku, poněvadž v levici drží knihu. Vytýká o Bohu takové vlastnosti, z nichžto vyniká, že nepřátelům zkáza, sluhům Božím vysvobození nastane. Věčně živý bude věčně panovati a věčně bude přičítati a ničiti, co jemu odporuje, a věčně ochraňovati ty, kteří jemu z té duše oddáni jsou. Tak Deut. 32, 40. zakládá Hospodin věčnost svou, že skutečně pomstu provede nad nepřátely svými. *Pozdvihnu k nebi ruku svou a řeknu Žij na věky — učiním pomstu nad nepřátely svými, a těm, jenž nenávidí mne, odplatím.* K označení nevýmínečného panství Božího klade o tom, že *stvořil nebe a co v něm, zemi a co na ní a moře a co v něm*

trojkou tou veškerenstvo obstihuje. Již pak kdo může proti vládě a moci Boží obdržeti a kdo síle ramene jeho odolati? Všecko se před ním skláněti musí a všecko, což se protiví jemu, za své vzíti musí.

Prísahá pak anjel, *Že již nebude času* t. j. nebude se otálet s tím, co hned se státi má, jak to v dalejších slovech vypisuje: *za dnů hlasu sedmého anjela, když počne troubiti, dokonáno bude tajemství Boží, jak blahověstil sluhami svými proroky.* Beze všeho prodlení dokoná se tajemství Boží, jakmile anjel sedmý zatroubí. Nepraví, jaké to tajemství jest, ale slovo *blahověstil* naznačuje, že tajemství to blaženost nějakou sebou obnáší; a nemůže býti leč vláda Kristova a církve jeho po veškerém světě, na moři i na kopnu, na vodě i na suchu t. j. na celém oboru světa. Potvrzují toho slova níže 11, 15. při troubení sedmého anjela položená, ana tam říše Kristova se světem vládnouti podjímá. K bezvýminečné vládě krále messiáše či Krista veškeri prorokové s nevystihlou tužbou a radostí prohlédali a v těch blahých dobách s prorockou nadšeností svou se potápěli a opovídaním dob těch za zlých a nebezpečných časů srdce a mysl služebníků Božích ukřepovali a povyšovali. Vláda Krisova *tajemstvím* sluje; tajna a skryta byla za těch pronásledování a zdálo se jim druhdy nemožno, že by církev kdy měla obdržeti a vládu světem ujmouti. Místo *dokonáno bude* čte text řecký v aoristu *dokonáno jest*; víme pak, že v prorocké mluvě se čas minulý klade místo budoucího pro vytknutí jisté a nepodvrtné skutečnosti a pravdy.

Dostavkem připomínáme, že někteří novotní vykladaelé slova *Nebude času* vykládali o vládě bezčasnosti. Jiní vykladači jednají při slově tom o vzácnosti a hodnotě času a uvodí, co sv. Jeronym o sv. Marcelle píše: Nejinak život vedla, než jakoby neustále umírala; tak se odívala, že vezdy na hrob pamatovala a chválila výrok Platónův, že filosofie jest rozjímání o smrti. Vykupujte čas, nebo dnové zlí jsou, dí sv. Pavel Ef. 5, 16. Gal. 6, 9. 1. Cor. 7, 29.; život zajisté, jak dí Řeh. Naz., trhu podoben jest, kdež člověk věcmi k blaženosti věčné vedoucími opatřiti se povinen. Ano i ze Seneky některou výpověď o času přitácejí. Příroda nám nepropůjčila tou měrou času, abychom z něho něco mohli daremně ztráceti. Jak mnoho i nejpilnějšímu z něho zahýná! Část z něho ujmají vlastní a svcjetí neduhové, část potřebná zaměstnání; i spánek s námi o čas se dělí. Proč tedy z toho tak úzce odměřeného, tak kvapně

uprchavého a nás s sebou uvlékajícího času ještě nějakou částku darmo mařiti sobě libujeme? A na jiném místě týž mudřec pohan: Proč žijete, jako byste věčně žíti měli? Věho se bojíte co umříti majíce a všecko co nesmrtedlníci žádáte. Slyšeti mnohé praviti: Léta padesátého se na pokoj dám. Takli jenom zbytky a drobky života sobě zanechatí hodláš? Jak těžko žíti, když máš odežiti; žíti po celý život učiti se potřebí jest a proti rychlosti času rychlým jeho užíváním bojovati. Leč o tom jak jsme viděli se zde nemluví, an jiný jest smysl slov těch. I sluší vrátiti se k věcem, o nichžto se tuto jedná.

Hlas, který jsem slyšel s nebe, dí Jan, mluvil opět ke mně řka: Jdi a vezmi knihu z ruky anjela stojícího na moři a na zemi. I šel jsem k anjelu řka jemu, aby dal mi knihu. A řekl mi: Vezmi knihu a polkni ji. A ohořčí břicho tvé, ale v ústech tvých bude sladko jako med. Ze slov těchto viděti, jakého obsahu kniha ta byla; jednak majíc v sobě hořkost na počátku, která ale posléze se na sladkost má změnit. Podobně čteme Ezech. 3, 3., že se prorokovi velí: *Synu člověčí, sněz knihu tuto. I snědl jsem ji a zasládlá v ústech mých jako med.* Jedním a polykáním knihy rozumí se dokonalé osvojení obsahu jejího, svrchované vníkáni do smyslu, neustálé rozjímání, jak u Ez. 3, 10. se vykládá: *Veškerá slova má, jež k tobě mluvím, do srdce připust sobě, či do útroby, do vnitřku své duše přijmi.* Jenom ten, kdo v tůk a krev ducha svého obrátil pravdu Boží sobě zjevenou, schopen jest důstojně ji lidu ohlašovati. Tuto Ez. 3, 1. se vystavuje prorokování a mluvení k lidu co výsledek z jedění toho vyniklý. *Jez zázvitek ten a mluv k domu israelskému.* Dokonalý rozjem osudu církve musel z jedné strany bolest v Janu vzbuditi, ješto svízelným bezpřemným měla vystavena býti; ale povážení, že všecko to k spáse člověčenstva splyne a že z útrap těch vyřinou proudové věčné bláhy, to mysl prorokovu slasti naplňuje. A tudy v ústech jeho jest sladko, ač v útrobě hořkosti nemálo zažil. Co úd církve a člověčenstva cítí dolehlivosti a soužení, jimiž má navštívena býti církev, ale co prorok sjednává se dokona s úradami Božími a nade vším sebe trpčejším se raduje, cokoli k slávě Boží čelí. Břicho prorokovo představuje stránku jeho s lidem společnou, podlé níž ubolává pro strasti připadalé na církev; ústo značí prorocký úřad jeho a podle něho těší se všemu, co Bůh usoudil. David Ž. 57, 11. vypisujíc pomsty od Boha na hříšníky vylité praví:

Veselí se bude spravedlivý, když uzří pomstu. A prorok jiný Z. 18, 6. prosí: (Asaf:) *Vylij hněv svůj na národy, jenž tebe nepoznali a na království, kteráž jména tvého nevžívala.* Kdo prorokovati má v církvi, kdo vyučovati povinen, tomu náleží podobně snísti knihu kněh a polyknouti ji dle obojího, truchlivého i radostného obsahu jejího; a ovšem, ač bolestí snad a trudem pojat bývá pro svízely připadlé na člověky, jednak pro srovnalost mysli své s úradami Božími nejenom na všem, co Bůh řídí, přestává, nébrž i ze všeho toho se raduje věda to všecko splývati na slávu Boží. Tak Luc 21, 28. velí Pán, aby při obecných na zlosvět sestoupilých pokutách pozdvihli hlav svých, an vyproštění jejich se blíží. Svrchu jsme slyšeli rozkaz daný Janovi, aby nepsal, co sedm hromův mluvilo, z čehož jde, že apoštolové ne všechny věci psali, nébrž jenom ty, jež napsati jim duch Boží vnukl. Tuto čteme rozkaz, aby šel a vzal knihu z rukou anjela; i odvětuji odtud, že kdo v církvi kázati a učiti hodlá, k tomu od Boha povolán býti musí. Rom. 10, 15. Ale i to, že veškero vyrozumívání pravdám a slovům Božím z milosti Boží plyne, se tu vyličuje a vyskytá ve prosbě Janově k anjelu pravené, aby mu knihu dal. Anjel mluvil k Janovi napřed o hořkosti v bříše a nápotom o sladkosti v ústech knihou způsobené.

Opačným pořádkem dále se vypravuje. I vzal jsem knihu z ruky anjela a polyknul jsem ji a bylo v ústech mojích jako med sladko a když jsem snědl ji, zahořeklo břicho moje. Tu napřed o sladkosti v ústech a potom teprv o hořkosti v bříše mluví. Tím zaměnováním naskýtá, že bolest a radost společně se potýkají a o přednost sporují a jednak bolest, jednak radost předčí podlé toho, jak mysl prorokova k lidem neb k Bohu obrácena jest. Ješto ale polyknul knihu, tedy tím se uspůsobil ku prorokování a spolu musel úřad proroka vykonati, an by sic jinak dle 1 Cor. 9, 16. se byl pokut Božích musel obávati. *Hospodin Bůh mluví, kdož nemá prorokovati?* vece Amos 3, 8. Prorokování se pak neděje toliko slovy, nébrž, jak samozřejmo, víděními, oznaky a symboly rozličnými. Dí

tedy k Janovi: *Musíš opět prorokovati národům a lidem a jazykům a králům mnohým.* Opět vece *musíš* prorokovati. Slovo *musíš* namítá nevyhnutelnost, o níž jsme již dotkli výšeji právě. *Opět* vece; ale kam hledí slovem tím? Jedni mysleli, že anjel Jana těší, aby se nebál, že na Patmu skoná, nébrž aby za to měl, že jistě oprostěn bude a ještě evangelium bude kázati, jak tam Pavel Act. 9, 15. poslán byl, aby *nosil jméno Páně před národy a krále a syny israelské.* Jiným se vidělo dokonce, že Jan neumře, nébrž že ostane kdekoli, aby druhdy přede druhým Páně příštím s Henochem a Eliášem kázal a pokání v Kristu ohlašoval. Povstala odtud sličná zkazka či pověst, že hrob jeho v Efezu prázen jest a manou kane, což ozvláště osmého prý máje se opětuje. Leč o tom a nepravdivosti sličné báje té jsme mluvili v úvodě k evangeliu a není třeba se o tom zde místněji šířiti. *Opět* má prorokovati; jak dřívěji o pokutách na vrahy církve přikročilých prorokoval, předkládaje otevření sedmera pečetí a troubení šesteru trub, tak ještě má o přípustilých na církve zkormouceních předvěstovati a tak druhou stránku předvěstí vyplnovati. Jakož pak druhdy Jeremiáši 1, 17. pravil Bůh: *Přepaš bedra svá a mluv, nebo jsem tě dal za hrad, za sloup železný a za zeď měděnou proti králům a knížatům a kněžím a lidu,* tak i zde Jan má prorokovati o národech a lidech a jazykách a králech mnohých; vulgáta čte dativem *narodům, lidům, jazykům a králům mnohým*, leč lépe přeložiti o národech aneb nad národy, ješto se proroctví ta dotčené čtveřice týkají. Čtveřici klade, národy, lidi, jazyky, krále a obstihuje tím všeobecnost tvorstva a chce říci, že se proroctví jeho celého pokolení lidského týká. Mluví o *mnohých králech*, ač tehdy za Domitiána jediný jenom král či císař — Řekové císaře římského králem βασιλεύς jmenovali — panoval a tím prohlídá k časům a věkům budoucím a namítá, že obsah proročského hlásání jeho veškerenstva budoucích národů a jich náčelníků se týká.

Jak veleno Janovi, tak i činí, což viděti v následující kapitole.

Hlava XI.

Rozpadá se na dvě části, z nichž první hledí ještě k šesté troubě 1—14., druhá ale 15—19. o trubení sedmého anděla jedná. Jan v části první přijímá rozkaz změřiti prostor chrámu 1. 2. Dva svědkové Bohem posláni vystupují, káží, a usmrcení byvše vstávají z mrtvých a vstupují na nebe 3—12. a z města díl desátý a zevnějšek se obořil 13—14. Nato sedmý anjel trubeí a nastává chvalopění za vítězství řádů Božích 15—19.

1. A dána byla mně trest podobná prutu a řečeno bylo mně: Vstaň a změř chrám Boží a oltář a kdož klanějí se v něm, 2. síň ale, jenž jest vně chrámu, vyvrhni ven a neměř jí, nebo dána jest pohanům a město svaté šlapati budou měsíců čtyřicet a dva. 3. A dám dvěma svým svědkům a prorokovati budou dnů tisíc dvě stě šedesáte oblečení jsouce v houně. 4. Ti jsou dvě olívy a dva svícnové před obličejem Pána země stojící. 5. A bude-li někdo chtíti jim ublížiti, oheň vyjde z ust jejich a stráví nepřátely jejich a někdo-li bude chtíti ublížiti, takto musí zabit býti. 6. Ti mají moc zavřít nebe, aby nepršelo za dnů proroctví jejich a moc mají nad vodami obrátiti je v krev a bít zemi velikou ranou kolikrátkoli chtějí. 7. A když dokonají svědectví své, šelma vystoupající z propasti svede s nimi bitvu a zvítězí nad nimi a zavraždí je. 8. A mrtvolý jejich ležeti budou na ulicích města velikého, jenžto sluje duchovně Sodoma a Egypt, kdež i Pán jejich ukřižován byl. 9. A udrží mnozí z pokolení a lidí a jazyků a národů mrtvolý jejich po tři dni a půl a mrtvol jejich nenechají pochovati v hrobích. 10. A ti, jenž bydlejí na zemi, budou se radovati nad nimi a veseliti se a dary posílají vespolek, nebo ti dva proroci trápili ty, jenž bydlejí na zemi. 11. A po dnech třech a půl duch života od Boha vešel do nich. A postavili se na

nohy své a bázeň veliká připadla na ty, kdož viděli je. 12. I uslyšeli hlas veliký s nebe praviti k nim: Vstupte sem. I vstoupili na nebe v oblaci a spatřili je nepřátelé jejich. 13. A v tu hodinu stal se zemětřes veliký a desátý díl města padl a zabito bylo v zemětřesu jmén lidí sedm tisíců a ostatní zastrašení byli a vzdali slávu Bohu nebeskému. 14. Hoře druhé pominulo, a aj hoře třetí přijde rychle.

Dává se do rukou Janových trest podobná prutu, opolna či pravidlo ku změření vnitřního chrámu, ana část chrámu vněšná pohanům se ponechati má. Chrámem se rozumí církev křesťanská, jenž v písmě Nového Zákona nejednou sluje chrámům. Tak Ef. 2, 21. 22. praví, že stavba na Kristu ze Židů a pohanů vzdělaná t. j. církev roste v chrám svatý; tak 1 Tim. 3, 15. církev domem Božím a chrámem nazývá a v samé knize naší jsme viděli 3, 12. totéž, jak ze slov tam položených: *Kdo zvítězí, učiním jej sloupem v chrámě*, patrně jest. Veleno bylo Janovi změřiti chrám, ale nepraví se, kdo mu to velel; rukopisové někteří řečí mezeru tu doplňují čtouce: *A anjel stál a pravil ke mně*, tak že to velení od téhož anděla pochází, jenž v předešlé hlavě kázal Janovi nepsati slov hlasu sedmera hromů. Leč lépe jest vyplniti mezeru tu podle 10, 4., kdež hlas s nebe slyšaný pochází od Krista bezprostředně. Sic jinak by byl Jan řekl *dal mi anjel trest*, jak výšeji 10, 9. anjel k němu mluvil a jemu knihu dal. Chrám v St. Z. Ezechielovi 40. nn. měří anjel a měřením tím mu na jevo dává, že druhdy zbořený chrám jerusalémský mnohem slavněji vybudován bude. Tak u Zach. 2, 5. anjel měří Jerusálém, aby nápotomné jeho rozšíření se ustanoviti mohlo. V apokalypse tuto nemůže míti měření jiného významu, leč vybudování, vystrojení a zachování chrámu, t. j. církve. Při tom anjel bere obraz od chrámu jerusalémského, jak druhdy býval a jak se v Zákoně Starém opisuje; zbořen sice již v sutinách více než třicet let ležel, ale apoštolovi dobře posloužití mohla podoba jeho v mysli a v paměti podržená k snadnějšímu vyrozumění věcem, jež mu anjel tu zjevití ustanovil. Již pak v chrámě jerusalémském

svatyně či chrám vniterný od přístaveb zevnějších dobře rozdělena byla. A tu velí anjel Janovi měřiti jenom vnitřek chrámu, vnějšek ale nezměřen nechati a jej pohanům v plen zůstaviti. Svatyně církve ostane, zevnějšku zmocní se nepřátelé; to co ku podstatě církve patří, víra pravá a darové Ducha sv. k vedení svatého života udělování, to zůstane na věky a nikdo, žádná sebe větší moc nemůže porušiti bytedlné té podstaty. To jest věčná útěcha církve a ve slovech anjela změřiti vniternou část t. j. v ochraně Boží při tom plní se přípověď Páně, že Ducha svatého pošle církvi a že *při ní zůstane* J. 14, 17. Ale i ti, jenž v církvi jsou údové dobře v Kristu vkořeněli, s Duchem svatým sjednocení, ve víře utvrzení, stálí, neoblomní a nepodvratní, tím chrámem vniterným se rozumějí, ješto co kamené živí se vzdělali v dům Boží duchovný 1 Petr 2, 5. Sín pak a zevnějšek a co k němu náleží příslušenstvo znamená vněšné věci, jichžto církve během věků dostala, příčinkové a příkraskové, vněšná před světem sláva, bohatství, panování náčelníků církve po širých vlastech a bez čehokoli se církve obejíti může církvi pravou, svatou a živou býti nepřestávajíc. A nadto se rozumějí tím vnějším pohanstvem v šanc vydaným příslušenstvím lidé vněšně toliko k církvi přivtělení, duchem Kristovým neproniklí, lidé nestálí, viklaví, vrátcí, jenž snadně se od víry a od svatého života dají ohroziti.

Vstaň, velí Janovi hlas s nebe, a *změř chrám Boží a oltář a kdož klanějí se v něm*. *Vstáti* značí k dílu se podati, jak naproti tomu seděti znamená od díla ruce odtáhnouti. Změřiti má chrám a oltář a klanitele v něm. O chrámu již praveno, že se jím svatyně a vnitřek rozumí co bytná část chrámu. O oltáři se nesnadí vykladači a nejedni oltář zápalný či zákolný jím rozumějí, ješto slovem chrám se oltář kadidlný obstituje. Jiným se vidí, že oltář vněšný ten zákolných obětí k síni patřil a tedy neměl směřen býti. Byl zajisté oltář ten symbolem vněšnosti čili vněšné povahy Zákona Starého, která tedy nemohla býti směřena, nemajíc věčnou povahu a v Novém Zákoně již ku podstatě služby Boží nepatříc. Dí pak přece o oltáři, že i v Novém Zákoně oltář ku podstatě služby Boží patří. Změřiti má i ty, jenž se *klanějí* t. j. ti praví křesťané, jenž víru svou i skutky pronášejí, mají zachráněni býti, mají v církvi nepohnutě ostati. Tak Pavel 2 Tim. 2, 19. vece, že ačby mnozí od víry odpadali, jednak základ pevný ostane. Pronásledování Římanů mnohou větev poláme, mnohé ovoce

oklátí a nejednou sekeru ostřiti bude ku podtínání samého stromu, ale na kořen ne-sáhne a kmenu, štěpu a odénku neuškodí.

Sín ale vně chrámu vyhoď a neměř ji, nebo dána jest pohanům a město svaté šlapati budou po měsících čtyřiceti dva. Neměřiti jest symbolem, že nebude zachráněna a ohájena část vněšná, což se hned vytýká slovy dalejšími *dána bude pohanům* ku pošlapání, ku podeptání a potlačení. A to se stane tehda, *když pohané město svaté šlapati budou po měsících dva a čtyřiceti*. Hledí při tom k slovům Páně Luc. 21, 24., kdež Pán praví, že Jerusálém bude pošlapán ode pohanů t. j. Římanů za Tita císaře a později ještě znova za Hadriána. Jerusálém a chrám jeho jest obrazem církve a tedy co se na něm dalo, děje se i v církvi Nového Zákona. Dva a čtyřicet měsíců činí půl čtvrtá léta co polovinu sedmice čísla posvátného; sedmice jest oznakem a pomětou, heslem a hodlem církve a polovinou její co pomětou a čerchou vlády světa nad církvi se označuje, že vezdy vniterná polovina církve, bytedlná a podstatná částka její, ode vlády světa prosta a prázna a nezasáhnuta ostane a že vláda světa nad ní vezdy jenom cosi polovičného, nedoměrného a nedovršeného do sebe míti bude. Číslo to necelé pod rozličnými jmény přichází; u Dan. 12, 7. sluje časem a dvěma časoma a poloučasem, jak i v Ap. 12, 14. nížeji a vytýká se i jménem dvanácte set šedesáti dnů, jak 11, 3. a nížeji 13, 18. uvidíme. Jakož chrám a oltář a jiné věci v apokalypse mají povahu symbolickou, tak i čísla let nemají se počítati, nébrž se bráti obrazně, nepatříce do chronologie, nébrž do oboru symboliky. Ti, jenž proti pravdě částku tuto ozkáze Jerusáléma rozumějí, táhnou se k tomu, že válka židovská poslední půl čtvrtá léta trvala a podobné tyranství Antiocha Epifana za Machabeoviců a nápotom poslední pronásledování církve za Diokletiána tolikéž půl čtvrtá roku zuřilo od Febr. 1. 303. do Julia 1. 306. po Kristu. Leč jak jsme pravili číslo to raději symbolicky se bráti musí a značí nedrahý čas a nedospěch, jak již praveno. Nalezají vykladaelé příklady takového ochránění a obrání podstaty spojeného se zamítáním neb zanecháním části nebytedlné na Gedeonovi Jud. 7, 2. nn., jenž z desíti tisíců jenom tři sta vybral k bitvě s Madianity, ostatek rozpustil. Ale i tomu se odtad učíme, že pro ochránění podstaty Života t. j. víry hotoví máme býti všeho vněšenstva nebytného, statku všeho, až i života se vzdáti. Muselo pak to k nemalému potěšení všech

křesťanů sloužití, kteří za pronásledování viděli toli křesťanů od víry odpadati, ana církev podle oboru svého vnějšího provazcem ode Pána změřena a rozbitována Am. 7, 17. Vždy se jim namítala ta pravda tuto vynešená, že podstata víry křesťanské věčně bude chráněna.

Ještě více vyniká ta ochrana Boží nad církví z toho, co praví v následujících verších o prorocích: *A dám dvěma svědkům svým a prorokovati budou dnů tisíc dvě stě šedesáte, oblečení jsouce v houně. To jsou dvě olivy a dva svícnové před Pánem země stojící.* Z toho, co výšeji jsme pravili, víme, že zde mluví Kristus, jak ostatně ze samých slov samozřejmě jest. Ješto svědky svými proroky jmenuje a praví, že dá svědkům svým, *prorokovati* totiž, jak z následujících slov a *prorokovati* budou vysvítá. Tak Luc. 21, 15. Mt. 10, 20. *dám vám moudrost, jíž neodolají protivníci vaši.* Svědkové ti nebudou mluvit od sebe a jménem svým, nýbrž jménem a vnuknutím Kristovým, jenž jim dá, vnukne či vdune, co by mluvit a prorokovati měli. Kdož jsou dva svědci ti? Jedni za to mají, že jsou to dvě jisté osoby, o nichž Jan ústně byl mluvil a nyní k ústnému tomu výroku se prý táhne, jak Pavel 2. Th. 2, 5. Soluňany na své o antikristu pravené předpovědi upomíná. Jiní na opak za to mají, že se tu nejedná o jisté osoby, nýbrž že to jsou ideální osobnosti, jimiž se povaha mučnicků vůbec vyobrazuje. Dva jsou, že nikdy mučnick sám jedin nebývá, nýbrž vezdy nalezá spolčníky, jenž se k němu přivínají, byť i z pohanstva teprv se měli obrátiti. Kristus učeníky své po dvou vyslal a druhdy přidán byl k Mojžíšovi Aron a k Josuovi Kaleb a Zorobabelovi Josua; ve dvou se jednota lásky zračí, v druhu majíc předmět, k němuž se odnášeti může; druh druhu bývá podporou, potěchou, úkřepou a posilou a společně bojujíce společného vítězství došli. Ideálnou tu dvojílost jedni nalezají ve dvou stavech, kněžském a nekněžském, jiní v Židech a Nežidech; kdo o Starém a Novém Zákonu to vykládají, ti se dokona na bezcesti ocitli. Ideálnost svědků těch se namítá již tím, že v řeckém textě klade se artikul *τοὺς δύο τοὺς μαρτυροῦντων*; dva se kladou ohledem k Mojžíšovi a Eliášovi, z jejichž života se tu povaha dvou svědků líčí vypůjčenými některými od nich čerchami. Doleji se píše o nich, že měli moc vodu v krev obrátiti a nebesa zatvořiti, aby nepršelo, jedno k Mojžíšovi Ex. 7, 15. nn., druhé k Eliášovi 3. Reg. 19, 17. hledí; oba také byli svědky na hoře Tábořské při přepodobení Páně. Jim dá Bůh

prorokovati; prorokováním se rozumí, jak nejednou povědíno, vynášení tajemných věcí a tudy netoliko k věcem budoucím, nýbrž i ku přítomným hledí a sebou i náuku a napomínku obnáší. Budou pak prorocký úřad svůj konati *oblečení jsouce v houně*. Houně či žíně či pytel jest oznak přísného a kajicného života a oznak kázání o přísném pokání. Eliáš a Jan Křtitel v rouchu takovém pokání hlásali 4. Reg. 1, 8. Math. 3, 4. Pokání hlásati a houní se odívati smutek a žalost vyjevuje, ovšem pro zlý stav města, o němž a o jehož osudu prorokovati mají. Kdo pokání s úspěchem hlásati má, ten potření Josefovo Am. 6, 6. t. j. duchovou záhubu a mravné nedostatky církve hluboko cítiti a nad ním ubolévati musí, ač nemá-li láska jeho splynouti na prážno.

Co ti dva prorokové působiti mají, to se v symbolech vystihá. Nejprvé se o nich praví: *To jsou dvě olivy a dva svícnové, jenž stojí před Pánem země.* Prohlídá tu k výroku příchodímu u proroka Zachariáše 4, 11. 14., kdež prorok vidí dvě olivy a tázaje se, co znamenají, obdržuje odpověď: *To jsou dva synové oleje, kteří přistojí Pánu celé země.* Syn oleje jest toli co pomazaný a u proroka Zacharie se rozumějí Zorobabel z pokolení královského a Josua velekněz, velekněží ale a králové pomazání bývali. Stojí před Pánem či Hospodinem a za lid orodují a stojí nade svícem na důkaz, že spolu svítiti mají; olej symbolem milosti a darů odtad pochůzích, svícen symbolem jest osvěty duchovné, jenž od nich se rozšiřovala po krajině judské. Co ti dva v Starém Zákoně činili, vybudování města Jerusalema a chrámu jeho k místu přivodíce, to ti dva svědkové, jež Jan viděl, to každý kněz činiti povinen, každý má svítiti co svíce života, každý dary milosti Boží lidem obdařovati a tak na vystavení duchovního chrámu Božího pracovati neustále nové kamení do zdí té budovy přiváděje. Takovými byli svatí mučníci Jan a Pavel, jež církev sv. ctí dne 26. junia a o nichž právě slova tato uvádí; takovými byli sv. Bonaventura a Thomas Aquinas, jež papež Sixtus pátý v bulle vydané l. 1588 tolikéž nazývá dvěma olivami před obličejem Božím světlem nauky a olejem lásky církvi pomáhajícíma.

Jakož ale Kristus vysílaje apoštoly je divotvornými mocmi opatřil, tak i ti dva svědkové obdaření jsou silami a dary, jimiž posláním svoje od Boha platně osvědčiti mohou. *Chce-li někdo jim ublížiti, oheň vyjde z úst jejich a stráví nepřátele a zachce-li se někomu udlížiti jim, takto musí zabit býti.*

Ti mají moc zavřítí nebe, aby nepršelo za dnů prorocství jejich a mají moc nad vodami obrátiti je v krev a udeřiti zemi všelikou ranou. Při větách první oheň vyjde z úst jejich a ztráví nepřátely jejich a při té druhé mají moc zavřítí nebe, aby nepršelo hledí ku proroku Eliášovi, jak samozřejmě jest. Neméně moc nad vodami, obrátiti je v krev, hledí k Mojžíšovi, jenž v Egyptě pro tvrdost a zapeklitosť krále Faraóna vody v krev proměnil Ex. 7, 19. Co ti dva velemužové Boží učinili, to provedou i ti dva prorokové nyní od Boha poslaní. Nechce říci, že právě ti divové se díti budou od nich, nébrž příklady těmi opovídá, že jim veliká moc zázračná a divotvorná udělena bude a že Bůh zhrdatele a nepřátely církve svojí přísně potrestá. *Kdo jim chce ublížiti, musí podobně, vece, zabít býti*; tím potvrzuje, co byl předeslal ve slovech: *Chce-li jim kdo ublížiti, vyjde oheň z úst jejich a stráví nepřátely*. Druhdy vyslal král israelský Ochoziáš 4. Reg. 1, 10. posly, aby se zmocnili Eliáše, poněvadž byl králi smrt zvěstoval. I vyšel oheň s nebe a strávil podvákrate poslaných padesáte mužů. A dříve již za krále Achaba 3. Reg. 17, 1. tři léta na prosbu jeho nepršelo, až opět k jeho modlitbě hojný déšť přišel 3. Reg. 18, 42. nn. Konečně se táhne k jedné z desíti ran, jež Bůh poslal na Egypt Ex. 7, 20. Nepraví se, žeby jim nikdo nemohl ublížiti, nébrž jenom se praví, že to nikdo neučiní bez trestu.

Ale i ve slovech, že mají *moc všelikou ranou raniti zemi*, nárazka na moc a vládu Mojžíšovi danou se děje, kterouž použil ku poslání ran desatera na zemi egyptskou. Tím vším, jak již praveno, ozvláštní péče a ochrana Boží se vytyká. Bůh jistě meze vztěkům vrahů církve položil a v dobu, když největší pronásledování zuřilo, nejeden biskup, pokud ho Prozřetelnost Boží potřebovala, podivným způsobem zachován a od nejednoho mučně velké divy se dály, jak toho jistá a neomylná svědectví u Eusebia máme. Tak i Kristus skutečně byl připověděl Mr. 16, 17. 14., že jim dá moc na hady stoupati a jedových věcí beze škody požívati, že budou moci Mt. 17, 19. hory přenáseti a vůbec, že očkoli prositi budou Jo. 16, 23. všechno se jim vyplní. Tehdy se Beránek ukáže býti Lvem a ovcem jeho přibude statečnosti, jakou lev se vyznačuje. Slovo proroků bude podobno kladivu, jenž skálu rozráží a vichor hněvu Božího věje v ní a vyráží na hlavu bezbožníků Jer. 23, 29. 19. A Bůh dal slova svá v ústa prorokova jako oheň a lid israelský učinil jako

dřevo a prorok strávil je Jer. 5, 14. Ještě znamenati přijde, že slovo *takto* ve větě *takto musí zabít býti* táhne se k slovu *ublížiti*, jak kdo ublížil, tak bude trestán a míra viny jeho bude mírou pokuty jeho.

Prorokování jejich potrvá půl čtvrtá léta; nic déle. Nebo jak dále praví vidění: *A když dokonají svědectví své, šelma vystoupající z propasti svede s nimi bitvu a zvítězí nad nimi a zabije je. A mrtvolý jejich ležeti budou na ulicích města velikého, jenž sluje duchovně Sodoma a Egypt, kdež i Pán jejich ukřižován byl*. Propast jest peklo 9, 2. a šelma odtad vystoupající jest veškera moc Kristu protivná, jenžto již tuto působí a vystoupá nějakým předujatkem, jejíž ale činnost dole místněji se líčí v kapitole třinácté. Jiní rozumějí ďábla co původu té činnosti, což téměř na jedno vychází. Dí šelma, jenž *vystoupá* v presentě, poněvadž chce původ všeliké moci Kristu protivné vylíčiti a udati, že ona častěji se pokouší o církev. Soustředěna byla ta Krista nenávistná moc v římské vládě a ta vystoupala přecasto proti církvi Boží; tuto se shrnuje v jeden kon, co se během času několikráte opakuje. V Antichristu moc ta druhdy vrchovati bude. Ale ač vystoupí z pekla a veškeru zuřivost s sebou přinese, jednak nemůže přemoci těch dvou proroků, leč až dokonají svědectví své, když tedy Bůh služby jejich nebude potřebovati a když již víra Páně všady vkořeněna byla. Tehdá teprv dopustí Bůh, aby byli od šelmy, od satana či od protivné moci pohanské usmrceui; leč i ta smrt jim splyne k věčné slávě a na vítězství se jim změní, an se jim stane, co Pán praví o zrnu, že nebyvši zaseto samo ostane, zaseto ale byvši velikou úrodu přináší. Nejednou se honosili císařové římsští, že křesťanství dokona a zhola vyhladili a nejeden nalezený kámen aneb socha v nápise svém to opovídala, že již i samo to jméno křesťanů zmařeno a zničeno jest. Což právě se stalo za Diokletiána, ku kterémuž době především vidění hledí, jakožto k době posledního pronásledování, po němž vítězství víry křesťanské nastane. Tu se ukázalo, že život Páně se neustále v osudech církve opětuje a jestliže, že nad ním zvítězili, nepřatelům jeho se zazdalo, brzo museli se přesvědčiti, že daremna byla radost jejich nad zahynutím Páně, jenžto dne třetího z mrtvých vstal. Bůh dopouští zlu se zmáhati po světě, ale dává zlu tomu zárod záhuby, jenž v jisté době se vyvíjí a znova dobrou k vítězství pomáhá. Hospodáře Beelzebubem nazvali, ale nápotom přece svět veškeren za

ním posel. Tak i tu zaradoval se zlý svět, když užíval mrtvol proroků *na ulicích velkého města ležeti, jenž sluje duchovně Egypt a Sodoma, kdež Pán ukřižován byl*. Nejedni městem tím chtějí rozuměti Jerusalema, jež prorok Ez. 16, 49. sestrou Sodomy zove a pro mravnou a náboženskou zkaženost také zde Egyptem sluje. Leč Jerusalema co náznak církve výše v. 1. 2. sluje městem svatým a jakož tam církev *svatým* městem naznačil, tak nyní městem velikým naznačuje mocnost církvi protivnou t. j. Řím a vůbec veškerou mocnost na církev nevraživou. Nemá na mysli město nějaké, nébrž mocnost příčnou Kristu; to patrně jest, že zove město Egyptem a Sodomou, tedy jménoma dvěma, z nichž jedno běře od krajiny a druhé od města, při obojím jenom k odporu proti pravdě a ku mravnému porušení hledě. Praví, že v městě tom i Pán ukřižován byl, ješto Římané Krista neustále v údech jeho ukřižovali a jinak usmrcovali. Vůbec pak smrt Páně připomíná, aby dal na rozum, že vyznavači Kristovi nemohou se jiného osudu nadíti, než kterýž Pánu samému podstoupiti bylo. Ještě i to pozoru hodno, že se o smrti svědků co o nějaké věci samozřejmě mluví; to se děje, poněvadž hlavní důraz se klade na obživení jejich po dnech třech a půle.

A uvidí mnozí z pokolení a lidí a jazyků a národů mrtvol jejich po tři dni a půl a mrtvol jejich nenechají položiti v hrobích. A obyvatelé země budou se radovati nad nimi a veseliti a dary posýlati si vzájemně, nebo ti dva proroci trápili obyvatele země. Veškeri národové a kmenové, vece, uvidí dva mučnické proroky ležeti; z toho se vidí, že zde nemůže o město nějaké se mluvit, nébrž že velikým městem říše Kristu odporná se rozumí. Ta moc své zneužívajíc nedala pochovati mrtvol proroků; to se nejednou stalo v říši římské, že pohané vidouce křesťany na poctivý hrob toli váhy klásti, tomu všelijak i pod pokutou smrti bránili a mrtvol mučnicků buď páhli, buď do moře vházeli, buď dravým šelmám ku požrání předvrhovali, buď aspoň s mrtvolami pohanskými míchali, aby se rozeznati nemohli. Jako dvěma prorokoma se veškeren obor svědků Páně a mučnicků Božích vyličuje, tak půl čtvrtá dnem se doba krátká znamená, v nížto se moc Kristovi příčná roztahovati a králku svou prováděti může. Půl čtvrtá jest polovice sedmera; sedmice jest pomětou a pátým církev co číslo celé a posvátné, půl čtvrtá jest hodlem světa a značí se, že veškerou pronásledování světa jenom z polovice se daří a

nikdá záměru svého nedochází, jak to již výše praveno. Mračénko jest, jenž brzo přejde, pravil sv. Athanasius o pronásledování Juliána odpadlíka.

Že nevěrecký svět radoval se nad smrtí mučnicků, toho zřejmé důkazy celá historie církve dává a věc ta samovidná jest; praví tudy, že *Obyvatelé země se radovali nad nimi a veselili a dary sobě vzájemně posýlali*; posýláním darů se značí právě radost. Náramného břemena zbavování býti zdálo se pohanům, když křesťany mučeno a odpravováno, ješto zbožným jejich životem viděli se ve zbrodnech a nepravostech svých odsouzeny. A tudy pravili, co dále čteme, že *ti dva proroci trápili obyvatele země*. Dálo se nejednou to, o čem píše kniha Moudrosti 2, 12., že bezbožníci v utiskování pobožných se dávajíc praví: *Oklamejme spravedlivého, nebo protiví se skutkům našim a vytýká nám přestoupení zákona, zdržuje se od cest našich jak od nečistot*.

Leč nadarmo byla radost jejich, aniž dlouhého trvání majíc. *A po dnech třech a půl Duch života od Boha vešel do nich. A postavili ze na nohy své a bázeň veliká připadla na ty, kdož spatřovali je. A uslyšeli hlas veliký s nebe praviti k nim: Vstupte sem. I vstoupili na nebe v oblaky a spatřili je nepřátelé jejich.* Oživením dvou mučnicků proroků se jejich vítězství značí, kteréhož se víře křesťanské dostane. Spůsob, jímž se jejich zmáha vystavuje, běře se z dějin Páně, jak očividno jest; jak ukřižování Páně v církvi se opětuje v pronásledováních a útiscích, tak jeho na nebe vstoupení zračí se ve vítězném víru jeho světem panování a není věc rozumná v čas nátlaků a nátisků na církev připadajících srdce tratiti. *Duchem života* očividně naráží na Gen. 6, 17. a rozumí oživnou moc a sílu. *Hlasem, jež uslyšeli svědkové*, znamená se, že jim od Boha věčná sláva odměnou usouzena. *V oblaky vstoupili*, ješto i Kristus v oblaky na nebesa vstoupil; oblak jest symbol velebnosti a vítězství a mocnosti. I ve slovech *patřili budou nepřátelé jejich* (je na nebe vstoupiti) naráží na nebevstoupení Páně s tím rozdílem, že za Pánem tehda hleděli apoštolé, tento ale nepřátelé spatřují to jejich na nebe vstoupání. Rozumí se samo sebou, že se tím značí, že nepřátelé církve ke své hrůze ji spatřují ze všech nátisků vítězně vycházeti a úhony podstatné neodnáseti. Divili se pohané stálosti a vytrvalosti křesťanů a tušili tu býti sílu nadlidskou, která je ukřepečovala a mír a blaženost, se kterou nejhroznější muka podstoupali mučníci, naobrazoval a osvědčoval, že

nebeská bláha se po útrobě jejich rozložila. Ti ale nezakusí z toho spatřování nějaké útěchy, naopak, nyní na nepřátely ty Páně přikvačí pokuty a trestové.

A v tu hodinu, klade dále Jan, stal se zemětřes veliký a desátý díl města padl a zabito bylo v zemětřesu jmén lidí sedm tisíců; a ostatní se zastrašili a vzdali slávu Bohu nebeskému. Zemětřesení jest symbolem soudů a pokut Božích, jak jsme výšeji 6, 12. viděli. *Sedm tisíc a desátý díl města* jsou čísla symbolická, aniž jich náleží doslovně brát. *Dí jmén lidí* a rozumí jménem osoby či hlavy, jelikož počítání a tudy jmenování bývají. *Sedm tisíc* odpovídá sedmeru tisíců 3. Reg. 19. 10., jenžto za Achaba v Israele před Baalem kolenou svých nesklonili. Leč přece jimi počet veliký se bere, ješto se čísla tuto v knize naší symbolicky berou a nejednou jsme pozorovali, že číslem sedmým cosi úplného a v sobě zakončeného se vystihuje, jak naproti tomu půltvorem nedovršenost a malost se vytýká. Desátý díl jest opět díl veliký, ješto číslem deset něco velikého se označuje. Ale vezdy přece tím číslem něco zholu necelého a v sobě děleného a částečného se rozumí. *Ostatní pak vzdali chválu Bohu*, obrátili se ku Kristu, což se za římských císařů po každém pronásledování dalo a tím se uskutečňovalo, že krev mučeníků jest semenem křesťanů. Očividně nevolí říci, že všickni do jednoho se obrátili, nébrž jenom vesměs mluví a praví, že částka veliká se obrátí.

S tím se vším *hoře druhé pomínulo a aj hoře třetí přijde rychle*; tak se končí ta mezimná částka. První hoře bylo 9, 1., jež anjel donesl s pátou troubou, druhé hoře spojeno bylo se šestou troubou, jak právě tuto slyšíme 9, 13.; to oboje již pomínulo. Třetí hoře se obsthjuje sedmou troubou, o níž ihned se přidává ve větách následujících.

Jednak tu vykladatelé odpočinek činí a ohlédají se po výsledcích výkladů svých s výklady jinými je porovnávajíce. O těch, jenž celou naši kapitolu, pokud se dosud vyskytá, o Jerusalemu a jeho prvním podvrácení berou, jsme již dotekli. Ti praví, že síní chrámovou se židovství, svatyní pak křesťanství rozumí; síně nezměřena t. j. Židovství vyhlazeno a vnitřná svatyně zachována t. j. křesťanstvu průchod zjednan býti měl. Dále se táhnou k tomu, že právě půl čtvrtá léta válka židovská trvala; prorokoma téma dvěma rozumějí křesťany, kteří přede zkázou města Jerusalema Židy k usmyslení sobě napomínali; šelma z propasti vyšlá jest satan, jenž Židy poštlával ku pronásledování těchto

křesťanů. Vzkřísením berou oslavení křesťanů zkažením Jerusalema od nich předpovídaným. Leč všecko to vykládání, jak jsme nejednou viděli, na liché osnově a vrátkých podlohách spoléhá a základu pravého nemá.

Jiní věci ty veškery rozumějí o Jerusalemu, jež druhdy vybudují Židé co hlavní střed svého nového království. Leč poněvadž věci ty ještě pavučinnější podkladek mají ani na zdánlivém písku nejsouce osnovány, nébrž na pouhých vymyslech spolehajíce, lépe jest jich se docela tu lišiti.

K těm ale, jenž částku naši o antikristu vykládají, ovšem zřetel obrátiti musíme. Rozumějí městem svatým a chrámem církev za časů Antikristových v dobách přede druhým přístím Páně, síň značí slabé a vrtkavé křesťany a slovy *vyvrhni síň ven a neměř jí* prý znamenají toli co: měj lidi ty za pohany a vydej je v šanc. Antikrist bude církev po dva a čtyřicet měsíců či po půl čtvrtá léta pronásledovati. Dvěma svědkoma rozumějí Eliáše a Henocha, kteří dosud neumřeli, nébrž v ráji se zdržují majíce za posledních dob se vyjevití a převšady pokání kázati, Eliáš Židům především, Henoch pohanům. Henoch pro život Bohu docela oddaný po dokonání života svého tři sta šedesáti pěti létech vzat byl ze světa k Bohu, že se líbil jemu Gen. 5, 24. Hebr. 11, 5., aby vyjevil první červánky naděje budoucího vzkresu z mrtvých. O Eliáši praví písmo 4. Reg. 2, 11. že v bouři se pozdvihl do nebe. Ale přijde a jak praveno, bude v časy poslední kázati. Ilásati budou ti dva prorokové víru v Krista tenkrát, když druzí se odmlčí a ze strachu antikrista stouliti budou. Ale i divy budou činiti a mnozí se kázáním jejich dají ku Kristu a jmenovitě se obrátí Židé podle Rom. 11, 25. oborem. Velikým městem rozumějí Jerusalema, jež prý Antichrist bude obývati a jenž Sodomou pro zbrodné a Egyptem pro bohopůrnost sluje. Zmůže je sice konečně Antichrist; ale vstanou tělesně z mrtvých a vůči nepřátel na nebesa vstoupí, jak druhdy Spasitel sám. Načež zastihne antichrista a náslapníky jeho náležitá pokuta.

O jiných ještě některých výkladech šířiti se již nemůžeme a přestáváme na těch, jež jsme tu uvedli. A tu již přicházíme ku poslední troubě sedmé, o níž Jan toto praví:

15. A sedmý anjel zatroubil; i stali se hlasové velicí v nebi říkouce: Stalo se království toho světa Pána našeho a Krista jeho a bude kralovati na věky věků. Amen. 16. A čtyrmecítma

starost, jenž před Bohem sedí na trůnech svých, padli na tváře své a klaněli se Bohu řkouce: 17. Děkujeme tobě Pane Bože všemohoucí, jenž jsi, jenž jsi byl a jenž přijdeš, že jsi ujal moc svou velikou a kraloval jsi. 18. I rozhněvali se pohané a přišel hněv tvůj a čas mrtvých souzen býti a dáti mzdu služebníkům tvým prorokům a světcům a bojícím se jména tvého malým i velikým a zkaziti ty, co kazí zemi. 19. A otevřen byl chrám Boží na nebi a vidína byla archa úmluvy jeho v chrámě jeho a nastali bleskové a hlasové a potřesové a hrád veliký.

Silný anjel 10, 6. 7. připověděl, že při zatroubení sedmého anjela neprodleně tajemství Boží dokonáno bude; tuto spatřujeme se to skutečně vyplňovati. Při zátrubu sedmého anjela *hlasy se staly na nebi*, vece Jan; hlasové ti pocházejí od nebešťanů, jichž nikdo nemohl sčísti a jenž v rouchách bílých s palmami v rukou před obličejem Božím stojí 7, 9. Viděti to ze slov *Pána našeho*, kterým slovem jmenují Hospodina Boha. Nížeji 12, 10. ozývá se *hlas veliký*, jenž vítězství Kristovo slaví a jest hlasem církve v nebi vítězné a po úpadu Říma 19, 1. rozlívá se aleluja od světců apoštolů a proroků po nebesích pro vítězné kralování Krista světem veškerým. Hlasové ti nebešťanů pějící: *Stalo se království světa — Pána našeho a Pomazaníka jeho* t. j. kralování světem přišlo konečně do rukou Božích, či již ujal kralování a panování započal; ale nejenom započal, nébrž jak dále klade, *bude kralovati na věky věků*. Přestal svět panovati nad církví, přestala vláda Zloduchova, pohanství za své vzalo a církev Boží obdržela a opanovala. Vyplnilo se to, když Konstantin pohanství konec učiniv církvi povolil a svobody jí propůjčil. Vyplňuje se to více a více světem, an více lidstva ku Kristu se obrací. Vyplní se to tím více při konci, když Israel veškeren se obrátí Rom. 11, 25. nn. Plesot a jásot se ozývá hned při troubení anjela; příčina plesotu a úspěch a následek zátrubu anjelova teprv v. 19. se dostavuje. Co Bůh praví, jistě se stane a kdež Boží opověď nějakého vítězství se nalezá, tam již vítězný zpěv ihned před dobytým vítězstvím započítí může. Kraluje Bůh a kraluje Pomazaník jeho Kristus; již v žalmu druhém se mluví o půtce a odporu králů a knížat

země proti *Hospodinu a Pomazanému* jeho společně; kdo proti Bohu bojoval, ten bojoval proti Kristu a kdo bojuje proti Kristu, bojuje také proti Bohu, ješto Otec všechno v ruce Syna svého položil Jo. 3, 35. A Jo. 5, 23. kdo nectí Syna, nectí Otce, ježto poslal. Místo *Krista* by přišlo přeložiti Pomazaníka, pomazání bývali proroci i kněží a králové a pomazání obnášelo s sebou oštědření a oplynutí dary milosti Boží k vedení úřadu a života potřebnými; králové vezdy co náměstkové Boží se považovali. Nejsvětější se v Starém Zákoně ta vláda Kristova a Boží opovídá v žalmu druhém, kdež se Synu dává žezlo železné a králové se napomínají, aby sobě usmyslili; neméně v žalmu stodevátém, kdež Hospodin ku Pánu praví: *sed po pravici mé, až položím tobě veškerý nepřátely za podnoží*. A u proroka Daniela 7, 13. 14. *přišel s oblaky nebeskými Syn člověka až k Starému dnů; i dal jemu moc a čest a království, kteréž nezahyne*. Ve slově Pána našeho se ozvláštní přítulnost projevu. Dva se jmenují Hospodin a Pomazaník a oběma jim se království připisuje; jednak se praví v singuláru *kralovati bude*, aby se vystihala jednota, že v Synu Otec, v Otci Syn panovati bude.

Hlasové pak ti nebeští neozvali se sami, nébrž je doprovázelo prozpěvování čtyři a dvacet starost. *A čtyrmecíťma starost, jenž před Bohem sedí na trůnech svých, padli na tváře své a poklonili se k Bohu řkouce: Děkujeme tobě pane Bože všemohoucí, jenž jsi byl, jenž jsi a budeš, že jsi ujal moc svou velikou a okraloval*. Čtyrmecíťma starost jsme viděli v kapitole čtvrté a pozuali jsme v nich zástupce světců Starého i Nového Zákona. Tam 4, 10. padají před tím, jenž nad světem panství ujíti a tudy svět souditi a nepřátely své přemoci se strojí, tuto ale již panství jím ujato býti spatřující v díky se vydávají, ješto nejrůznější žádost útroby jejich se vyplnila. Co hlasové předešli vůbec opověděli, to nyní starostové podrobněji vynášejí a velebí. Sedí oni na trůnech; nyní ale *padli až na tváře své* pro hluboký cit vděčnosti za konečné vítězství Boží nad nepřátely; vítězství Boží jest jejich vítězstvím, vláda Kristova jejich vládou.

Oslavují Boha vůbec v jednotě podstaty a dějí: *Pane Bože* jak v St. Z. přichází přecho *Hospodine Bože*. *Slovem Všemohoucí* se vystihuje povaha slova *Hospodine* a slovy *jenž jsi a jenž jsi byl a jenž přijdeš* povaha slova *Bože*. Vulgáta čte také *jenž přijdeš*, kriticky vytříbený text řecký slov těch nezná. Nepřidávají se slova *jenž přijdeš*, po-

něvadž již tuto přišel a věci, jenž dříve byly budoucný, nyní se přítomnými staly. V hlavě prvé 1. 8. se opisuje *jenž jsi a jenž byl a jenž přijde*, ješto se jedná o to, že Bůh věci budoucí mocně provede; tak i 4, 8. ještě věci na budoucnost se odkládají; zde na našem místě již budoucnost na přítomnost se změnila. Nebo příchod Páně právě se jeví v ujmutí vlády a v okralování. Také níže 16, 5. slova *jenž přijdeš* vynechávají se a tam i vulgáta je vypouští. Starostové volají: *Děkujeme tobě, Pane Bože*; nepraví toliko: *Velebíme tebe*, nébrž což mnohem více jest: *děkujeme*. Velebiti Boha pro skutky jeho se v St. Z. nejednou pohanům velí Ž. 116, 1. Děkování předpokládá uznání zvláštních dobrodiní a děkují starcové z uštědřeného sobě s Bohem spolu panování. Předmět děků vyslovují: že jsi *ujal moc svou a ukraloval*. *Ujal* moc, měl moc vezdy, ale ji ležeti nechával, ač časem svým ji ujíti hodlaje; nyní čas přišel a bere žezlo odložené do rukou a vládne. *Okraloval* jest toli co králem se stal, království došel, království se ujal; tak říkáme oseděl, opanoval, obdržel absolutně bez přidávání objektu. Slovo *okraloval* značí, že nyní královskou moc svou provedl a projevil a jako znova na trůn se posadil po nějakou dobu opuštěný. Takové okralování nejednou ve Starém Zákoně Ž. 98. a j. se předpovídalo; nyní se povídá, že se přípověď druhdy prorokovaná skutečně již vyplnuje. Tehdá i prosba otčenáše: *Přijdi království tvé* se uskuteční. Ujmutí vlády a moci dalo se s potřením nepřátel a vlády pohanstva na světě.

I dokládají tudy starostové: *I rozhněvali se pohané a přišel hněv tvůj a čas mrtvých souzeniu býti a dáti mzdu služebníkům tvým prorokům a světcům a bojícím se jména tvého malým i velikým a zkaziti, jenž kazí zemi*. Pohané se rozhněvali, že víra Páně se po světě ujímala a obdržovala a hněvu svému průchod zjednávali pronásledující vyznavače Páně. Ale tím vyvolali a vzbudili *hněv Boží*; jenž již přišel, an dříve budoucně přijíti měl. Při hněvu pohanů hledí k Ž. 2, 1. nn. *proč zuří pohané* a k Ž. 98, 1. *Hospodin kraloval, hněvejte se pohané*, t. j. veškeren hněv jejich neprospěšen, nébrž skrocen, zmařen a dokona zničen bude. Nyní nastal *čas mrtvých souzeniu býti*; mrtvými nejedni pohany rozumějí lidi duchovně mrtvé t. j. pohany, nad nimi soud se koná, an pohanství za své vzalo a víra Kristova horu obdržela. A to nejbližší jest smysl, an apokalypsa veškera k útěše křesťanů potlačovaných směřuje a opověditi hledí, že křesťanská víra druhdy

docela obdrží a po světě opanuje. V dalejším smyslu zří ta slova ku poslednímu soudu a ku království Božímu v nebesích po zmrtvých vstání; *čas mrtvých souzeniu býti* k veřejnému soudu potahují a *mzdu proroků a světců a bojících se Boha* o věčné sláve berou, ač odplatou tou nejbližší vítězství nad pohanstvem se vykládá, jak viděti ze slov, jež dokládá: *kaziti ty, kteří kazí zemi*; kdež mluví o lidech na zemi a užívá presentu, abychom věděli, že mluví nejprže o království církve na pozemku. Mluví o *mzdě*, nebo vítězství vymohli křesťané životem svým, modlitbami svými a konečnou svou obětovností podle slov Tertullianových, že krev mučedníků stávala se sítí křesťanů. Mzda a odplata se dostane všem *služebníkům Božím* vůbec těm, kteří církev vedli i těm, kteří od představenců vedeni byli a víru i lásku zachovali. Obecný výrok ten rozděluje místněji, an dí *prorokům a světcům* a opačným pořádkem *malým a velikým* Boha se bojícím. Proroky rozumí náčelníky církve a ty jmenuje v druhé řadě *velikými*, jenž se bojí Boha, světci slyší laiky a vůbec jmenuje je *malými*. Proroky klade, ješto v prorokování t. j. ve vyučování a osvědčování Krista a pravdy věčné od něho vydané vrchuje všeliké náčelnictví církve a již u Dan. 12, 3. ti, kdož vyučují, hvězdám se připodobňují, a odplata zvláštní se jim slibuje. Prorokové reprezentují celé náčelnictvo a představenstvo církve. *Světci* jsou všickni křesťané, jak s. Pavel nescíslněkráté je zove. *Bojící se jména B.* odpovídají *služebníkům Božím* a veškeri křesťané slyší se, jenž hned na představce *velikými* a na podrízence *malými* naznačené dělí. *Jména Božího* praví a nedí pouze Boha, aby tím pravého Boha vyznačil, an jménem se bytnost vystavuje. (Není to nějaký nejmenovanec racionalistů.) Jiným se vidí čtvero členů služebníků, proroků, světců a bojících se Boha velikých a malých jinak bráti; služebníky sice a proroky berou, jak výšeji položeno, služebníky všechny křesťany zahrnující a proroky o představených vykládající, ale světce a bojící se malé i velké ku všem křesťanům bez rozdílu táhnouce. Obšírně klade jména ta a mezi nimi *malé* t. j. pokorné, jenž sotva se odplaty nějaké nadějí, aby potěchu zjednal těm, kdož méně dověří sobě a malomyslni jsou. Odplata očiividně záleží v kralování Krista a církve jeho a ve zničení nepřátel Páně; tudy ještě dokládá o *zkáze těch, jenž kazí zemi* t. j. ji zbrodněmi svými poskvrují, ohyzdují a naprznují. Hledí k Gen. 6, 11. nn. *Zkažena byla země a plna nepravostí a já obyvatelé*

země zkazím s ní. Když země zkazitelů svých sprostěna bude, tedy ráj na zemi povstane a země na nebesa se změní. V křesťanství a opakování jím země se část toho plní, dokonale vyplněny přijdou ty věci při vstání z mrtvých.

Ještě dokládá slova tato: *I otevřen byl chrám Boží na nebi a viděna byla archa úmluvy jeho v chrámě jeho, a nastali bleskové a hlasové a potřesové a hrád veliký.* Chrámem Božím sluje tu církev Kristova, již konečně panství na zemi zjednáno, archa úmluvy jest symbol spojení člověčenstva s Bohem a osvědčení, že nyní veškeren zákon Boží a jeho pocta na odiv všemu lidstvu vychází a ode všech lidí může bez bázně pěstována býti. Prvé byla nebesa zavřena a opona visela před svatyní. Nyní konečně se světu vyjevila archa úmluvy, úmluva Boží se spravedla, lidstvo se veřejně k Bohu přiznalo. Naráží bezmála na to, co za modlářských králů judských se stalo, z nichž nejeden chrám Boží zavřel a službu v něm zakázal; když ale král zbožný přišel, ten chrám opět dal otevřiti, službu v něm obnoviti a archu úmluvy, jenž jednou z chrámu odňata byla 2 Par. 35, 3. na své místo postaviti. Archa starého chrámu či stanu dvojím jménem sluje, nazývá se archou svědectví, poněvadž v ní bylo desatero, v němž Bůh věčnou vůli svou osvědčil; nyní ta vůle Boží v jev vyšla a zavládla veřejně. Ale nazývá se i archou úmluvy a nyní se objevila, že úmluva Boží s lidem uskutečnila se, a že Bůh dá Luc. 1, 72. abychom od nepřátelů oproštění jsouce bez bázně jemu sloužiti mohli. A že ta bázeň již přestala, a že vrah veškeren za své vzal, to se vynáší slovy *nastali bleskové a hlasové a potřesové a hrád veliký.* Podle textu řeckého kladou se ještě po hlasech *hromové*, tak že se patero pokut Božích vyskytá; pět-

ka nese pomětu nedokonalosti a nedostatku a úchabku a sličně se hodí k vytčení pokuty. Výše 4, 5. tři části se jmenují pro označení, že pokuty ty od Boha jdou; a 8, 5. čtvero částí se uvádí a tím se vyjádřuje, že tvorstvo pokutami oněmi zastíženo bylo, an svět čtyry strany má. Pro tuto poslední příčinu rukopisové nejedni jenom čtvero pokut kladou buď *hromy*, jak vulgata také, buď *potřes* vynechávajíce, avšak to bezprávně činíce. Potřesem či zemětřesem se 6, 12. veliké změny a zkáza vyznačuje se a hrád znamená zmaření a zničení. Nejblíže se to týká říše římské co té, jenž veškerou mocí svou víru v Kristu přitlumovala, avšak zde ještě vůbec se mluví a povšechně o pohanské říši římské; nápotom se obšírněji jedná na základě povšechných nákrešů těchto. A tu již napřed očekávati můžeme, že se nám místněji vyjeví, co výše 10, 4. sedm hromů pravilo, což ale prozatím tajiti Janovi velíno a že zloba šelmy či bestyje té, jenž 11, 4. nenadále se vyskytá, podrobněji vylíčena bude. Ostatně věci poslední o vyskytnutí se archy úmluvy a hrádu a blescích ku posledním táhnou se časům, podobnějak v postupu historie církve nejednou se vracejí. Ale i to potřeba přidati, že nyní třetí hoře se dokonalo, jenž záleží právě v dokonalém potření nepřátelů církve. Ale v nejobecnějších čerchách a rysech jenom nakreslil to veliké vítězství církve a obšírněji o tom ve viděních následujících byl vyučen. Nebo apokalypsa neobsahuje nepřetržitě postupnou řadu proroctví o událostech po sobě následujících, nébrž sestává z několika skupenin obrazů, jenž v sobě se zavírají a končí, ač jedna druhou doplňují a docelují.

Již tedy vizme, kterak se to docelení v nejbližší kapitole počíná.

Hlava XII.

Žena slunkem oděná porodila syna, jejž drak pozřítí usiloval 1—4. Leč Bůh uchránil ženu i dítě 5. 6. a drak po strohém boji svržen na zemi, z čehož se nebesa radují 7—12. Když pak nápotom ženě uškoditi s úspěchem se nepotkává, tedy se podjímá ostatní její zrozence pronásledovati 13—18.

1. I ukázalo se znamení veliké na nebi: Žena oděná slunkem a luna pod nohama jejími a na hlavě její koruna hvězd dvanácti. 2. A těhotná jsouci kři-

čela bolezněji a trápila se ku porodu. 3. A ukázalo se jiné znamení na nebi a aj drak veliký, ryšavý, máje hlav sedm a rohů deset a na hlavách svých korun sedm, 4. a ocas jeho táhl třetinu hvězd nebeských a hodil je na zemi. A drak stál před ženou, jenž měla poroditi, aby když porodí, dítě její sežral. 5. I porodila syna pacholíka, jenž spravovati měl veškerý národy prutem železným a vychváčeno bylo dítě její k Bohu a k

trůnu jeho 6. a žena utekla na poušť, kdež měla místo připravené od Boha, aby ji tam krmili dnů tisíc dvě stě šedesáte. 7. I stala se půtka veliká na nebi, Michael a anjelé jeho potýkali se s drakem. A drak potýkal se i andělé jeho, 8. a nepřemohli, aniž místo nalezeno bylo jejich více na nebi. 9. A shozen byl drak ten veliký, had starý, jenž sluje ďábel a satan, jenž svádí celý obor a shozen byl na zemi a anjelé jeho s ním shoeni byli. 10. I slyšel jsem hlas veliký na nebi řkouc: Nyní stala se spása a moc a království Boha našeho a vláda Krista jeho, shozen byl žalobník bratrů našich, jenž žaloval na ně před Bohem naším dnem i nocí. 11. A oni svítězili nad ním pro krev Beránka a pro slovo svědectví svého a nemilovali životů svých až do smrti. 12. Protož veselte se nebesa a kdo přebýváte v nich. Běda zemi a moři, nebo sestoupil ďábel k vám maje hněv veliký, věda, že málo času má. 13. A když ušel drak, že shozen jest na zemi, pronásledoval ženu, co porodila pacholíka. 14. A dána byla ženě křídla dvě orlice veliké, aby letěla na poušť na místo své, kdež se živí čas a časy a půl času před obličejem hadovým. 15. A vypustil had z huby své po ženě vodu jako řeku, aby ji řeka zachvátila. 16. A pomohla země ženě a otevřela země ústa svá, a pozřela řeku, kterou vypustil drak z úst svých. 17. I rozhněval se drak na ženu a odešel, aby bojoval s ostatními z plemene jejího, jenž ostríhají příkazů Božích a mají svědectví Ježíše Krista. 18. A stanul na písku mořském.

Nová tu skupa začíná, jak jsme toho na konci hlavy předešlé dotekli a v nových obrazech se půtka, útrapa a konečné vítězství církve představuje a mezery ty, kteréžto se při obrazech a vidmách předešlých zanechaly, nyní se dovršují a vyplňují. Při tom zasahá se až na počátek samého křesťanství a rozvíjí se postup rozličných událostí a půtek církve se třemi vrahy, se satanem, se šelmou mořskou a šelmou zemskou (v kap.

13.) až ku konečnému triumfu nad nimi a přijetí věrných Kristovi vyznavačů do slávy nebeské v kapitole čtrnácté, kdež skupina tato čtvrtá se končí a páté skupě místo pouští.

Nová tato skupina počíná slovy: *I ukázalo se znamení veliké na nebi.* Částice i uvádí řadu tu čtvrtou vidů v nějakou spojitost s obrazy předešlými. *Znamení* se ukázalo vece a rozumí znamením oznak, obraz, sliku; věci nebyly v podstatě Janovi ukázány, nébrž v obrazech a záhadách, církev svatá v podobě ženy, ďábel v podobě draha. Jiní myslí, že se znamením jmenuje, poněvadž k církvi co ku praporu všickni národové co vojíní hleděti a shromáždit se mají. Jí neméně než Kristovi svět odpírá a i v tom smysle znamením církve sluje, jak kdys Simeon Luc. 2, 45. poznačil. *Znamení veliké* se okázalo, vece, poněvadž věci veliké se označovaly tím znamením. *Na nebi* vece co na divadle, k němuž Jan povznesen byl, jak jsme výšeji 4, 1. 2. viděli, že mu bylo velíno: *Vstup sem a ukáži tobě, co se dítí má.* *Na nebi* vece, že církev ženou vyobrazená v nebi kořeny bytosti své, v nebi sídlo má Ef. 2, 6., ješto nás Kristus obživil, abychom spolu seděli v nebesích, ješto obcování naše v nebesích jest Fil. 3, 20.

Znamení pak to na nebi veliké bylo: *Žena oděná slunkem a luna pod nohama jejíma a na hlavě její koruna hvězd dvanácte.* Ženou rozumí církev vystavuje ji v obraze Panny Marie, jenž Krista porodila, kterýž hlava církve jest; o ní nadšeně sv. Bonavent. praví, že Bůh mohl světy lepší stvořiti, ale matku větší než jest matka Boží, stvořiti nemohl, ješto svrchovanost v sobě spojovala všech ctností. *Slunko* jest obrazem majesty a osvěty, oděna jest slunkem t. j. záře slunka ji docela oblévá, ano slunko se zde považuje co nějaký veleoblak světlý. Tak při přepodobení Páně tvář jeho zářila co slunce Mt. 17, 2. Záře Páně prostoupá církev Boží po veškery časy, leč záři tu vidí jenom, kdo povýšen jest na vyšší stano-viště, jak jsme 4, 1. 2. viděli Jana býti povýšena. *Luna jest pod nohama jejíma.* Luna či měsíc jest oznak vrátkosti, nestálosti, vřklavosti, pomíjlivosti a proměnlivosti, ješto brzo na vetechu, brzo v náplni se nalézá. Tudy Sir. 27, 12. praví: *Člověk svatý v moudrosti ostává jako slunko, an nemoudrý pošetilý se mění jako měsíc.* Má církev lunu pod nohama, aby se označilo, že jest vznesena a povýšena nade vši proměnlivost, že omylu a bludu žádnému nepodléhá a že přese všeliká protivenství v podstatě svojí vy-

trvá. Sv. Řehoř Veliký o ženě praví: Ve slunku nalezáme naznačeno osvícení pravdou, v měsíci proměnu času a že všemi věcmi časnými opomítá, tudy stoupá nohama na měsíc.

Na hlavě má hvězd dvanácte. Dvanácte hvězd značí dvanácte pokolení či dvanáctero patriarchů co zastanců dvanáctera pokolení lidského Mt. 19, 28.; a značí se hvězdami ještě dvanáctero apoštolů, z nichž církev vyšla a kteří jí hlavami dáni byli. Dvanácté číslo význačno jest celek obsahující a ideu mystickou spojby celku toho s Bohem namítající, ješto se třetice co poměta božství čtverkou pomětou tvorstva znásobňuje. Dvanáctero bylo praotců lidu israelského, Mojžíš dvanácte sloupů pod Sinajem vztýčil s nápisy dvanáctera kmenův israelských Ex. 24, 4. Dvanáctero bylo pramenů v Elimě Ex. 15, 27., dvanácte kamenů na náprsníku veleknězově Ex. 28, 17., dvanácte chlebů pokladných Lev. 24, 5., dvanácte zpytáku vyslaných pro shledání země chananejské Num. 13, 3., dvanácte kamenů v Jordáně Josue postavil Jos. 4, 4., ano dvanáctero znamení se ve zvěrokruhu obsahuje. Leč církev Kristova nezavládla světem bez bojů, bez bolů, beze svízeli a bez protivenství a osud ten církve byl předezen v osudech Panny Marie, jenž při porodu Krista nejednoho svízeli zakusila, v Betlémě přitulku nenalezši. Tudy se dále vece o ženě: *A těhotna jsouci křičela boleznující a trápila se ku porodu.* Když žena rodí, vece Pán Jo. 16, 21. zámutek má, *ana přišla hodina její; když ale porodila pachole, již nezpomíná na útrapu svou.* To sice na Pannu Marii nepřipadá, ješto Krista bez bolesti porodila, ale dobře se hodí na církev, jenž světem teprv po náramných a nesčíslných bolestech zavládla. Věčný to zákon Boží, že ve hříšné časnosti blaženost pravá teprv po velikých bojích a půtkách přichází. To se dalo při prvocírkvi a dítí se bude při církvi poslední, když již dočasnost na věčnost zaměňovati se bude, jak předpověděl Pán Mt. 24, 21., že *tehda přijde soužení veliké, jakéhož od počátku světa nebylo.* Podobá se při tom církev Rachele Gen. 35, 18., jenž druhého syna rodíc zvolala, že Benoním t. j. synem bolů slouti má syn její. A s bolestmi rodí církev veškery děti v každé době a netoliko doba pronásledování za prvních tří sta let se tuto musí rozuměti. Považ, dí sv. Řehoř, s jakými bolestmi otcové rodí duše k víře, jak opatrně se ohlížejí, aby byli silní v rozkazech, útrpni v trápeních, v napomínáních vládni, v opomítání světskými věcmi vítězi, v podnikání svízeli neustupni. Jaká veliká

jest bolest jejich pro padlé, jaká bázeň pro ty, jenž dosavad stojí, aby nepadli. Toli sv. Řehoř. Takovou ženou byla sv. Monika, jenž syna svého s velikými bolestmi obrodila. Nelze mně vypověditi, dí sv. Aug. cf. 5, 9., co pro mne na duši trpěla a s jak větší snahou mne dle ducha než dle těla zrodila.

Při snahách církve svaté Kristu zroditi velikou rodinu zašli velicí svízelo, jež vzbudil pravrah člověčenstva. O něm praví sv. Jan: *A ukázalo se jiné znamení na nebi. A aj drak veliký, ryšavý, máje hlav sedm a rohů deset a na hlavách svojích korun sedm. A ocas jeho táhl třetinu hvězd nebeských a hodil je na zemi. A drak stál před ženou, jenž měla poroditi, aby když porodí, dítě její sežral.* Vytýká se těmi obraznými výroky, jak úrupen, stroh, krut a tvrd byl boj církve s nepřátely, jenž se tuto v arcivrahu satanu sbíhají a sbírají. Drak v písmě se vyličuje co král vodstva a živočichů jeho Ž. 73, 13. záhubný a ukrutný a rozumí se jím ďábel či satan, kníže toho světa, jak jej Jan v evangeliu nazývá, hlava všeliké moci království Božímu odporné a příčné. *Ryšav* jest a barva ta značí vražednost, krvežíznivost a dobře svědčí tomu, o němž Pán Jo. 8, 44. vece, že jest člověkovrahem od počátku. Velik jest, ješto mu všechna moc zlá k službám stojí. *Sedm hlav* má, což znakem jest svrchované ošemetnosti, chytrosti a lesti. A má *deset rohů* co oznam nesmírné moci, kterou nad světem provádí a *sedm korun* značí vládu jeho. Nemůžeme si to jinak představit, leč že jen přední hlava měla deset rohů, any ostatní hlavy s ní spolu koruny nesly. Ukázal se *na nebi* co na divadle, kdež se všechna vidma Janovi ukazovala; nad to se tím nezbednost, ohýralost, nestydatost a drzost vystihuje; ničeho se nebojí a neštítí, jakož pak i samého Pána podstoupil. Což jest horšího, vece sv. Aug. nežli satan? On půtku vnesl na nebe, klam do ráje, nenávisť mezi prvobratty a do všelikého díla našeho koukol seje. On k nasyzení přičinil labužnost, k obcování závist, lakomost ke správě, pýchu k vládě, k zámutku zoufalost.

Samo pak písmo toto Janovo zlobu jeho líčí: *A ocas jeho táhl třetinu hvězd nebeských a shodil je na zem.* Hvězda jest symbol vlády, moci a přednosti, jak jsme viděli 1, 16.; třetina jest oznamem velikého množství. Stažení a stržení s nebe a shození na zemi značí podmanění a podrobení pod vládu svoji. Prohlídá ku proroctví Danielovu 8, 10., kdež o Antiochu Epifanovi vece, že se pozdvihl až k nebesům a svrhnul některé z

hvězd. Nejedni vidí ve hvězdách těch biskupy a kněze církve, jenž od církve v čas pronásledování po tři sta let trvalého odpadli, jiní vidí v té třetině třetinu anjelů, jenž od Boha návodem Lucifera odpadla. Praví *ocasem stáhl* hvězdy, poněvadž ďábla k drakovi přirovnává. Ale v tom větší opovážlivost ukázal, že se *představil před ženu, aby když porodí, dítě její sežral*. V tom se vidí zloba arcivraha, jenž od počátku ukládal o sítě ženino Gen. 3, 15. a nejednoho na místě svém nastrojil, aby naobrazitele a předlikovatele a naslonitele Kristovy, jakým byl u př. Mojžíš, ano samého Krista v samých počátcích zahubili. S Heródem se mu sice nepoštěstilo, ale přece náhončími svými totiž Židy Krista na kříž přivedl, ač ovšem tím právě přemožen byl. Posud činí to ďábel a kdekoli se v srdcích Kristus rodí a víra a s ní mravnost se znáhá, všelijak život ten přičítí hledí a v celé historii církve se osudové Páně opětuji, jak právě jsme pověděli.

Leč se mu lest a zlost jeho nepovedla aniž došel účelu svého. *Porodila žena syna pacholíka, jenž spravovati měl veškery národy prutem železným a vychváčeno bylo dítě její k Bohu a k trůnu jeho a žena utekla na poušť, kdež měla místo připravené od Boha, aby ji tam živili dnů tisíc dvě stě sedmdesáte*. Hledí ke Kristovi a synem pacholíkem rozumí křesťany, na víru obrácené lidstvo. Dí *Syna pacholíka*, aby vytknul statečnou, udatnou a mužnou povahu dítěte t. j. křesťanů, jenž se tím dítětem vyrozmívají; o pacholíku jednom mluví a jím křesťanstvo slyší, poněvadž církev co matku vystavuje a v Kristu ideál a soujem všeho duchovního potomstva spatřuje, jak 1. Cor. 12, 12. praví Krista celou církví býti. I ve slovech *spravovati bude národy prutem železným* hledí ku Kristu co k ideálu křesťanstva a naráží na Ž. 2, 9. kdež Hospodin k Synu Kristovi praví: *Potřeš národy prutem železným*. Místo *potřeš* čtou sedmdesáti: řídit, pásti budeš slovo hebrejské jinakými vokály vyslovující; leč smysl na jedno vychází, potírání národů bylo potírání zlovůle jejich a jejich zlomravů a navnazování a nabízení jich, aby se k Bohu a Kristu jeho obrátili. Za hrozbou se ukrývala dobrota, za pokutou spása a za soudem milost; nebo blahem jest pro pohany, když tvrdošíjnost a bohopůrnost a celá pohanská a hříšná povaha zlomuje se, aby věčné spásy dojít mohli. Očividně mluví o opanování víry křesťanské světem; dí o *prutu železném*, aby ukázal, jak velikého úsilí, námahy a nátuhy potřebí bylo k obrácení

pohanstva. Nehned ale nastalo panování to, nébrž když porodila žena syna pacholíka, satan hleděl dítě zahubiti a tudy je pronásledoval i matku jeho.

Ale *žena utekla na poušť a dítě vychváčeno bylo k Bohu a k trůnu jeho*. Tím se naskýtá, že veškero pronásledování jakkoli kruté a vražedlné nebylo s to, aby vyhubilo víru křesťanskou a vyznavače její. Dítě *vychváčeno bylo* veze a naráží na útěk do Egypta; slovem *vychváčeno* namítá veliké nebezpečí, v němž se dítě nalezalo, z něhož tudíž vytrženo a vybyto býti muselo. Ve slovech *k Bohu a k trůnu jeho* jest námyk na nanebevstoupení Páně. Trůn jest symbol vlády a panství a značí se, že Kristus s nabe vítěz a Pán církev spravovati a pohany potírati bude. Zasednutí na trůně slíbeno Kristu Ž. 100, 1. a všickni národové jemu podrobeni, aby časem svým se mu poddali museli. Pohané se sice bouří Ž. 2, 1. nn. a poslušenství vypovídají, ale Hospodin se *směje jim a mluví k nim v prchlivosti své*. Co dále praví o ženě, že *na poušť vzata* a tam po půl čtvrtá léta chráněna byla, to předudjatně, předjemně či předborně klade, aby osud matere s osudem dítěte spojil a sloučil; níže v. 14. k tomu vrací se Jan opět. *Pouští* rozumí v protivě s obydlí krajinou přitulek a útočiště a smysl jest, že církev při všech drakem vzňatých pŕtkách ostane, aniž zničena býti může, pode zvláštním opatrováním Božím chráněna jsouci. Kdekoli se církev pronásleduje a přese všechno zuřivé a kruté pronásledování ostává, tam jest poušť ta, kamž církev uchváčena bývá. O poušti co ochráništi mluví, poněvadž církev Starého Zákona z Egypta vytržena byvši na poušti sinajské skryta byla, což se spatřuje i při Eliáši, jenž před Jesabelou na poušti sinajskou se odebral. Na poušti *byla živena* půl čtvrtá léta, jak druhdy na poušti také Israelité živeni a Eliáš od Boha chován. Nejedni zde přemýšlejí na poustevníky, kteří na poušť uprchli a světa vzdáleni žili, aby Bohu snáze a beze vsí překážky a závady sloužiti mohli. Na poušti mluví ku člověku Bůh a srdce jeho sobě namlouvá Os. 2, 16. *Kdo mi dá křídla*, volá Ž. 54, 7. *a poletím a odpočínu. Ač vzdálím se uprchna a ostanu v samotě na poušti*. Mysticky praví sv. Ansbert pouští býti pokoj duše, jenž neřádne a nerestné chtíce z tajiic srdce vybyvši útechy u Boha dochází. Svati lidé zajisté nástrah ďábla jinak ujíti nemohouce, činí sebe samy pouští pokoje, aby měli kam bezpečně se utéci. — Živena pak má býti žena ta na

pouští po tisíc dvě stě šedesáte dní, což činí dle v. 14. půl čtvrtá roků. Jest to, jak ne-jednou praveno, symbolické číslo a značí, že dnové útrapy a sužby při církvi od Boha počtení jsou a že v celku doba pronásledování nebude dlouhá, ješto polovičním číslem se naznačuje; půl čtvrtá jest polovina sedmice čísla posvátného. Nejedni myslí o pronásledování Diokletianové, jenž půl čtvrtá léta trvalo od l. 303. do l. 306. do měsíce julia. Shodna ta myšlénka, leč slova pro-roctví tohoto se obecněji nesou.

Ješto ale drak novorozence viděl do nebe vzata, tudíž se pustil za ním do sídla sobě zakázaného v ohýralosti a drzosti své. *I stala se pŭtka veliká na nebi; Michael a anjelé potýkali se s drakem. A drak potýkal se a anjelé jeho a nepřemohli, aniž místo nalezeno bylo jejich více na nebi.* A shozen byl drak. Podivno jest při této pŭtce, že satan v nebi se nalézá, odkad navždy vyhoštěn a vyobcován byl. Děje se ve vidění pro Jana, aby viděl a poznal zlobu vraha toho a marnost a neúspěch veškerých jeho snah a námah. Jan byl povýšen na nebe a tudy měl-li co viděti a věděti o pŭtce, musela se mu pŭtka ta vyskytati na nebesích a tudy se přenáší drak na nebesa. Kromě toho jest ještě nejedna té věci příčina. Tak Ef. 6, 12. písmo o satanu v nebi mluví pro vytčení, že moc jeho veliká jest a že všechnu sílu sbírá, aby králku svou provedl. Tím satana až na nebesa dorážením ohýralost, přívazčivost a drzost jeho se vystihuje. Dále setím namítá, že veškery pŭtky o víru v nebi se končí nejpříze než na zemi se dějí, t. j. že Bůh řídí církev a ustanovuje meze, až kam by ji vrahové pronásledovati mohli. Ještě také leží v boji tom narážka na pŭtku přede stvořením člověčenstva stalou na nebesích, když návodem satana veliká část andělstva od Boha odpadla a Michaelem knížetem anjelů Bohu oddaných přemožena byla a do pekla uvržena. Tou narážkou má se na rozum dáti, že veškerých jakkoli úsilných a přívazčivých bojů satana s církví nemůže výpadek býti jiný, leč ten, jehož druhdy satan na nebi zakusil.

Započíná pŭtku dle textu našeho *Michael a anjelé jeho*. Nemohou totiž dobří anjelé dopustiti, aby zloduch na nebesích se zdržoval. A tudy jakmile se vyskytne zloduch ten na luhách nebeských, tudíž dobří anjelé v pŭtku s ním se vydávají v čele Michaela majíce. Nejedni Michaelem Krista rozuměti chtějí; leč jednomyslně otcové svatí rozumějí Michaela archanjela ochránce Starého jakož i Nového Zákona, jenž nesé jmé-

no Michael, t. j. *kdož jest jak Bůh*, poněvadž mu Bůh všechnu moc propůjčuje, kteréž má potřebí pro potření nepřátel církve Boží. Již v Starém Zákoně Dan. 12, 1. vystoupá Michael co kníže a bojuje za církve Boží a boj onen, sám jsa odrazem a odmětem praboje v nebi před člověků stvořením skončeného jest proroctvím boje tohoto, o němž Jan tuto mluví. Satan zastoupá všechno zlo, co na světě se Bohu protiví a Michael zastoupá všechno dobro, co Bohu věrno a docela oddáno jest. Podobně u Zachar. 3, 1. nn. bojuje satan s anjelem Páně, satan žádá, aby mu lid Boží vydán byl, ješto se v něm hříchové nalézají; anjel ale odmítá žalobu a výtku ďáblovu ukazujíc, že lidu hříchové již odpuštění jsou a odkazujíc na dobu Messiášovu, kdež odpuštění hříchů plnou měrou lidem uštědřeno bude. Není to jen žaloba, již by satan byl provedl proti církvi před Bohem, ač ovšem dle v. 10. právo nějaké k ní míti na nedostatcích vyznavačů jejich zakládal; nébrž jest to pŭtka, jak výslovně o pŭtce písmo naše mluví a Michael co zastánce církve Dan. 10, 21. nejenom pomluvy a útržky, než i dorážku a zbroj satana odráží a sílu jeho poráží. *Drak potýkal se i anjelé jeho*, veškero sstoupenstvo a komonstvo jeho mu pomáhalo. Ale neobdrželi oni přese všechno usilování a zuřivé potýkání. *Nepřemohli aniž místo jejich na nebi nalezeno*; slovem *nepřemohli* vytýká se příčina, proč místa již na nebi nemohli míti. Síla satanova zničena byla. Ješto nenalezlo se místo pro něho na nebi, tedy se ukázalo jej s nebe svržena býti; svržením satana s nebe se porážka jeho vystihá. Namyká na Jes. 14, 12., kdež o králi babylonském co náznaku satanovu se praví: kterak jsi spadla s nebe Dennice: upadl jsi na zemi ty, jenžto jsi potíral národy. Spadnutím s nebe se ztráta vlády a moci vytýká, jak Luc. 10, 18. praví Pán, že viděl satana jako blesk padati s nebe. Tak Dan. 8, 10. umdlení a ochabení moci vyličuje se padáním s nebe.

S nebe ale padá se na zem a tudy dle písmo *shozen byl drak, had starý, jenž sluje ďábel a satan, jenž svádí celý sbor, shozen byl na zemi i andělé jeho*. Nemíní se shozením s nebe na zem, že mu nějaká vláda na zemi dána byla, což veškeré souvislosti se přičítá, ješto právě se opěvá vítězství církve nad ním; proto také se dvakrát ještě o satanu praví, že *shozen byl* prostě bez přídavku *na zemi*, aby tím lépe ozřejmelo, že *shození na zem* není leč symbolický výraz pádu satanova. Při shození *na zem* uaráží na pokutu hadovi uloženou Gen. 3, 14., že

po břichu léztí a prach země požívati bude. *Na zem vece* a tím mysticky namítá, že lidé zemského smyslu se jím podváděti dávají. Nebyla moc nějaká na zemi jemu tím propůjčena a snad zvýšena, jak některým se vidí, nébrž jak doleji dí písmo, zvýšen byl hněv jeho pro porážky, které nikdy nezakusil a ze které se již nebude moci zotaviti. Čtverým jménem se nazývá satan; čtveré číslo stojí co oznam a poměta světa a shodno jest pro knížete světa. Drakem sluje pro velikou moc, hadem pro lest, ďáblem t. j. pošťivacem, osočovatelem, pomluvacem, utrhačem, že žaluje na křesťany, jak Job. 1, 1. n. na Joba před Bohem žaloval; satanem sluje, že se protiví Bohu netoliko sám, nébrž lidí k odporu proti Bohu nastrájí a tudy je t. j. *obor celý svádí*. Sluje hadem starým, ješto od počátku lidi svedl Gen. 3, 1. n. 2 Cor. 11, 3. a dle 1 Jo. 3, 8. od počátku hřeší a dle slov Páně Jo. 8, 44. *lidobijcem jest* od počátku. Prvníma dvěma názvoma se vytýká moc a lest jeho, dvěma ostatníma jménoma vystihá se zloba a vraživost jeho. O lesti jeho klade sv. Cyprian, že mnohem více se ho báti jest, když podtají se vleče, loudí se, plíží a přikrádá. Obchází a bádá, kde kdo slab jest, aby s té strany na něho dorážel. Zrakům naskytá vábné podoby a vlnadné rozkoše, aby k nečistotě přilákal; uši pokouší měkkou hudbou, aby srdnatost ducha omdlil a ochabí, cti a hodnoty světské slibuje, aby slávy věčné člověka zbavil, lichotami se zamlouvá, aby nás o věci bytedlné připravil. Ten jest náš starý nepřítel a již šest tisíc let tomu jest, co proti pokolení lidskému bojuje. Všechněm on způsobům pokoušeti, všechněm úskokům a lestem lidi sváděti od stara se naučil. I obchází člověka, an tento neví, šálí a podvádí ho, když na pozoru se nemá, oklamává jej, když nedosti ostražit a opatrn jest.

Nad porážkou Satanovou celá nebesa radují se a všickni anjelé a svatí se vylévají ve chvalozpěv, ješto jim na vítězství dobra nejvíce záleží. Dí o tom sv. Jan: *I slyšel jsem hlas veliký na nebi řkoucí: Nyní stala se spása a moc a království Boha našeho a vlada Krista jeho, že shozen byl žalobník bratrů našich, jenž žaloval na ně před Bohem našim dnem i nocí. A oni svítěžili nad ním pro krev Beránka a pro slovo svědectví svého a nemilovali životů svých až do smrti. Protož veselte se nebesa a kdo přebýváte v nich. Běda zemi a moři, nebo sestoupil ďábel k vám maje hněv veliký, věda, že málo času má.* Illas ten vítězoslávy vychází ode všech, kteří v nebi se nalezájí; světci a světice z lidstva

pošlí se radují z vítězství bratrů a anjelé pějí chvalozpěv, ješto jim ve světcích bratři dáni jsou a ješto nejsrdečnější účast berou v osudech církve Luc. 15, 7. *Vece: Nyní stala se spása a moc atd.,* poněvadž porážkou ďábla základ k svobodnému vyznání víry v Krista a k rozvíjení veškerých ctností křesťanských položen. *Spása vece* hledí k blaženosti lidstva, *moc vece* nebeštanstvo a hledí ku potření nepřitele skrze moc Boží; *království* dí a hledí k slávě a velebě Boží. Všecko to trojí činí *vládu Kristovu*; radost pak jde nebeštanům z toho, že shozen a zmořen byl *žalobník bratrů našich, jenž žaloval na ně dnem i nocí*. O žalobě takové jsme výšeji mluvili a viděli, že hledí apoštol v tom k Job. 1, 6. 9. 12., kdež se praví, že ďábel zosnoval žalobu na Joba pro nedostatek ctnosti jeho a na Zachar. 3, 1. kdež ďábel žaluje na Josua Josedechovice a na Zorobabela před soudem Božím.

An ale dřívěji praveno bylo, že Michael přemohl satana, praví se nyní: *A oni svítěžili nad ním pro krev Beránka a pro slovo svědectví svého a nemilovali životů svých až do smrti.* Tím se namítá, že křesťané sami všelijak se přičiniti mají, aby církev na světě obdržela, že dle slova Páně žítí, Kristu ve všech nehodách věrni zůstávati a víru až do položení životů vyznávati mají. Dějí *svítěžili* ohledem že církev ovládne světem a že všem dána možnost nad ďáblem vítězství dojíti. Vítězství ale došli *skrze krev Kristovu*, z níž jim veškera síla ku přemáhání vraha řine; nebo krev Pána našeho Jesu Krista, vece 1. Jo. 1, 7. *očistuje nás ode všech hříchů.* Ze smrti Kristovy čerpali sílu; ale i sami bojovali, namahali se a naparovali, pro Krista protivensství snášeli. *Nemilovali životů svých až do smrti*, t. j. rádi pro víru život nasadili, když vyznání jména Kristova toho žádalo. *Kdo život zachováti se podejme, ztratí jej a kdo ztratí život pro mne, zachová jej*, vece Pán Luc. 9, 24. O milování života vece sv. Aug. Kdo sebe miluje a ne Boha, ten nemiluje sebe; a kdo Boha, ne sebe miluje, ten miluje sebe. Nebo kdo nemůže od sebe žítí, umírá milujíc sebe. Nad takovým stavem se mají všechna nebesa radovati a tudy světci vítězoslavitelé volají: *Protož veselte se nebesa a kdo přebýváte v nich.* Někteří za to mají, že nebeštany se všickni křesťané zahrnují, ješto měštanství v nebi mají Fil. 3, 20. a k duchům dokonalým připojeni jsou Hebr. 12, 23. Leč lépe vidí, kdož tu nebeštany rozumí anjely a duchy nebeské, jenž plesají nad tím, že Bůh a království jeho v člověčenstvu vládne.

Ale poněvadž pro církev sice boj vůbec a povšechně skončen jest, avšak v životě pozemském po veškerý čas vítěznou církev nejedni svízelné zasahati budou a poněvadž vyznavači církve sami neustále boj s vrahem své spásy podnikati musejí, tudy přičinuje se: *Běda zemi a moři, nebo sestoupil ďábel k vám maje hněv veliký, věda že málo času má.* Namítá se tím, že ačkoli se strany Boží jist jest úpadek ďábla, že přece se strany lidstva boj s ďáblem trvá a neustále trvati bude, až časnost ta na věčnost se změní. Od času, co Pán na zem přibyl, zlomena jest síla ďáblová, on ale neustále sbírá veškeren um a veškerý síly a moci svoje, aby možno-li nějakého panství došel a ztrátu svou a porážky svoje opravil. Dosahuje skutečně nemalé moci lidí ulovujíc a k svým záměrům odvlékajíc; kdo ale v Kristu se tuží a s milostí jeho se druží, tomu škoditi nemůže a nad tím vlády nedosahuje. *Moře* se klade obrazně místo národů 7, 3. 8, 8. *Krátek* praví se býti čas a ďábel praví se *málo* míti času hledíc k věčnému trvání spásy a blaženosti v nebesích. Jiní krátkost doby vykládají o půl čtvrtu létu a doslovně to k časům Antichristovým táhnou před konečným Páně k soudu přibytím. Jiní o krátké době vlády Juliána Apostaty to slyší, kdež satan znova se domněl, že panství svého nad lidstvem dobude. Jiní krátkou dobou berou čas po prohlášení od Konstantina svobody křesťanství, když Maximin a jiní spoluvládcové přese všeliké svobody té prohlášení přece všelijak církev vyhubiti usilovali. Leč tu všeobecněji Pán mluví. Ostatně ďábel nad člověkem obdrzuje vlastní vůli člověka samého a svatí otcové tudy připomínají na stromy, jenžto na topory dřevo poskytají a tím člověku sami na sebe zbroj skýtají.

Leč i tu se místněji ta půtka ďáblová líčí. Dí písmo naše: *Když uzřel drak, že shozen jest na zemi, pronásledoval ženu, co porodila pacholíka. A dána byla ženě křídla dvě orlice veliké, aby letěla na poušť na místo své, kdež se živí čas a časy a půl času přede tvářemi hadovou. A vypustil had z huby své po ženě vodu.* Nemoha dítěte zahubiti, hledí matku jeho zmařiti; tím se vyličuje, že satan všechny služebníky Kristovy napadá, svádí, oklamává a uvléci a sobě uloviti usiluje. Míni se i tím pronásledování církve a vyznavačů jejích, jak se výšeji postavením hada proti pacholíku ženy té pronásledování mínilo. O pronásledování ženy a jejím ochránění předběžně již výšeji v. 6. praveno; zde ale se to místněji líčí. Křídla

značí pomoc Boží a jeho zvláštní ochranu; v St. Z. nejednou se o Bohu praví, že lid vedl jak orlice na křídlech Ex. 19, 4. Deut. 32, 11. Mysticky se rozumějí ctnosti, jimiž církev nad světem horuje, jimiž se vezdy omlazuje Ž. 102, 5. A Jesajáš 40, 31. dí: *Kdož doufají v Hospodina, síly nabudou, dostanou peruti jako orlice a nebudou umdlévati, půjdou a neustanou.* Nedostala křidel bázlivé holubice, nébrž statné orlice. Pomocí křidel těch orličích dostihla žena na poušť, kterou se ochrana a útočiště značí, jak již povědíno bylo. Na poušti té se živí *půl čtvrtá léta* t. j. jest pod ochranou Boží, jak druhdy Israelité na poušti zvláštního opatrování Božího zakoušeli. Slovy: *půl čtvrtá léta* znamená se nejprvé, že u Boha čas a hodina útrap dobře jest odměřena, ješto každý vlas na hlavě spočten jest Luc. 12, 7. *Půl čtvrtá* jest polovina sedmice a rozumí se čas krátký, jak se i ve slovech *věda že málo času má* v. 12. vystihuje. Živena byla tam *před obličejem hada* t. j. tak, že ač jí škoditi hledě přece nijak jí ublížiti nemohl. Poušť jest svět a církev se na něm co v pustině nalezá a po vlasti nebeské dychtí. Nedrahnotou a krátkem času se veškeri mučeníci těšili a Thomas Morus pravil manželce, jenž ho ku poddání se rozkazům krále Jindřicha namlouvala: *Což jest let dvacet proti věčnosti slávy nebeské a muk pekelných?* V pustinách se kryli poustevníci a jak za Antiocha Epifana Dan. 7, 25. pobíhali po půl čtvrtá léta Israelité Bohu oddaní, tak myslí nejedni vykladači, že v posledních dnech člověčenstva antichrist krátký čas ten církev bude pronásledovati.

Pronásledování to vyličuje zvláštním obrazem: *A vypustil had z huby své po ženě vodu jako řeku, aby ji odulekl řekou. A pomohla země ženě a otevřela ústa hubu svou a polykla řeku, kterou vypustil had z huby své.* Vodou, jak jsme to již výšeji znamenali, rozumějí se národové. Jer. 47, 2. jmenuje vpád Chaldeů vodami severními. A vůbec vodami pohroma, útrapa, svízelné se rozumí, jak Ž. 123, 3. vece: *kdyby Hospodina nebylo, snad by voda byla pohřžila nás, snadby vody bezedné byly se valily na duši naši.* A Ž. 68, 2. volá žalmista: *Spas mne Bože, nebo došly vody až k duši mé; přišel jsem na hlubinu mořskou a bouře potopila mne.* Sv. Nilus praví o křesťanech, jenž za pronásledování na poušť se vydali, že se to stalo, aby proudem útrap církev zatopena nebyla. Pronásledování pak svoje se vši lestí a šalbou bude prováděti nejednou odění anjela světlého na se bera 2 Cor. 11, 12. A tudy slu-

je *had* a ne *drak*; svět bude v něm oprostitele a světitele spatřovati, a on je do propasti svádí. Ale nemá obdržeti ani vítězství dosáhnouti. *Země pomůže ženě církvi*, otevře ústa svá a *pohltí vodu tu*. Tím se rozumí, že veškero úsilí hadovo v niveč se obrátí, jak voda se ztrácí na horkém písku, aniž stopy po sobě nechávají. Přitekou jiní proudové a pojmu v sebe řeku tu, to jest: Přijdou jiní národové a oprostí církev vrahů, jak druhdy Babyloňané od Peršanů přitlumeni byli, čímž se starozákonné církvi mnohého ulevení dostalo. Kore, Dathan a Abiron od země byli pozřeni proti Bohu se zpírajíce a o církvi praví sv. Hilar. To vlastito jest církvi, že kvete pronásledování snášejíc, že roste potlačována jsouc, že se vzmáhá zhrdána jsouc, že urážku berouc žije a stojí, když přemoženou se zdá býti.

Ale nepřestává *had* na ponížení svém a na svém přemožení. Znova sbírá sílu, aby obdržel. *Rozhněval se drak na ženu a odešel potýkat se s ostatními z plemene jejího, jenž ostříhají příkazů Božích a mají svědectví Ježíše Krista*. Ostatními rozumí ty, jenž se půtek se satanem nevzdálili, aniž se někam na poušť ukryli, ale přese všechnu zuřivost pronásledovatelů na divadle světa ostávali a Boží ochranou zachováni byli. Ti ostříhali příkazů Božích, nikdá z nich dle síly své nejvyšší se nevyvíjejíce. A tudy mají *svědectví* Jesu Kristovo t. j. Krista všady vyznávají, o něm všady svědčí, k němu se všady hlásí. Někteří slyší to o svědectví, jež Kristus dává svědkům a vyznavačům svým; leč prvnější výklad převládá. Kterí slova toho vidění k časům Konstantina Velikého táhnou, ti *ostatními* rozumějí křesťany v jiných krajinách mimo řím-

skou říši, v nichž napotom počalo protiventství.

Ostatně vykladatelé znamenají, že každá duše se ženě té má podobati; že má obcování své míti v nebesích Fil. 3, 20., na věci zemské má šlapati, v bolestech pokání dobré skutky roditi. Nepřestává pak satan pronásledovati ctitele Boží a druhdy nelze jinak leč útekem zniknouti, což vezdy o půtkách s chlipností platí.

A tu již boje vésti hodlaje satan hado-drak *postanul na písku mořském*. Postavil se jako vůdce, jenž vojsko své do bitvy vede a nějak je řídí sám nebojujíc, nébrž s místa, kdež všechno spatřovati může, spravujíc a řídě. Postavil se na moři, ješto z moře povolati hodlal šelmu, kterou mocí svou ozbrojiti a do boje proti církvi poslati ustanovil. Ale stál *na písku mořském* t. j. na břehu, ješto jinou bestyji proti církvi ze země povolati ustanovil. Mezi mořem a zemí stojí, aby veškere obor potáhl k službě své. Jiní čtou: *I postavil jsem se na písku mořském* v osobě prvé *ἑσταθην* jakoby Jan o sobě mluvil, že nyní postaven byl na písku mořském, na břehu, aby se díval, jak šelmy dvě, jedna z vody, druhá z kopna, že suše či země vycházely a lid Boží obojovati se jaly. Leč sinajský rukopisajíní mnozí čtou s vulgátou a tudy verš ten dobře se k této kapitole přičítá; kdo čísti chtějí *já postaven jsem byl* o Janovi apoštolu, ti verš ten k následující hlavě berou; ovšem pak čteme-li o Janovi, že na písek mořský postaven byl, o postavení v duchu 1, 9. rozuměti musíme. Moře jest symbol národův lidstva a písek nečistost a náramnost jeho množství naličuje.

Leč vízme, kterak satan dvě šelmy k službám svým proti svaté církvi nastrojil.

Hlava XIII.

Z moře vychází šelma sedmihlavá, jenž válku strojí proti lidu Božímu a usiluje všechny národy podbiti pod vládu svou 1—10. a druhá šelma vychází ze země a svádí lidstvo, aby se klaněli šelmě první 11—18.

1. A viděl jsem z moře šelmu vystoupati mající hlav sedm a rohů deset a na rozích jejích deset korun a na hlavách jejích jména rúhoty. 2. A šelma, kterou jsem viděl, podobna byla levhartovi a nohy její jako nohy medvědí

a ústa její jako ústa lví. A dal jí drak moc svou a vládu velikou. 3. A viděl jsem jednu z hlav jejích jako zabitou na smrt a rána smrti její zahojena byla. A divila se celá země šelmě. 4. A klaněli se drakovi, jenž dal vládu šelmě a klaněli se šelmě řkouce: Kdož podoben šelmě a kdož bude moci bojovati s ní? 5. A dána byla jí ústa mluvící věci veliké a rúhotu a dána byla jí moc vládnouti měsíce čtyřicet dva. 6. A otevřela ústa svá k rúhotám proti Bohu,

rouhati se jménu jeho a stánku jeho a těm, jenž na nebi přebývají. 7. A bylo dáno jí válku vésti se světci a přemoci je. A dána byla jí moc nade všelikým pokolením a lidem a jazykem a národem. 8. A klaněli se jí všickni, kdož přebývají na zemi, jichžto nejsou zapsána jména v knize života Beránkově, jenž zabít jest od počátku světa. 9. Má-li kdo ucho, slyš. 10. Kdo do zajetí povede, do zajetí veden bude, kdo mečem zabije, musí mečem zabít býti. Tu jest trpělivost a víra světců.

Výšeji jsme pověděli, že Jan ode dvanácté do patnácté kapitoly novou kupou místněji svízely a vítězství církve vystavuje a že to činí tři hlavní nepřátely její líce, draka, šelmu mořskou a šelmu zemskou, jenž nápotom odsouzeni jsou. Hlavitý nepřítel a duše veškerého nepřátelství jest satan; o něm předešlo v předchozí kapitole. Nyní jedná o dvou ostatních vrazilích, o vrahu mořském a potom o vrahu zemském. Obojí vrah ten jest područník satanův a sice první neprostředně, druhý prostředně jsa prvního vraha pomocníkem. Sám satan se tu boje nepodjímá, neviděn boj řídí a těmi námezdníky a stoupenci svými jej provodí. Prvá *šelma vystoupá z moře*. Vystoupá praví a nedí vystoupila, ačkoli již dávno na divadle se objevila; poněvadž věc líčí v počátku a původu svém a vypravuje, jak se mu vidění představovalo. Z *moře* vece, poněvadž moře jest symbol národů a nepokojného života jejich. *Zlí jsou jako nepokojné moře*, vece písmo Jes. 57, 20.; *šelma* praví vystoupila, zvíře divoké, dravec; rozumí římskou pohanskou moc a zove ji šelmou, proto že dravost a zloba lidovražedná se v šíři té proti křesťanům jevila. V podobě šelmy ji vystavuje, aby ukázal, že z ní všeliká šlechta duchovného života vymizela, všeliká pravá člověckost se vytratila a pouhá zvířecnost zšelmilá v ní opanovala. Člověckost či humanita se jeví v přivínavosti a úctě k Bohu a k božským věcem a nedostatek božského, ovšem pak mravného s ním vezdy spojeného smyslu člověka zvířetem činí.

Měla hlav sedm a rohů deset, na rozích deset členů a na hlavách jména rúhoty. Tak výšeji 12, 3. drak se nám ukázal býti a šelma ta jemu rovnou se představuje, aby ozřejmelo, že jeho místo zastoupá a jeho nástrojem jest. Hlavami se značí obmyslnost, chytrkost a lestnost; sedm jest číslo symbo-

lické a statečnost, celost, dokonalost znamená. *Roh* jest symbolem síly a moci, jak jsme již při Luk. 1, 71. viděli. Místo *sedm hlav a rohů deset* čtou raději *rohů deset a hlav sedm*. Předkládá rohy před hlavami, poněvadž když to zvíře vystoupalo z moře, rohové se spíše vyskytali nežli hlava. Sličně sedm hlav níže 17, 9. sedm kopců značí, na nichž Řím byl vystaven. V sedmici hlav spatřují nejedni opověď sedmi mocností či mocnářství a v desíti rozích desatero království. Člen či koruna jest deset a jsou na desíti rozích a rohové ti jsou na přední hlavě. *Koruny* čili čeláky neb členy t. j. království vínkové jsou oznamem královského důstojenství. Připisují se jí *jména rúhoty* či jak jiní v singuláru čtou *jméno rúhoty*, že všechno jednání a konání její rouháním jest; rouhati se jest v právo Boží zabíhati a sobě samostatnost a neodvislost od Boha připisovati a sebe na místo Boží patrným činem a vědomím klásti. Tak Farao se rouhal Bohu pravě: kdož jest Jehova, abych poslouchal rozkazu jeho? Řím a císařové jeho se nejednou toho zločinu odvážili sobě božství připisující, bohův tituly sobě dávající a počtu božskou sobě činiti, sobě kaditi a chrámy stavěti velejíce. Dokud nepřišlo křesťanství a neozračel Bůh po světě římským a neoznámelo jméno jeho, nebylo takovéto modlářství rúhotem, více povahu bludu a omylu nežli vzdoru a úrupu na sobě nesouc; jinak ale se dalo, když Bůh v Kristu se vyjevil a když se křesťanství v říši římské mocně rozprostranilo,

Dále vyličuje povahu zvířete z moře vzešlého: *A šelma, kterou jsem viděl, podobna byla pardovi, nohy její jako nohy medvědí a ústa její jako ústa lví. A dal jí drak moc svou a vládu velikou*. Dříve již místo *jména* čtou někteří jméno jak jsme pravili; zde se opět s růzností potkáváme, an text řecký čte: *dal jí drak moc svou a trůn svůj* a moc velikou; nedopatřením slova *trůn svůj* ve vulgátě chybějí, ač tím se smysl nemění, jak na oce jest, jen síla důrazu se umenšuje. Byla zuřivá a ošemetná jak pardal, nohama svými pošlapávala a potírala všechno jak medvěd a byla žíznivá krve a způsobila k roztrhání a rozsápání jako lev. Zahrnovala v sobě povahu všech čtver zvířat, o nichž u Daniela čteme 7, 3. Babyloňanů, Peršanů a Řeků a sama byla čtvrtou bestyjí, kterouž místněji neopisuje prorok, leč praví, že byla strašlivá a divná a velmi silná a zuby železné měla, potírala a pošlapávala všecko a deset rohů měla. Všecka zlost bohopůrná, dobropříčná a mravokazná se v pohanském

Římu, v říši jeho totiž soustředila. U Daniela kladou se tímto pořádkem lev napřed, potom medvěd, posléz pard; tuto Jan poslední napřed klade, vzestupně sobě počínaje, an Daniel si sestupně vede. Takovéto šelmě dal drak *moc svou a trůn svůj a vládu velikou*. Všechnu mocnost a sílu svou a vládu přenesl na šelmu a jí propůjčil je, aby úmysly a úminky své skrze ni po světě provodil. *Mocí* se zevnější mohutnost, množství přívrženců, bohatost pozemských pomůcek a věci podobné značí, *trůnem* panství nad světem, *vládou* možnost všechny chťiče své provésti a všecko s úspěchem rozkazovati. Dává satan moc a vládu; druhdy Luc. 4, 6. pravil ku Kristu, že mu moc a sláva království dána jest. Ovšem jí nemá od sebe a Bůh dopouští mu pokoušení církev pro ocídění a očistu její. Ukazuje se to také v tom, co Jan přidává, že všechna moc satanova odjinud pocházela a že závisel od vyšší moci, ješto musel dopustiti, že šelma úhonu vzala.

Dí sv. Jan: *A viděl jsem jednu z hlav jejích jako zbitou na smrt. A rána smrti její zahojena byla. A divila se celá země šelmě*. Vlastně *diviti se budou za ni*, t. j. diviti se a za šelmou následovati budou. Viděl Jan hned na počátku, že má šelma při svém z vod vynikání ránu nějakou, ale že již rána ta zacelena jest. A tudy praví *jako zbitou*, ješto jenom ze zahojené jizvy viděti bylo, že hlava ta utrpěla velikou ránu a sice ránu smrtnou, kterou smrt na ni uvedena byla. Ješto šelma ta není leč náměstkyně satanova, tedy rána její není jiná leč rána, jenž dala se satanu; a takovou ránu satan dostal hned při vykoupení lidstva na kříži a smrtná byla ta rána pro šelmu; leč přece z ní na čas vyhojena byla. Když pravil Kristus: *Dobré myslí buďte, já jsem svět přemohl*, tehda přemožen byl satan Jo. 16, 33. a tehda smrtná rána přišla na šelmu, ač jí nepřinesla okamžitou smrt, ana smrt sama později měla následovati. Tehda, když Pán pravil: *Nyní jest Jo. 12, 31. soud světa, nyní vyvržen bude kníže světa*, tehda šelma vzala smrtnou ránu, pohanství tehda podle idey za své vzalo a římská říše se ku pádu naklonila, pokud s pohanstvím se stožovala. Toucha té věci všady prochodila a z tušení toho pádu křesťanstvím pohanstvu připraveného na mnoze povstávala pronásledování křesťanův. Leč říše římská tak sobě vedla s křesťany, jakoby nic nebyla utrpěla a jakoby víra v Krista žádného práva a žádné moci neměla. Za Neróna již nově vymyšlenými útrapami na ubohé křesťany zlobu svou vychrovala šelma ta, říše římská pohanská

a za Domitiána, kde již po celé říši té se křesťanství rozšířilo, počínala sobě vláda císařskopohanská nejinak, než jakoby zhola žádné ujmy a škody, žádné rány a úhony od nového principu nebyla utrpěla. Antipas v Pergamě 2, 13. byl zabit a Jan netoliko v Římě do vroucího oleje vhozen, nébrž i na Patmos vyobcován. Zdálo se zhola, že pohanství docela bytím svým jisto a bezpečno jest. A *tudy se divili* všickni ti, jimž se tušení pádu pohanstva dostalo, což ve svědomí nejednoho soudce pohana se ozývalo, tak že právě z toho ne jeden z nich se obrátil na víru.

Ale většina opak z toho brala a soudila, ránu na šelmě nevidouc a jizvy na ni nepozorujíc, že převelika a neoblomna a dověčna jest moc a síla říše římské pohanské. *A tudy klaněli se drakovi, jenž dal vládu a moc šelmě a klaněli se šelmě řkouce: kdož podoben šelmě a kdož bude moci bojovati s ní?* Drakovi satanovi se klaněli modlářství provozující, nebo ze satana povstala 9, 20. a kdo se modlám klaní, ten ďáblu klanbu provodí. Ale oni se klaněli i šelmě, Řím za bohyni měli a císařům božskou čest prokazovali. Pravili *kdo jest šelmě podoben* či *roven a kdož může bojovati s ní?* Nebylo většího království a císařství mocnějšího nad římské a panství jeho zdálo se nepřemožitelným, ana utkvěla ta myšlenka o věčném panování Říma v myslech lidských, tak že o věčném Římě mluvili. Ale i sám Řím se tím honosil. *Dána byla šelmě ústa mluvící věci veliké a ráhoty a dána jí byla moc činiti měsíce čtyřicet dva*. Dí *činiti* totiž prováděti moc a sílu svou a jakýmkoli způsobem ráhoty a chlouby svoje ve skutečích jeviti. *Dána byla ústa*, vece, dopuštěno jí bylo to činiti a mluvit; tím se naskýtá, že veškera pronásledování z dopuštění Božího pocházejí a že Bůh jim meze a hranice klade. Tak veškero zlo, jenž na církev připadá, není zlem, nébrž zahalenou milostí. Církev trpěla po tři sta let. Ale jaká neskončená síla proudí z těch svízelných prvocírkve na církev každého času a na jednotlivé duše! Rčení *dána byla moc* mnohokrát se tu opakuje, aby opatrně byla pravda, že Bůh podle vůle a moudrosti své zastaviti a zpětiti může moc tu na jistý čas propůjčenou. Krátkost a nedrahnost té lhůty opovídá se frázou *měsíce čtyřicet dva*. Po tu nedrahnou dobu se honosí šelma nepřemožitelností svou a králku svou provádí jako samopaní, samovládyně a samodržec nějaký, leč to hojnoství jen na chvíli trvá. Již výšeji ne jednou praveno, že doba půl čtvrtá léta oproti sedmici

jen krátkou a zlomenou dobu znamená a tu se nám naskytá nauka, že *půjčenou* jest vrahova moc a že ta *půjčená* moc jenom na krátkou dobu *půjčena* jest; to pak velikou jest pro církve a pro jednotlivé vyznavače Páně útěchou.

Jakož ale dána byla moc té šelmě, tak ji i provodila. Dí: *A otevřela ústa svá k rúhotám proti Bohu rouhati se*, aby se rouhala jménu jeho a stánku jeho a těm, jenž v nebi přebývají. Jménem 11, 18. značí se bytnost Boží, pokavad se vně jeví a od lidí poznána bývá; kdo jméno to uslyší, tomu se tudíž všechna veleba Boží před oči staví a jméno jest ohnisko, v němžto se veškeri paprskové velebnosti Boží sbíhají. Rouhání se děje Bohu trojím činem, když se mu něco připisuje, což na něho zholá připadati nemůže, n. p. nespravedlnost; když se mu odpírá, což mu vlastito jest a když to, co Bohu jenom náleží, se na tvory přenáší, jako se to děje v modloslužbě, totiž té, která již naivnost svou dokona potratila, jak to bylo za věku Domitiánova, kdež křesťanství opanovalo. V rúhotě Bohu činěné se zahrnuje rúhota proti Kristu; o to zajisté právě v knize naší běží, aby Kristus co věčný Syn Boží ode všeho pokolení lidského přijat byl. Ale *rouhala se* šelma i *stánku jeho*: stánkem se rozumí církve, v níž Bůh přebývá a praví *stánku* a nedí *chrámu* 1 Cor. 3, 16. n., poněvadž prohlídá k původnímu ustanovení služeb Božích Starého Zákonu a poněvadž tehda chrám Jerusalemský v sutinách se nalezal; a nad to 12, 14. se církve za pronásledování nacházela na poušti a na poušti jedině stánek se vyskytal. Ale i proti *těm, jenž v nebi přebývají* se rouhala šelma a těmi se světci v nebi a světci t. j. křesťané na zemi rozumějí, lidé dovršení a povoláním svatí. V stánku, v církvi přebývá Bůh s lidmi jak Ex. 25, 8. přislíbil již v St. Z. a jak Kristus pravil Mt. 28, 20. *Já s vámi jsem až do skonání světa*; v nebi přebývají lidé s Bohem a slouží jemu a velebí ho dnem i nocí. Tam se Bůh snižuje k lidstvu, tuto je pozdvihuje k sobě. Všechny rúhoty spolu se spojují. Rúhota proti Bohu jest obecna a povšechná vada a rúhoty jménu Božímu a stánku a světcům jeho jsou výběžkové a odrodkové, když jméno Boží za pouhý zvuk, za pouhou odtažitost logickou, církve stán Boží za obyčejný ústav lidský, světci Boží za zločince a temnomilce se vydávají 1 Petr 2, 12. Ale i větší vlády se jí dostalo. Nebo bylo jí dáno válku vésti se světci a přemoci je; a dána byla jí moc nade všelikým pokolením a lidem a jazykem a národem. Výšeji 11, 7. se pravilo: *když dokonají svědkové svě-*

dectví, tedy šelma z propasti vyšlá s nimi válku povede a nad nimi svítěží. Co tam vůbec praveno, to nyní místněji rozkládá. Přemohla šelma, an křesťané všelijak utracení bývali a krev za víru vylévati museli. Dídána jí moc nad veškerým kolenem, lidem, jazykem, národem; čtvrtým členem všeobecnost se vystihá 4, 9. 7, 9. 10, 11. 11, 9. Počet mučovníků v římské říši pro Krista zabitých nesčíslným jest; v jediném Římě za jeden měsíc sedmnáct tisíc křesťanův usmrceno bylo.

Kdo se nepodrobil a modlám nesloužil, tomu nezbyvalo leč umřítí a v tom se ukázala moc šelmy oné. A tudy plynulo, co dále dí: *a klaněli se jí všickni, kdož přebývají na zemi, jichžto nejsou zapsána jména v knize života Beránkově, jenžto zabít jest od počátku světa*. Šelmě se klaněli Římu, o čemž předešlo, a císařům jeho božskou počtu konající aneb modlářství, jehož zastancem a zástupcem Řím byl, se kofili. *Všemi, jenž přebývají na zemi* v apokalypse nejednou se lidé vůbec vystihují a někteří v tom výrazu spatřují povahu pozemskou k nicotám a práznotám schýlenou vypodobněnu. Ráz jejich ale se vypisuje slovy: *jejichž jména nejsou zapsána v knize života* 3, 5. to jest, kteří k věčné blaženosti ustanoveni nejsou. Jsou všickni povoláni k životu věčnému, ale ne všickni volání toho poslušni jsou a jmenovitě nemohou věčného dojíti života, kdož se ku Kristu vírou nepřidali. Tudy nezapsanými v knize života se nejprve pohané rozumějí. Kniha života se připisuje Kristu jakožto Beránkovi zabitému t. j. obětovné smrti jeho a viděti z toho, že i světci starozákonní jedině skrze smrt Kristovu věčné spásy došli; koho Kristus nevpíše do knihy života, ten spásy nedojde. Ale i to se označuje, že nemohou a nemají se křesťané diviti, když krev za Krista vylévati musejí, ješto jim spása z krve Kristem za ně vylité vzešla. K těm slovům *zapsána v knize* patří slova *od počátku světa* a vystihá se jimi, že Bůh od věků znal počet těch, kteří se obrátí a spasením svým se skrze dobré skutky ubezpečí a ujistí Ef. 1, 4. Jo. 17, 24. a vůbec, že vyvolení jejich šlo před jejich narozením. Tím se jistota, pevnost a nepodvratnost věčné úrady Boží vytyká, což nemálo prospělo ku povztyčení, podnesení a potěšení křesťanů v rozličných hrozných pronásledováních. Jiní slova *od počátku světa* spojují se slovy *jenž zabít jest* a praví smysl býti, že se Kristus od věčnosti smrti za lidstvo věnoval. Tak 2 Tim. 1, 9. praví Pavel, že nám Bůh dary své uštědřil před časem světovým t. j. uštědřiti ustanovil. Ještě jiní zabita býti praví Beránka v předobrazích;

v Abelu, v Izáku, v beránku paschalním. Dle čeho dí sv. Paulínus: Od počátku světa Kristus ve svojincích trpí a vítězí; v Abelu od bratra byl zabit, v Noachovi od syna uposmíván, v Abrahámu vyobcován z vlasti, v Josefu prodán, v Mojžíši vyložen a vyhnán, v prorocích kamenován, v apoštolech po zemi a moři zmítán, v mučnecích tolikráte a tak rozličně usmrčen. I v tobě — jdou slova k Leprovi — úkory podniká a jeho v tobě svět nenávidí; ale díky jemu budtež, že vítězí, když souzen bývá a že triumfuje v nás. Poslední muka Páně a bolestná smrt jeho nebyla jak u mučnicků náhodný následek života jeho pozemského, nébrž byla poslední cíl jeho, ješto muka ta a ta smrt jeho bohosmírná odvěčně uzavřena byla v radě věčné lásky. (Stolberg.)

Leč prorok hodlá přičiniti útěchu, úkřepu a ústrahu pro křesťany vyznávače Páně, aby neklesali na mysli věduce, že veškeren svět jde po bestyi a jí se klaní. Ješto ale na potěšení tom nemálo záležití, tudy předsylá napomínku k bedlivé rozvaze, ančí: *Má-li kdo ucho slyš.* Při listech sedmi jsme sedmkrát četli slova: *Kdo ucho má, slyš, co Duch církve praví;* tuto poněkud frázu zaměňuje nechtěje vezdy táž slova opakovati. Neklade *co Duch církve praví*, ale ovšem se přemysliť musejí slova ta. Napomíná *k slyšení* t. j. k uvažování a rozjímání toho, co hned položití hodlá, ješto se v tom zahrnuje pravda tajemná a nesnadněji přístupná; a dí *má-li kdo uši*, ješto mnohý, kdo vnímavost měl na počátku, nápotom unaviv se a umdlev drahými svízely a útrapami vnímavost tu dokona ztratil. Útěcha ta je prozatímna a předchodna a sv. Jan ji přičinuje, ješto před vytčením zuřivého počínání dravé šelmy nemoha jako by snést, aby věrci Páně déle bez útěchy ostávali. *Kdo do zajetí povede, do zajetí veden bude; kdo mečem zabije, musí mečem zabít býti.* *Tu jest trpělivost a víra světců.* Smysl jest: *Čím se kdo proviní, tím i trestán bývá* Sap. 11, 17. Krev služebníků svých pomstí Bůh na nepřátelech Deut. 32, 43. Jest to předpověď jak tam Mt. 26, 52. praví: *Kdož meč přijmou, mečem zahynou* t. j. násilnou smrtí budou od Boha trestáni. Dostalo se těch pokut nejednomu pronásledovateli křesťanů. Císař Valerian, jenž vlekl do vězení věrce, sám zavlečen byl do zajetí krále perského; Julian císař krev mnoha křesťanů povylévav sám svou krev v boji vylétí musel. Také pak mají křesťané věrní a svatí sobě ku potěše a k úkřepě obrátiti, což dí řka: zde jest potřebí či zde jest na svém místě *trpělivost a víra svatých.*

V trpělivosti a vytrvalosti musí sloužiti Bohu člověk, dobré símě trpělivosti vzrostá a plody nosí Luc. 8, 15. a v trpělivosti své zachová člověk duši svou, dí Pán Luc. 21, 19. Všelíká pak trpělivost vychází z víry, která nám praví, že Bůh nedá zahynouti spravedlivým svým a že věc k vítězství přivede. Ta učí, že jak *nádoby hrnčířské zkouší oheň a lidi spravedlivé pokušení* Eccl. 27, 6. a že dle Jak. 1, 2. máme za radost klásti, když nás svízelové postihají.

Nežli dále pokročíme, přijde tu mluviti o výkladě, podle něhož bestyje z moře vyniklá Antichrista znamená, v němž odpor proti Kristu nejvíc bude vrchovati a jenž v posledních časech přede druhým Páně přibytím se vyskytne. Sedm hlav značí dle toho sedm krajin a království, v nichž on bude královati; deset roků prý značí malé krajinky, jenžto se s Antichristem spojí. Rána jeho znamená prý potměšilost a licoměrnost jeho, kterou se přetvařovati bude aneb nějakého krále, jenž Antichristovi mnoho uškodí. Leč lépe se shoduje se slovy výklad námi výše položený. Jiní rozumějí bestyji říši římskou historicky na divadle světa vzešlou, vůbec sedmi hlavami sedm císařů od Augusta počítajíce a Galbu, Otta i Vitellia spolu zahrnujíce a za antichrista Nerona císaře kladouce. Ale staří obyčejně Julia Caesara za prvního císaře počítali; Sveton dvanačtero císařů počíná s Juliem Caesarem, u Dia Kassia se Augustus druhým býti klade a Josef Flavijský podobně Julia Caesara mezi císaři zahrnuje. A na Nerona jeho příští mysliti jest veliká přívazčivost, jak praví sv. Augustín a veliká pošetilost, jak Laktantius povídá.

Leč obraťme se ku písmu opět a vizme, co Jan praví o druhé bestyi, jenž za pomoc prvnější bestyi slouží a jejím zbrojnošem, hlasatelem a ústrojcem jest.

11. A viděl jsem jinou šelmu vzeštoupati ze země a měla rohy dva podobné beránkovým a mluvila jako drak.

12. A moc prvé šelmy veškeru provozovala před obličejem jejím a učinila, aby země a kdož přebývají na ní, klaněli se šelmě první, jejížto zahojena byla rána smrtná. 13. A učinila znamení veliká tak, že i ohni dala s nebe sestoupati na zemi před obličejem lidí. 14. A svedla ty, jenž přebývají na zemi, pro znamení, kteráž dáno bylo jí činiti před obličejem šelmy říkajíc těm, co přebývají na zemi, aby udělali obraz

šelmě, jenž má ránu od meče a ožila. 15. A dáno bylo jí, aby dala ducha obrazu šelmy a aby mluvil obraz šelmy a aby učinila, aby kdokoli by se neklaněli obrazu šelmy, zabiti byli. 16. A učiní, aby všickni, malí i velcí, i bohatí i chudí, i svobodní i služební měli pátno na pravé ruce své nebo na čelech svých 17. a aby nikdo nemohl kupovati nebo prodávati, leč kdo má pátno nebo jméno šelmy aneb číslo jména jejího. 18. Tuto moudrost jest. Kdo má rozum, sečti počet šelmy, nebo počet člověka jest a počet její šest set šedesáte šest.

To jest ten třetí vrah království Božího zemský, vrahu církve druhému dokona přikázalý a k službám jeho nejenom hotový, nébrž právě zaprodaný a podrobený tak, že jako zbrojnošem a pravou rukou jeho jest. Vrah ten jest moc duchovná, která pohanství podporovala a upevnovala, všeliká bludná, demonická moudrost, kněžská bohoslužba, všeliká tvárnost, kterou sobě ode pravdy vypůjčovalo pohanství, aby i duchovně nade křesťanstvím mohlo vítěziti. Ze země vystoupila, že povaha její docela jenom zemských věcí čenichá; šelmou, zvěrem či zvířetem sluje, že veškera lidská ta Kristu odporná moudrost čelí k zemským chtíčům a k ukonejšení podlých žádostí a potřeb, jež člověk má společné se zvířaty. Jest to moudrost, jak jí sv. Jakub 3, 15. nazývá, *zemská, duševná, ďáblská*. Duševná t. j. hovadná. Nejedni ze zpytatelů, skumatelů a mudrců se nade všechnu člověckost domněli povýšení býti a samému božství se rovnati, ano je předčítí se honosili. Ale sv. Jan vyličuje tu moudrost jejich oznakem zvěra či zvířete, šelmy, dravce a tím povahu jejich podlou a nízkou k velikému jich pokorení opisuje. Judas 19. Gnostiky mudrce pohanské v křesťanském přístroji oděné duševníky bezduchými jmenuje, ano nerozumnými zvířaty. Patrně se ukazuje šelma ta býti prorokem ode ďábla nadchuutým, jak to viděti z toho, co hned klade.

Měla dva rohy podobné Beránkovým a mluvila jako drak. O podobě zvířete toho neklade nic místnějšího, ale rohy klade pro vytčení působnosti, moci a vlády a síly. Rohy měla dva a ti byli podobni rohům Beránkovým. Beránek má rohů sedm 5, 6. a sedmice značí, že síla a moc jeho svrchována jest. Šelma ta má jenom dva rohy a tím

se ukazuje, že síla její nemůže zhoja v žádné porovnání s Beránkem vejíti. Přece ale jsou rohové ti podobni rohům Beránkovým. Síla křesťanství jest vnitřní a vnitřně působí, nevidomě, nepatrně podle zdání, a domnívají se nejedni, že působení jeho nijaké není; takto i pozemská, světská a pletská moudrost se plíží, rozlízá a plazí nevidomě a nespátřeně si duše a myslí nejedněch svedenců podrobuje skrytou a utajenou působnost provádějíc.

Ale mluvila jako drak t. j. veškerá řeč její a její působení a nauka její a moudrost byla ďáblská a bezbožná všelijak k tomu prohlédajíc jediné, aby pohanství duchovnou září obleskovalo se. Drak či satan veškeru sílu a moc svou obracuje ku podvrácení a ku zkáze a záhubě církve Boží, tak veškera ta moudrost ku zničení a zmaření církve Páně směřovala. Nehledí k úlisnosti a napohledné lahodě, neboť nejmenuje ďábla hadem, nébrž prohlédá ku krvežíznivosti a ukrutnosti a zuřivosti, ješto mluví o drakovi a ješto hned přidává: *a moc první šelmy veškeru provozovala před obličejem jejím a učinila, aby země a kdož přebývají na ní, klaněli se šelmě první, jejížto zahojena byla rána smrtelná*. O moci první šelmy se výšeji praví v. 7, že moc měla nade všemi pokoleními a lidmi a jazyky a národy a takovou i druhá šelma provozovala, veškery národy a lidi sobě podbíjejíc. Vněšná moc a síla státu sama nemůže s úspěchem působiti na mysle lidské, leč se jí propůjčuje věda a nauka co potřebná a nevyhnutelná podpora a opora, pouhé úsilí a surová moc hmotná bez moci duchové málo zpraví a beránci rohové vědy mají více síly do sebe, než býčí rohové vlády státné. A proto pro zničení církve Páně vedením draka se hmotnou silou státu spojila se duchová síla vědy a co první šelma neprovedla, to vypůsobila druhá šelma *před obličejem jejím* t. j. v jejím jméně, na její povolení, k jejímu prospěchu, k službě její.

A jakož všeliké síly své napínala k službě a prospěchu první šelmy, podařilo se jí tak učiniti a cíle svého dojíti, že země a kdož na ní bydlejí klaněli se šelmě první, jejížto zahojena byla rána smrtelná. Klade zemi různou od obyvatelů a klade ji napřed, aby vystihl pozemskou a nízkou a podlou povahu její. Příčinuje zahojení rány šelmy, aby tím spíše obyvatele země naklonil ku klanění se šelmě prvé; táhne se totiž výrok ten k životu novému a k životné síle šelmy, že ač raněna byvši k smrti ožila a celou sílu neoblomeně a bez ujmy provozuje, a kterou v potírání

církve a usmrcování vyznavačů Páně ukazuje. Kněžstvo v římské říši velikou vládu provodilo a od něho nejedna pobudka ku pronásledování křesťanů pocházela. Filosofie již za Pavla apoštola církvi Páně protivně působila, tak že Col. 2, 10. týž apoštol před ní křesťany varuje. O Gnosticismu jsme již mluvili a právě za Domitiána, když zněla moc světská proti křesťanům, v Apolloniu z Tyany pohanství veškerý své živly soustřeďovalo, nějakého Protikrista z něho ustrájejíc, jímžby idea o divotvorném Spasiteli světa docela zastíněna byla. Za Diokletiana Porfyrius a Hierokles spisy svými nejvíce na křesťany pošťovali a je lichými zprávami při dvoře císařském obouzeli a kazili. Všecko se spiklo, aby pohanství co věčná bohyně ctěno bylo.

Nébrž jak dále praví: *učinila znamení velická, tak že ohni dala sestoupati na zemi před obličejem lidí a svedla obyvatele země pro znamení, kteráž dáno bylo jí činiti před obličejem šelmy říkajíc těm, co přebývají na zemi, aby udělali obraz šelmě, co má ránu od meče, a ožila. A dáno bylo jí, aby dala ducha obrazu šelmy a aby mluvil obraz šelmy a aby učinila, aby kdokoli by se neklaněl obrazu šelmy, zabiti byli.* O divech mluví nějakých či o znameních za divy vydávaných, jež jí, šelmě této druhé bylo dáno činiti. Dáno bylo, totiž dopuštěno od Boha nevystihlým soudem jeho, aby postavné a zdánlivé zázraky vykonávala šelma, jak druhdy kouzelníci v Egyptě za Mojžíše činili Ex. 7, 11. Předpověděl to Kristus Mt. 24, 24. an dí: *Povstanou lichokristové a lichoproroci a budou velická znamení a divy činiti, tak že svedou ač možno-li i vyvolence.* A sv. Pavel 2. Thes. 2, 9. praví, že protivník ten hlavitý Krista Pána jedná a působí z moci ďáblovy. *Nebo příští jeho jest podle působení satana se vši mocí a divy a zázraky lživými a se všelikým podvodem nepravosti při těch, jenž hynou.* Nejedni divové, jež svědčové konati se podjímali, na bílo a lichu a klamem se dáli; ale jisto neméně, že všechno zázračné působení zhola jenom lidským snahám připisovali, nébrž byli při takových podvodech a zázracích činní zloduchové, kteří něco těch divů vykonati mohli, pokud síly přírody jim známější byly a pokud jich snáze ke svým účelům nápodobiti mohli. Jakož ďábel sluje opicí Páně a opice ač člověka nápodobíc skutků právě člověckých nevydá, tak zázrakové ti postavní a napohledni nemají do sebe povahy pravých zázraků. Avšak ďábel jim v myslích jemu podrobených a ztročilých lidí dává podobnost a tvárnost pravých zázraků, nejenom věci nébrž i

zraky sluhů svých nastavujíc, aby se jim zdálo viděti a slyšeti cosi nad obyčejný běh přírody. Spisové Jamblicha, Porfyria a Juliána jsou plni takových přeludů, mamů a kejklů, jež sprostý lid za pravé divy měl a jímž císař Julian v zaslepenosti své sám víru přikládal. O tom Julianovi známo, že se domněl s bohy obcovati.

Kromě povšechné řeči o divech mluví zvláště o *sestoupání ohně s nebe před obličejem lidí* t. j. k jejich službě a velení. Naráží na oheň, jež Eliáš s nebe svolal a jež druhdy i Jan s jinými apoštoly na samaritány svolati chtěl Luk. 9, 51. Jeden ten zázrak vyvoluje co zvláště významný a rozumí jím veškeru zázračné působení, které všechno směřovati bude ke svádění lidstva. O tom vece, že svedeni byli *ti, jenž přebývají na zemi* a zemsky smýšlejí a čenichají zemských toliko věcí; tolikrát opětuje výraz, *jenž přebývají na zemi*, aby ozřejmelo, že křesťanská církev sotva kde místa měla tenkrát, ješto veškerá země pohanstvím zalidněna byla a že tedy nebezpečí její veliko bylo, ješto bestyje prvá tak mohutně a téměř neodolatelně skrze bestyji druhou působila. Velela druhá bestyje, aby udělali lidé obraz šelmě prvě; tím naráží na Dan. 3., kdež Nabuchodonozor dal sochu udělati a velel všechněm tomu od něho učiněnému obrazu *se* klaněti. Z historie víme, že dávali císařové obrazu svému kaditi a božskou moc jejich uznávati, nejednou spolu s obrazy bohů a bohyň, tak že vystavení obrazů těch nejvíce k odpadu od víry aneb k mučeníctví přispívalo. Plinius 16, 97. ep. vypravuje v listu ku Trajanovi daném, že pro zkušení, zda kdo křesťanem jest či-li není, dal obraz císaře s obrazy model či bůžkův přiněsti a obrazům těm všem počtu náboženskou prokazovati. Ale i zde opětuje důvod, proč má šelma prvá a obrazu jejímu se kaditi, že šelma ta ač ránu smrtelnou utrpěvši *ožila* a tak vládne, jakoby ničeho nebyla utrpěla; že pohanství, ač mělo od křesťanství podryto býti, vůbec a všady panuje a že ten tudy, jenž pravil: *Dána mi všeliká moc na nebi i na zemi*, této moci proti mohutnosti bestyje provésti nemůže.

Ještě divné věci dvě se šelmě té druhé připisují: *Dána jí moc učiniti, aby obrazu dala ducha a aby mluvil obraz šelmy a učiniti, aby kdo se neklaněl obrazu šelmy, zabiti byli.* Klade se tuto, že šelma prvá ducha neměla, že pohanství ze sebe a na sebe se opírajíc by bylo dávno podlehllo a za své vzalo, kdyby světská moudrost, lichá filosofie a kněžský vtip nebyl jí podporu poskytal. Veškeren tedy život a celá síla a moc

prvé šelmy postavna, zdánliva a napohledna toliko byla. *Život dán, vece, obrazu*; domněli se pohané, že bohové s obrazem sobě zasvěceným v styčnost nejužší přicházejí, je obývají a z nich výpověď dávají. Život dal se šelmě té jenom tím, že se lidé namluvili za to míti, že šelma ta velikou moc má a že církev protivnice její zhola bezmocna jest. A tehdy mluvití bude *obraz šelmy*, přidává písmo. O nejednom obrazu se honosili pohané, že výroky jistě učinil, a že hlas z úst jeho slyšán byl. Filostrat vypravuje to o obrazu Apollonia z Tyány, v historii římské a u Valeria Maxima o obrazech Junony, Fortuny, Silvána a jiných se nejednou klade, že sochy a obrazové jejich mluvili. Ponejvíce věc ta se zakládá na klamu a mamu, aniž také tuto Jan doslovně chce slyšán býti, nébrž smysl jest, že šelma vůli svou mocně provozovala, rozkazy vydávala a poslušenství vymáhala. Ostatně nejednou působením ďábla obrazové ti řeč vydali a jednohlasně to tvrdí historie o Apollu v Dafně oblíz Antiochie syrské, jenž po odnešení ostatků svatého Babyly mučéníka prý výrok Julianovi císaři učinil. Při orákulech rozličných pohanského světa nejednou také zloduch ku přelstění lidstva výpověď dával. Vůbec pak za to jmíno, že se to děje a tím pohanství velikou váhu obdržovalo. Mluvili obrazové ti všechno ke chvále své a k ostání pohanství a k úhaně a potupě Páně, což samoznačno jest. A ovšem jejich řeč obnášela i hrozbu pro křesťany a přípověď a zámlyvy pro pohany na jejich ukřepeň; slovem řeč jejich byla taková, jakou jí prvá šelma míti žádala a k službám svým potřebovala. Ještě přikázáno bylo, ba od šelmy druhé ustrojeno, aby kdo se neklaní první šelmě, zabit byl. To vidíme na mučenících Páně; po tři sta let neměla církev práva bytovati a musela bezpráví napořád snášeti a nesčíslní jsou zástupové mučéníků, kterým se dostalo za Krista smrt podstoupiti.

Psal Jan ze zkušenosti, ale i z nadšení Ducha Božího otevřel, co budoucně se dítí bude; avšak prohlídal k tomu Duch Páně, že již Dan. 3, 6. král babylonský vynesl rozkaz, aby kdo se nepokloní obrazu jeho, ihned do peci ohnivé vhozen byl. Bylo tenkrát veliké síly ducha potřebí Kristu věrnost zachovati a nedávati se uloviti, uvléci a vlákatí mocnému duchu, vabu a mínění veřejnému, jenžto co všechvatný proud všechno zasahoval. Dobře vykladači z nebezpečí tak velikého odvozují trpké druhdy odpověď a tvrdé počínání mučéníků, ješto sami nedověřovali sobě a síly své pokládali nedostatečny

býti pro zmáhání takových vlnadných lákadel s jedné a tak hrozných mučidel s druhé strany. Tehdá se stane zajisté, že celý svět po šelmě přijde a nikdo ani životem jist nebude, ani živnosti nějaké nebude moci provozovati, leč by se přiznával ku pohanství a znak jeho na sobě vyryt nosil.

To dí písmo dále: *A učiní, aby všickni, malí i velcí, bohatí i chudí, svobodní i služební měli pátno na pravé ruce své, nebo na čelech svojích a aby nikdo kupovati nebo prodávati nemohl, leč kdo má pátno nebo jméno šelmy aneb číslo jména jejího*. Sedm tříd lidí čítá, napřed všechny vůbec klada, nápotom šest rodů či tříd přičíněje; text řecký klade šestero posledních členů po dvou, a na tři řady členy ty sbíraje se slovem *všickni* čtverku chová, jenž jest pomětou či signaturou světa. Počíná od malých a končí služebními; jednou vzestupně jde od bohatých k chudým a od svobodných k služebným. Pátno či znak něčí nésti značí jemu se docela přikázati, v službu vydati, podrobiti a podmaniti. Smysl jest: učiní druhá šelma, aby všickni první šelmě za many se podrobili nic nečiníce, leč čím by se jí zavděčili. Při pátnu myslí někteří, že hledí ku předpisu Starého Zákona Deut. 6, 6. n. slova svatá nositi co znamení na ruce a mezi očima; leč blížeji věc ta a místněji od jiných se vykládá, že rčení vzato z obyčejného života, na čelech sepátno dávalo otrokům a na ruce vojínům. Čelo jest sídlo, na němž se vnitřná povaha poznává, vyhlazené čelo jiný dává dojem nežli svraskalé. Ruka jest nástroj k působení a kdo má pátno na čele i na ruce, ten se přiznává k šelmě ústy a životem celým a skutky se k ní hlásí a tak docela se otrokem jejím býti osvědčuje. Na čele se křesťané pravou rukou znamením kříže znamenali, tu se opak toho děje.

Účel pak takového znakování jest: *aby nikdo nemohl prodávati ani kupovati, kdo nemá pátna neb jména neb čísla šelmy*. Slovy *kupovati* a *prodávati* se rozumí veškeren obchod a veškero živobyť, ješto bez prodávání a kupování život se obejítí nemůže. Za Diokletiána postaveni byli obrazové bohů a bohyní před studně a nikdo nesměl vážiti vodu, leč napřed se poklonil modlám oněm. Za Juliána maso, chleb a cokoli se prodává k živnosti potřebného, vodou modlám zasvěcenou se skrápělo, aby křesťané aspoň tím činem ku poctě bohů přibezděčování byli. Značí se tedy, že takový člověk nemá práva v státě nebo v společnosti bytovati a jestovati, že vyobcován jest ze spolku lidského, všech práv zbaven. Musí každý nositi pátno

či znak prvé bestyje a znak ten dvůj jest, totiž buď jméno, buď číslo, jímžto se jméno to vynáší. I jde z toho, že číslo to musí vyznačeno býti tou měrou, jakou samo jméno význačno jest; a proto 15, 2. zvláště se o jménu nemluví, nébrž o vítězství jenom nad šelmou, nad obrazem a nad číslem jména jejího. O pátně jsme mluvili a význam jeho vyložili.

Ale co číslo? Jak těžko tu pravdu naléztí a pravého čísla se doskoumati a význam jeho poznati, sám text svatého písma daleji namítá. Dí věstec a apoštol Jan: *Tuto moudrost jest. Kdo má rozum, sečti číslo šelmy; nebo číslo člověka jest a číslo její šest set šedesát šest.* Tuto moudrosti jest potřebí, tu moudrost ukázati vtip svůj a bystrotu svou může; tu potřebí rozum míti, tu skoumati a zpytovat a počítati. Rozum a moudrost se různí a dělí; rozum ke zpytování hlubokých tajemství, moudrost k upravení života lidského dle věčných těch Božích tajemství hledí; zde obě slova sebe vespolek osvěcují obě totéž značice, ješto se obě k vystižení záhadné věci, tedy obě k myslné stránce potahují. Oba ale dary ty Boží dle původu svého od Boha se považují; moudrost od Boha dána bývá a s hůry přichází Jac. 1, 5. a jest výpylek a oblesk světla věčného Sap. 7, 25. 26. a rozum jest sídlo její; tuto se sbíhají oba pojmové k vytčení myšlenky, že důmysl musí veškeru sílu napnouti, aby došel jména šelmy číslem vyznačeného. Číslo jest šest set šedesát šest. A to číslo musí dopadati na jméno, kteráž přináleží šelmě první. Kdo bystrý vtip a důmysl má, ten hledej jména, jehož písmena činí číslo či počet tento. A to ovšem dítí se musí po jazyku řeckém, ješto Jan apokalypsu řecky napsal a jméno musí obnáseti počet šest set šedesát šest a musí obrážeti povahu a ráz první šelmy. Nemusí ale jméno to býti vlastním jménem šelmy, nebo 19, 13. 16. Kristus na oděvu svém nese znak písmem vylíčený maje napsáno slovo *Boží* a *Pán Pánů* a přece se praví, že na svém oděvu a na bedrách svých nesl jméno své napsáno. Ještě i to samo sebou zřejmo jest, že jméno to nemůže býti nějakým potupným přezdískem; žádný zajisté pán otroku svému nevrážel a nevpaloval jména či slova, kterým by se jeho vlastní hana opovídala. Těmito výmezy se sice některé ohrady určují, za něž skoumání nemá pouštěti a fantazie se rozcházeti; jednak se od nejstarších dob až na dobu nejnovější na rozličných domyslech a výmyslech tuto stavovali a více než šedesát jmen vyueseno a k našemu místu přirovnáváno bylo.

Sv. Irenejus 5, 30. měl za to, že se tu

kryje jméno *Lateinos*; l dává 30, a = 1 t = 300, e = 5, i = 10, n = 50, o = 70, s = 200, což všechno sečteno byvši dělá číslo 666. Podlé toho se rozumí první šelmou říše římská, což velevhodno jest a ovšem na tom mysl nejbližší přestávati může. Jiným se vidí, že se číslo to vyskytá ve slově *ὀνικητής*; o' = 70, ν = 50, ι = 10, κ = 20, η = 8, τ = 300, η = 8, σ = 200, což činí 666. Leč to jméno vůbec jenom mocnost, utiskovatele křesťanů vyznačuje o povaze jeho mlčíc. Jiným se zdálo čísla toho hledati ve slově *ἀποσάρτης*, avšak by se muselo psáti stigmou *ἀποσάτης* a stigma by musela jenom za šest se počítati; tu by bylo α = 1, π = 80, ο = 70, σ = 6, α = 1, τ = 300, η = 8, σ = 200. *Apostates* značí odpadlce, oddělence, odstěpence; jména takového sotva by užíval, kdo pánem se býti osvědčiti hodlá a bez toho počítání dvou liter *st*, jenž různě čteny dělají samy = 500, za jednu literu a snížení hodnoty jejich na číslo pouhé šestky libovolno jest. Jiným se líbilo číslo to spatřovati ve slově *Teitan* (t = 300, e = 5, i = 10, t = 300, a = 1, n = 50) což se již Iréneovi nemálo podobalo. Jiní mysleli, že se s číslem shoduje jméno *Maometis*, jak pro dojití čísla 666 Mahometa psali, jiní ve slově Diokles Augustus číslo nalezali, jiní jinak bystrotu rozumu svého a nejednou zaslepenost mysli ukazovali, jak ti, jenž na papeže tu mysleli. Hugenoti ve slově *Ludovicus* je viděli a na Ludvíka XIV. po vydání ediktu Nantezkého potahovali. Jiní konečně, abychom ještě jednoho domnění dotkli, při té neobsáhlosti tolika hypotéz nechtějí tomu, že by ve jméně šelmy číslo počtářským způsobem se hledati mělo, nébrž mají za to, že samo to číslo v písmě Starého Zákona se jménem spojené vystihá to tajemství, o němž sv. Jan mluví tuto. V první knize Ezdrášově 2, 13. řeč jest o muži, jenžto ze zajetí babylonského se vrátil právě se šesti sty šedesáti šesti jinými a jenžto sloul Adonikam. Ve jménu tom, jenž značí *Pán se zvedá* nalezají povahu prvního zvířete, ješto docela to jméno se shoduje s jásotem předchozím: *Kdož jest roven šelmě, a kdož s ní bojovati může?* V tom jméně prý se sbíhá všechno, co ku povaze šelmy hledí, ješto se za pána jediného klade tím Boha popírá a služebníkům jeho válkou a záhubou hrozí. Číslo šest set šest a šedesát jest otročená, opudilá, pozvedlá šestka; šestka ale jest polovice čísla dvanácte a obnáší nějakou polovičitost, čím doba šelmy christovražné či protichristové jakožto na krátko trvající se vyznačuje. Také ve psaní čísla vidí někteří tajemství; píše se po řecku

třemi literami χςς a první i poslední litera se hodí slovu Christos, prostřední podobá se hadovi.

Ostatně jsme již pravili, že šelmou tou se antichrist býti klade, jenž za dnů posledních přede druhým Páně příštím se vyskytne a svět po sobě potáhne. Ale i to co bezprostředně k spáse naší čelí, připojiti potřebí. Bestyje tři viděl Jan, jenž povstaly proti církvi; i v naší útrobě takových vrahů do třetice jest 2. Jo. 2, 16. lakota, požitbarství a pýcha života. Nad to vidíme v těch třech vrazích trojí cestu k svádění lidí; satan vniterně působí, spolu však naskýtá vněšně moc vnějších okolností a lahodu slibnou přičinuje věcem, jimiž člověka uloviti hodlá. Za dnů našich satan dvojím tím způsobem církev hubiti nepřestává, jednak ji mocně a násilně potírá, jednak hejno mudrochů vzbuzuje, jenž všelijak pravdu Páně za blud vydávají a základy křesťanství podkopávají. V nejedné říši nedějí se sice veřejná pronásledování, ale svoboda stavuje se a volnému vývoji věcí

církevních překážky se zavalují. A tu nejednomu bývá u srdce, jak sv. Hilariovi za Konstantia. Dí světec ten: kdybys byl Bože požádal, abych Tebe za Decia a Diokletiána vyznal, byl bych tvou milostí posílněn rád skřípec podstoupil, aniž se propasti mořské lekal. Ale nyní musíme bojovati s lichotivým vrahem a vražedným přítelem, jenž neujíná života, nébrž poctami svádí, nezavírá do žalářů, ale velikými důstojenstvími podrobuje a zotročuje mysle; beder ohněm neupaluje, ale srdce podmanuje, hlavy pleknem nestíná, ale ducha podplacením usmrcuje a Krista vyznává, aby ho zapříti mohl.

Podav pak Jan obrazy tří vrahů církve nemohl při tom zůstat i na tom přestat, nébrž musel ku potěšení křesťanů prohlédati a vystaviti, aby potěchou nadějí jejich ukřepil Rom. 15, 4. K tomu zajisté veškerá kniha naše směřuje, aby mysl křesťanů pronásledováním pokleslá opět pozdvižena byla. A k tomu prohlídá v následující hlavě.

Ilava XIV.

Na hoře Sionské jeví se Kristus s vyvolenci, jenž mu chválozpěv vydávají 1—5. Napotom se vyskytají tři anjelé, z nichž prvý nese evangelium 6. 7., druhý opovídá pád Babylóna 8. a třetí hrozí mukami těm, kdož šelmě se klanějí 9—13. Napotom se pokuta nad pohanstvem vyličuje pod obrazem kositby a žatvy od anjelů vykonávané. 14—20.

1. A viděl jsem a aj Beránek stál na hoře Sionské a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce mající jméno jeho a jméno Otce jeho napsáno na čelech svých. 2. A slyšel jsem hlas s nebe jako hlas vod mnohých a jako hlas hromu velikého a hlas, kterýž jsem slyšel jako hudců hudoucích na husle svoje; 3. a zpívali jako píseň novou před trůnem a přede čtyřmi živoky a starostami a nikdo nemohl naučiti se písni, leč ti sto čtyřicet čtyři tisícové, kteří jsou koupeni ze země. 4. Ti jsou, jenžto se ženami se neposkvrnili, nebo panicové jsou. Ti následují Beránka, kamkoli jde. Ti koupeni byli z lidí za protivy Bohu a Beránkovi; 5. a v ústech jejich se nena-

lezla lež, nebo bez úhony jsou před trůnem Božím.

Počíná tu část potěšivá pro křesťany, jak jsme již výšeji dotkli. Moc dvou šelem, o nichž předešlo, byla tak veliká, že jak Pán Mt. 24, 24. vece, také vyvolenci padnouti mohli. Tudy Jan nebesa odhaluje a ukazuje, kterak ti, kdož vytrvali v pokušeních, s Beránkem blahují. V tom potěšení se také obsahovala napomínka pro ty, kdož ještě bojovati musejí. Beránek před světem slab a bezmocen se býti vidí, ozvláště když stojí naproti draku; tu zdá se jisto býti, že musí přemoci drakově v obět padnouti. Ale i to se v podobě Beránka vyobrazuje, že ozbroj křesťanů jest trpělivost a lahoda. *Viděl jsem a aj Beránek stál na hoře Sionu a s ním sto čtyřicet čtyři tisícové, jenž měli jméno jeho a jméno Otce jeho napsáno na čelech.* Beránkem samovidně značí Krista; tak ho jmenuje pro ukázání, že smrtí Kristovou to šlo, že tisícové ti mohli na hoře Sionu nebeského s ním se radovati. Nevyličuje se církev na zemi, aniž Sion zemský se rozuměti má tuto; odhaluje se věčná sláva potud, pokavád se moudrosti božské vidělo potřebno pro ukřepení křesťanů v mukách a pronásledováních. Nejedni vykladatelé myslí, že se zde vyznačuje církev a že se jako z

polovice do nebe a z poli na zemi klade na Sion zemský, aby ozřejmelo, že církev bojovací a zvítězilá jednotu církve činí; a dějí, že, se táhne k slovům Isajáše proroka 2, 2. *Bude za posledních dnů připravena hora domu Hospodinova na vrchu hor a pohrnou se k ní všickni národové; nebo ze Si-onu vyjde zákon a slovo Hospodinovo z Jerusaléma.* Leč prvnější výklad blížeji přiléhá a nová píseň se pěje od vítězů. S Beránkem stojí sto čtyřicet čtyři tisícové. Jsou to vyvolenci Boží, jak již výšeji 7, 9. je spatřujeme. Aníž možno proti tomu vytýkati, že zde v řeckém textě artikulu není, poněvadž každá samostatně se klade, jakož také 17, 3. v sedmnácté hlavě šelma, již jme viděli ve hlavě předešlé, se vytýká bezčlenně. K tomu jde, že zástup ten, o němž řeč jest, nese jméno Beránkovo a Boží napsáno na čelech svých, jsou tedy znamenáni, jak se tam 7, 4. totéž o nich praví. Výše 13, 16. 17. se praví, že mají postupníci a náslapníci a šelmy na čelech pátno naznačeno či čerchu naznamenánu na oznak, že se docela šelmě ve službu vydali; zde o vyvolencích dří, že na čelích mají jméno Otce a Krista jeho napsáno. A tím se vyjadřuje, že vytrvalí ve věrnosti k Bohu a ku Kristu potěchy dojdou a dává se na um, že i křesťané mají vytrvati, kteří ještě na okole se nalézají a že to tak ovšem mohou, ačkoli moc, jenž šelmám dána byla, převelika jest, ješto co u lidí nemožno jest, u Boha t. j. s pomocí Boží možno jest. Mr. 10, 27. Samo sebou rozumí se, že jména ta jim na čele nebyla napsána teprv v nebi, nébrž že je sebou do nebe donesli z putování zemského a že tudy jmény těmi nerozumí se nějaká odplata, nébrž že se jimi vynáší vnitřná povaha jejich. Výše 3, 12. praví Kristus, že sám zapíše jména, leč tam se jedná o nebeské blaženosti co odplatě, zde souvislost jiná jest.

Abychom ale nebyli na váze, kdo se tím zástupem má rozuměti, přičinuje Jan: *A slyšel jsem hlas s nebe jako hlas mnohých a jako hlas hromu velikého a hlas, ješto jsem slyšel jako hlas citarníků citarujících na citary svoje. A zpívali jako píseň novou před trůnem a přede čtyřmi živoky a starostami a nikdo nemohl naučiti se písni, leč ti sto čtyřicet čtyři tisícové, kteří jsou koupeni ze země.* Hlas vycházel ode mnohočíslného zástupu světců těchto a byl silným jak hlas hromu velikého a hlas vod mnohých, ale při tom sladkým a lahodným, jak když *harfují harfeníci na harfy.* Někteří činili dvojí hlas, jeden silný a hrozný, jímž Bůh potírá ne-

přátely a druhý líbezný, jenž pochází od světců a obsahuje chválu Boží. Leč níže 19, 6. hlas silný jak hlas vod a hromů připisuje se také nebešťanům a tudy jest lépe i zde slyšeti o jednom hlasu, čehož i slova textu vymáhají, ješto o jednom hlasu mluví. Silen byl hlas, aby tím rázněji a důrazněji se přitknula potěcha, ješto veliké číslo vítězů nadesýlá. V řeckém jazyku stojí *harfo-pěvců*, kteří hrají na harfách a při nich spolu zpívají. *Novou píseň* zpívají, ješto věc, jenž se jim dostala, věčná blaženost nova jest. Předmět té písni jejich se neudává, ale domyslití se ho můžeme, že se jím vynášely a vyjadřovaly díky za dosaženou spásu přese veškerá nebezpečí, jenžto jim dráhu tu zavalovaly.

Zpívali oni *před trůnem a před živoky a před starostami.* K trůnu, na němž Bůh trůnuje, se odnášela píseň jejich; ale ji slyšeli i ti, kdož stojí okolo trůnu a to jsou živokové čtyři, představitelé tvorstva a starostové co náměstníci člověčenstva k spáse povolaného. Nepěl ale nikdo jiný písni té nové leč oni sto čtyřicet čtyři tisícové. Nikdo svatě písni na zemi se neučí, leč kdo nějakou srovnost s obsahem jejím chová; nikdo věcem duchovním nerozumí, leč kdo duchovně vzdělán jest; tak výše 2, 17. praví se, že nikdo nezná nové jméno, leč ten, kdo ho dostává. Přesahují ty věci a ta bláha, která je ku zpěvu pobízí, veškery myšlenky člověka 1. Cor. 2, 9. Nikdo nepřijde ke mně, vece Kristus Job. 44., leč ho Otec přitahuje. Kdo svatě nežil a nebyl Kristu z té duše oddán, ten si neosvojil smyslu pro hudbu nebeskou a nemá uši, aby jí vyrozuměl netoliko, nébrž ani ji slyšeti nemůže. Toliko vyvolenci a následovníci Boží mohou ji zpívati; o nich ješto klade: *jenž koupeni byli ze země. Koupeni byli,* ješto dřívěji byli se satanu zaprodali; koupeni byli krví Krista Beránkova co výplatou a výkupem 1. Petr 1, 20; *ze země vece a rozumí se slovy těmi to, co níže slovy ze člověků a co 5, 9. vece, že byli vykoupeni z pokolení a lidí a jazyků a národů.* Takovou hudbou a písni má býti život křesťana, harmonie v útrobě jeho má přebývati a láska duši jeho prostoupati. Život světců a světic Božích jest čtení evangelia v hudbu Boží uvedené; pohané se divili shodě a lásce křesťanův povídajíce: *Ejhle, jak se milují a schůze jejich k službám Božím schůzi nebešťanů se rovnaly.* Cyprian kouzelník byv na víru obrácen a přišed do chrámu tak byl pobožností a tichem křesťanův ujat, že pravil: Spatřil jsem kůry anjelů, aniž se mi již lidmi býti podobali.

Ještě pak přičiňuje ku chvále jejich: *Ti jsou, jenžto se ženami neposkvrnili, nebo paníkové jsou; ti následují Beránka kamkoliv jde.* Tím se líčí vnitřná hodnota jejich mravná a naskytá se, že vněšné přířikání se ku Kristu vniternou šlechtou osvědčovali a skutky bohulibými prokazovali, i nejmenší úhony se vystříhajíce. Již v Starém Zákoně poměr lidu israelského se vyličuje v podobenství úmluvy manželské a každý hřích jakéhokoli druhu se klade co nevěrnost manželská a co smilství a cizoložství proti Bohu spáchané. Sv. Pavel neméně toho obrazu užívá 2. Cor. 11, 2., an praví, že zasnoubil věrce Kristovi co čistou pannu. Chce tedy říci je panicemi či pannami zova, že se všeho modlářství a všech s ním spojených hříchů větších i menších ošťahli a od nečistoty jim po dráze života co prach na nohou přilíplé se v krvi Beránkové očistili. Jsou tedy duše takové, jenž všelijak se hříchu uvarovaly, vši nákaze světa odvolily, proti všem vnaďám póchotí se štítem nepřemožné věrnosti k Bohu bezpečně zamítly. Probleskuje však slovy těmi chvála panickosti a panenství, sic jinak nebylby výrazu toho, že se *neposkvrnili se ženami* užil, nébrž o smilství a cizoložství a o nevěstkách mluvil. Mezi poměry člověckými, v nichž se hřích a šered, odpornost a nečistota jeho spatřuje a vyobrazuje, patří dle písma starozákonného mimo smrt, prokazu a jiné některé neduhy také pohlavné obecnství. Tudy Ex. 19, 15. když se měl zákon na Sinaji dáti, veleno bylo, aby se žen nedotýkali. A proto sv. Jan mluvení toho užívá. Onich dále Jan praví, že *následují Krista, kamkoliv jde.* Tím se vystihuje, že berou na se všeliké obtíže a kříže, že všecko podnikají a všemu se podvolují, cokoli Kristus od nich žádá a cokoli jim ukládá, že se Pánu docela v poslušenství přikázali a jemu na zlé i dobré dni, v radosti i žalosti, ve cti i v necti 2 Cor. 6, 8. se oddali. Prohlídá ku příkazům Páně Mt. 10, 38. *Kdo neběře kříž svůj na sebe a nenásleduje mne, není mne hoden.* A ovšem za Kristem Hebr. 13, 13. potřeba i na horu Kalvarii vně města se vydati a kříž jeho za ním nésti.

Ještě ctnost dvojí klade o nich an vece: *Ti koupeni jsou z člověků co prvotiny Bohu a v ústech jejich se nenalezala lež, nebo bez úhony jsou před trůnem Božím.* Jsou prvotiny, dí, Boží a Beránkovy, církev Boží se považuje co pole či niva a co vinice a prvotiny či přední plodové se Bohu v obět dávali část nejlepší v sobě zahrnující a veškeru úrodu zastupující. Prvotinami se zde rozumí přednost a výtečnost, což nejednou děje se v

písmě, jak Jer. 2, 3. prorok nazývá lid israelský prvotinami úrody Boží. Tolik jisto, že nazýváje je prvotinami chce říci, že Bohu a Kristu se věnovali. A to byla povinnost jejich, ješto *koupeni* byli drahou krví Kristovou. Nebo Tit. 2, 14. proto se dal za nás Kristus, *aby nás vykoupil ode všeliké nepravosti a očistil sobě lid k vlastnictví následovný dobrých skutků.* Slovem svým nás zplodil Bůh, dí Jac. 1, 18. *abychom byli prvotinami tvorů jeho,* t. j. abychom v čelo člověčenstva postaveni byli. Prvotinami je zove pro výtečnost, aniž k tomu hledí, žeby také ještě jiní po nich následovali, ješto číslem tím veškeru spasenstvo obsahuje. I ten rozdíl někteří činí, že *koupením* ze země dotýká toho, že vyňati byli z počtu lidí pozemsky smýšlejících a *koupením* z *člověků* vytýká výtečnost a výbornost a přednost povahy jejich.

Konečně klade tu druhou ctnost jejich, an vece: *v ústech jejich nenalezala se lež.* Prohlídá k hadovi či satanovi, jenž jest otec lži, jenž nestál v pravdě, an pravdy v něm není, kdy mluví, lež mluví a z vlastního mluví Jo. 8, 44. a naráží na slova 1. Petr. 3, 22., jenž o Kristu praví, že hříchu nespáchal a že lež v ústech jeho nebyla nalezena. Tak ti světcí a blaženci pravdy se drželi dvojím činem: jedním, že Krista věčnou pravdu nezapřeli, druhým, že se ve výročích svých veškerých pravdy drželi za nehýtek od ní neodstoupající. A *bez úhony* vece, ješto pravdu netoliko ústy, nébrž i skutky vyznávají. Že lži se nedopustili a od Krista neodpadli a pravdě se nezpronevěřili, to jde odtud, že z bezúhonnosti se prýští láska ku pravdě. Zakládá výrok ten všelikou lásku ku pravdě na bezúhonnosti života, na životu takovém, jemuž se nemůže nic vytýkati a jenž ze žádné vady se stíhati nemůže.

Sv. Otcové slova ta vykládají o panictví a panenství, o čistém totiž bezmužství a bezženství a slova *na Sionu* vykládají o vrcholu ctnosti, o vznešenosti jejich nad obyčej lidský, ješto jest výkvět církve okrasa milosti, vznešenější účast Páně, ana veškerá vážnost nedosahá výše duše. Eccl. 26, 20. Dí *na hoře Sionu*, že ctnost jest velmi nesnadna a obtížna, ješto každodenně půtka o ctnost tu nastává. Ještě dí *na hoře Sionu*, aby dal na rozum, že čistota toliko útekem se zachovává. Jsme my chrám Boží a vrátný i strážný toho chrámu jest čistota, ješto Bůh nic poskvrněného nepřipouští do obydlí svého. Slova: *ti následují Beránka, kamkoliv jde* vykládají o odplatě nebeské. Není místa na dvoře nebeském, kam by nesměli ti, kdo čistoty pílají, nejvyšší blaženost se jim na-

skýtá a komnata největších skvostů jim se otvírá. Tudy Jan na prsou Páně spočíval, čeho se ani Petrovi nedostalo, ješto ženat byvmládcem, panicem neostal. Nová píseň jde z nového jich ku Kristu poměru.

Tím věrcové byli potěšeni a utuženi vidouce, jak veliká blaženost jim připravena jest. Leč museli býti ochráněni proti síle, kterou pokušení světa na ně dorývala. A to se děje, an o pokutě mluví, jenž zastihne ty, kdož modlářství provodili. Dí:

6. A viděl jsem jiného anděla, an letí středem nebes maje evangelium věčné, aby je blahověstil těm co sedí na zemi a na veškeren národ a pokolení a jazyk a lid, 7. řka velikým hlasem: Vzbojte se Boha a vzdejte jemu čest, nebo přišla hodina a klanějte se tomu, jenž učinil nebe i moře i prameny vod. 8. A jiný anjel následoval řka: Padl, padl Babylón ten veliký, kterýž vínem hněvu smilství svého napájel všechny národy. 9. A třetí anjel následoval je řka hlasem velikým: Bude-li se kdo klaněti šelmě a obrazu jejímu a přijme pátno na čele svém aneb na ruce své: 10. ten bude píti z vína hněvu Božího, kteréž smíšeno jest s čirým vínem v kalichu hněvu jeho a trápen bude ohněm a sírou před obličejem andělů svatých a před obličejem Beránkovým 11. a dým muk jejich vstoupatí bude na věky věků, aniž mají odpočinutí dnem a nocí, kdož se klaněli šelmě a obrazu jejímu a přijme-li kdo pátno jména jejího. 12. Zde trplivost svatých jest, jenž ostríhají příkazů Božích a víry Ježíšovy. 13. A slyšel jsem hlas s nebe řkoucí ke mně: Piš: Blažení mrtví, jenž v Pánu umírají. Od nynějška již, praví Duch, nechať odpočinou ode trudů svojich, nebo skutkové jejich následují jich.

Anděl jiný opovídá trest a pokutu těm, kdo se drželi šelmy a obrazu jejímu se klaněli, pohanstvu totiž, které církev Boží pronásledovalo. *Jiný* anjel vece a hledí buď k anjelu, jenž při celém vidění apokalypsy přítomen byl 1, 1., buď raději říci chce, že anjelem tím nebyl anděl nějaký, jenž by byl již se vyskytl, nébrž že anjel posud na obzor

Janův nevešlý vyjevil se. Nejedni mají za to, že dí *jiný* prohlídaje k anjelu Michaelu, o němž předešlo 12, 7., což méně se hodí. Letěl anjel *středem nebe*, aby osvědčil, že co zvěstovati hodlá, nejen všickni lidé, než i celé tvorstvo slyšeti musí; vítězství víry křesťanské má pro veškero tvorstvo nesmírnou důležitost, an jím obrat ve světodějinstvu byl uveden. *Evangelium* měl, vece, to jest blahou věst, že totiž pohanství již za své vezme; bylo by lépe přeložiti zprosta *maje blahověst věčnou blahověstiti těm, jenž sedí na zemi* atd. S tím spojeno jest, že evangelium, víra Kristova všemu tvorstvu se ohlašovati bude a rozšiřování tomu nikdo brániti nebude moci. Věst ta blahou jest pro křesťany, nebo když král strojí se do boje proti odpůrcům a vrahům a počíná oprostění od škůdců, radují se věrní občané, jenž od nich utiskováni byli. Pro svět zlý jest věst ta sice nedobrá opovídatě jim pokutu, leč i pro ně mohla vyjít na dobro, ješto předpovídala pokutu tehdá, když jim ještě se obrátiti a pokut zniknouti možno bylo. Blahověst ta, to evangelium sluje *věčným*, ješto soud jím vynešený na věky trvati má, proměnám nepodléhaje dle slov Páně Mt. 24, 35: *Nebesa a země pomínou, slova má ale nepomínou*. Kteří *blahověstí* rozumějí evangelium t. j. nauku Kristovu, ti vykládají, že sluje *věčným* hledíc k Zákonu Starému, jenž jen dočasně trvatiměl, an Zákon Nový platnost podrží až do přechodu časnosti na věčnost. Lidé velcí a čelní nejednou hrozí a slibují, ale hrozby i slibové jejich splývají tytýž na prázno. Co Bůh ustanoví usoudí, musí průchod míti světem, byť svět i pojíti měl. Nejedni si představují, že anděl evangelium *měl* co knihu nějakou, leč my jsme již výše zde pověděli, že slovo *maje* se musí pojíti se slovem *blahověstiti* a že značí *měl blahověstiti*. A sice *těm, co sedí na zemi* t. j. na ní bydlejí; sídlem lidí jest ku pobytí jich dočasnému země.

Všickni obyvatelé země vece a tím vůbec naznačuje objem posluchačstva; podrobněji a zvláštněji je na čtvero rozčínuje an dokládá: *a na veškeren národ a pokolení a jazyk a lid*. Při tom konstrukce se změnila a místo dativu jak předešlo (obyvatelům země dle ř. accus. καὶ ἡμέρας) stojí preposice ἐπὶ, *super*, na s akkusativem *na v. národ* a t. d., jakovýžto výšin z vazby v písmě zhusta přichází v. Luc. 1, 55; částice *na ἐπὶ* či *nad* samozřejmě se tedy neběře jen místně, nébrž opovídá vládu a moc spolu; čtvero slov těch rozčínivých hledí k výroku výše 13, 7. kdež pravil, že vláda šelmy se prostírala na pokolení, lidi, jazyky a národy, jak daleko sáhala

vláda šelmy a moc její svodná, tak daleko potřebí, aby se prostírala odvodná a spasná moc anjelova. Když pohanství za své bralo, tehda svatí muži nejvíce po celém světě se rozcházeli, aby národům víru Páně hlásali.

Což pak jest ale, co anjel provolává?

*Vzbojte se Boha a vzdejte jemu čest, nebo přišla hodina a klanějte se tomu, jenž učinil nebe i zemi, moře i prameny vod. Vzbojte se, vece, nedí bojte se, nébrž aoristem a chce, aby se dali do stavu neustálé bázně Boží a neustálého cti jemu vzdávání. Báti se Boha staví naproti bázní před šelmou a vytýká tím zápornou stránku víry: nečiniti zlého a dáti se na pokání; kladnou částku vytýká slovy ze Ž. 95, 7. vzatými: vzdejte jemu čest. Báli jste se šelmy a ctilijste obrazy její; přestaň již bázeň ta a pocta a měj nyní vládu bázeň Boží a pocta jeho. Ke všemu skutku dobrému, vece sv. Augustin, vede láska a bázeň Boží, ke všelikému hříchu svádí láska a bázeň světa. Abychom dobra došli a zla zbyli, rozeznávat musíme, co milovati a čeho se máme báti. Příčinu, že již nemusejí tvorům sloužiti jak dosud Rom. 1, 15, nébrž Tvorci, klade ve slovech: Nebo přišla hodina či doba totiž rozhodná, v níž Bůh nebude přehlídati již, jak to za dnů předešlých činil, Act. 17, 30., neznámost věcí Božích, nébrž kde již vymáhati bude, aby se mu dalo podle práva, aby uznán a veleben byl co všepán a samopán veškerenstva. Již sekera příležití na kořenu pohanství, již kmen jeho vyfat bude a na oheň uvržen. Napomínka ta se týkala národů a lidí, když se v říši římské vláda víry křesťanské ujala; ovšem se v soudu tom zahrnuje neustálý a veškerým dějinstvem prochozí soudný úkon Boží, jímžto se zlo a bezbožnost, když vrchovatí chce ve světě a prvovati, potiskuje a zahubuje. Jednák slova napoménlivá: *Bojte se Boha a klanějte se jemu* každého času příhodna jsou, ješto pohanství srdce každou dobou panuje v tom neb onom člověku, ano ve větším díle světa. Klaněti se velí tomu, jenž učinil nebe a zemi a moře a prameny vod, tak opisuje pravého, jenžto tím že tvůrcem všeho a všemocen jest, od postavných a vymyšlených bohů se rozeznává. Ale i výstraha a hrozba se těmi slovy pronáší. Ten, jenž nebe stvořil, může světla nebeská dolů sraziti, tvorce země může ji zapustiti, tvůrce moře může je v krev obrátiti 8, 9. a tvůrce vod může 8, 10. je v pelun zaměnit, slovem může Sap. 5, 18. veškeré tvorstvo obléci v oděni ku pomstě nad nepřáteli. Jmenuje čtyry věci: nebe, zemi, moře, vody, ješto jsou oznamem lidstva a s druhé strany oznamem bláhy a spásy; bez vod ne-*

obstojí život člověka a bez milosti Boží nemůže duchovný život člověčenstva jestovati.

Slovy anjela toho již bylo vytknuto odsouzení pohanstva; leč stalo se to jen v rysech všeobecných. Místnějšími a podrobnějšími čerchami se to děje v následujících výrocích jiného anděla. *Jiný anjel následoval řka: Padl, padl Babylon ten veliký, kterýž vínem hněvu smilství svého napájel všechny národy.* Předchodem nějakým a předejmutím se opovídá pád Babylóna. *Padl t. j. v úradách Božích ustanoven* pád jeho a již již ve skutek uveden bude. Nečiní se zmínka o velikém hlasu, buď že se přimysliti musí ta okoličnost i tuto, buď raději, že ohlášení pádu Babylóna jest jen následek předešlého povšechného oznámení prvního anjela; buď že se pád ten předejmutkem nadesylá. *Di jiný anjel a di následoval,* aby ozračelo, že všickni ti anjelé k jedné věci zří a jedné a též věci slouží. Babylon město a jeho vláda za Zákona Starého potírala církev Boží a vyznavače její všelijak trýznila a mučila; v Novém Zákoně takovým Babylónem jest Řím pohanský co zástupce a zastávce pohanství a modlářství; v dalejším smyslu rozumí se všeliká moc a vláda, jenž pohanství uvádí aneb jemu nadřazuje a nakládá, jemu hová a dvoří a je nějak pěstuje. Nejednou nepřátelé církve v písmě svatém jmény předešlých jejích vrahů se naznačují, což do sebe má zvláštní důraz, an se tím způsobem naskytá, že Bůh s tím vrahem jednati nebude jinak leč jak s předešlým jednal a vzal-li Babylon za své, také Římu se nepovede lépe. Židé již Řím Babylónem nazývali, ješto jim na svobodu sahal a tím více se týž Řím proti křesťanům prohřešil a tím více od nich toho jména zasloužil je pronásledující, jménu Božímu se rouhaje, apoštoly i proroky zabíjeje a proti svatému lidstvu válce. A ovšem i jiná bezpraví jeho na národním životě národův spáchaná padala na váhu a přitížila pokut města toho. Tak u Hab. 2, 8. čteme o Babylóně: *Proto žes ty zloupil národy mnohé, loupiti tebe budou všickni ostatkové národů.* Babylon velikým sluje, jak Dan. 4, 27. jej pojmenoval bezmála nějakým námykem na slovo Róma, jenžto značí *silný*. Naráží pak při výroku tom na výroky prorocké Jes. 51, 8.: *Náhle padl Babylon a potřen byl* a na Jes. 22, 9.: *Padl, padl Babylon a veškerý rytiny bohův jeho potřiny jsou.* Těmi výroky se prorocky a předvěstně pád města vlastně Babylon zvaného opovídá, tuto se slova ta obracejí na Řím a prorocky předvěstováno skrze sv. Jana, že pohanství Římem hájené za své vezme.

Příčinou pádu jest to, co dáleji udává anjel, že *vínem hněvu smilství svého napájel všecky národy*. Víno *hněvu* jest víno, jímž se mnev píti dává, vínem se podnapíjejí a podrážejí sílu svou lidé, tak Řím vylévaje národy hněv svůj, moc svou nepřátelskou jim poznati dáváje, sílu jejich stroskotat a sdroponil. Často mluví písmo o připíjení vína národům, o jich tím opíjení. Hab. 2. 15. O králi babylonském se praví: *Běda, jenž napájíš souseda nalévaje žluč a opíjeje ho, a nys na nahotu jeho hleděl*. A Jer. 52, 7. se o něm praví: *Kalich zlatý byl Babylon v ruce Hospodinově opíjející všechnu zemi; z vína jeho pili národové a vztekli se*. Víno to, jímž opíjel Babylon národy, místněji líčí slovy: *vino smilství*. Smilstvím rozumí se modlářství a co s ním spojeno, odpadání od Boha, od pravdy, potopování se ve hříchy, zatonutí v bludech a pověrách; k tomu všemu národy potahoval a takto je zahubil. Jiní *hněvem* rozumějí hněv Boží, jež Řím na národy uvedl, k modlářství je sváděje a v něm se utvrzuje. Ještě jiní *smilstvím* rozumějí přemlouvání, lichocení, postavné příznění se a přátelení, jakéž na sebe berou vítězové k národům podmaněným násilí svoje mastí pochlebenství zjemnující.

Leč neztvítězí a neobdrží se vším svým přeletným a spolu násilným jednáním, nébrž sám bude píti z vína hněvu Božího. Dí zajisté písmo dále: *A třetí anjel následoval je řka hlasem velikým: Bude-li se kdo klaněti šelmě a obrazu jejímu a přijme pátno na čele svém aneb na ruce své, i ten bude píti z vína hněvu Božího, kteréž smíšeno jest, s čirým vínem v kalichu hněvu jeho a trápen bude ohněm a sírou před obličejem anjelů svatých a před obličejem Beránkovým*. Padnutí má Babylon pro hříchy a modlářství, jež sám tropil a k němuž svozoval národy; ale bylo potřebí vytknouti místněji vinu jeho pro výstrahu národům a tím spolu účel všech tří poselství vystihnouti. Vypisuje hrozné pokuty, jenž připadnou na modláře, aby nikdo pro veliká muka od víry nepřesl k modlám. Veliko bylo nebezpečí, veliké kouzlo s modlářstvím spojeno a veliká moc jemu stála k službám. A tudy vypisuje velikost pokut a muk příjducích na ty, kdo modlám sloužili. Bázeň před šelmou a útrapami jejími vyhostuje a odpuzuje bázní před věčnými mukami; při nejednom mučeníku myšlénka ta na hrozná muka pekelná neodolatelnou sílu vyvinula k ukřepování mysli. Hrozí pohanům a modlařům, ale ovšem proto se k nim obrací, aby z nepřítelů křesťanů k sobě ta slova potahovali a nevypadali od

víry pro bázeň před mukami římských mučitelů. Slove *i* či *také* před slovy *píti bude* buď hledí k Babylonu a k lidem, jímž Babylon dával píti víno hněvu, buď toliko zvyšuje dovětu tak, že by se částice buď v překladu vynechati měla, buď se mělo v českém překladu takto přeložiti: *i popíje* či *píti bude ten* atd., hned totiž po částici té dlužno časoslovo postavit, aby takto skrze ni jen pojem časoslova se zvýšil bez dalšího významu. Píti bude Řím či Babylon, nejen že sám modlářství provodil, nébrž že i jiné k němu sváděl. Připíjeti víno co znamená viděli jsme. Jeremiáš musel na rozkaz Hospodinův 25, 15. vzíti kalich vína proclivosti z ruky Boží a dáti píti všem národům; tím se značila protivenství, jakáž král babylonský uvedl na veškery národy.

Bude píti člověk takový, vece, *z vína hněvu Božího, kteréž smíšeno jest s čirým vínem v kalichu hněvu jeho*; v ř. t. stojí *kte-réž smíšeno jest s nesmíšeným vínem* atd., což na jedno vychází, jen že se v latinském textě paronomasie ztrácí. Slovo *smíšeno* hledí ku kořenému vínu, když do vína se věci přičinují, jimiž opojivá síla jeho se zvětšuje. Slovo *čirý* hledí ke zvyku, jenž víno s vodou míchá a praví, že víno hněvu pouhé a samočisté a nad to ještě kořením sesilněné Bůh podá těm, jenž modlářství sloužili. Všemi těmi výrazy přísnost soudu Božího se vystihuje. Bůh nebude víno hněvu svého s vodou milosrdenství mísiti a tím hněvu popouštěti, nébrž neuprositedlně a stroho dokročí na modláře, poněvadž oni podobně milosrdenství neměli s křesťany.

Ano přísně a stroze souzení budou a přísnost ta se dále vyličuje, an se dí, že *takovýto trápen bude ohněm a sírou před obličejem anjelů svatých a před obličejem Beránkovým; a dým muk jejich stoupati bude na věky věkův, aniž mají odpočinutí dnem a nocí, kdož se klaněti šelmě a obrazu jejímu a přijme-li kdo pátno jména jejího*. Ohněm a sírou Sodoma a Gomora postřížena byla Gen. 19, 24. Luc. 17, 29. a těmi věcmi co symboly se muka pekelná vyličují v písmě svatém, aby skrze obavu takýchto trýzní pomínula bázeň a ostych a oštitá křesťanům pohanskými katany strojených. Dí *před obličejem anjelů a Beránka* připadnou muka na ně t. j. vědomí, že svatí anjelé s Beránkem věčnou mají slávu, muka jejich zvýší. Tak vykládají nejedni. Leč lépe jiní odkazují na 2. Thess. 1, 6. n., kde Ježíš s anjely moci své přichází, aby plamenem ohně pomstu vzal nad těmi, kdož Boha neznají a evangelium se nepodrobili. Jsou tedy anjelé spolu

s Beránkem vykonavatelé soudu. Beránkem zove Krista, aby ukázal rozdíl nynějšího postupu Páně s druhdejšími jeho shovíváním. Druhdy mohli pronásledovati křesťany a ti jim neodporovali; tu Kristus, jenž v nich mučen byl Act. 9, 5. se ukázal býti Beránkem. Nyní ale též Beránek s pomstou dokročuje na ně a lvem se býti ukazuje: a to přituzuje muka jejich, že Pánem tak laskavým druhdy pohrdli. Dí *svatých* anjelů, aby ukázal na shodu soudu od anjelů nade hříchy vykonávaného; svati jsou a tudy hříchů nenávidí a ovšem se dobře hodí pro ujímání pomsty nade zbrodněmi modlářskými. Ve slovech, jimiž strohost pokuty věčné na ně padnoucí vytýká: *dým muk jejich vstupovati bude věky věkův* naráží Gen. 19, 28., kdež Abraham na Sodomu, Gomoru a na celou okolinu pohledá a *aj* *uzřel pýř vstupovati ze země jako dým z peci*. Byla ta města, jak 2. Petr. 2, 6. a Jud. 7. se praví, se tím stala náznakem pokuty věčného ohně. Věci tuto na zemi a události člověčenstva chovají v sobě obrazy věcí budoucích, jak v obrazech Starého Zákona nastíněny byly věci k Zákonu Novému odnášející se.

Věky věkův muka jejich budou trvati, a niž budou míti odpočinutí dnem a nocí přidává písmo pro stužení a zvýšení muk a trvání jejich věčného. Odpočinutí nemají od muk ohně a síry, aniž v útrapách jejich nějaké úlevy se jim dostane, jakéž Luc. 16, 24. bohatec zažádal v pekle byv pohřben. Slovy *odpočinutí dnem a nocí* ohlédá se k slovům 4, 8., kdež o nebeštanech vece: *nemají odpočinutí dnem a nocí a volají: Svatý, svatý, svatý jest Pán Bůh*. Ani tam ani tu není odpočinutí; tam bláha stále trvá, tu útrapa nikdy nepřestává. Co zde těší hříšného, čas trvá a z dočvilné rozkoše věčná muka se rodí. Sv. Cyprian těmi slovy napomíná mučeníky, aby do nejposlednější krůpěje při všech bolestech vytrpěli, ješto kdo se šelmě klaní, nebude míti odpočinku od útrap. Veliká to půtka a vznešená a slavná korunou nebeskou: „Bůh se dívá na nás, dívají se anjelé, dívá se Kristus. Jaké to důstojenství, jaká blaženost vůči Boha se potýkati a od soudce Krista korunu dostávat!“

Leč ovšem bylo tu nemalé ctnosti a síly ducha zapotřebí; *zde trpělivost svatých jest, jenž oztřihují příkazů Božích a víry Ježíšovy*. Zde potřebna jest trpělivost a ta se musí vztahovati k zachování příkazů Božích t. j. lásky k Bohu a k zachování víry. Víra a láska jsou dva živlové křesťanství, jenž mají v nejkrutějších mukách zachování býti.

Heslem musí každého křesťana býti, víru a lásku zachovati, byť muka a smrt musel podstoupiti. Neboť jednou jistě přijde doba, kdež se šelmě pokut dostane a kdež veškero pohanstvo zničeno bude. Kladě ostříhání příkazů před víru, poněvadž víru ztráceli nejvíce pro nešlechtnosti a naopak kdo nejvyšší žili, ti nejpružněji a nejtuzěji víru v Ježíše zachovali. *V trpělivosti zachováte duše své*, dí Pán Luc. 21, 19. *Víra Ježíšova jest víra v Krista Ježíše co Syna Božího*. Takovým způsobem líče útrapy věčné odstrašuje od odpadu od víry.

Ale písmo tu i druhou stránku přidává a naokazuje a přivabuje ku podnikání muk vystavením blaženosti, jenž horlivé a stále vyznavače víry ukřepuje. *A slyšel jsem hlas s nebe řkoucí ke mně: Piš! Blažení mrtví, jenž v Pánu umírají. Od nynějška již, praví Duch, nechat odpočinou ode trudů svých, nebo skutkové jejich následují je*. Tak čte vulgáta a s ní nejstarší kodexové B a sinajský vynechávající částice *va*, kterou jiní mnozí rukopisové řečtí čtou, táhnou slovo *od nyněška* *ἀπ' ἄρτι* k následujícím slovům, ješto jiní ti rukopisové slova ta ku předešlým slovům poutají. Jan slyšel hlas s nebe; ale kdo vydával hlas ten? Jedni o Bohu, jiní o Kristu myslí; jiným zdá se, že hlas přicházel od výtečného světce nějakého, jenž jménem všech blaženců ze své vlastní zkušenosti provolává ku potěše a ukřepení všech strádatelů Páně. Nebo kdyby Bůh nebo Kristus vydával hlas ten, tedy by nestálo blažení, jenž *v Pánu umírají*, nébrž by sada či výrok se jinak nesl. *Piš* vece a musí tedy hlas ode vznešence nějakého nebo od anjelů pochoditi. Dvanáctkrát stojí to slovo *piš* v apokalypse a namítá, že věci ty, kteréž sepsati má, ovšem převelmi důležitý býti musejí. A ovšem slova, jenžto se tuto kladou, svrchovanou důležitost obnášejí a zaslouží, aby v útrobu každého člověka zaryta byla písmeny nevymazatelnými. Mluví očividně o slávě nebeské. Dí: *Kdo umírají*, nedí kdo umřeli, poněvadž chce ukřepiti, posilniti a potěšiti křesťany v umučeních, ale opět dí blažení *mrtví*, aby ukázal, že teprv po smrti blaženost ta se lidem dostává. K mučeníctví pobádá; jednak se výrok všeobecně nese, an zní: *Blažení mrtví, jenž v Pánu umírají*; v *Pánu* t. j. Kristu umíratí značí ve spojení a sdružení, v úzké jednotě s Kristem umíratí, drže se ho co ratolest kmenu Jo. 15, 4., jemu až do smrti věrně sloužiti. 1. Thess. 4, 16. 1. Cor. 15, 18. Tím výrokem těšili se mučeníci; tím výrokem svatý Cyprian za moru křesťany potěšoval, aby ukázali stateč-

nost, ješto kormidelník se v bouři jeví a vojín v boji se ukazuje. Za pronásledování, vyučuje týž světec, nemá se hleděti ku pokušením ďábla, nébrž ku pomoci Boží. Ale ovšem, dí sv. Augustin, veškera spása věrců, veškera statečnost trpělivosti k tomu, jenž ve světcích svojích podivným jest, odnáseti se musí, nebo kdyby v nich Bůh nebyl, nestateč lidská by ovšem klesla pode vztekem vrahů. Dí *mrtví* blažení, aby vytknul, že před smrtí nikdo není blažen. Církev den úmrtí mučeníků jmenuje dnem narození. Tak umřel v Pánu sv. Augustin žalmy kajicné pje. Sv. Tomáš Aquinský umíral říkáje slova z velepísně 7, 11. *Přijď milý můj, vyjděme do pole.*

Příčinu blaženosti klade: *Od nyníčka nechat odpočinou ode trudů svých, nebo skutkové jejich následují je.* Odpočinou od nyníčka, od té chvíle a napořád až na věky. Až do smrti má člověk pracovati, trudit se, bojovati a se potýkati; po smrti nastane mu odpočinek. Má na mysli dokonalé křestany, kteří všelijak zákon Boží vyplnili a hříchy svoje odkáli. O nedokonalých nemluví; ale i ti, jenž na čas do očištnice přijdou, spočívati budou v naději věčného blaženství a s radostí odkají, co zavinili a učiní, co jim potřebí k dovršení čistoty svojí. Nejedni slova ta o mučenicích výhradně slyší. Slova *od nyníčka* také se dle jistých rkkp. vázají s předešlými: *Blažení mrtví, jenž v Pánu umírají od nyníčka*; tu slovo to může se jenom táhnouti k slovu *blažení* a smysl týž jest, jaký vyniká, když to slove k následujícímu výroku připojujeme. Nehledí slovo *od nyníčka* ku přeshlosti, jakoby, kdo dříve v Pánu zesnuli, blaženými nebyli, nébrž hledí slovo to k daleké budoucnosti a chce říci, že budou museti čekati po staletí, ažby snad te prv Kristus přibyl na svět a je blaženství svého účastnými učinil, nébrž že tudíž jak umrou buď docela očistěni jsouce, buď na čas v očištnici se očistíce, s Kistem se budou radovati. Tak Pán slíbil lotrovi na kříži: Dnes se mnou budeš v ráji Luc. 23, 43. Rájem rozuměti sluší ovšem věčnou blaženost; ale odkál a odvinil zločinec na kříži viny svoje a takovému odčinu se musí podrobiti i ten, kdo od nyníčka blažen býti chce a slovo *od nyníčka* hledí předivně k těm, jenž o nějakém spánku duší mluvili a blaženost svatých na věky pozdější a dalekou odkládali; ostatek vece Pán nejednou, že kdo v něho věří, má život věčný, ač mnoho ještě trpěti máje Jo. 5, 24.

Blažená pak slova ta potvrzuje sám Duch Boží, jímž Jan nadchnut byl. O tom

vece dálejšek: *Od nyníčka již, praví Duch, at odpočinou ode trudů svojích, nebo skutkové jejich následují je.* Právil o blaženosti jejich; nyní praví, že blaženost ta záleží v odpočinutí ode trudů a že pochází ze zásluh skutkův jejich tak způsob a původ udávaje blaženosti této. Odpočinutí ode práce, od namáhání, ode trudů a nesnází a obtíží a horka a cokoli život ten nepřijemného má, přerozkošno jest. Ač v tom jen záporná strana se vytýká, přece se veškera blaženost rozumí, pohlédá Jan na trudnosti lidské co na něco neprirozeného, ku podstatě člověka nepatřícího, což ihned zmizí, jakmile člověk přejde do stavu, kdež nepřirodnost ta vládu ztratila. A toho odpočinku se jim právě dostane, an *skutkové jejich je následující* či jak v ř. t. s nimi následující t. j. za veškery dobré skutky svoje dostanou království věčné co odplatu. Při smrti nás ostaví přátelé, majetství, důstojenství, cti a cokoli jest pomínutedlných věcí, jediní nás dobří skutkové následují a s námi jdou před soudce. Zde o dobrých skutečích a jich zásluze mluví, ovšem ale i skutkové zlí člověka následují na onen svět a jak skutkové dobří jemusou přímluvčím, tak zlí skutkové na něj žalují. To jest neštěstí lidské, že věci ty, pro něžto se člověk hříchu dopouští, zanechávají ho a jenom hřích a vinu na rameno jeho skládají. A to jest blahem pro něho, že světci trudu, nesnází, nebezpečí, bolestí a svízeli na světě zanechávají a sebou ctnosti berou a zásluhy. Trojí jest blaženost jejich, vece sv. Bernard: jedna záleží v památce dobrých činů, druhá v odpočinutí od svízeli, třetí v požívání bláhy nekonečné. I praví každá duše: V pokoji odpočinu, poněvadž ty Pane jsi v naději upevnil mne Ž. 4, 10. O jak blažení jsou, kdo v Bohu umírají! Blažena smrt jejich pro odpočinutí, blaženější pro novost blaženosti, nejblaženější pro jistotu věčné blaženosti. A ovšem nemusejí se tázati, jest-liže na zemi sláva jejich trvá čili netrvá; v nebi pověčně jí požívati budou.

Takto potěchu vydav odkazem na věčnou slávu jinou přičinuje, an příkrácí k vyčtení konečné záhuby nepřátelského království pohanstva. Dí o tom:

14. A viděl jsem, a aj oblak bílý a na oblaku seděti podobného Synu člověka majícího na hlavě své korunu zlatou a v ruce srp ostrý. 15. A jiný anjel vyšel z chrámu volaje hlasem velkým k sedícímu na oblaku: Pošli srp svůj a žni, nebo přišla hodina, aby se

žalo, nebo usechla žeň země. 16. I pustil ten, jenž seděl na oblaku, srp svůj na zemi a požala se země. 17. A jiný anjel vyšel z chrámu, jenž jest na nebi, máje i on srp ostrý. 18. A jiný anjel vyšel od obětnice mající moc nad ohněm a volal hlasem velikým na toho, jenž měl srp ostrý řka: Pust' srp svůj ostrý a seber bobuly vinice země, nebo uzráli hroznové její. 19. I pustil anjel srp svůj ostrý na zemi a sebral vinici země v čeren hněvu Božího veliký; 20. a tlačten byl čeren vně města a vyšla krev z čereny až po uzdy koňů za honů tisíc šest set.

Dvojm podobenstvím vyobrazuje se tuto konečný soud nad *pohanstvem*: podobenstvím žní a podobenstvím čereny či lisu vinného. Děje se to opět pro ukřepení, pro posílení a omocnění vyznávačů Páně, aby pohlédající na soud ten nabyli myslí vznešenější nade všelikou bázeň a obavu zemskou. Což i na oko spatřuje se na mučenicích Božích a ne vypravitedlné síle, kteréž se na nich obdivujeme. *Viděl jsem oblak bílý, dí, a na oblaku sedícího podobného Synu člověka, majícího na hlavě korunu zlatou a v ruce své srp ostrý.* Oblak opovídá soud a bělost t. j. skvoucnost oblaku jest oznakem velebnosti a slávy. Kristus Pán sám pravil Mat. 24, 30. Luc. 21, 27., že druhdy přibude k soudu na oblacích nebeských s mocí mnohou a velebností. Vece o Kristu, že spatřil jako *Syna člověka* 1, 13. Dan. 7, 13. poněvadž v Kristu kromě lidské přírody také vyšší příroda božská se nalézá. *Koruna na hlavě* opovídá majestu královskou a nepřemožitelnou vládu; Kristus jest král králů a pán pánů 19, 12. Ale on jest i pánem žní Mt. 9, 38. a co takový má *srp*, nástroj, jímž se žeň či žatva vykonává; když přijde čas, tedy Mt. 4, 29. zapouští srp, ana došla doba žní. *V ruce má srp* a tím opovídá, že již žíti hodlá. Žněmi či žatvou se snačí soud, když totiž lidé buď ku pokutě, buď k odplatě dozráli a ozvláště se obrazu toho užívá o pokutách a trestu a Mt. 3, 39. praví Pán, že žeň jest konec věků a Jer. 51, 53. o Babylóně praví, že za nedrahno přijdou žně jeho t. j. záhuba jeho. Dí *ostrý srp* a ukazuje, že soud ten Páně blízek jest, ale i přísen a neuprosen bude. Nejedni myslí, že to není Kristus, nýbrž anjel nějaký, ješto nížeji hned o druhém či jiném anjelu se mluví a ješto anjel ten jiný

jemu rozkaz z chrámu donáší; leč Kristus Jo. 5, 19. nečiní leda co vidí na Otci a Jo. 6, 27. všeliký soud od Otce přijal. A to právě se shoduje s tím, že Kristus tu od Otce skrze anjela obdržuje, co činiti, že totiž soud započítí má. U Matouše 13, 41. anjelé co sluhové Kristovi žeň započínají. A ovšem bez Krista nemůže se díti soud, což by se dělo, kdybychom tu anjela nějakého, ne však Krista vyrozumívali.

O tom příkazu od Otce daném vece dále: *A jiný anjel vyšel z chrámu volaje hlasem velikým k sedícímu na oblaku: Pošli srp svůj a žni, nebo přišla hodina, aby se žalo, nebo doschla žeň země.* Klade chrám v nebi co nejtajnější svatyni, nebe k stánu Starého Zákona přirovnává. V nejtajnější tajnici se úsudkové tajní nalézají a vydávají a tudy příkaz ten a ta úchvala pochází z chrámu. Vece: *pošli srp*; ve výrazu tom viděti, že se srp zosobňuje a že nástroj ten co pomocník nějaký se vystavuje. Důvod, aby pustil srp, jest: *přišla hodina, aby se žalo*; že skutečně doba žně dostihla, klade důvod: *nebo uschla žeň země.* Dozrálo obilí a nastala žeň. Kde dozrá vina, kde míra hříchů se doplní Gen. 15, 16. Mat. 23, 32., tam přikráčí pokuta a test. Kde mrtvola, tam se orlice slétají Mt. 24, 28. Na to co se státi mohlo jiného, než že Pán co anjel sedě na bílém oblaku učinil, jak velení šlo z chrámu. Vynesl soud, stanovil pokutu, vydal trest; učinil to co Syn člověka, nebo soud činiti na něho co člověka připadá Jo. 5, 27.

Tudy čteme dále: *I pustil ten, jenž seděl na oblaku, srp svůj na zemi a požata byla země, t. j. učinil pokutu na pohanství a konec učinil panství jeho.* Nejprředněj zří se k Římu co sídlu pohanství, jenž železnou rukou nad církví Boží panovalo a je utlačelo. Ale jak jsme dotkli, soud Boží se opětuje ve všech podobných okolnostech. A tu bývá církví v nesnázích k nevýslovné utěše, pohlédati na oblaka a spatřovati tam srp, jak jej Bůh zapustiti hodlá na žeň dozrálou.

Ale i jiným ještě obrazem dokonalejší pokutu nad pohanstvím vykonanou vyličuje, příbuzným žatvě obrazem od vinobraní vzatým. *A jiný anjel vyšel z chrámu, jenž jest na nebi, máje i on srp ostrý. A jiný anjel vyšel od obětnice máje moc nad ohněm a volal hlasem velikým na toho, jenž měl srp ostrý: Pust' srp ostrý a seber bobuly vinice země, nebo uzráli hroznové její.* Nejedni chtějí anjelem z chrámu vyšlým opět Krista rozuměti, poněvadž soud jemu přístojí a vinobraním totéž rozumí se co žněmi; k čemuž ještě uvádějí, že v místě, kam slova ta hledí Jes.

63, 1. n. Kristus šlape lisici a víno vytlačuje. Leč lépe jiní jiného anjela rozumějí, jenžto Kristu co pomocník se přidává; nebo i dle Mt. 13, 39. anjelé žeň vykonávají. Z chrámu přichází, poněvadž jak výšeji vyloženo, v úradách Božích tajných od věků to vinobraní t. j. pomstění a potrestání usouzeno bylo.

Má ten anjel, jenž vyšel z chrámu, *srp* *δρεπανον* a nemá *kosák* aneb jiný nástroj ke sbírání hroznů příhodný, aby se označila tou jednotí nástroje jednota účelu a záměru. Anjel ten jiný vyšel od obětnice t. j. od oltáře, kde se oběti zabíjely a hledí písmo k místu dřívejšímu výše položenému 6, 9. 10., kdež duše zabitých pro Krista mučeníků volají: *Až dokavad nepomstíš krve svatých svých?* Přichází tudy z oltáře, jak čte řecký text, právě z toho místa, kde leží duše. Tím se naznačuje, že na pohanstvo dokročí pomsta pro vylitou krev křesťanů a pro muka jim nezbedně připravovaná. Anjel ten měl *moc nad ohněm*; naráží na 8, 5. to, že anjel vzal oheň s oltáře a uvrhnul jej na zemi. Ohněm se rozumějí hněvové Boží a anjel ten se praví míti moc nad ohněm, že skrze něho se pomsta Boží vyplňovala. Níže ten oheň sluje *hněvem* Božím v. 19., tu ale ohněm, poněvadž řeč se vede o oltáři, kdež oheň neustále hořel.

Učinil anjel prvnější po řeči druhého: *A pustil srp svůj ostrý na zemi a sebral vinici země, a vmetal v čeřen hněvu Božího veliký. A šlapán byl čeřen v ně města a vyšla krev z čeřenu až po uzdy koňů za honů tisíc šest set.* Tím se vyličují velicí trestové, jež Bůh na pohanskou říši římskou poslal, jakož i posíláti hodlá na každou říši, kteráž se Pánu protiví a církev pronásleduje. Hrozny sebrány jsou a položeny či vmetány jsou do čeřenu a tam tištěny, hmožděny, tlačeny, až z nich víno teče. Víno sluje krví hroznů podobenstvím vzatým od živočichů, v jejichž

vnitřnostech krev proudí; šťáva a sláva hroznů jest víno Jes. 63, 3. 6. Mluví nadto způsobem tím a nazývá víno krví, ješto o pokutě mluví a o trestu smrti. Čeřen či lis potírá, přikvačuje a vytlačí hrozny; takovému čeřenu se hněv Boží přilicuje, jímž potlumení a potření jsou nepřátelé Páně. Veliký čeřen jest veliký hněv Boží, veliká pokuta připadne na vrahy církve. Toli pak krve z čeřenu teklo, že sáhala koňům až *po udidla* či *po uzdy*. Zminuje o koních představujíc vykonávání bytí pokutu od velikého komonstva; *po uzdy*, vece aby jistou od Boha určitou míru v pokutě vystavil, která ovšem náramná jest, an se nepraví jak v našich národních písních, že bylo krve po kolena, nébrž až po uzdy koňů. Jest to moře krve a obstih jeho obnáší tisíc a šest set honů či honů šestnácte set, čtyřikráte čtyřicet. Čterka označuje celek pozemský a tudy se číslem tím obecnost pokuty vystihuje. Čeřen ale *šlapán byl vně města* t. j. vně Jerusalema, jenž jest oznakem církve; tím značí se, že pokuty nesahaly na církev a na její vyznavače, nébrž jenom na vrahy její. Tak 7, 1–4. vyjmuti byli vyvolenci od svízelů na zlé lidi připadlých. Někteří číslo honů těch potahují ku Palestýně, činí hony ty čtyřicet mil a tu myslí vykladači ti, že krev ta co proud se po celé Palestýně rozejde t. j. že druhdy po zboření Babylóna v Palestýně boj rozhodný mezi křesťanstvem a nekřesťanstvem sveden bude. Leč boj ten na váze jest a při tom výklad onen není prav, ješto Palestýna neměla z šíří než dva neb tři a třicet mil od jihu k severu počítaje.

Tím skončena čtvrtá řada videm Janovi ukázaných, v nichž pokuta na vrahy služebníků Páně se vyličovala. Přicházíme k páté řadě, ke skupině sedmera číší; v této páté řadě znova ku potěše křesťanů a přátel Božích a ku pokání zlých se líčí pokuty, jimiž Bůh příkračí na vrahy dobra a víry.

Hlava XV.

Sedm anjelů s posledními ranami spatřuje videc a před ním vyvolení Boží pěj chvalopíseň 1–4. Nápotom vystupuje sedmero těch anjelů z chrámu a odevzdává se jim sedmero číší plných hněvu Božího 5–8.

1. A viděl jsem jiné znamení na nebi veliké a podivné, anjelů sedm ma-

jících ran sedmero posledních, ješto jimi dokonán jest hněv Boží. 2. A viděl jsem jako moře sklenné smíšené s ohněm a ty, kteří zvítězili nad šelmou a nad obrazem jejím a nad číslem jména jejího, státi na moři sklenném majíce harfy Boží 3. a zpívající píseň Mojžíšovu sluhy Božího a píseň Beránkovu

řkouce: Velici a podivni jsou skutkové tvoji, Pane Bože všemohoucí, spravedlivy a pravý jsou cesty tvoje, králi věků. 4. Kdož se nebude báti tebe, Pane, a velebiti jméno tvoje? Nebo sám svat jsi; všickni zajisté národové přijdou a klaněti se budou před obličejem Tvým, ješto soudové tvoji zjevní jsou. 5. A potom viděl jsem: a aj otevřel se chrám stánku svědectví na nebi 6. a vyšlo sedm anjelů majících sedm ran, z chrámu, oděných plátnem čistým, skvoucím a přepásaných na prsou pásy zlatými. 7. A jeden ze čtyř živoků dal sedmi anjelům sedm číší zlatých plných hněvu Boha živoucího na věky věkův. 8. A naplněn byl chrám dýmem od velebnosti Boží a od moci jeho a nikdo nemohl vejíti do chrámu, až se dokonalo sedm ran sedmi anjelů.

Nejednou jsme se již potkali se slovy, že *viděl Jan znamení* a našli jsme, že slovy těmi nová řada vidů počíná a nové jeviště se tu vyskytá. I tu počíná nová řada vidů a tudy čteme i zde: *A viděl jsem jiné znamení na nebi veliké a podivné, anjelů sedm majících ran sedmero posledních.* Znamením se značí řada ta celá ve vidění vyskytlá; sluje *velikým a podivným*, poněvadž jím *veliké věci* Boží se jeví, jak to světci v nebi opěvují v písni ve verši třetím. Další slova prvního verše: *Anjelů sedm majících sedm ran ostatních*, jsou nějakým nápisem a předchozím přehledem toho, co se napotom Janovi v této a následující hlavě ukazuje tak, že vidění právě počíná s veršem druhým. Proto tu se mluví o sedmi anjelech jenom a později teprv v 6. 7. se udává, že anjelé ti z chrámu vycházejí a že se jim sedm číší odevzdává. Dvojí věc tu záhadna jest. Jedna, zda sedmero anjelů tožno jest se sedmerem anjelů, jenž 8. 2. trouby dosáhli? O tom Jan nic nepraví, aniž my o tom věděti můžeme; bez toho věci ty veškerý se v symbolech dějí. Druhá věc jest, po čem Jan poznal, že to jsou rány *poslední*? O tom možno se dohadovati na tu nebo onu stranu; nejvíce interpretů chýlí se k náhledu, že z obličeje samého aneb z pomět nějakých Jan poznal věc tuto. *Posledními* či ostatními ranami slují, jak sám text svatý vysvětluje, poněvadž se *jimi dokoná hněv Boží*. Spůsob, kterým se zde postoupá, jest

týž, jejžto jsme výše viděli 8. 2. Tam vidí Jan anjely s troubami a teprv po předchozím ukázání anjela kaditele započiná dílo sedmera anjelů. Takto i zde věc se vede. Leč líčení jest mnohem kratší než při prvnějších kupách; zde vlastně se jenom všechno cpovídá, při předešlých řadách místněji se věc vypisovala.

Viděl jsem, dí Jan, jako moře sklenné smíšené s ohněm a ti, co zvítězili nad šelmou, nad obrazem jejím a číslem jména jejího, stáli na moři sklenném majíce harfy Boží a zpívali píseň Mojžíšovu a Beránkovu. Sklenné moře jsme již viděli výše 4. 6. a poznali, že se jím vyobrazuje nesmírnost a nevystižitelnost soudů Božích a velebnost jejich jakož i jejich na všech tvorech se obleskování. *Mořem* množství skutků Božích, *sklem* jejich prozračnost, čirost a čistota či svatost se naznačuje. Tu smíseno jest moře s *ohněm* na vynoření, že soudové Boží tito se týkají pokut a trestů, jak to z chvalozpěvu vyniká, jenž předujatkem opěvuje konečnou zkázu moci nepřátelské. Praví o anjelech, že *stáli nebešťané na moři* a tím hledí k slovům Ex. 15, 1., kdež Mojžíš vyšel z moře a na moři t. j. na jeho břehu stoje s lidem Hospodinu vítěznou a děkovnou píseň prozpěvoval. Tam moře to rudé bylo; zahynuli v něm Egypťané a tudy se v něm přezračovala pokuta, jenž na nepřátelskou moc připadne. Podivná jest v řeckém textu vazba; vlastně by se muselo přeložiti *jenž zvítězili ze šelmy a z obrazu jejího*; neobyčejná ta vazba naskýtá, že dřívěji jako v hrdle šelmy se nalezali a nyní z hrdla toho vysvobození byli. Co jest zvítěziti nad šelmou, že se totiž rozumí nepodrobení se pohanstvu a stálost ve víře křesťanské, o tom výše praveno.

V rukou mají citary či *harfy Boží* t. j. harfy, jenž příležitosti a náleží ku pochvalám Božím. *Zpívali pak píseň Mojžíšovu sluhý Božího a píseň Beránkovu.* Píseň tedy ta, kterou zpívali, jest píseň Mojžíšova spolu a Beránkova; k Mojžíšovi se píseň odnáší podobností obsahu svého jsouc písní vítěznou, jakou byla píseň Ex. 15, 1. nn, když po přejití rudým mořem veškeren Israel s Mojžíšem se ve chvalozpěv pro zázračné své zachování a Egypťanův stopení vylili. Není píseň doslovně vzata ze Starého Zákona, nébrž jenom se podobnost písně té s písní Mojžíšovou vytýká. Jest píseň ta i písní Beránkovou, k jehož oslavě se nese; nebo pro Beránka a pro vítězství jeho nad světem se anjelé sešlou a zlo na svět pro potrestání zlých a osvobození dobrých vynášejí.

☞ Odchodna jest obsahem píseň nová tato od písně Mojžíšovy, ješto nová spása novou píseň rodí. *Velici a podivni jsou tvoji skutkové, Pane Bože všemohoucí; spravedlivy a pravdivy jsou cesty tvoje, králi věků. Kdož se nebude báti tebe Pane a velebiti jméno tvé? Nebo sám svat jsi, všickni zajisté národové přijdou a klaněti se budou před obličejem tvým, ješto soudové tvoji zjevní jsou.* Jedná píseň o pokoření vrahů Božích a v tom se docela shoduje s písní Mojžíšovou; projití rudým mořem naobrazovalo veliká protivenství, jimiž církev Boží zarudala, jež ale překonala veškera. Slova užívají nebešťané bibličských; při slovech: *jak velici a jak podivni jsou skutkové tvoji* zří k slovům Ž. 91, 6. kdež čteme: *jak velici jsou skutkové tvoji, Hospodine, velmi hluboká jsou myšleni tvá.* Rozumí skutky spásy pro svaté a pokuty pro zločinné lidi. *Velici jsou* přesahající veškeru moc celého světa; *podivni jsou*, ješto nepatrným a mdlým lidem uštědřil vítězství nad nepřítelem zdánlivě všemocným. Dokládá *Pane Bože* a tím výrokem ukazuje na zdroj velikosti a podivnosti skutků Božích. Při dálejších slovech: *spravedlivy a pravdivy jsou cesty tvoje* hledí k Ž. 144, 17. *Spravedliv jest Hospodin ve všech skutcích svých. Spravedliv jest*, ješto každému uděluje, čeho zasloužil, světcům blaženost, nepřítelům církve záhubu a zátaty; *pravdivy jsou cesty jeho*, an činí, co byl přislíbil, že totiž mocné vítězství zjedná Kristu a spásu člověčenstva provede. *Cestami se rozumí* úrada Boží a rozliční prostředkové, jichž Bůh k uskutečnění úmyslů svých užívá. A tu nazývají Pána volající: *Králi věků*, jenž veškery doby řídí a ví, kterak co vésti má a kdy na čas jest pokutu a tresty poslati na bezbožné a církve svou oprostiti. Aneb *Králi věků jest* toli co králi věčný. Řídký některý rkp. čte *Králi světců*, ale velká část klade *Králi pohanů* či *národů*, čímž se vytýká, že právem se již dávno pohané k němu obrátiti měli; čtení toto spoléhá na slovech Jer. 10, 7. *Kdož by se nebál tebe králi pohanů!* Leč právě z toho místa vklouzlo čtení to na naše místo a předkuje čtení vulgáty, s níž rkp. C. kromě jiných se shoduje. *Kdož se nebude báti tebe a velebiti jméno tvoje!* Tak pějí nyní již po vítězství skutkem poznávše, že Bůh umí zjednati spravedlnost pro zlé i dobré a oběma odplatiti. Bázeň, o níž se mluví, spojena jest samovidně s úctou, ješto k Bohu pravá bázeň vezdy průvodčím má onu úctu, jak ze slova *velebiti* vysvítá. *Jménem se rozumí* Bůh, pokud se od lidí poznává. Příčinu a důvod uvádí toho velebení, an vece: *Nebo*

sám svat jsi. V řeckém textě stojí *ὁσιος*, kteréž slovo se obyčejně o lidském poměru k Bohu užívá a značí toho, jenž Bohu dává, co mu náleží. Zde stojí o Bohu a značí shodu Božího jednání se svatostí jeho a s mravným řádem na světě od něho vystaveným. Klade se přímětek ten v protivě k nesvatým a nemravným modlám. Podobně Ž. 85, 8. *není podobného mezi Bohy, Hospodine. Všickni národové přijdou a klaněti se budou před tebou; nebo velik jsi a činíš divy; ty Bůh sám.* Vulgáta má slovo *pius*, jenž více odpovídá než kterékoli slovo našeho jazyka; nejbližší jest buď velebný buď svatý, jak čtou někteří rkp. s rkp. B. *ἅγιος* svatý. Že ale Bůh jedin svat jest, dokazuje z účinku, že totiž *všickni pohané přijdou klanět se jemu; ti ale přijdou, poněvadž jsou soudové Boží zjevní. Všickni pohané* vece a rozumí vesměs, že druhdy veškero pokolení lidské přivedeno bude k víře v Krista; samozřejmě ale nechce tím říci, že každý člověk Bohu a Kristu celým bude srdcem oddán. Uzří pohané, že jediný pravý Bůh, jak se v Kristu zjevil, věčným tužbám jich zadost činí a přirodílým jich ideám odpovídá. A tudy obrátíce se dají svědectví, že Bůh sám jest svat a všickni bohové a bohyně ohavy jsou. Ku povzbuzení poznatku toho v jich mysli podnět dají *soudové* t. j. divní skutkové Boží, jimiž pohané ku pokání a napravení života přivedeni budou.

To všechno Jan předchodně uvádí co nějaký úvod předběžný. A nyní již přistoupá k vidění samému. *A potom viděl jsem, a aj otevřel se chrám stánku svědectví na nebi a vyšlo sedm anjelů majících sedm ran z chrámu, odíni jsouce plátnem čistým skvoucím a přepásáni na prsou pásy zlatými.* Výše 11, 19. jsme již viděli, že se chrám otevřel t. j. nejtajnější skryše v nebi; což značí, že věci, jenž se dítí mají, jsou ustanoveny v úradách Božích. Dí *chrám stánku* genitivem vykládacím chrám co stánek či chrám v podobě neb povaze stánku svědectví druhdy Bohu zasvěceného. Stán byl, ale spolu chrám, stán posvátným účelem, chrám velebným objemem. Mohl tak mluvit, ješto o ideálním a vidinném chrámu mluví. Dí *stánek svědectví*, aby netoliko na přítomnost Boží ukázal, nébrž aby na rozum dal, že otevření chrámu a vyjití anjelů dalo se pro svědectví, jakéž druhdy se chovalo v stánku, totiž pro osvědčení věčného zákona Božího v arše umluvy ve svatyni stánkové chovaného, dle něhož lidé nekolní a zlí trestu zasluhují. Tím znamená se, že desatero Boží a vůbec zákon Boží není pouhou literou, nébrž živou

mocností, jenžto pomstu zná bráti nad těmi, kdo jím pohrdati odrznuli. Vyšli z chrámu toho anjelé *mající sedm ran*; jsou to sluhové, jimiž Bůh soudy své spravedlnosti na nepřátelech vykonává. V oděvu jich obleská a ozračuje poselství jejich a jejich úkol. Plátnem čistým a skvoucím jsou oděni; čistota k svatosti zří a skvoucnost k velebnosti; v čistotě se zračí slova *spravedlivy jsou cesty tvoje*, ve skvoucnosti se zračí slova *velicí a divní jsou skutkové tvoji*. Zlato jest tolikéž symbolem majesty a veleby či svrchované vlády a vůbec absolutné přednosti a pás jest symbolem díla a výpravy k vyvedení díla Božího. Bílou řízou a zlatým pásem se vyskytají anjelé co služebníci Božího chrámu nebeského, co nějací velekněží nebeští, t. j. co sluhové Boží a vykonávatelé úradků Božích.

S podivením nám jest, co spatřujeme, že *jeden ze čtyř živoků dal sedmi anjelům sedm číši zlatých plných hněvu Boha živoucího na věky věků*; životy se rozumějí cberubové 4, 6. a ti jsou výkvět a trest veškerého tvorstva, jenž účastno bylo zbrodní pohanstva a svízeli jím uvedených čitedlno bylo. *Čísemi plnými* hněvu Božího se samozřejmě rány a pokuty rozumějí, jimiž spravedlnost Boží pokutuje a trestá zlodě. Vylívání číše jest obraz v písmě nejednou užitý po označení trestů Božích Jer. 10, 25. Sof. 3, 8. Číše zlaty jsou, což samozřejmě zří k tomu, že v nich svrchování soudové se nalézají a z nich na vinníky vyliti mají býti. Přidává o Bohu *živoucího na věky*, aby ukázal, že Bůh nepřátely své dokonale, jisto a věčně trestati může.

Ještě pak výpadek toho vyjití anjelů s čísemi vypisuje dokládaje: *a naplněn byl chrám dýmem od velebnosti Boží a od moci jeho a nikdo nemohl vejíti do chrámu, až se dokonalo sedm ran sedmi anjelů*. Očividně naráží na události Starého Zákona. U Jesaie 6, 4. shledáváme, že *naplněn byl dým dýmem*, dům Boží, v němž viděl Hospodina na trůně. Když Šalomoun chrám zasvěcoval 2. Chr. 7, 2. naplnila velebnost Boží svatyni aniž mohli kněží vejíti do chrámu Hospodinova. Tak Ex. 40, 32. 35. se praví: *Oblak přikryl stánek svědectví a sláva Hospodinova naplnila jej; aniž mohl Mojžíš vejíti do stánku svědectví*. Jest to symbol majesty a veleby Božího soudu a neproměnlivosti jeho. Nikdo nezpěti a nezpáci pokuty a tresty od Boha uložené a od anjelů vykonávané; žádná mocnost, ale ani žádná prosba nemůže posléze, když již dozrála pokuta, zastaviti, co Bůh uložil pro pokárání a potrestání zločinců dlouho šetřených a drahým shovíváním darmo k obrácení vábených a navnazených. Ale ovšem, když Bůh jeví se mu ve své velebnosti, přijde tu každému, an se ho svatohřůza zmocní, volati jak Jes. 6, 5.: *Béda mně, an jsem člověk poškrvněných retů; a nesnese velebnosti Boží tvor nižádný, jak jsme výše viděli 1, 17., že Jan vida velebnost Kristovu padl jako mrtev na zemi*. Když Bůh kárá a tepe, vece Bossuet, člověk na útěk se dává a radějt se ukrývá, než aby se dával na místo, odkud rány vycházejí.

Nyní pak již samy ty rány se vylévají.

Hlava XVI.

Sedmero anjelů vylévá po sobě sedmero ran na svět pohanský; první na zem v 2., druhý na moře 3., třetí na řeky 4—7. čtvrtý na slunko 8—9. pátý na sídlo šelmy 10—11., šestý na veletok Eufrát 12—16. sedmý na vzduch 17—21.

1. A slyšel jsem hlas veliký z chrámu, an dí sedmi andělům: *Jděte a vylejte sedm číši hněvu Božího na zemi*. 2. A šel první a vylil číši svou na zemi a nastal vřed krutý a přezlý na lidech, jenž měli pátno šelmy a na těch, jenž se klaněli obrazu jejímu. 3. A druhý anjel vylil číši svou na moře a stala se krev jako mrtevce a všeliká duše živá

umřela v moři. 4. A třetí vylil číši svou na řeky a na prameny vod a stala se krev. 5. A slyšel jsem anjela vod praviti: *Spravedliv jsi, Pane, jenžto jsi a jenžto's byl, svatý, jenž jsi to usoudil*. 6. Nebo krev Svatých a Proroků vylili a krev jsi jim dal píti; hodni zajisté jsou. 7. A slyšel jsem jiného od oltáře praviti: *Ano, Pane Bože všemohoucí, pravi jsou a spravedliví soudové tvoji*. 8. A čtvrtý anjel vylil číši svou na slunko a dáno bylo mu vedrem trápiti lidi a ohněm. 9. A prahli lidé parnem a rouhali se jménu Boha majícího moc nad těmi ranami, aniž se káli, aby vzdali jemu slá-

vu. 10. A pátý anjel vylil číši svou na trůn šelmy a stalo se království její ztmělým a hryzli jazyky svoje pro bolest: 11. a rouhali se Bohu nebeskému pro bolesti a vředy svoje a nekáli se ze skutků svojich.

Co v předešlé hlavě se připravovalo, to se již tuto vykonává. *Slyšel jsem hlas veliký z chrámu, jenž dí sedmi anjelům: Jděte a vylejte sedm číši hněvu Božího na zemi.* Hlas veliký z chrámu t. j. z nejtajnější svatyně nebeské vyšlý, není leč hlas Boží; nebo 15, 8. chrám naplněn byl velebou Boží. Někteří sice nečtou slova z *chrámu*; leč rukopisové A C sinajský a jiní slova ta chovají, tak že není žádného pochybenství. *Na zemi* mají vylíti, níže také na vody, moře a na slunko; jmenuje zemi, že se všechny ty rány k zemi a k jeho obyvatelstvu odnášejí. Vzaty jsou rány ty od ran egyptských; rána prvá se egyptské šesté rovná, rány druhého a třetího anjela sbíhají se s prvou ranou egyptskou, rána čtvrtá se podobá egyptské páté, pátá egyptské deváté, šestá s druhou egyptskou se stýká a sedmá se rovná sedmé egyptské. Ješto všechny věci se dějí v symbolech a vidění veškerá symbolický ráz mají, nemusejí se rány ty doslovně bráti, nébrž se jimi nastinuje velikost pokuty, jenž římskou říši a vůbec každou vládu zastihnou, jenžto se Kristu protiví.

A šel první a vylil číši svou na zemi a nastal vřed krutý a přezlý na lidech, jenž měli pátno šelmy, a na těch, jenž se klaněli obrazu jejímu. Praví prostě první rozuměj anjel; neklade slova toho, ješto všechny rány ty s nějakou rychlostí se vysylají. *Na zemi* dí a rozumí zemi úžeji než v předešlém verši totiž suš či kopno, ješto hned proti ní klade vody a moře. *Krutý vřed nastal a zlý velmi.* Hledí k šesté egyptské ráně Ex. 9, 8. nn. o níž Deut. 28, 27. řeč jest a kdež se egyptským vředem nazývá a mezi neduhy s tíží uléčitedlné klade. Byla to zlá vyraženina připadlá na lidi, na dobytek a tím společným zastížením vyniká povaha neduhu hubivá, jak i v tom, že nemohli lidé státi jim postižení, vhodně nestateč člověků proti Bohu pozdvižených se vystihuje. Jak jsme výše pravili, nesmí se doslovně bráti rány, což i z toho se zří, že rány ty dopadají ku povaze Egypta. Jsou to obrazové stavu zlého, do jakého lidé bohosprvní přijítí měli pokutou za nekolnost, tvrdošijnost a zločinnost svoji. Jak o ráně první tak i o ostatních se držeti má. Jednak nejedni z historie dokladů se dovolávali a o mo-

ru za císaře Galliena, jiní o jiných podobných později na římskou říši příslých svízelech, jiní o dobách antichristových před přístím Páně slova ta rozumějí. Ovšem mysticky o duchovních vředech, o bludařství se slov těch použiti dá, ač to výkladem slouti nemůže.

Podobně musíme při druhé ráně si ve výkladu počínati. Dí o ní: *A druhý anjel vylil číši svou na moře a stala se krev jako mrtevce a všeliká duše živá umřela v moři.* Mořem co pohybným a nepokojným živlem rozumějí se národové, jak jsme výše 18, 1. a 8, 7. 9. viděli. Tam také 8, 8. n. stejná rána připadá na moře a praví se, že když anjel druhý zatroubil, uvržena byla sopka do moře, třetina moře v krev se obrátila a třetina v moři posla; krev proudem tekla, když přišli národové na římskou říši a ji podvrátili. Jak tam tak i tuto se hledí k ráně egyptské první Ex. 7., 20., když se praví, že voda řeky Nýla se v krev obrátila, ryby zlekly, voda se nasmradila a pítí se nemohla. Podlé toho se vykládají věci v naší knize a ráz rány naší symbolický význam má, jak jsme již při první ráně dotkli. O krvi, jenž se tuto vyskytla, praví, že byla jak *krev mrtevce*, t. j. člověka zabitého; a z toho se běře, že se vraždy rozumějí od vojska vykonávané, jak z významu moře tuto položeného zřejmo jest. Od vod se také běře třetí rána. *A třetí vylil číši svou na řeky a na prameny vod a stala se krev.* Podobně výše 8., 10. přj třetí troubě jsme viděli, že veliká hvězda padla na řeky a prameny a je proměnila v pelunek, že lidé umírali. Viděti spolu, že druhá a třetí rána spadá s druhou a třetí troubou a tím se ukazuje, že obě věci symbolicky se bráti mají. Výše jsme 8, 10. viděli, že řeky jsou oznakem blahobytu, zdaru a blaženosti; pramenové pak značí zdroje a původy onoho blahobytu. Znamená se tedy zlý stav vůbec; v Egyptě blahobyt docela na řece Nýlu zavisnul a když ta řeka pokazí se, vyschne neb jakkoli do nepořádku přijde, tedy se zmaňuje i blahobyt, jak Jes. 19, 5. n. ochuzení Egyptanů se přičítá vyschnutí Nýlu a ramena jeho.

O tom, jak zaslouženě připadaly pokuty dotčené, ozývají se následující slova: *A slyšel jsem anjela vod praviti: Spravedliv jsi Pane, kterýž jsi a kterýž byl, svatý, jenžto's to usoudil! Nebo krev světcův a prorokův vylili a krev jsi jim dal pít, hodni zajisté jsou. A slyšel jsem jiného od oltáře praviti: Ano Pane Bože všemohoucí, praví jsou a spravedliví soudové troji. Při třetí ráně opěvují anjelé spravedlnost Boží při ukládání pokut na zlosvět Kristu příčný.*

Ovšem při první i druhé ráně Bůh touže spravedlivost osvědčil; nyní ale při třetí spravedlnost ta se chválí a slaví a hledí se nejenom na třetí nébrž i na předešlé rány, o kterých jenom zkrátka dotekl. Tím se třetice ran ode čtveřice nastávající dělí; víme zajisté, že sedmice na trojku a čtverku se rozpadá a že vezdy nějak se dělí buď napřed na čtveřici, na niž trojka následuje, buď po trojce se čtverka klade. Jiní sice jinak čísla ran různí: leč nám se zdá, že to s menším právem činí. Chválu spravedlnosti Boží vyslovuje anjel vod; *anjela vod slyšel jsem praviti: Spravedliv jsi Pane!* Anjel vod jest anjel, jemuž stráž nad vodami jest svěřena. Bůh sice sám Pánem jest všech věcí tvorstva, ale anjelové, jak již jméno jejich nadesílá, jsou duchové služební Hebr. 1, 14., jichž Bůh dle vůle své užívá při správě své. Také Jo. 5, 4. přichází anjel, jenž nad vodami postaven jest. Oslavujíc anjel Boha vece: *Spravedliv jsi, Pane, jenž jsi a jenžto's byl, jenžto's to usoudil.* Opisuje pojem Boha jak to činil výše 1, 4, 4, 8, 10, 17. Neklade slovo o budoucnosti *jenžto bude* aneb *jenžto přijde*, poněvadž neprohlídá k činu budoucímu, nébrž k dobám přeshlým hledí. *Svatým* 15, 4. se klade, ješto má hřích v ošklivosti a nemůže dopustiti, aby zlo a nemravnost opanovala světem.

Spravedlnost Boží se spatřuje právě v tom, čím zlé vrahy trestá: *Nebo krev světců a proroků vylili a krev jsi jim dal píti; nebo hodni jsou.* Spoléhají slova ta na výrok Božím vydaném před Zákonem po potopě světa Gen. 9, 6.: *Kdo krev lidskou vylije, také krev jeho vylita bude* a Sap. 11, 17., čím *kdo hřeší, tím i trápen bude.* Ve slovech *světců* a *proroků* spatřujeme stupňování; světci jsou vůbec křesťané, proroci jsou představení církve 11, 18. a mezi těmi Petr a Pavel. Pokutou za vylití krve musejí píti krev místo vody, t. j. vojny, kdež nejvíce krve se vylévá, vyhyne veškeren blahobyt v říši římské a v kterékoliv, jenž se tím způsobem proti církvi Boží prohřešuje. V říši římské se to po tři sta let dalo a po všechnu tu drahnou dobu krev křesťanů proudem tekla, jak Dionys Alex. praví o jednom vladaři, což ale se všady dalo v té říši. Ale i jiný anjel potvrzuje velebení spravedlnosti Boží: *A slyšel jsem jiného od oltáře praviti: Ano, Pane Bože všemohoucí, pravdivi jsou a spravedliví skutkové tvoji.* Text řecký čte smělym trópem: *A slyšel jsem oltář praviti: Ano atd.; oltář rozumí se ten 6, 9. n., pod nímž leží duše těch, jenž pro jméno Boží zabiti byli.* Tam odtud oni volají jednomy-

slně a chválí Boží spravedlnost a tu se praví o oltáři, že to činí oltář. Všemoci Boží dotýká, poněvadž jí se děje, že Bůh všem odplatiti a všemu slibu svému dostáti může. Ješto ale neužívá slova *ἀληθής* nýbrž *ἀληθινός*, tedy se ideálněji nese a slovem *praví* či *pravdiví* netoliko k slibům, nébrž i k odporu postavnosti a lícoměrnosti a napohlednosti směřuje.

Horší byla následující čtvrtá rána. *A čtvrtý anjel vylil číši svou na slunko a dáno bylo mu vedrem trápiti lidi a ohněm.* Slunko nejednou oznakem dobra a blaha bývá, když se hledí k oživné a osvětné moci jeho. Ale v letě o polednách na jihu úpalové jeho nad míru jsou obtížni a trapni a tudy s té strany slunko či raději úpalové jeho stávají se symbolem sužeb a svízeli, o čemž již 7, 16. se nalézá, kdež se praví, že na blažence nebude *slunko padati aneb jiné vedro.* Nemíní vysušení Nýlu a podobné rány doslovně, nébrž i tu máme symboly, jak z dodaného slova *a ohněm* viděti. Oheň jest symbol hněvu Božího 14, 18., vedrem se podobně rozumějí soužení a pokušení 1. P. 4, 12., kdež ohněm či vedrem se zla a soužení slyší. Lidmi se rozumějí pohané a vůbec nepřátelé Krista a církve, jak ze souvislosti samozřejmo jest. Slunko se zde klade a ne jiné vedro pro vytknutí velikého svízeli, že slunko jest středem viditedlného člověku světa a veškeren obor se sbíhá ve slunko, veškero soužení připadne na zloradné nepřátely Páně. O svatých či následovnících Páně nemluví; osud jejich naobrazen v osudu Israelitů v Egyptě, kteří prázni byli pokut na Egyptany případlých.

O osudu ale nepřátel Páně dodává: *A pářili se lidé parnem a rouhali se jménu Boha majícího moc nad těmi ranami, aniž se káli, aby vzdali jemu slávu.* Pro úpaly, jenž na ně padali a jimiž se pářili, že prahli, rouhali se. Nepopírají bytí Boží cítice mocnost a vládu jeho, ale káti se nechťce zuří proti Bohu co proti tyranu a více a více se zatvrzují, jak se Faraonovi dalo. Vidí se toho důkaz ve skládání viny všech svízeli, jenž na pohanstvo přikvačovali, na křesťany, jak sv. Cyprian dí; ano ještě sv. Augustin viděl se nucena napsati pro obranu církve Boží knihu o městě Božím, v níž takové nespravedlivé nářky zlomyslných pohanů vítězně odráží, jak by to jiní obrancové byli činili. *Jménu Božímu se rouhali* t. j. Bohu, pokavad se v osudech těch zjevoval a tudy přidává se: *jenž moc má nad ranami,* t. j. rouhali se mu proto, že je zastíhal svízely a útrapami, jimižto se měli na pokání uvést,

Neká-li se, aby vzdali slávu Bohu; dáváním slávy Bohu měla se pokání jejich osvědčiti. Slávu Bohu vzdávati jest v Bohu nejvyšší moc, svatost, spravedlnost a veškery vlastnosti poznávati a je veřejně vyznávati a hlásati. Ti nedali slávu Bohu neuznavše sebe hříšnými býti a zasluhovati pokut a trestů na ně připadávých. Farao Ex. 9, 17. vyznal jednou, že Bůh spravedliv, on ale a národ jeho hříšen jest; leč to se dočvilně dalo a tvrdošijnost jeho opět vrchovala.

Došlo konečně na samo sídlo bestyje. O tom dí: *A patý anjel vylil číši svou na trůn šelmy a stalo se království její zatmělým; a hryzli jazyky své pro bolest a rouhali se Bohu nebeskému pro bolesti a pro vředy svoje a nekáli se ze skutků svojích.* Od obvodu jdou pokuty ke středu, od kraje k hlavnímu městu, k sídlu říše, t. j. vládě samé, o jejímž bytí a nebytí se tu soudí. Královstvím se tedy nemíní říše, nébrž králování, vláda, ředba říše té. Prohlédá nejprve k římské vládě; ale dle všeobecného rázu vidů prorokových všechny se rozumějí mocnosti, jímž církev Páně utištěna a potírána bývá. Světlem, jak jsme toho nejednou dotkli, rozumí se blahý stav a naproti tomu tma a noc značí stav neblahý a nešťastný. Job. 17, 13. praví, že ve tmách na lože ustláno a Sap. 17, 20. praví, že noc, jenž ležela nad Egyptem, byla obrazem tmy, kteráž naň přijíti měla. Zatemněním se tedy úpadek, přijítí na mizinu, zmaření a zničení vytýká, jak výše 8, 12. A výpadek rány té byl, že ti, jenž seděli na trůně, mocnáři *hryzli bolesti jazyky své.* Hryzli jazyky ne aby bolest zahnali, nébrž pro bolest mimo-volně, samočinnou bolestí, bolest vněšnou, odjinud přišlou a náramnou zmáhati usilujíce. Ovšem jest symbolem velikých útrap na náčelníky říše přibylých. Valerián císař veliký vrah církve Boží od Peršanů jat byl a musel králi perskému Saporu při vsedání na koně za podnožek sloužiti. A tak o jiných totéž platí.

Ale všemi útrapami těmi nezmoudřeli náčelníci a mocnáři ti, nébrž *rouhali se Bohu nebeskému, aniž se káli ze skutků svojích.* Výše 11, 13. opak toho hlásá; dobří se na pokání dali, když na ně připadli hněvové Boží. Církev svízely se opravuje, zlodě se jak Farao jimi více zatvrzují. Klade Bohu *nebeskému* t. j. věčnému a pravému oproti bohům a bohyním od lidí pozemských utvořeným. Když Římu se zle vedlo a to světlo světa přejasně haslo a hlava ta světa pro-ražena byla, zdálo se, že veškery svět hynul, dí sv. Jeroným. A tehdá se rozzuřili

pohané na křesťany tím více a místo pokán a pláče dali se v rouhání, obzvláště pak šlechta v nevěře zůstala. Ale i jindá se táž scéna opétuje.

Zvyšuje se ale svízel při nastávajících císech. Dí Jan:

12. A šestý anjel vylil číši svou na řeku tu velikou Eufrát a vysušil vodu její, aby připravena byla cesta králům od východu slunka. 13. A viděl jsem z ust draka a z úst šelmy a z ust lžipro-roka duchy tři nečisté jako žáby, 14. nebo jsou duchové bēsů činící divy; i vycházejí na krále celé země, aby shromáždili je k bitvě v den veliký všemocného Boha. 15. Aj přicházím jako zloděj. Blažen, kdo bdí a ostříhá roucha svého, aby nah nechodil a neviděli hanby jeho. 16. I shromáždí je na místo, jenž sluje hebrejsky Armagedon. 17. A sedmý anjel vylil číši svou na vzduch; i vyšel hlas veliký z chrámu od trůnu řkoucí: Stalo se. 18. A nastali bleskové a hlasové a hromové a zemětřes nastal veliký, jakého nikdá nebylo, co byli lidé na zemi, takový zemětřes, tak veliký! 19. I rozsadlo se město veliké na tři části a města pohanů padla a Babylón veliký přišel na pamět před Bohem, aby dán byl jemu kalich vína prchlivosti huěvu jeho. 20. A veškery ostrov pomínul a hory se nenalezly. 21. A hrád veliký jako cent padal s nebe na lidi; a rouhali se Bohu lidé pro ránu hrádu, nebo veliká byla příliš.

Výše při troubě šesté 9, 14. jsme o Eufratě slyšeli a výzvam jeho poznali, že totiž představuje hranice, meze a tím ochrannou a obradnou zeď proti návalům cizích národův. Vyschnutím vod Eufratu stala se cesta pro národy od východu, aby na římskou říši se přihnuli a ji přikvačili, potlačili a potřeli. Od východu nejvíce přicházeli pustošitelé krajin; ale nerozumějí se toliko nepřátelé od východů přibylí, nébrž veškeři, co se vysuli na říši bohaspurnou, ještě východ a Eufrat typicky se berou. V ř. t. v plurále *od východův*, totiž každodenních východův slunka, kde slunko každého dne znova vychází. Naráží na událost, že

Cyrus rozličnými příkopy, trativody, storkami a svodnicemi vyvedl vody Eufratu a tak dobyl města Babylónu. Vytýká se tím, že se meze a hranice otevřely, jimiž říše římská zaštićena byla a chráněna a že tudý mohou jedním útokem uderiti na ni veškeri vrahové ode všech stran, od východu Persané, od severu Němci, od jinud jiní zrádci a zhoubcové. Výsledek toho se klade níže v. 16. ve slovích: *shromáždí je na místě, jenž slove hebrejsky Armagedon*, dopustí Bůh, aby se spojili a přiřtili společně ohromným útokem na Řím ku konečnému podvratu jeho říše a vlády. Ale při tom satan, vláda pohanská sama a duchová moc, kterou jsme výše 13, 11. s mocí pohanskou ve spojení býti shledali, s ozvláštní rázností působnost svou vyvírají, ač ovšem od Boží moci závisejíce, což se v samém textě sličně nápodobí, an o nich jen jako mimochodem a parentheticky se řeč vede.

Dí o nich sv. Jan: *A viděl jsem z úst draka a z úst šelmy a z úst lichoprora duchy tři nečisté jako žáby; nebo jsou duchové bésů činící divy; i vycházejí na krále celé země, aby shromáždili je k bitvě na den veliký všemocného Boha*. Eufrat se klade co záhada a zahrada, jenž bránila případnutí na říši římskou; již ale po odhrazení hradby té se vyřítují na ni vrahové; a tu hle, dí, drak, tu šelma a s ní lichoprorok: tři vrahové církve, o nichž tak obšírně řeč se vedla, říši pomáhali každý dle své moci, síly a povahy, aby ji před útoky těch vojsk uchránil. Ovšem ale jak nejbliže věci ty jdou na stroskotání říše římskopohanské, tak se všady opětuji a obnovují, pokud tu církev vojuje. Spůsob, jakým se ty tři mocnosti hájiti a moc římskou zachovati snažily, vytýká se východem nečistých duchů či bésů divotvorných, shromažďovali krále země k bitvě. Prvý činitel při tom jest drak, ďábel, satan; ostatní dva činitelé: šelma z vody a šelma ze země vyšlá jsou vykonávatele záměrů satanových, jak jsme již výše dotekli. Proti těm třem vrahům církev stojí tři moci spásy lidské: Kristus proti draku, církev vládnoucí proti šelmě první a věda, vůbec život duchovní proti šelmě druhé. Duchy nečistými je zve a žábám nečistým je připodobňuje. Veškero působení a namáhání a snažení a usilování protivné Bohu a Kristu moci neviditelné se řídí zlými duchy, jenž nečisti jsou člověka ke hříchu pobouzejíce. Vycházejí z úst co sídla dechu a slova, jimiž život a vláda se jeví. To dějí ta slova: *nebo jsou, bytují, jestují duchové bésů činící divy*. Při tom hledí na

kouzelníky egyptské, kterým se zazdalo kouzly a čary svými a divy lichými zázraky Boží nápodobiti a moc jich přesvědčivou zničiti. To se jim ale nepovede, což se *žábami*, jenž řehotají ale neprospívají a nestatečny jsou, naznačuje. Vyjdou duchové ti *na krále* co náčelníky národů, aby pod jejich vůdcovstvím se národové celé země shromáždili *na den veliký všemocného Boha*. Pohanstvu ku pomoci sejdou se národové ode tří nečistých bésů povolání, aby církvi Boží konec učinili při tom nastávajícím boji. Jmenuje boj ten a konečné to rozhodnutí *dnem Božím*, podle toho, že v písmě rozhodné doby a rozhodní dnové dny Božími slují, kdež věci veliké se rozhodly a Bůh sám vkročením svým přítomnost svou a svou nade všemi vládu a ředbu osvědčil a svou vůli provedl. Dřívěji nejedni ano všickni ti Bohu odporní králové svou vůli prováděli, ano právě nyní myslí, aby svévoli prvovati a horovati dali, leč to se jim nepovede.

Těmi třemi bésy tropologicky se rozumějí co nepřátelé spásy: ďábel, plet a svět a žáby z nich vychází znamenají neustálá pokušení a svádění. Víme, že bojovati musíme ne s pletí a krví, nýbrž s mocnostmi a s duchy ďábelskými Ef. 6, 12.

A ovšem proti těm mocnostem zdola musíme se dovolávati síly a pomoci shora a neustále se míti na ostraze. A k tomu hledí slova, jenž mimochodem se dokládají: *Aj přicházím jako zloděj; blažen kdo bdí a ostříhá roucha svého, aby nah nechodil a neviděli hanby jeho*. Mluvil o velikém dni, dnem Páně jak víme sluje v písmě sv. také den posledního soudu a nejednou se praví Thess. 5, 1 n. Mt. 24, 43. 2. Petr. 3, 10, Ap. 3, 3., že Kristus co soudce přibude k němu z nedojepí a z nenadání jako zloděj přichází v noci, když ho lidé neočekávají. A jak při tom se v písměty týž přičinuje napomínka ku bdění a ostrážitosti, tak se to i zde děje. *Blažen, kdo bdí a ostříhá roucha svého*, jímž totiž na křestu byl odín co symbolem obrodu; naráží na roucha bílá, jimiž křestenci odívání bývali na osvědčení, že zbyvše nečistot hříchů opravedlněním byli nadáni a milostí Boží ctnostírodou obdařeni. Musí roucha toho bedlivě ostříhati ješto ti tři nepřátelé všelijak člověka o ně oloupiti usilují. Čteme u Mr. 14. 51. 52, o symbolickém činu, že mládenec maje chycen býti ode zběře co nějaký přítel Kristův pustiv oděv utekl a nezachoval oděvu svého. To se přibíhá lidem nebdělým a neostražitým a tím více se tu na pozoru míti musíme, ješto vrah potutedlný, jenž hradbu srdce našeho

a sice pěti předchozími: egyptské, assyrské, babylonské, perské, řecké či macedonské; těm vrahům třem vydati a nás zraditi usiluje, v nás samých se nalézá. *Aby, dí, nah nechodil* t. j. zbaven milosti Boží *a neviděla se hanba jeho* t. j. hříchové jeho a vyniklá z nich zátrata a záhuba aby světu ohlášena a oznámena nebyla, t. j. aby nebyl zatracen; obnažením se vystihuje v písmě sv. pokuta a Hospodin v St. Z. nejednou hrozí lidu, že odkryje nahotu jeho, na odív vystaví vinu jejich, což se děje trestáním a pokutováním Jes. 3, 17.

Vyslání duchové s dobrým výpadkem poselství svého se potkali. Dopustil pak Bůh, aby se na bojiště sešli a s hlavitou mocí spojili pro utkání nepřitele říše pohané a konečné vyhlazení jeho. Praví o tom písmo: *A shromáždí je totiž Bůh na místo, jenž sluje hebrejsky Armagedon*. Harmagedon hora Magidská jest místo u města Megida v údolí Jezreelském v pokolení manasském kdež Israelité za krále Joziáše (4. Reg. 23, 29.) 693 před Kristem náramnou porážku utrpěli a král sám zbožný Josiáš zahynul. Takto chtěli ti s celou mocností pohanskou spolčení proti církvi bojovati a krále jejího Krista přemoci a zničit. Ale se jim to nepovedlo. Očividně má na mysli usilování posledních císařů pohanských římských před Konstantinem Velkým a rozumí veškera ta jejich namáhání, jimiž o konečné zahlázení a vyhlazení jména křesťanského se zasazovali, ano již i zmařením tím se chlubili. Očekávali bychom, že řekne v údolí Magidském, an mluví o hoře; činí to, že kde údolí, tam i hora bývá, a že údolím porážka, horou vítězství se vytýká. Ani o porážce ani o vítězství se neklade a věc se na přezměnu zanechává; výsledek a výpadek se dostavuje při sedmé číši, která by sic jinak byla s práznem se vylévala. Ale se dá konec bitvy tušiti již ze slova *hora*, o němž se právě povědělo, že v něm se vítězství namítá. Nejedni se tu dávají v etymologizování, leč dobře jiní je odbývají, že by byl Jan sám řecký význam přidal, kdyby byl ze jména toho vývodek takový vynořiti zamyslel. Slovo Megiddo odvozují od *gadad* či *gād* a vykládají *dav* či *zādava*, hluk. Ostatně nejedni historizující vykladatelé odkazují na okolnost, že pohanští císaři někteří ba téměř všickni hadactvu, kouzlům a čarům oddáni byli a jimi se nemálo žičili a tytýž jimi jméno křesťanů a celou víru vyhladiti moci se domněli. Nejedni táhnou to k dobám Antikrista přede druhým přístím Páně a kladou, že on veškery krále a národy sobě podro-

bené shromáždí k bitvě rozhodné, jak druhdy Farao proti Israelu sebral veškeré vojsko svoje, ale že se potká s podobným výpadem jak druhdy Farao, totiž s úplným vyhlazením.

Konečná záhuba se děje při sedmé číši. *Sedmý anjel vylil číši na vzduch. A vyšel hlas veliký z chrámu od trůnu řkoucí: Stalo se.* Na počátku v. 1. uloženo, aby anjelé vylili číše hněvu Božího na svět Kristu příčný; již to všickni učinili a úlohu svou provedli; a tudy konec pohanstvu nastal. Na vzduch vylil anjel číši co dílnu a přípravu hromů, blesků, hrádu. Hlas Boží vyšel ode trůnu Božího; tím se neodvolatelný osud pohanstva vyličuje. Přestalo pohanství býti světodějnou mocí od doby té, co Konstantín Veliký se obrátil.

A k tomu ději se nepřije symboly a oznamové táhnou, ač i všeobecnější význam majice, o němž jsme již pravili nejednou. Oznamové ti jsou jak dále praví: *A nastali bleskové a hlasové a hromové a zemětřes nastal veliký, jakého nikdá nebylo, co lidé byli na zemi, takový zemětřes, tak veliký.* Podobný obraz jsme viděli dříve 10, 19. při sedmé troubě; blesky se kladou napřed, ana moc zničující od nich pochází; hlasové či zvukové je ohlašují, jenž v hromu vrchují. Jsou symboly zkázy a záhuby. A podobně *zemětřes* podvrácení a vyhlazení znamená. Ve slovech, že nikdá takového zemětřesu ještě nebylo, nadsázka obyčejná se nalezá, jenž nechce doslovně býti brána. Aspoň nejednou v písmě přichází. Ex. 9, 18. praví, že se hrád, jakéhož co Egypta stává nebylo, připadl na krajinu tu. Dan. 12, 1. mluví o bídě, již ještě nebylo; podobně Mt. 24, 21. zemětřesením tím město veliké se trojně rozsadlo, jak o tom dále dí písmo: *I rozsadlo se město veliké na tři části a města pohanů padla a Babylon veliký přišel na pamět před Bohem, aby dán byl jemu kalich vína prchlivosti hněvu Božího.* Město veliké jest veliký Babylon, jak písmo klade nějakým vysvětlením o něm znova mluví; špatným výkladem rozumějí někteří Jerusálém různice město veliké od velikého Babylona. Leč o Jerusálému tu řeči býti nemůže, ješto jest obrazem církve, ale tu pokuty a pomsty Boží se vyličují na pohanstvo připadlé. *Na tři díly se rozpadlo* podlé toho, že tři vrahové: drak, šelma a lžepřorok potrestáni býti měli; tím roztrojením, jenž zemětřesem povstalo, se rozvrácení a konečná záhuba vystihá. Že se nerozumí Jerusálém, patrno také z toho, že dále klade: *města pohanů padla*; těmi městy se vůbec slyší všecko, cokoli vládu pohanství chovalo a pěstovalo. Babylone se roz-

umí římská moc pohanská 14, 8. a sluje velikým pro velikou moc, ale i pro velikou vinu jeho. Dáno má jí býti *vino prchlivosti hněvu*; kalichem vína hněvu B. 14, 10. se značí pomsta Boží veliká, slovem *prchlivost hněvu* se pojem zvyšuje.

A tehdá veliké proměny na světě se vyskytnou, což se značí slovy dalejšími: *a veškeren ostrov utekl a hory se nenalezly*. Ostrovy a hory značí 6. 14. říše, ostrovy k rozssáhlosti hory k vládě hledí. Prorok Jes. 23, 4. vystavuje ostrovy co Týra želející. Ještě záhubu a pokutu zvyšuje klada: *A hrád veliký jako cent padal s nebe a rouhali se Bohu lidé pro ránu hrádu, nebo byla veliká příliš*. O hrádu jsme 11, 19. pravili, že svízely a útrapy a soudy Boží a pomsty znamená; velikým hrádem veliká pomsta Boží se značí. Výsledek ale toho byl, že se rouhali: rouhali se umírajíce a hynouce, ješto o zkáze jejich se mluví. Hrozným tím hněvem pominulo, cokoli ještě z předešlých ran pozůstalo na živě. A proto již neklade, že

se nedali na pokání jak to dřív dvakrát kladl; nebo nyní již nebudou míti kdy ku pokání dokoně zahynouce jak druhdy Jos. 10, 11. Amorité hrádem pobiti byli. Epyptané po každé ráně se více zatvrzovali; činili to i Římané a sv. Augustín ještě v pátém století, když již křesťanstvo sto let opanovalo, hájil církev proti ruhotám takovým zlostných a zarytých pohanů ve zvláštním výtečném spisu o Městě Božím, jak jsme o tom výše zmínili; ostatně i k časům posledním hledí.

S tím sice pomsta Boží se vylíčila; ale dalo se to obecně jenom, aniž místněji a podrobněji o každém ze tří nepřátel; draku, šelmě a lžiproroku povědíno, jaké na ně pomsty připaply, což předce pro okrouhlení a zakončení spisu, pro označení spravedlnosti soudu Božího a pro potěchu veškerého křesťanstva potřebno jest. I přistupuje se k líčení dotčenému v následujících kapitolách a sice od pokuty nade dvěma šelmama přechází nápotom ku pokutě nad hadem či dáblem.

Hlava XVII.

Viděl Jan ženu, jenžto sedí na šelmě brunatě sedmihlavé a desítirohé všelijakou nádherou zdobena jsouc 1—6., což anjel všechno Janovi podrobně vysvětluje 7—18.

1. I přišel jeden ze sedmi anjelů, jenž měli sedm číší a mluvil se mnou říka: Pojd, ukáži tobě odsouzení smilnice veliké, jenž sedí na vodách mnohých, 2. se kteroužto smilnili králové země a opili se ti, co obývají zemi, vínem smilství jejího. 3. A odvedl mne v duchu na poušť; a viděl jsem ženu seděti na šelmě brunatné plné jmen rouhání, mající hlav sedm a rohů deset. 4. A žena byla odína šarlatem a brunátem a ozlacená zlatem a drahokamem a perlami majíc koflík zlatý v ruce své plný ohavy a nečistoty smilství svého; 5. a na čele svém jméno napsané: Tajemství, Babylón veliký, máte smilstva a ohav země. 6. A viděl jsem ženu opilou krví svatých a krví svědků Ježíšových a podivil jsem se spatřiv ji podivením velikým; 7. a řekl mi anjel: Proč se divíš? Já povím tobě tajemství ženy i šelmy, kteráž nese ji, kteráž má hlav

sedm a rohů deset. 8. Šelma, kterou jsi viděl, byla a není a vystoupí z propasti a na zahynutí půjde a diviti se budou, kdož přebývají na zemi, jejichž nejsou napsána jména v knize života od ustanovení světa, vidouce šelmu, kteráž byla a není. 9. A tu jest smysl, jenž má moudrost. Sedm hlav sedm hor jest, na nichžto žena sedí a králů sedm jest. 10. Pět jich padlo, jeden jest a jiný ještě nepřišel a když přijde, musí malou chvíli zůstat. 11. A šelma, kteráž byla a není, ta osmou jest a ze sedmi jest a na zahynutí se bere. 12. A deset rohů, kteréž jsi viděl, deset králů jest, kteříž království ještě neujali, ale vládu co králové jedné hodiny obdrží po šelmě. 13. Ti jednu mysl mají a moc a vládu svou šelmě oddají. 14. Ti s Beránkem bojovat budou a Beránek zvítězí nad nimi, nebo pán pánů jest a král králů a kdož s ním jsou povolání, vyvolení a věřící. 15. A řekl mi: Vody, kteréž jsi viděl, kdež smilnice sedí, lidé jsou a národové a jazykové; 16. a deset rohů, kteréž jsi viděl na šelmě, ti

nenáviděti budou smilníci a zapustlou učiní ji a nahou a masa její budou jísti a ji ohněm spálí. 17. Nebo Bůh dal v srdci jejich učiniti, což líbí se jemu a dáti království své šelmě, až by se vykonala slova Boží. 18. A žena, kterouž jsi viděl, město to veliké, jenž má království nad králi země.

Celá kapitola se trojdílně rozkmenuje, v části první se soud šelmy ukazuje 1—6; v části druhé a třetí se věci ukázané vysvětlují a sice v druhé části jedná o šelmě, hlavách a rohách jejích 8—14; v třetí části o smilníci a jejím odsudku. O zhoubě Babylona v předešlé kapitole se mluvilo 16, 19. a viděli jsme vydáno nad ní odsouzení býti. Což tam vyrčeno bylo, ustanoveno a vykonáno, to se nyní místněji vytýká. *I přišel jeden ze sedmi anjelů, jenž měli sedm číší a mluvil se mnou řka: Pojď, ukáži tobě odsudek smilnice veliké, jenž sedí na vodách mnohých, se kteroužto smilnili králové země a opili se ti, co obývají zemi, vínem smilství jejího.* Jeden z anjelů mu ukazuje věci ty, aniž se určuje který; tím se značí úzká souvislost té části s předešlými čísemi, ozvláště s poslední. *Dí jenž měli číše* a je vylili; nejedni ale praví, že přičestí *ἐχόρων* nemá imperfektně, nébrž presentně se bráti, tak že anjelé posavad číše drží. Mají je posavad v ruku, poněvadž dálejší líčení ran jimi na pohanstvo vylitých se tu místněji přičiňuje. Volá Jana, aby jej tím více ku pozornosti povzbudil. *Pojď, ukáži tobě, dí anjel, odsudek smilnice veliké.* Smilniti v písmě sv. se bere nejednou duchovně o modlářství a smilniti s bohy a s bohyněmi značí modlařiti. Ale tu ještě více nalozáme, an se praví, že *smilnili s ní králové a že se vínem smilství jejího opili zemšťané.* Tím se značí veliký vliv Babylona t. j. Říma pro květ a vládu pohanstva a byli by nejedni národové se dříve obrátili, kdyby nebyla vláda a mocnost římská jim závadou bývala. Tudy se zove *velikou* pro velikou moc, se kterou vládu svou vedla. *Odsudek ukáži tobě* dí a tím namítá, že o příčině odsudku toho již předešlo. *Sedí na vodách*; vodami, jak níže v. 15. se vysvětluje, rozumějí se národové spolu s přímyslem blahobytu, ješto vody nejednou pro svou plododárnou sílu na ten oznak se obracují. Vystihá se tuto Řím co vládkyně velmocná; v řeckém jazyku jsou města ta rodu ženského a tudy se v řeckém i latinském jazyku sličné ženštině město přirovnává; překladem českým shoda v jazyku poněkud mizí;

mohli bychom místo Řím říci podlé těch jazyků Róma, ale Babylón vezdy dokonalému připodobení se přičí, rodu mužského ostáváje. Ještě se dodává, že národové země s ní smilnili, což neřine jiného smyslu, leč že se utvrzovali v modlářství a v nečistých s ním spojených mravech, tak že smyslu neměli pro víru křesťanskou.

Aby pak Jan dokonale poznal osud nevěstky té veliké, *odvedl jej anjel v duchu na poušť. A tam viděl ženu seděti na šelmě brunátné plné jmen rouhání mající hlav sedm a rohů deset.* Zavedením na pustinu se vyobrazuje osud, jenž nastává, totiž spustošení a podvrácení říše; nebo anjel chce *odsudek* šelmy Janovi ukázati a to činí vedením ho na poušť; v dálejšku sice se odsouzení šelmy neopisuje. Rozumí se pohanství vláda římská; ale ovšem veškera vláda, jenž církvi nepřije a ji hubiti usiluje, podobného odsudu se účastní. Veden byl *v duchu* a viděl to všecko v symbolech 4, 2. Ženou rozumí se pohanství a šelma brunátná, na které sedí, jest vláda římská. *Brunátna* jest, červená, ruda pro vylévání krve; *šelma* jest zvířecí, krutou, nelidskou, bezbožnou má povahu a proto jest *plná jmen rouhání*, Bohu čest odjímá, sobě ji osobuje 13, 1. Jiní ženou město Řím rozumějí. Nébrž mysticky rozumějí také svět vůbec ten odbohý a bezbožný; v duchu má člověk považovati tu povahu jeho a pozná, že pust jest svět, prázen vši pravé rozkoše a že v pustinu se obrátí. Jiní rozumějí antichrista, v němž se veškera světa nádhera, ale i bezbožnost, úlisnost a licoměrnost shrne a horovati bude. *Jména rouhání* jsou rouhavé řeči, jimiž se prosouvala a jež vychrlovala proti Bohu a proti Kristu, všelijak k zapření Krista lidi namlouvajíc; ale i zákony, ředidla, stanovy, správa veřejná, politický a modloslužný život a cokoli víře křesťanské a vývoji života jejího se přičilo. *Sedm hlav a rohů deset* má jak 13, 1. šelma z moře vyšlá a jak drak 12, 3. tím se osvědčujíc docela v službě jeho býti; hlava značí chytrost a roh mocnost, jak již 13, 3. o tom praveno.

Vypsav ženu zkrátka nyní místněji vylučuje ženu a veškeru nádheru její. *Byla odínu šarlatem a brunátem a ozlácena zlatem a drahokamem majíc koflík zlatý v ruce své plný ohavy a nečistoty smilstva svého.* Šarlat, brunát, zlato, drahé kamení vytýkají bohatost, slávu, blahobyť, nádheru a pýchu její. *Koflík zlatý* má a tím moc a nádheru svou na jevo dává. V koflíku jsou *ohavy a nečistoty smilstva*; tím zbrodně, nepravosti a zběsilost s modlářstvím spojené se slyší; z

kofíku toho ona opíjí národy t. j. převládou svou činí, že se lidé Krista vzdalují, ano i jeho se odjímají, a jej ostavují, ku panujícímu modlářství se dávajíce 14, 8. Slovo *smilstva* k oběma předešlým slovům *obavy* a *nečistoty* patří a vystihá jejich prameny, zdroj a zřídlo učíc, že z pohanství nutně vychází život ohavný a nečistý. Podobně o Babyloně vece Jer. 51, 7. že jest zlatý kalich, kterýmž se opíjejí národové.

Důrazněji se ještě zlopostava její líčí, an vece: *Na čele svém má napsána: Tajemství, Babylón veliký, máť smilstva a ohavy země, A viděl jsem ženu zpilou krví svatých a krví mučedníků Ježíšových.* Slovo *tajemství* berou někteří v ten smysl, jakoby značilo toli co podobenství, obraz, vid, tak že nechce jiného říci prorok, leč že se nemá Babylon vlastně řečené město rozuměti, nébrž město jemu podobné v nádheře a zášti a nenávisti církve Boží t. j. Řím. Jiní ale hloubějí berou to slovo a praví, že se jím vytýká a vyrazí nedostizitedlnost něčeho pro lidi obyčejné. To pak leží v tom, že posaváde, ač byl přibyl Kristus, Řím s takovou spupností nádheru svou prováděl a samu církev ukrutně pronásledoval, čemuž se Jan podivil. Velikým sluje pro velikou moc, kterou provádí na světě. *Máť smilstva a obavy* vece o ní, že jako matka nějaká veškery zbrodně rodila, kterými země se zohavovala. Sv. Lev vece o Římě, že nade všemi téměř národy vládu veda bludům veškerých národů sloužil a velikou zásluhu sobě položil neodpíratí se žádného klamu. Zloba její také se zračí v tom, že *zpilá jest krví svatých a krví svědků Ježíšových* t. j. těch, kteří o Kristu svědčili buď slovo jeho kázajíce buď krev za něho vylévající, buď obojí jak apoštolové podstoupající. Slovo *svatých* znamená křesťany vůbec, slovo *svědků* značí zvláštní oddíl jich, ty totiž, kteří (spůsobem uvedeným) víru veřejným a na odiv postaveným způsobem projevili. V 11, 18. a jinde křesťané se dvojité rozdělují: na svaté a proroky, na malé a velké. *Zpilá* byla krví žena ta t. j. mnoho krve prolila a jí se nejen nasýtila, než i přesytila. I učinilo to vidění ženy té v nádheře náramný dojem na Jana, jak sám praví o sobě: *podivil jsem se spatřiv ji podivením velikým.* Pocházelo podivení jeho odtud, že žena ta tolik krve nevinné a svaté prolívši a prolévajíc a tedy přes veškery hříchy a viny svoje přece takovou moc a nádheru provoditi a tak bujně slávu svou jeviti může; lověk diví se, že se zlým lidem dobře vede, ano Jeremiáš toho Bohu toužil 12, 1: *Proč se cestě bezbožníků dobře vede? Štípil jsi a*

prospívali. Leč anjel praví Janovi: *Proč se divíš? Není příčiny se diviti; nebo, jak mu vysvětluje, i smilnice i šelma zahynou. Já povím tajemství tobě i ženy i šelmy, kteráž nese ji, kteráž má hlav sem a rohů deset.*

I vysvětluje mu napřed o šelmě, o hlavách a o rohách jejích předeslav (7—17) posléze o ženě 15—18, k níž hlavitě zření jeho řídí. *Selma byla a není*, vece, *vystoupí z propasti a na zahynutí půjde a podiví se bydlitelé země, jejichž jména nejsou napsána v knize života od ustanovení světa vidouce šelmu, kteráž byla a není.* Byla šelma, kvetla sláva její, prováděla kráčku svou, pokud kníže toho světa panoval, pokud Kristus nepřibyl a knížete světa a svět nepřemohl Jo. 16, 33. *Není*, nemá práva býti a vládnouti a v podstatě své smrtelnou ránu obdržela tak, že již vlada a moc a síla její docela jest zlomena. Výše 13, 3. jsme viděli, že hlava šelmy z vod vystoupilá, to jest právě pohanské moci smrtelně byla ubita, což se přibytím Krista na svět stalo. *Vystoupí* ale z propasti, zdála se na smrt jsouc raněna v propasti zaniknouti, leč ona vystoupila z propasti, t. j. opět moc velikou a záhubnou nad vyznávači Krista Pána vyvírá a nejednou vyvíráti bude, ale opět *na zahynutí půjde*, moci své pozbude a ocitne se na místě tom, jenž jí patří v propasti pekelné, z nížto se na svět vyskytla. *Lidé, jejichž jména nejsou zapsána v knize života*, t. j. lidé zlí, odpadlí od víry aneb nikdá k ní se nepřidali, budou se diviti *vidouce šelmu, jenž byla a není*; řecký text dokládá a *tu bude* aneb *tu jest*, opět *přibude*, nebo nejsou čtení ta shodna. Podivení to vyjde u světáků a nevěrců, ode tajné vniterné přírodní touchy, že pohanstvo prázno jsouc, děravo, doudlavo, doupnato jest a žádného základu nemá, leč ve hříchu, jehož původiště a věčné obydlí peklo jest. A tu povstane v nich podivení, ale jiné než bylo podivení Janovo. Nejedni to táhnou k Juliánovi císaři od víry v Krista odpadlému, jenž na chvíli zjednal nějakou vněšnou moc a slávu pohanským věcem, ale ještě jenom dvacet měsíců panoval, ukázalo se, že *byla a není* šelma ta. A opět se to ukáže v posledních dobách, kdež od antichrista znova bude vlada novopohanská, v níž pohanství mnohem více než za Juliána vyšelechtěné a z ostud křiklavých vyzuté, vzdušné a zduchovnělé na odiv lidstva se okáže, jak druhy ve fantasmagoriích gnostických aneb v pantheistických novějších příludách a po krátkém pobytí na věčné zahynutí půjde.

Nežli pak anjel se jme vyložiti vidění, činí jej pozorna, že tu věci jsou, jež napo-

vázení vzítí potřebí. *Tu jest rozum, jenž moudrost má*, t. j. tu se kryje smysl tajný, jenž moudrosti vymáhá; tu věc jest, která co úloha rozumu k rozřešení se dává 13, 18. A nyní vysvětluje: *Sedm hlav sedm hor jest, na nichžto žena sedí a králů sedm jest. Pět jich padlo, jeden jest; jiný ještě nepřišel a když přijde, musí malou chvíli zůstatí a šelma kteráž byla a není, osmou jest a ze sedmi jest a na zahynutí se bere*. Otěchto slovech rozumové exegetů se s náramným úsilím pokoušeli a pokoušejí. Nejedni o skutečných horách těch, na nichž Řím vystaven byl a o skutečných osobních králech slova ta berou slyšice sedmi hlavami sedm kopců Říma a spolu sedm císařů římských. Ale jak máme je čítati? Pět jich padlo, jeden nyní panuje; jiný, jehož ještě není, přibude krátce zůstane. Očividně záleží tu na šestém, *jenž nyní jest*, podle něhož předešlých patero a ten, jenž po něm přijde, snadně se může ustanoviti. A tu jedni dle v. 3. a 8., kdež o pustině řeč jest a se praví, že již šelmy není, soudí, že o dobách po Konstantinu císaři se jedná a že šestý ten, jenž patře k říši pohanské, jest Licinius, který na čas s Konstantinem vládl, až pak r. 324 od něho přemožen byl. Pět předchozích prý jsou Diokletián, Maximián Galerius, Maximin Daja a Maxentius, jenž veškeri v letech 311—313. zahynuvše nedlouho před konečným pádem za své vzali. Ten, jenž přijíti má sedmý nebyv tenkrát ještě t. j. nebyl prý tenkrát ještě narozen aneb aspoň k vládě připuštěn. A to jest Julián odpadlík l. 361. v Paříži ještě za života Konstantiova vztýčil prapor války a vzpoury a po smrti Konstantina císařem ostal; usiloval on pohanství opět co jediné oprávněnému náboženství výhradný průchod zjednatí, ale nepanovav leč dvacet měsíců nedosáhl záměrů svých křesťanství docela vyhladiti. O osmém císaři se nepraví, ješto po Juliánovi žádný pohan na trůně neoseděl, ale o šelmě ještě se mluví, ano pohanství dlouho ještě trvalo, ano až do konce světa trvati bude. Ona jest *osmou*, jenž tedy nějak ač ne tak veřejně vládu svou po Evropě prováděti bude; *ona jest ze sedmi*, má totiž pohanskou povahu; ale i ona za své vezme na konci věků před přibytím Páně. Ale proč tři synové Konstantinovi se vypouštějí? — Tak má jeden výklad dosti slibný, jenž tudy mnohým se zamlouvá a ovšem mnohem lepší jest než jiný, jenž podobně krále ty co osoby pojímá a k jiným výsledkům přichází jinak počínaje čítati: Vychází od šestého, jenž jest a toho klade býti Domitiána, ješto za něho Jan na Patmu co vyobcovanec žil. Ale tu nesnáž jest

o předchůdce jeho, jichž patero má býti a jenž jsou zpátky počítaje: Titus, Vespasian, Vitellius, Otho a Galba. Ale proč nestojí Nero, jenž mezi pronásledovníky křesťanstva prvuje, mezi nimi? Neb snad ti tři na krátko panovavší se nečítají? Ale to by se nepravě dalo toliko. A což nápotom o sedmém máme říci, o Neronovi? A dokonce o osmém, jenž jest šelma sama? Snad-li Římští císaři vyhnuli a samému ideálu pohanstva či nějaké abstraktné osobě žezlo postoupili. Jiní opět, ač proti všelikému svědectví, kladou, že šestým jest Galba, pod nímž Jan prý apokalypsu napsal a předchůdcové jeho: Augustus, Tiberius, Kaligula, Kajus a Nero. Ale co nyní, kdož jest ten sedmý? A osmý? A tu ještě větším bezprávím berou přátelé druhého výkladu toho útočiště k báji o druhém příchodu Neronově. Báloha ta ovšem panovala, ano i mezi křesťany v třetím století průchodu nalezla, ale aby duch prorocký byl k takovým přeludám prohlídal, o tom ani mysliti se nedá. I musíme druhou tuto domněnku dokona co neoprávněnou opustiti a připatřiti k třetí domněnce. Ta rozumí město Řím, jak druhdy za posledních dob člověčenstva odpadne. Dokud se Řím církve drží, zapomíná Bůh na starou jeho vinu. Ale v posledních dnech veškera ta zloba se v Římě usídlí, od víry odpadnou Římané a sv. otce vypudí. Šelma značí antichrista. Sedm králů značí sedm vlád a říší, v nichž pohanství vrchovalo. Šestým králem rozumějí římskou vládu, která právě panovala, pěti předešlými rozumějí se assyrská, babylonská, medská, perská a macedonská říše, sedmým králem, jenž ještě není, jest nová pohanská říše v Římě zavládlá a osmým jest antichrist sám, v němž veškera zloba vrchovati bude. Jenž ale nepravostem svým nějak tvárnost cnosti obleče; jest ze sedmi, poněvadž povahu veškerých říší pohanských na sobě nese. O šelmě se praví, že byla a není a opět co osmá přijde a zahyne. *Byla* t. j. pohanství provodilo v těch říších, o nichž předešlo, vládu svou; *není ale* jsouc dle idey dávno křesťanstvím přemoženo; ale opět povstane za posledních časů v nové říši pohanské.

Jiní ale praví, že Řím tu za podkladek a podlohu se bere a že se všechna slova duchovně slyšeti musejí, jak patrně z toho, co v 9. vece o rozumu a moudrosti tu položené ve větách prorockých. Hory duchovně se berou, ješto dle 13, 3. hlava jedna smrtelně raněna se býti praví, což se o hoře nedá říci a znamenají říše, což z dokladu také vysvítá, ješto se praví, že se jimi sedm králů značí. Králem se království rozumějí

král šestý jest římská říše, jenž za Jana vládla; dí o ní, že jest t. j. že panuje. Po pádu té říše přijde sedmý, jenž krátce povládne; šelma se praví býti osmou v pádu či v úpadku a značí se slovy *šelma jest osmou*, že se koočně ta šelma k těm, o nichž předešlo, v pádu přidruží a *na zahynutí půjde*, jak se dokládá. Smysl jest: se sedmým královstvím přestane pohanství, což se dle 19, 20. 21. stane tak, že všechno se táhne na zahynutí šelmy.

Od hlav se obrací anjel k rohům a praví: *A deset rohů, kteréž jsi viděl, deset králů jest, kteří království ještě neujali, ale vládu co králové jedné hodiny obdrží po šelmě*. Těmi rozumějí ti, kteří věci ty o pádu římského pohanství berou, krále pohanské, jenž to se po Juliánovi odpadlíku římské říše zmohli. Jsou rohy na šelmě, ne jako by římské říši byli podrobeni, nébrž že jsou jednomyslní s Římem v pohanství. *Deset* značí vůbec množství. Okrouhlým číslem veškerost se znamená, jistý okruh dle čísla neurčitý. Hlavy značí světové vlády a tu se jistá čísla udávají, ana vezdy jenom jedna vláda žezlo třímala; při rohách nejde o číslo, ješto značí soujem všech říší, *jedna hodina* krátkou značí dobu; *po šelmě* t. j. po vyvrácení římské říše *obdrží vládu*, t. j. krátkou chvíli budou křesťany pronásledovati: Athanarich král gotský, král vandalský Genserich, perský král Sapor. *M. po šelmě* čte lépe text ř. *se šelmou* t. j. spolu se šelmou, t. j. dokud vůbec trvati bude pohanství a za své nevezme. *Neujali ještě království*, toho času jich ještě nebylo, o kterém Jan mluví, nébrž později se vyskytli. Desatero rohů na jedné hlavě, na sedmé mysli náleží. V tom se tedy prvá ta řada interpretů s ostatními srovnává, že řeč není o osobách králech, nébrž o vládách a říších. Ale v tom se různí, že je kladou proto rohami hlavy býti, poněvadž ze hlavy pocházely t. j. byly částmi říše římské, jenž se v ně rozpadla. Vandalé, Huni, Frankové, Burgundové, Suevoi, Aláni, Heruli, Lombardi, Allemani, Sasi nejvíce Gothové jsou ti národové, jenž ač pohané vyvrátili Římskou říši a usedlostí její ujali a *na krátko* vládli ve smyslu šelmy, t. j. krátce proti církvi brojili, brzo na křesťanství se obrátíce. Slova *jedné hodiny* někteří berou v ten smysl, jakoby stálo touž hodinou, týmž časem, ale přiči se tomu mluva biblická, jenž frázu tu o nedrahném trvání bere, jak na př. Mt. 26, 40., kdež Pán vyslípá učeníkům, že nepobdělí s ním ani *jedné hodiny* t. j. krátkou chvíli.

Ale i slova dle ř. t. *se šelmou* se místněji

vysvětlují: *ti jednu mysl mají a moc a vládu svou šelmě oddají; jednu mysl* ohledem na církve Boží ji podvrátiti hodlající a *moc svou oddají šelmě* pro šelmu a k vítězství jejímu budou bojovati t. j. pohanství všelijak nadržovati; jiní šelmu o římské vládě slyšíce vykládají, že králové či národové ti na čas jí podporu poskytnou svým pohanství udržováním. Leč to zholá nesplyne k vítězství pohanstva, nébrž právě k jeho záhubě.

O tom dí dále: *Ti s Beránkem válčiti budou a Beránek zvítězí nad nimi, nebo pán pánů jest a král králů a kdož s ním jsou povolání, vyvolení a věřící*. S Beránkem budou válčiti t. j. s církví jeho; nebo kdo církve pronásleduje, Krista pronásleduje 5, 6. Act. 9, 35. praví Kristus Šavlovi, jež církve pronásledoval: *Proč mne pronásleduješ?* Ale Beránek přemohl je t. j. obrátili se mečem slova Božího přemožení byvše na víru a ze sápadých vlků tichými ovceci se stali. Historie vypisuje, jak v pátém století národové na Řím se shlukli napřed křesťanské říše pustošíce, kostely boříce, oltáře na jesle pro koně měnice, osady v popel obračejíce, žádnému památníku umy neodpouštějíce. Ale sami se napotom obrátili a smyslu jiného nabyli. Museli se Kristu ale podrobiti, nebo jest *pán pánů a král králů*. Pánem pánů a králem králů slove 1. Tim. 6, 14. 15. Bůh Otec, tu se ale o Kristu praví a tudy spolupodstatnost jeho s Otcem na bíledni jest, jak praví Mt. 28, 18. *Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi*.

Se šelmou spojeni byli králové, s Kristem proti šelmě bojovali *vyvolení, povolání a věřící*; těmi Kristus co nástroji svými dobyl vítězství nad pohanstvem a ovšem vyvolenci a věrci ti byli z říše římské také ač z jiných krajů, především pak z Irska a z Britanie největší část věrozvěstů pocházela. *Povolance, vyvolence a věrce* jmenuje dle tří znaků vyznávače Krista znamená, z nichž dva jsou patrní, jeden prostřední ale tajen a skryt jest. Jsou to slova, jichž Pavel zhusta užívá a jenž v těch krajinách, kdež Pavel druhdy kázal, obeznána byla a téměř zdomácněla, tak že se jich Jan lišiti nemohl. Ve slovech těch leží důvod, proč se jim vítěziti dostalo, ale také napomenutí, aby za povoláním následovali, vyvolení dobrými skutky si pojistili 2. P. 1, 10. a víru láskou obživovali.

Konečně anjel se vrací k tomu, co v. 1. počal a vysvětluje Janovi podobně vid. Dí: *Vody, jež jsi viděl, kdež smilnice sedí, lidé jsou a národové a jazykové*. *A deset rohů, kteréž jsi viděl na šelmě, ti nenáviděti budou smilnicia učiní ji pustou a nahou a maso její budou*

jistí a ohněm ji spálí. Řecký text čte *lidé a zástupy a národové a jazykové* čtverou řadou, jenž jest číslem tvorstva a celé země. Jinde v takové řadě stojí *kmenové*, jinde *králové*, tu se kladou zástupové či tlupy; tím se na um dává, že vidění více k nesčíslnosti nežli k určitým národům hledí. O národech těch předešlo. Titěž národové pak s druhé strany slují *rohami*, ze sedmé hlavy vyšlými a ti nenáviděti budou smilníci, přibudou na ni a podvrátí ji a zapustí či spustoší ji a dokona ji zahubí, zkázu tu s velikými svízely a útrapami pojíce. Místo *na šelmě* čte t. ř. *a šelma* t. j. ti králové budou státi pod návodem šelmy jejími vdunutími se spravujíce. Dí *ti* nenáviděti budou, jak v. 11. pravil *ta* (šelma), aby pozornost na národy obrátil, jenž církve Boží nad pohanským Římem pomstí. Smilníci rozumí se Řím a římská říše vůbec. Králové a národové ti byli s ním jedné mysli co do pohanství, ale v skutku nenáviděli říši a připadli na ni, aby ji rozvrátíce se v posedlost a bohatství její uvázali. Láska jejich předešla byla nějakým stínem a pláštěm vniterné nenávisti.

Pustou a nahou ji učiní, t. j. podvrátí ji, oblopí ji ze všeho bohatství, ješto dříve v šarlatě chodila a v brunát se odívala a perlami, drahokamy a zlatem ozdobena jsouc na trůně seděla. *Masa* dí v plurále, čímž bujnost a bohatství její se vytýká; jedním masa zničení říše a přisvojení sobě bohatství jejího se rozumí. *Oheň*, jímž *ji spálí*, značí buď místněji oheň válečný, buď vůbec útrapy, soužení a svízely, jimiž přikvačena bude říše. O tom všem historie vypravuje. Řím město pětkrát bylo zpustošeno v průběhu půl druhá století, od Gothů l. 410., od Vandalů r. 455; nápotom ještě od jiných národův. Mělo ono již v lůně svém mnoho křesťanů, ale nebylo se docela obrátilo ku Kristu a proto a pro dřívější proti Bohu provinění muselo potrestáno býti. Ale když Řím strádal pod národy a barbary naň připadlými, tehdá také krajiny a sama říše strádala, až konečně ti barbaři ji rozličně rozsápali a mezi sebou rozdělili. Již sv. Jeroným bědoval nad ubohým stavem říše a jejím obojováním od přerozličných národů: Quadů, Vandalů, Sarmatů, Alanů, Gepidů, Herulů, Sasů, Burgundů a jiných barbarů. O dobytí města Říma za Alaricha r. 410 praví: Dobyto město, jenž celého oboru země dobylo a dříve hladem nežli mečem hyne.

V tom pak všem se dála vůle Boží, jenž nastrójl národy, aby vzali pokutu nad bezbožnou druhdy vrahyní křesťanů. O tom se pronáší k Janovi anjel: *Nebo Bůh dal v srd-*

ce jejich učiniti, což *líbí se jemu a dává království své šelmě*, až by se *vykonala slova Boží*. Text řecký čte: *Nebo B. dal v srdce jejich učiniti úmysl jeho a úmysl jeden a dává království a t. d.* Jednomyslně se sřekla podvrátiti římskou říši a zavládl jimi pud a chtíč je zachvátil, že se vysuli a vychrlili na ubohou říši veškeři ti národové od sebe neodvislí a sobě nenávistní. Shoda ta pocházela z toho, že vůli a úmysl Boží v tom vykonávali; sic jinak by se nebyli na jedné mysli usnesli a ustanovili. *Dali oni království své šelmě*, pomáhali Římu proti církvi s ním se proti Kristu spojivše. Ale to spojení nebylo dlouho, nébrž jenom dotud, dokavád nepřišla doha, v níž se měla naplniti *slova Boží* t. j. přípovědě a zámlyvy Boží o konečném vítězství církve. Ta se dvojité splnila: jednou že podvrácena byla pohanská vláda římská a druhou, že národové ti sami se obrátili. Bůh má v ruku srdce králů, ale i srdce národů a vede je jako potoky vod Prov. 21, 1. A tak ovšem i srdce národů vede. Národové ti mohli ostatek domaa hověti sobě v nečinnosti. Ale Bůh smiloval se nad křesťany a oprostil je skrze ně nátlaku a je samy do lůna církve uvedl. Tak Bůh dává v srdce národům a vladařům činiti, čemu nerozumějí a činiti pro své pohodlí a ve svůj prospěch, ješto Bůh to ku prospěchu církve vede. Řím sjednotil svět a silnice a cesty pro snadnější obcování a spojení mezi provinciemi hotovil nevěda, že tím cestu klestí také snadnějšímu rozšíření víry Páně.

Konečně anjel Janovi praví ku potěšení, koho ženou tou rozumí. *A žena, kterou jsi viděl, jest město to veliké, kteréž má království nad králi země.* Očividně mluví o Římě. Dí *má* a mluví tedy o Římě, jakýž byl za Jana a tedy nejbliže to co byl pravil, se na podvrácení pohanského města odnáší. O Římě od pradávňích časů šla pověst, že na věky ostane. Když Tarquinius Superbus Jovišovi na hoře kapitolské chrám stavěl větší než posavád chrám jaký v Římě byl a menší bůžkové ustoupiti museli z místa svého a popustiti ho Jupiterovi, odepřely toho Mladost a Meze, z čehož soudili, že věčně mlád bude Řím a že věčně bezmezně trvati bude. Městu Římu chrámové se stavěli a Róma co bohyně se ctila. Tím méně se ale věc ta podobna býti zdála a čím za Jana více naléhala a tížila vláda římská křesťany, tím potřebněji bylo konečnou zkázu místněji a podrobněji líčiti, aby potěcha v krev a tuk utišťenců vejíti mohla. Děje se to v následující hlavě.

Hlava XVIII.

Trojdielně se hlava ta rozpadává; v prvním díle anjel hlásá pád Babylóna 1—3. a příčinu pádu 4—9. Dále se vyličuje nárek králů a trhovníků pro úpadek ten města Babylóna 9—20. a velí se nebesům nad úpadem tím se radovati. Posléze anjel kámen hází do moře a symboliku výkonu toho udává 21—24.

1. A potom jsem viděl jiného anjela sestoupati s nebe majícího moc velikou a země byla osvěcena od slávy jeho. 2. A vzkřikl silně řka: Padl, padl Babylón veliký a stal se obydlím běsů a chovárnou všelikého ducha nečistého a chraništěm všelikého ptactva nečistého a mrzkého; 3. nebo z vína hněvu smilstva jeho pili veškeri národové a králové země s ním smilnili a kupci země mocí jeho zbohatli. 4. A slyšel jsem jiný hlas s nebe řkoucí: Vyjděte z něho, lide můj, abyste nepřiúčastnili se hříchů jeho a z ran jeho nepřijali. 5. Nebo dostihli hříchové jeho až na nebe a rozpomenul se Bůh na nepravosti jeho. 6. Odplatte mu jak i on odplatil vám a odvojte dvojnásob podle skutků jeho, v číši, kterou namíchal, namíchejte jemu dvojnásob. 7. Kolik se zvelebil a rozkošil, toli mu dejte muk a zármutku. Nebo v srdci svém praví: Sedím co královna a vdovou nejsem a zármutku neuzřím. 8. Proto v jeden den přijdou rány jeho: smrt a zármutek a hlad a ohněm spálen bude, nebo silen jest Bůh, jenž souditi bude jej.

Blažený pro křesťany se tu předmět nalézá a ovšem důstojný, aby anjel veliké moci o něm celému světu hlásal. Viděl Jan anjela toho sestoupati s nebe a země byla osvěcena od slávy jeho. Někteří, jenž anjela v k. 10. Krista býti kladli, také tuto anjelem tím Krista býti soudí. Byl to anjel vyššího řádu, jak ze slov, že měl velikou moc, viděti. Anjelé v písmě všudy světlem odíni jsou, jak to vůbec známo, aniž dalejšího důkazu potřeba. Světlo, jenž šlo od něho, jest oznakem

osvěty, která se od evangelické nauky světem rozšířila a bláhou jej naplnila. Opovídá anjel ten vítězství a opovídá je v čase minulém padl, ačkoli věc teprv se díti měla, dle způsobu proroků, jenž věc jistou ač státi se mající minule vypisuje, jakoby se již byla stala. Vzkřikl se silou řka: Padl, padl Babylón veliký a stal se obydlím běsů a chovárnou všelikého ducha nečistého a ochraništěm všelikého ptactva nečistého a mrzkého. Se silou či silným hlasem vzkřikl, aby veškeren obor světa uslyšel. O slovech padl, padl již výše 14, 8. mluveno, kdež i praveno, že ač se tím způsobem prorockým jistota věci státi se mající vyrazí, přece spolu se vytýká, že Řím dle pohanské své platnosti padl hned, když Syn Boží se narodil. Co dále praví: stal se obydlím běsů a chraništěm duchů nečistých a ptactva nečistého a mrzkého, těmi slovy se opustlost města toho líčí. Vzata jsou rčení ta z Jesaiáše, jenž 13, 21. 34, 14. o Babyloně mluvě praví: *Litá zvěř tam odpočívati bude a domové jejich, draky naplnění budou a bydliti tam budou pštrosové a chlupáci tam skákati budou a 34, 14. A potkávají se budou lesní obludy s divými muži a chlupáč bude křičeti tam.* Chlupáci rozumí obludy a nápotom modly a ještě podstavkem a pozadkem model byli běsové a zloduchové, tedy rozumějí se právě zloduchové; leč vůbec se tím vynořuje zapustlost a spustošení města. U Mt. 12, 43, praví Pán, že duch zlý vyšed ze člověka plahočí se po místech pustých. Běsové či demoni jsou zlí duchové či duchové nečistí, slují nečistí, poněvadž ve hříších se kochají a člověka ke hříchům a zvláště k nečistotě svádějí. Mluví o obydlí a o chovárně či ochraništi zlých duchů a běsů; obývají, bydlejí tam ale mimovolně a to jest rozdíl mezi těma dvěma slovoma, že slovo druhé značí vězení. Svůj k svému se táhne, nečistý živočich v nečistotě má zalíbení, zloduch nečistý v mravných nečistotách žije co v živle a žije na poušti, ana spustlost ducha jeho ve spustlosti se kochá. Přidává pro vyličení spustosti o ptactvu, jenž miluje pnstotu, na př. sovy, kuliši. Město Řím skutečně zbořeno jest a zapuštěno a Řím nyní se nalézá na druhdějším poli Marsovém. Kapitolum jest celé černo od kouře, chrámové jsou naplněny pavučinami a bohové, jimž se lidsvto klanělo, stojí opuštěni

na zbořeništích nemajíc jiných druhů leč sovy a kulichy, pustovky a puvíky. Divá ta zvířata sličně nastinují pustotu a zdivočelost a zhovadilost či zvěřekost duchovnou, v níž upadlo pohanstvo Římské.

Udává příčinu, proč Bůh město to zkažil a zahubil, an dí: *Nebo z vína hněvu smilstva jejího pili veškeri národové a králové země s ním smilnili a kupci jeho z moci rozkoše jeho zbohatli.* Pohanská služba jeho a vyřinulí z ní neřádové a nemravové jsou příčina pádu jeho. *Smilnili národové s ním* 17, 2. 14, 8., ješto pohanstvím jeho v pohanském životě a v pohanských nemravech udržování byli. *Z rozkoší či nádher jeho kupci zbohatli* t. j. oddávali se všemu rozkošnictví, labužnictví a požitbárství a k mravům či lépe k nemravům svým také křesťany nutili a když ti nechtěli, potiskali a usmrcovali je; praví *z moci rozkoše*, poněvadž mocna, velika, náramna byla zachtělost a zabředlost pohanstva v rozkošech a požitbách. Níže se místněji vylicuje to rozkošnictví rozbujnělé. Ješto pak záhuba městu nastávala, tedy aby nezahynuli křesťané spolu s pohanstvem, bylo potřebí jich k útěku a ostavení toho města napomenouti, jak druhdy Jerem. 51, 6. velel: *Utečte z Babylona a zachovejte život svůj a 51, 45. Vyjděte z prostředku jeho, lidé můj, aby vysvobodil každý duši svou od hněvu prchlivosti Hospodinovy.*

Takto i tu káže Bůh skrze anjela, jak o tom dí dále sv. Jan: *A slyšel jsem jiný hlas s nebe řkoucí: Vyjděte z něho, lidé můj, abyste nepřiučastnili se hříchů jeho a z ran jeho neobdrželi.* Prohlédá při tom ke slovům Gen. 19, 15., kdež anjel k Lotovi vece: *Vyjdě, abys nebyl zachvácen nepravostmi města toho.* Tak vystřihává jiný hlas a hlas ovšem jiného anjela, ačkoli někteří neprávě o téměř andělu smyslí; kdyby téhož anjela Jan mínil, byl by místněji o tom doložil. Dvojí věc dí: *ať se nepřiučastníte* a druhou: *ať z ran jeho neobdržíte;* druhým rčením vykládá frázu prvou a chce, aby nebyli zahrnuti do svízelů, kteří přikvačí Řím pro hříchy jeho. Nejedni doslovně to berou o městě Římě, a táhnou se k tomu, že již s Konstantinem nejedna rodina do nového města od něho vybudovaného se přestěhovala a zvláště k tomu, že při oblehání města od Alaricha mnozí křesťané, mezi nimi i sv. Paula Řím opustili. Leč jiní věci ty šfřeji a vesměs o pohanstvu berou a praví, že se tím jen namítá jistota a velikost záhuby, což nemálo působilo k okřeplení potěchy a dobrých nadějí u křesťanů za Domitiána tak hrozně utlačovaných. Bezmála k obojímu prorocství hledí.

A museli býti trestové ti nemalí a konečná zkáza jenom mohla vyrovnati vinu Říma. Dí: *Nebo dostihli hříchové jeho až do nebe a rozpomenul se Bůh na nepravosti jeho.* Těmi slovy se vrchovatá vina a nejvyšší stupeň hříchů vylicuje 2. Par. 28, 9. prorok Obeddí o velikém ukrutenství, že až do nebe dosáhlo; Gen. 4, 10. vražda Kainova na Abelů spáchaná volala do nebe. Přišla vina jejich co žalobnice až do nebe a tu Bůh se rozpomenul, uvida takorka vinu tu před sebou, na nepravosti Říma, t. j. ustanovil nyní, an se naplnila míra zločinů, jej vyhubiti a říši tu zkaziti. Po tři sta let trápila a mučila vyznavače Páně a tak se zaryla nečistotnice ta v nečistotách svojich, že když Alarich město r. 410. obléhal a křesťané v tom prst Boží vidouce k Bohu se utíkali a Řím opouštěli, senát římský znova se pokoušel pohanství obnoviti.

Za to již bylo na celou říši vyrčeno, což dále anjel hlásá: *Odplatte mu, jak i on odplatil vám a odvojte dvojnásob podle skutku jeho, v číši, kterou namíchal, namíchejte jemu dvojitě; kolik se zvelebil a rozkošil, toli mu dejte muk a zármutku.* Otázka, ku komu se hlas obrací, sama sebou dochází odpovědi. Dříve hlas týkal se křesťanů, aby vyšli z Babylóna a ze slov *lide můj* snadno se poznalo, kam hlas míří; nyní ze samého již obsahu patrno, že hlas jde k vykonavatelům pomsty Boží; a vykonavatelé ti dle 17, 16. jsou králové, jichž deset se tam býti praví. *Odplatte mu*, vece; zasloužené zastihne jej záhuba. Hledí k slovům Jerem. 50, 29., kdež Cýrovi, Medům a Peršanům vece: *Odplatte Babylónu podle skutků jeho, a 51, 49. Jak učinil Babylon, aby padli zabiti v Israeli, tak z Babylona padnou zabiti ve vší zemi.* Slovo *vám* (oplatil) nečte se v ř. t. a lépe dle toho čtení se line výklad, pokuta zastihá Babylon vůbec za to, čím se na celém pokolení lidském provinil. Kdo slovo vám čtou, ti hlas ten obracet musejí k samým křesťanům; nebo tu běží o pokutu zvláště pro zbrodně na křesťanech spáchané. *Odplatili* vece totiž lásku Boží, se kterou skrze křesťanství veškeru říši spasiti hodlal. *Odvojte dvojnásob* vece a tím rozumí hojnou a velikou pokutu, ješto i zbrodně a nepravosti jeho veliky a přehojny byly. Podle míry, jakou měřil, jemu odměřeno Mt. 7, 2. Podobně Jer. 16, 18. vece Hospodin: *a oplatím dvojitě zločiny jeho.* Za dvojitou vinu slušně dvojitá pokuta přichází.

A to jest také smysl frázy, jenž následuje: *V číši, kterou namíchal, namíchejte jemu dvojitě.* Číši míchatí jest toli co nalé-

vati číši; vzato to rčení od hostin, při kterých hostitel nebo náměstek jeho každému hosti toli vody naléval a míchal, jak se hostovi líbilo. Kalichem rozumí se osud a míra pokuty, kterou Bůh každému dle zásluby odměruje a odměšuje. Slovo *míchat* došlo významu slova *nalévat* od obyčeje, že staří vína samočirého a pouhého nepili, nébrž jej vezdy s vodou míchali. Chce tedy říci: dvojí pokutou pokutujte jej. Ostatně již fráza ta výš 14, 8. se vyskytla. Gothové, Vandalové a jiní národové hrozně pokutu vyplnili na Římě a na říši římské a v pokutách těch náleží viděti spravedlivé soudy Boží. Dalejší vinu klade hrdost a pýchu a nádheru jeho: *Koli se oslavil a rozkošil, toli mu dejte muk a zármutku*. Zveličení a oslava se potud klade za hřích a vinu, pokud se to dalo s potlačováním národů a lidstva vůbec. A rozkoš jest nástrahou všeho zla, jak Platon již pravil. Tím spíše musela jej zastihnouti pokuta od Boha proto, že se vynášel, jakoby práv byl a jist vším panstvím svým a všelikou slávou a nádherou svojí. A to jest, co dí dále: *Nebo v srdci svém praví: Sedím co královna a vdovou nejsem a zármutku neužrím*. Sličněji to zní v řeči latinské a řecké, kdež Babylón jest rodu ženského. Prohlídá k slovům proroka Jes. 47, 8., kdež o Babylonu co královně mluvě praví: *Řekla jsi: na věky budu paní. A nyní slyš rozkošná, která pravíš v srdci svém: Já jsem a není kromě mne více, nebudu seděti vdovou a nepoznám neplodnosti*. Vdovstvím se vůbec stav opuštěnosti a pozbytí královské nádhery rozumí, což se nápotom vyslovuje slovy *zármutku nespatriím*. Vdovy a sirotkové v St. Z. vůbec co bídnicí a bídnic se vyličují. Kterí ta slova ku posledním časům táhnou, ti odvětuji z těch slov, že druhdy Řím vyhnal papeže kralovati bude vlastním králem.

Leč pro tu pýchu a nádheru přijdou naň zlí trestové: *Proto, dí anjel, v jeden den přijdou rány jeho: smrt a zármutek a hlad a ohněm spálen bude; nebo silen jest Bůh, jenž souditi bude jej*. Čtvero ran se čítá: smrt, zármutek, hlad, oheň; tím se všeobecnost záhuby vystihá, jakoby z každé čtyř světa stran jedna mocná zkáza na Řím připadnouti měla. *Smrti* se rozumí mor a zabíjení od nepřátel, *smutek* z toho vyjde pro pozůstalé a *hlad* se rozmůže při takových svízelech; oheň 8, 7. 17, 16. vůbec známý živel jest a rozumí se oheň, jímž města a statkové a jmění a sami lidé pocházejí a hynou. Zármutek za radovánky, hlad za laubužnictví a strávení statků a mor slušně co

pokuty za pýchu se tu vyčítají. A ty rány všechny vycházejí ze soudu Božího, což ještě hlas ten přidávaje vysvětluje: *Nebo silen jest Bůh, jenž souditi bude jej*; řecký text čte: silen jest Hospodin Bůh neb Pán Bůh. Domníval se Řím silen býti a mocen a měl od síly jméno; Róma po řecku zajisté sílu značí. Ale síla jeho vůči síly Boží jest nesa, Bůh jedin všesilen jest a všechno potříti a zničiti může. Místo *jenž souditi bude* čte t. ř. *jenž soudil jej*; prorockým perfektem se jistota a nezbytnost vyrazí. Za Alaricha, za Vandálů již Řím mnoho trpěl a říše spolu; ale město samo za Totily zakusilo svízelů a útrap a takového ponížení, že téměř žebráku a chodci podobalo se; Římané rozutekli se aneb rozprodáni byli a nebylo místa a krajiny, kdeby nebylo bývalo takových zbědovaných Římanů. Pro patrnější nahlédnutí úpadku toho vyličuje hlas ten s nebe malebně a plasticky bývalou nádheru Říma a zármutek kupců a králů nad úpadkem všeho toho a nad konečným zahubením jeho. Vece:

9. A plakati budou a kvíliti nad ním králové země, kteří s ním smilnili a bujněli, když uzřeli dým požáru jeho. 10. Z daleka stojíce pro bázeň muk jeho řkouce: Běda, běda, město to veliké Babylón, město to silné! nebo v jednu hodinu přišel soud tvůj. 11. A kupci země budou plakati a utruchleti nad ním, nebo zboží jejich nikdo nebude kupovati více; 12. tovaru zlata a stříbra a kamení drahého a perel a buzu a nachu a hedbávu a brunátu a všeliké dřevo thujové a všeliké nádoby ze sloně a všeliké nádoby z kamení drahého a z mědě a ze železa a z mramoru, 13. a skořice a zboží vonidel a mastí a kadidla a vína a oleje a běle a pšenice či žita a dobytka a ovec a koní a kočárů a otroků a duší lidských. 14. A ovoce pochoti duše tvé odešlo od tebe a všecky tučné a výtečné věci zahynuly od tebe a více jich již nenaleznou. 15. Trhovci těch věcí co zbohatli od něho, daleko státi budou pro bázeň muk jeho plačíce a truchlejíce 16. a řkouce: Běda, běda, město to veliké, kteréž odíno bylo buzem a šarlatem a brunátem a ozlaceno bylo zlatem a dra-

hokamem a perlami. 17. Nebo v jednu hodinu zapustlo takové bohatství. A všeliký kormidelník a všeliký co se na jezeru plaví a lodníci a kdož na moři pracují, zdaleka stáli 18. a křičeli vidouce místo požáru jeho řkouce: kteráž podobno městu tomuto velikému? 19. A sypali prach na hlavy své a křičeli plačíce a truchlejíce a řkouce: Běda, běda, město ono veliké, v němž zbohatli všickni, co měli lodě na moři z drahotin jeho, nebo jedné hodiny spustlo. 20. Raduj se nad ním nebe a světci, apoštolé a proroci; nebo usoudil Bůh soud váš nad ním.

Trojí lidé pláčou nad zkázou Říma: králové, trhovci a lodníci; v králech nádhery a pýcha, v trhovcích či kupcích lakomství a skrblost, v lodnících rozpustilost a požitbárství se vyrazí a vystihá. Sličně počíná od králů a končí marynáři. K třem těmto divákům níže v. 20. se druží nebesa se světci, jenžto se radují z pádu Babylóna toho, an oni pláčí. O králech praví: *A plakati budou a kvíliti nad ním králové země, kteří s ním smilnili a bujeli, když uzří kouř požáru jeho, z daleka stojíce pro bázeň muk jeho řkouce: Běda, běda: Babylón město to veliké, Babylón město to silné; nebo v jednu hodinu přišel soud tvůj.* Kvílí králové pro ztrátu rozličných výhod, kteréž jim plynuly z města a z vlády římské. Podobné žaloby a nářky u Ezech. 27, 29. nad městem Týrem se dějí. Týr město v starém světě bylo středem světového kupectví; za Domitiana bylo hlavou trhovectva Řím město. Plakali uzříce kouř požáru jeho, jak Gen. 19, 28. Abrahám uzřel kouř od Sodomy a Gomory. Kdo jen o Římu věci ty berou, požár skutečný rozumějí, jehož se Římu po pětikráte v obleženích volným během dostalo. Kdož ale věci šfřeji slyší o celém císařství, ti požár ten obrazně o záhubě berou. *Z daleka stojí z bázně, aby totiž nebyli do muk a svízelů jeko potaženi; tím se náramnost a bezpřemnost zkázy líčí; nikdo nemůže k nějaké pomoci prohlédati a sami ti králové musejí vyznati, že Bůh tu soudí a že soud Boží zastihl tu říši veškeru. Velikým městem a silným byl Řím, o čemž již výše praveno a samozřejmo to jest; jakož i to jsme výše pravili, že ve slově silno naráží na jméno města Róma, což značí sílu.*

Od králů přistoupá k trhovcům a po-

dobným během pokračuje. Počíná s tím, že z daleka stáli, že běda a hoře volali a končí s poznámkou, že v jednu hodinu město zahynulo. Toho způsobu následuje také při lodnících. Nejobširněji si vede při kupcích. *A kupci země budou plakati a truchliti nad ním, nebo tovaru jejich nikdo nebude kupovati více.* Místo tovaru dle ř. lépe by šlo přeložiti nákladu γόμος Act. 21, 3. leč věc na jedno vychází. *Nikdo nekoupí, vece, tovaru jejich* t. j. velikou ztrátu mají při kupectví svém a nejeden kupec docela pojde ve svém trhovství, ješto kupovači tovarů zhynuli a jiní národové těch věcí nepotřebují a ovšem tedy nekupují. Tovary sedmerou řadou uvádí a nejednou řady ty zámenou vazby označuje. *Tovarů zlata a stříbra a drahokamů a perel; a buzu a šarlatu a hedvábu a brunátu; a všeliké dřevo thu-jové a všeliké nádobí ze sloně a všeliké nádobí z drahokamu a z mědě a ze železa a z mramoru.* Klade čtvero tvrdých a čtvero měkkých látek nádherných a potom klade hmotu k nádhernému nábytku s paterým nábytkem, což šestero činí. Číslo čtyry má pomětu země a číslo šest co polovina dvanácti naobrazuje pošlost, nedospělost, nedošlost, pominulost. Počíná od nejdražších věcí, jichž královna světa potřebovala: zlato, stříbro, drahokamy a perly. Ale i buz, šarlat, brunát, hedváb nejenom číslem, než i drahotou svou naznačují paní světa. Buz jest egyptské plátno tené a krásné, tenice, teno, o němž Luc. 16, 19. kdež o boháči řeč jest, jenž v buz a nach se oblécel. Dále se mezi drahotinami klade dřevo thu-jové, libovonné, drahocenné, jenž spolu se sloní spojuje, z čehož vzácnost a řídkost jeho se označuje. Thu-jové to dřevo jest buď z thuje kloubnaté (thuja articulata), jež má dříví velmi celistvé a z jejíž kůry se prýští pryskyřice prozračná, bílá, neb rusobílá, jenž líbeznou vůni vane; aneb dle jiných jest kupres thu-jový (cupressus thuoides) či cedr bílý strom, jenž do osmdesáti stop výše roste, kůru ryšavou a vléknatou má a roní prozračitou pryskyřici, šišky malé zbobulelé má; zpohná roste a nabývá za tři sta let průměru dvě stopy dlouhého. Dříví jeho bílé nabývá na vzduchu barvy růžové a voní silně. Ostatně přichází dřevo to u Homera Od. 4, 59. spolu s cedrem. Místo čtení vulgáty: *nádobí z drahokamů* čte ř. t. *nádobí z nejdražšího dřeva.*

Po těch drahotinách následují voniny a po těch potraviny a jiné věci. *A skořice, di, a (zboží) vonidel a mastí a kadidla a vína a oleje a biele a pšenice a dohutka a mlec a*

koní i kočárů a otroků a duší lidských. Za skořicí čtou někteří rkpp. *amomu*; amom jest indický vonný keř. Těžko určití, zda se čísti má či nemá, an rkp. vrtlují. Běží se rozumí nejtenější mouka. Místo *otroků* čte se v ř. t. *σάρκα* těla či tělesa; leč vulgáta dobře slovo to přeložila slovem *mancipiorum*, nevolníkův. *Dušemi lidskými* rozumí lidi svobodné, kteří se samochťíce zaprodávali za šermíře a na podobné jiné nízké výkony. Pak k věcem, jenž od jinud se dovážely, připojují se věci domácí. A napotom vůbec a vesměs to zahrnuje a praví: *A ovoce pochotě duše tvé odešlo od tebe a všechny tučné a výtečné věci zahynuly od tebe a více jich nenaleznou.* Těmi třemi větami se přetrhuje řada věcí tu vyčítaných a připomíná se jimi záhuba drahých věcí pro větší vyčtení záhuby samého města. *Ovocem pochotě duše* jest ovoce, po němž pochot duše či chtějí a žádost duše zažádala, k němuž žádost duše se nese. V ř. t. čte se vlastně: *A jeseň libosti duše tvé*; leč jeseň či podzim neznamená než ovoce podzimné, mezi nímž vyniká víno, jehož sbírání s rozkoší a se zpěvem se děje. Na jeseň se sbíhají radovánky a přerušení jich značí v písmě velikou pokutu. *Na vinobraní tvé připadne loupežník*, hrozí Bůh u Jer. 48, 32. Slovy *tučné a výtečné věci* zahrnují se ty věci, jenž předešly. Ostatně slova *ovoce pochotě duše* značí veliká muka, nebo čeho člověk velice žádá a chce, zahyne-li to, velice to duši jeho trápí. Nemíti není obtížno, dí sv. Augustin, nemáš-li žádost těch věcí. A tudy jenom to se mluje správně, čehož člověk nikdá nepozbude. A sv. Bernard dí: blažen, kdo po těch věcech netouží, kteréž ho má-li je obtěžují, mluje-li je ohyzdují a pozbude-li jich, jej trýzní. A to jsou ty věci, o jejichž pobyty dáleji se mluví sličným zahrnutím toho, co předešlo, v krátkou větu: *Kupci těch věcí, co zbohatli z něho, daleko státi budou pro bázeň muk jeho plačice a řkouce: Běda, běda, město to veliké, kteréž odino bylo buzem a šarlatem a brunátem a ozláceno bylo zlatem a drahokamem a perlami; nebo v jednu hodinu zapustlo bohatství takové, tak výtečné a tučné věci!*

Konečně přicházejí lodníci a o nich podobně praví: *A všeliký kormidelník a všeliký co se na jezeru plaví a lodníci a kdož na moři pracují, zdaleka státi a křičeli vidouce místo požáru jeho a řkouce: kteréž podobno městu tomu velikému? A sypali prach na hlavy své a křičeli plačice a truchlejíce: Běda, běda, město to veliké, v němž zbohatli všickni co měli lodě na moři z drahotin jeho, nebo jedné hodiny spustlo.* Čtvero se jmenuje těch

námořníků a čtvrtým číslem se obecnost a veškerost naznačuje, což všady jsme nesčíslněkrát viděli. Místo *co se na jezeru plaví* čte ř. t. *co se k místům plaví*, jenž určitý mají směr a k nejbližším místům dovážejí zboží; jsou to bez mála majetníci menších lodí, což vulgáta čtením *lacum. locum* namítá. Slovem *kdož na moři pracují* všechny tu možné lidi zahrnuje. Moře se považuje co nějaké role, kdež pracovníci výdělek mají a zboží vychází z moře jako obilí z pole. Tak Ez. 27, 33. praví: *Vzejitím tovarů tvých z moře nasycoval jsi národy.* *Vidouce místo požáru*, vece čtení vulgáty, *křičeli*; lepší čtení t. ř. *vidouce kouř požáru*, ač v tom velký rozdíl není. S vulgátou čte kodex Alexandrijský. Slovy: *Které podobno jest městu tomu se děje*, což obyčejno bývá bolestem a žalům, že jsi bývalou velikost zpřítomují; rozuměj tedy: které město po pádu Babylonu či Říma může se s ním rovnati? Není již žádného druhého na světě města tak vznešeného a velikého. Jiní chtějí doplňovati slovem *a záhubě v zkáze*; leč porovnání neděje se tak v záhubě jak raději ku předešlé se její hledí velikosti. Bolest jejich proto právě tak veliká byla, že sobě na dřívější stav a nádheru a označ a přepych a okázalost města zpomínali.

A tu sypali prach na hlavu a křičeli plačice a řkouce: Běda, běda! Město to veliké, jímž zbohatli všickni, co měli lodě na moři z drahotin jeho, nebo jedné hodiny spustlo. Sypati popel neb prach na hlavu značí smutek, nízkost a sklíčenost myslí. Známe jest výrok Ž. 101, 10. *Popel jako chléb jsem jidal a nápoj svůj jsem směšoval s plácem*; padal mu popel na chléb a smutek byl takměř jeho pokrmem. *Drahotinami*, jimiž zbohatli, rozumí se přepych a nádhera, kterou se oslaviti hleděli. Věty ty přicházejí v Ezechielovi při náreku nad městem Týrem Ez. 27, 30. 33. *Vystoupí z lodě plavci a všickni správcové, stanou na zemi a kvileti budou hlasem velikým a hoře při tom křičeti budou a namecí prachu na hlavy své a popelem se posypou.*

Naopak se světci vzývají a nebešťané. O nich hlas ten s nebe, jenž k Janovi mluví, takto vece: *Raduj se nad ním nebe a světci, a apoštolé a proroci, nebo usoudil Bůh soud vás nad ním.* Na zemi pláč a nárek a kvil se ozýval; jinak se koná na nebi. Nebe se klade protivou proti zemi a napotom se kládou tři třídy nebešťanů: *Světci, apoštolé a proroci*; světci se praví vůbec, co se napotom dvojako rozděluje na apoštoly a proroky, v nichžto svatost vrchuje a horuje,

Světcí jsou laici svatí, apoštoly se představenci Církve zovou a proroci se dodávají na označení, že věci předpovídané se vyplnily. Mluví o tom, co se s Římem stalo při zkáze ve čtvrtém a obzvláště pátém století, o čemž jsme mluvili výšeji. *Váš soud Bůh na něm soudil*, t. j. potvrdil Bůh, co jste návodem a vdnutím Ducha Božího předpovídali a čeho jste se domábali volajíce 6, 10. jak dlouho nebudeš souditi krve naší? Naráží na Jer. 31, 48., kdež *na Babylónu se radují nebesa i země*. Kdož o Římu posledních časů praví, že od Boha odpadne a vyhná papeže staré slávy za pohanstva bývalé hleděti bude, ti soud Boží potvrzený vidí v tom, že Římané vezdy přece staropohanské slávy žedni a žádostivi byli a svým chováním nejednou veškery zbrodně předků svých a veškera jejich křesťanů pronásledování schvalovali a jakoby zastávali. Přijdou tehda 16, 19. na pamět Boží veškeri zločinové jeho a pro srovnání zlo skutků posledních s předešlými tím větší pokuta je přikvačí. Tak Math. 23, 35. praví Pán, že přijde veškera krev na Židy, která vylita byla od Abela až do Zachariáše.

Nežli svatí a andělé radost svou osvědčují nad pádem Babylóna či Říma, ještě anjel symbolickým konem jistotu pádu a zhouby města opovídá.

21. I zdvihl jeden silný anjel kámen jak žernov veliký a uvrhnul (jej) do moře řka: Takovým úprkem svržen bude Babylón, město to veliké, a více již nebude nalezeno. 22. A hlas harfeníků a hudebníků a pištců a trubačů nebude se slyšeti v tobě více, žádný řemeslník jakého koli řemesla nenalezne se v tobě více, a zvuk mlýna nebude se slyšeti v tobě více. 23. A světlo svíce nebude svítiti v tobě více, a hlas ženicha a nevěsty neuslyší se více v tobě; nebo trhovci tvoji byli velmožové země. Nebo čárami tvými zavedli se všickni národové. 24. A v něm krev proroků a světců nalezena a všechněch, kteří zabiti byli na zemi.

Naobrazen a nasloněn a nastíněn jest výkon ten symbolický andělův u proroka Jeremiáše 51, 6. 7. 8. 37. 48. 58. 63. Jeremiáš tam velí Serajovi, aby přišel do Babylóna tam proroctví jeho ohlásil a v 63. verši dokládá: *A když dokonáš čtení knihy, přivaž k ní kámen a uvrhni ji do Eufratu, a řci: Tak ponořen bude Babylón a nepovstane od soužení, jež uvedu na něho*. Podobně

Fokiové se zařekli nevrátiti se do vlasti dříve, až by kamení, jež do moře každý z nich házel, na hoře vyplynulo. Herod. 1. Tuto se ale spolu táhne k výroku Páně, že lépe jest člověku vzhovenu býti se žernovem do moře, než někoho pohoršiti. Řím byl neustálým pohoršením a neustálým úrazem pro křesťany, naporád je k odpadu od víry namlouvaje, vyzýváje a nutě. V druhé knize Ezdrášově 9, 11. dějí levítové: Bože, ty jsi Faraona a ty, jenž s ním pronásledovali lid israelský, Egyptany vhodil do hlubiny jako kámen vody veliké. Veliký kámen potřebuje velikého anjela a uvržení děje se velikým úprkem; to vše značí velikou pomstu a pomstu věčnou. Řím co střed pohanstva nepovstal více a nynější Řím stojí na druhdejší poli Marsově; *nikdá více přichází šestkrát a množí a zostřuje důraz řeči*. Po velikém přepychu následovalo veliké zpuštění.

A dále anjel líčí bývalou rozkoš města Říma a kráčí stupňovaně až k radosti nevěsty a ženicha. Čtyři druhové kladou se muzikův; *A hlas harfeníků a hudebníků a pištců a trubačů nebude se v tobě slyšeti více*. Odtud jde k umám a řemeslům a dí: *Žádný řemeslník jakéhokoli řemesla nenalezne se v tobě a hlas mlýna nebude se slyšeti v tobě více*. Řemeslem rozumí také umy, co řemesla vyšší třídy. Koucí pak se svadebným a tedy největším veselím řadu tu; *A světlo svíce nebude svítiti v tobě více a hlas ženicha a nevěsty neuslyší se v tobě více*. Slova u Jer. 25, 10. příbuzna jsou, kdež čteme: *Vyhladím z nich hlas radosti a hlas veselí, hlas ženicha a hlas nevěsty, hluk žernova a světlo svíce*. Čímž se konečné spustošení a zničení vyrazí. Ta všecka nádhera přestane, která byla tak veliká, že ti kupci, co s Římem trhovali a obyvatelům jeho věci ty drahé obstarávali, zbohatli a stali se *velmoži* a jako knížata země, plutokraty, jenž si na pány světa hráti mohli. Což vece dále: *Nebo trhovci tvoji byli velmoži země*. Někteří to vykládají v ten způsob, že knížata stala se trhovci a ukazují na pronajímání daní a cel od šlechty římské; leč předešlý výklad jest průvodnější. Že ale ti cizinci tak zbohatli, toho příčinu udává: *Nebo čárami tvými zavedli se všickni národové*. Řím potáhl veškery národy k sobě a veškery sklady bohatstva v sobě shrnul. A tudy trhovci tak bohatých věcí nacházeli hojný odbyt u obyvatelů jeho. Z toho vzešla nádhera a pýcha a přepych a hrdost, což působilo na národy podivným a jako neuchranným kouzlem a je jako uhranulo a omráčilo, tak že městu co bohu nějakému nepřemožnému se klaněli

V tom pak spočívá hlavitá vina toho města, což se ku konci ještě rázně zostřuje: *A v něm krev proroků a světců nalezena byla a všech, kteří zabiti byli na zemi. V něm se nalézá krev, poněvadž od něho vylita byla. Proroky rozuměj představené a světcí slyš laiky a obyčejné křesťany. Těmi se vlastně vina jeho obnáší, že je zabíjel a modlářství svému podčíněl. Ale poněvadž pro svou pánovitost také jiná nesčíslná hejna usmrcoval, jenž se podrobiti váhala aneb která se mu závadou neobmezené vlády a libovůle býti viděla, a tedy i zabíjení jiných lidí z téhož zdroje vládyctivosti pocházely; proto se přidává o vsí krvi, která kdy byla od Ří-*

manů vylita. Tak u Jer. 51, 49. při výčtu vin Babylóna se zabíjeci celé země přizývají, aby vinu tu nahlédli. Někteří to táhnou k Římu za dob posledních před Páně druhým příštím odpadlému od víry a zpohanilemu, jak o tom výše zmíněno; při čemž dokládají, že Řím nepřestane býti sídlem papeže na časy Avenionské odkazující. Tropologicky sv. otcové Babylonem svět, zlosvět totiž, rozumějí a napomínají, abychom z něho, t. j. z jeho mravů zlých vyšli, bychom nebyli zlým osudem jeho zahrnuti.

Po symbolickém úkonu anjela se teprve ozývá plesání nebe nad záhubou Babylóna, k jakémuž plesotu v. 20. hlas anjela vyzýval.

Hlava XIX.

Nebesa plesají nad odsouzeným Babylónem 1—9. Anjel božské cti nepřijal 10. Napotom líčí vítězství Krista, záhubu šelmy a jejího lichoprorka a jich v ohnivém jezeru zatonutí 11—21.

1. Potom jsem slyšel jako hlas zástupů mnohých na nebi řkoucích: Alleluja! Spása a sláva a moc Boha našeho jest; 2. nebo jsou pravi a spravedliví soudové jeho, jenž odsoudil smilnici velikou, jenž pokazila zemi smilstvem svým a pomstil krve služebníků svých z rukou jejich. 3. A opět řekli: Alleluja! A dým její vstupuje na věky věků. 4. I padlo starců čtyrmečítma a čtvero živoků, a klaněli se Bohu sedícímu na trůně řkouce: Amen, Alleluja. 5. A hlas s trůnu vyšel řkouc: Chválu vzdávejte Bohu našemu všickni služebníci jeho a kdož se bojíte ho, malí i velicí. 6. A slyšel jsem jako hlas zástupu velikého a jako hlas vod mnohých a jako hlas hromů velikých řkoucích: Alleluja! nebo kraluje Pán Bůh náš všemohoucí. 7. Radujme se a veselme se a vzdejme chválu jemu; nebo přišla svatba Beránkova a choť jeho připravila se. 8. A dáno bylo jí, aby se odíla buzem skvoucím a bílým, nebo buz jsou spravedlnosti světců. 9. A řekl mi: Napiš! Blažení, kdož k hostině svatební Beránka povoláni jsou. I vece mně: Tato slova

Boží pravdiva jsou. 10. A padl jsem k nohám jeho, abych se klaněl jemu. A vece mně: Hleď, nečiň toho, spolumužebník tvůj jsem a bratrů tvých majících svědectví Ježíšovo. Bohu se klaněj! Svědectví zajisté Ježíšovo jest duch prorocství.

Výšeji jsme spatřili 18, 20., že hlas vzbuzoval světce pronésti radost svou nad odsudem Říma; tuto se setkáváme s vyplněním té pobudky. Ovšem pak svatí nebešťané nemohou radost svou jinak vytknouti leč chválením Boha a děkováním jemu. Tudy slyšel Jan jako by hlas zástupů mnohých na nebi řkoucích: Alleluja! Spása a sláva Bohu našemu jest! Nebo jsou pravi a spravedliví soudové jeho, jenž odsoudil smilnici velikou, jenž nakazila zemi smilstvem svým a pomstil krve služebníků svých z rukou jejich. A opět řekli: Alleluja. A kouř její vstupuje na věky věků. Zástupcové mnozí, jenž hlas ten velebení Božího vydávali, sestávali, jak 18, 20. viděti, ze světců a z apoštolů, t. j. křesťanů a náčelníků jejich již věčné slávy došlých. Volali Alleluja, t. j. chvalte Boha, a Jan slyšel čtyrykrát volati slovo to, jenž v Novém Zákoně jenom tuto přichází; čtyrykrátným opětováním slova toho co pamětným číslem veškerosti zemské se vyrazí a vystihuje vítězství Kristovo nad veškerým oborem zemským. Vítězoslavné slovo to naplňovalo neskončenou důvěrou myslí všech sklíčených křesťanů a slyšící oni, že v nebi se zpívá, jisti a bezpečni byli, že vítězství to zavítá k nim a oni vyniknouce osidel vrahů sami vítězoslávu tu zapějí. Pějí hebrejským slo-

vem, aby jednota Zákona Starého s Novým je vyskýtala. Vece, že slyšel *jakoby hlas* zástupů mnohých; slovo *jako* či *jakoby* táhne se k vidu; slyšeli to vnitřní uši jeho; nebo i to vítězství teprve příště a budoucně se dostaviti mělo, an teď ještě velkým sklíčením sklíčení byli křesťané. *Spása a sláva a moc Bohu našemu jest.* Trojice ta sluší co poměta Božích věcí velmi dobře při ujímání od Boha žezla a správy nad světem. Nejednou zdálo se jim, že pro ně v těch svícelech nebude spásy; nyní ale se osvědčí Bůh co jediný majetník a pán a vládce spásy a slávy a moci.

Nikdo není slavným leč Bůh a moci jeho nikdo nemůže odolati. Tak jsme již 12, 10. slyšeli pěti: *nyní spása a moc a království se stalo Boha našeho a Krista jeho.* Jiní vykládají: Spása, sláva a moc Boží buď uznána a proslovena ode všeho tvorstva. Což ač se nemnoho liší ode předešlého výkladu, přece ustoupá mu; nežádá hlas nebešťanů, aby se to stalo, nýbrž projadruje, že již tak a nejinak jest a že již Bůh viditedlně ujal království Boží na zemi. Místo *Bohu našemu* čtou lépe Boha našeho; někteří rukopisové, jak i sinajský, vynechávají slovo *sláva*, což ostatně nemění smyslu. Bůh pak má jedin věčnou moc a slávu a od něho samého lze očekávati spásy; *nebo* — a tím odůvodňuje se očekávání to — *praví a spravedliví jsou soudové jeho*; spravedlnost dokazuje, že on jedin může všechno a na spravedlnosti té všemocnost a náležitost panování spoléhá. Té pak spravedlnosti Bůh dokazuje, *an odsoudil velikou smilnici, jenž nakazila zemi smilstvem svým, a pomstil krve služebníků svých z rukou jejich.* Ze zvláštního případu vyniká všeobecná pravda; jak ovšem sluší všady i v nejmenších příhodách ruku Páně poznávati. O smilství nejednou řeč byla 17, 1. 2. 5. Pohanstvím všeliké zbrodně a nepravosti a zločinové se spráhali a Řím udržoval vládu pohanství na světě. O Babylónu starém totéž vytýká Jerem. 21, 25.: *Aj! já Hospodin proti tobě, horo jizlivá, která kazíš všechnu zemi.* O zkáze té již výšeji 11, 18. řeč byla. Tím soudem a odsudkem svým Bůh, jak hlas dí dále, *krve* sluhů svých pomstil či odemstil a tak učinil, čeho spravedlnost žádá a čeho zažádali světci 6, 10. urážejíce se jakoby na tom, že Bůh spravedlivý a svatý tak dlouho shovívá se zbrodněmi světa. Dí *z rukou jejich* narážejce na vysvobození z velikých útrap; jest to konstrukce obízná dvě myšlenky spojujíc jednou vazbou.

Pro důraz opětuji se chvály a veleby;

A opět řekli: Alleluja. Opětování to hledí k velikosti zkázy a k důležitosti té záhuby pro svět a člověčenstvo. Druhým velebením potvrzuje a doplňuje se první, jak po vyjití z Egypta Ex. 15, 21. a po ztopení Faraona s vojskem Maria píseň Mojžíšem zpívanou opětovala. Slova: *A dým její vstupuje na věky věků* nejsou slova Janova, nýbrž hlas nebešťanů, jenž se pojí k slovům *pomstil krve* atd., jenom skrze slovo *halleluja* přetrženým. Dým a kouř 18, 9. 18. jest obrazem zkázy, ješto při požáru jmění všechno v dým a kouř se obracuje. V těch slovech se spolu zahrnuje příčina chvalo zpěvu; velebí Boha, že na věky zatratil, t. j. že navždy zahubil Řím pohanský a že pohanství se již nikdá ku panování nezmůže. Veškeri nebešťané; z veškerenstva toho so ozvláště uvádějí představení Církve a s nimi zástupcové veškerého tvorstva, čtyři živokové.

Proto vece text dále: *A padlo čtyřmestma starost a čtvero živoků a klaněli se Bohu sedícímu na trůně řkouce: Alleluja!* Podobně výšeji 11, 15. nn. starostové potvrzují zpěv ostatních nebešťanů, ač tam šířeji chválu vyvíjejíce, tu ale jen prostěji opětuji. Starostové pak zvláště se uvádějí pro vytčení nauky, že v Církvi skutečné kněžství bytuje a že mají rád vyšší než nekneži; živokové ale se vyskýtají, poněvadž celá příroda, ano celý svět náказu trpěl od modlárství a nyní zbrodní a náказы zproštěn byv, ovšem příčinu má velebiti Boha a díky jemu vzdávati. Ostatně zkáza Říma pohanského nedála se najednou, aniž věštba hledí k jedné události, nýbrž k celému obstihu dějů, jimiž pohanský Řím za své vzal, což se pětkrát opěťovaným obléháním a konečným spustošením města stalo. Nynější Řím leží vně starého Říma a byl by také ten zahynul, kdyby se nebyl ku Kristu obrátil a náměstku jeho sídla a útočiště propůjčil. Za věku Jeronymova ještě pohanství v Římě převládalo a teprve národové jinorodí, ponějvíce germanští, jemu úplným vyvrácením města konec učinili. Ze starého Babylóna, obrazu a náslony Říma, nic nepozůstalo a posaváde se hádají o místě, kde leželo. Nýbrž i od samého trůnu vyšel rozkaz ku všeobecnému chválení Páně: *A hlas od trůnu vyšel řkoucí: Chválu vzdávejte Bohu našemu služebníci jeho a kdož se bojíte Ho, malí i velicí.* Hlas od trůnu Božího vyšel a jest hlas některého z nejvyšších nebešťanů, jenž přistojí Bohu; dle jiných jest to hlas Kristův, jenž nejbliže trůnu stojí co Beránek 5, 6. a podle 3, 21. s Otcem sedí na trůně, ana pobídka ku chvalbě Boží ovšem dobře

sluší na původce a dokonatele spásy Hebr. 12, 3. Tím více pak náleží za to mít, že Kristus mluví, ješto se od vítězství nad pohanstvem děje přechod ku království nebeskému, co odplatě věrnosti sluhů Božích. *Velikými* zove představené, *malými* obyčejné křesťany a chce vůbec veškerost slovy těmi vystihnouti. *Báti se* Boha značí veškery ctnosti z lásky Boží provozovati; ač jen stránka záporná se slovem tím vytýká, přimysliti se musí také stránka kladná. Viz 11, 18.

I poslouchají hned pobídky té všickni sluhové Boží, jak vece dále: *A slyšel jsem jako hlas zástupu velikého a jako hlas vod mnohých a jako hlas hromů velikých řkoucích: Alleluja; nebo království ujal sám Pán Bůh náš všemocný. Radujme se a veselme se a vzdejme chválu jemu, nebo přišla svatba Beránkova a choť jeho připravila se.* Vece hlas jako hlas zástupu, poněvadž věc se u vidění dala; dále slovem jako 14, 2, jako hlas vod a hlas hromů vytýká sílu a mocnost hlasu, jenž ovšem byl tak silen, aby ode všeho tvorstva mohl býti slyšán. Celým oborem světa se rozléhá halleluja, veškero tvorstvo se radovati má a hvězdy a slunko a měsíc a země a moře a cokoli se v podsvětí nalézá, povinně chváliti Boha, že *království ujal* a již nedá kralovati pohanství a zbrodněm jeho, nýbrž dokona je potře, zmaří a zničí. To pak jest záporná stránka vítězství opověděného; stránku kladnou vystihují slova: *Radujme se a vzdejme chválu jemu, nebo přišla svatba Beránkova.* V řeckém textě stojí artikl při slově *chvála*, což značí: tu chválu vzdejme jemu, která na něho náleží. Dokud Řím ve slávě byl, bránil tomu, aby se národové obraceli ku Kristu a aby křesťanství průchod mělo po světě; po úpadu a zkáze jeho se valilo lidstvo do Církve, a zázrada a záhrada odstraněna byla. *Choť se připravila*, vece, a tedy nemluví o věčném království, nýbrž o nejužším spojení, v něž člověčenstvo Kristem vnikne a spojeno bude. Celý život záleží v tom, abychom duši svou co choť Páně na svadbu v nebesích, na věčnou blaženost připravili. Předjatečně a předjemně se svadba děje tuto na zemi a záleží ve vroucném a úzkém a vniterném spojení myslí, duše a ducha a citů a vůle s Kristem a zákonem jeho, co zde se započíná a v nebesích se dovrší. Čas nynější jest doba nepřítomnosti ženicha, kdež totiž dokonalé s ním spojení se dovršiti nemůže. Tak Pán Mt. 9, 15. praví: Až odňat bude ženich od apoštolů, tehdy se postiti budou, odjetím nepřítomnost svou na zemi rozuměje; Matth. 25,

1. přednáší se podobenství o desíti pannách, jenž se připravují ku přijetí ženicha, čímž věčné s Kristem spojení se rozumí. Jenom které připraveny byly, vešly na svatbu.

A proto dokládá o přípravě té: *A dáno bylo jí, aby se oděla buzem skvoucím a bílým; nebo buz jsou spravedlnosti světců.* Obojí stránka ta předmětná i podmětná se tu vyrazí; předmětná, an dí: *dáno jí*, choti, obléci se v buz; a podmětná, an dí: *buz jsou spravedlnosti světců.* Člověk s milostí Boží, jenž ho všady předchází, spolu působiti musí. Ostatně spolupůsobení to již ve slovu *připravila se* zahrnuto jest. Tak výšeji 3, 18. musí člověk kupovati ode Pána oděv bílý, čímž obojí stránka se obsahuje. Kdo by se nepřipravil na svatbu, ten z ní vyobcován bude a uslyší druhdy: *Příteli, kterak jsi sem vešel nemaje roucha svatebního?* Mth. 22, 12. Bělost k nepokálenosti od hříchů, skvoucnost k slávě svatého života náleží; spravedlnostmi očividně jednotliví skutkové spravedlnosti se rozumějí. V řeckém stojí *δικαιομα*, což značí úchvalu zákonu přiměrnou a nápo tom také skutek úchvale a pravidlu přiměřený; zde očividně v posledním významu se bere, jinak Luc. 1, 6. Jinak jest choť Beránkova odína, než výšeji smilnice veliká; skvoustu a nádheru a perel a drahosti tu není, aniž těch blikter ostatních; u choti vše čisto a krásno, ale příkras a přívěsků není.

Veliká v tom se zahrnuje potěcha, která se zvyšuje a patrně na světlo vyniká z dalejška: *A řekl mi: Napiš: blažení, kdož k večeri svatební Beránka povoláni jsou. A vece mi: Tato slova Boží pravdiva jsou.* Mluví anjel, jenž Janovi prostředkuje mezi ním a Kristem 1, 1. Prikazuje mu psáti, ješto věc ta předůležita jest v šobě a nikdá nemá z mysli a paměti lidské vyhýnati. 14, 13. *Blažení, kdož k večeri svatební Beránka povoláni jsou.* Tím se věčná blaženost rozumí; každý křesťan co host se považuje, a kdo se udůstojnil a uhodnil věčné slávy, ten k hostině či k večeri povolán bude. Ovšem, kdo toho učiniti opomenul a blažeností se nepřiúčastní, tomu nebláha a hoře nastane. A tudy ze slova *blažení* vyplývá napomenutí, abychom, co síly stačí, hleděli hodnými se učiniti slávy té nebeské. Výšeji bláhal ty, kteří v Pánu umírají, více k mravnosti prohlédaje. Nesnadno určit, kam hledí slova dálejší: *A vece mi: Tato slova Boží pravdiva jsou.* Nejedni praví, že tu nový oddíl řeči počíná a že se táhnou slova ta ke všem těm, co předešly, věcem o přibytí říše Boží či o ujmoutí vlády od Boha o svadbě chotě,

o přípravě choti a cokoli se obstarává chvalopěvy předchozími v této kapitole položenými. Jiní ale, což očividně lépe jest, táhnou slova ta k větě bezprostředně předchozí, totiž k větě: *Blažení, kdož povolání jsou k svatbě Beránka*. Zří Jan a anjel k tehdejší za Domitiána křesťanů nebláženosti a tudy ku potěše křesťanů odkazuje na jistotu a bezpečnost tuto. Mluví o povolání k spáse a ne již k víře a ku prostředkům a strojidlům spásy, jak zřejmo samo sebou. Mluví o *večeři* svatební na um dávaje, že teprve po práci denní věčná bláha následuje. Těžko přichází člověku ve svízelech tak povšechných, jakéž Církev za Domitiána přikvačovala, o blaženosti mysliti. — Svatá Dorota zmučena byvši vylila se ve slova: Velebím Tebe, Bože, čistý milovníku duše mojí, žes mne, ač nezasloužila jsem, k svatbě Beránka neposkvrněného povolati a k sňatku nebeskému pozvati ráčil.

Tím pak ujištěním a vším, co předešlo, Jan byl dokona zmožen a překonán tak, že, jak dále praví: *A padl jsem k nohám jeho, abych se klaněl jemu. A vece mi: Hleď, nečiň toho, služluha tvůj jsem a bratrů tvých majících svědectví Ježíšovo. Bohu se klaněj! Svědectví zajisté Ježíšovo jest duch prorocký*. Jan docela v pokoře své zapomíná, že sám také jest velikou částkou dějů Kristových apoštolem jsa. A to právě na paměť mu uvozuje anjel sám pokory píše, an se k lidem přirovnává, jako by anjelé nebyli výšeji než člověkové postaveni. Na obou, což uznává i protestantský vykladatel Hengstenberg, naplňuje se, co velel Pavel Rom. 12, 10., že druh druhu úctou předcházeli. Podobně Kornelius Act. 10, 25. padl před Petrem klaněje se jemu a Petr ho z toho vyvedl pravě mu: *I já jsem člověk podobný jiným*. Níže 22, 8. 9. opět činí to Jan zmožen jsa věcmi viděnými a slyšenými. Z toho jde, že nelze mysliti o nějaké přílišnosti, která by v obyčejích zemí východních a obyvatelů jejich {se nalezala; aniž čeho takého se do apoštola nadíti lze. Obojí věc, dí Hengstenberg, slušně se dála; i Jan dobře činil i anjel, tam ten v klanbu se daje, tento klanbu nepřijímaje, jak podobně při Petrovi a Korneliu jednání obou slušno a náležitě bylo. Bůh v těch, jenž nesou obraz jeho a úřad jeho vedou, chce ctěn býti, jak to přikázal o úctě k rodičům a starcům Lev. 1, 32., k náčelníkům lidu Ex. 22, 27., k soudcům Deut. 1, 17. Tudy Z. 81, 1. zové představence ty bohy, kteří místo Boží tu zastupují.

Odpírá přijíti cti té anděl pravě spc-

lusluhou býti všech, jenž mají *svědectví Ježíšovo*, jenž svědectví o Ježíšovi nosí nejen v ústech a srdci a životě veřejně nebojíce se pohanů a Krista svobodně vyznávají, nýbrž kteří nad to Krista jiným hlásají a spásu lidí objednávají. A ovšem tím i Kristus sám o sobě v Janu svědčil, ješto všeliké to svaté žití a o Kristu svědčení z milosti Kristovy vycházelo. Apoštolům velel Pán o něm svědčiti Joan. 15, 27. *Svědectví o mně vydávati budete, ješto od počátku se mnou jste*. Zde ale hledí zvláště k tomu, že Jan hlásá lidu svědectví Ježíšovo, t. j. svědectví, jež Ježíš sám o sobě v apokalypse vydal, jak jsme na začátku viděli 1, 2., že osvědčil Jan svědectví Jesu Kristovo. Nížeji 22, 8 odpovídá slovům *míti svědectví Ježíšovo slovo prorok*. Tudy mohl říci anděl, že jest spolusluha, ješto sprostředkoval všechna vidění. A patrně to z dalejšku, jež anděl přičinuje: *Svědectví Ježíšovo jest duch prorocký*. Míti svědectví Ježíšovo jest tedy mítí ducha prorockého; anjel tedy na roveň staví službu svou se službou Janovou a tudy se odpírá přijíti od Jana klanby. Vece *Bohu se klaněj* a ne mně, ne že by se byl Jan tím proti Bohu prohřešil, nýbrž že v tom své vlastní důstojnosti málo šetřil; jest to, dí Grotius, jak když řekne úředník úředníkovi, dvořák dvořákovi: *Zanech čest tuto králi*. Svědectví o Kristu jest svědectví Kristovo, jak jsme toho výše dotekli prorockví pochází z ducha prorockví, v prorocích pak Kristus Duchem svým svědčil 1 Petr 1, 11. Sv. Řehoř praví také, že anjel se zdráhal přijíti od člověka úcty té, poněvadž v člověčenstvu ctil člověčenství Kristovo.

Ještě zbývalo v novém obstihu představití obraz a v něm nasloniti porážku všech nepřátelů Páně místněji, dílem aby oči-těji věc se nahlédala, dílem aby jasně se vidělo, že spojení s Kristem sloučeno jest s neustálým proti odpornému živlu bojováním. A tudy čteme dále:

11. A viděl jsem nebe otevřené. A aj kůň bílý a jenž seděl na něm, sloul Věrný a Pravdivý, a se spravedlností soudí a válčí. 12. Oči pak jeho jako plamen ohně a na hlavě jeho korun mnoho, maje jméno napsáno, jehož nikdo neví leč on sám. 13. A odín byl rouchem skropeným krví a jméno jeho sluje Slovo Boží. 14. A vojska, jenž jsou na nebi, následovala ho na koních bílých, odína jsouce busem bílým a či-

stým. 15. A z úst jeho vychází meč dvojsečný, aby jím bil pohany. A on je bude spravovati berlou železnou, a on šlape čeren vína prchlivosti hněvu Boha Všemocného. 16. A má na rouchu a na bedrách svých napsáno: Král králů a Pán pánů. 17. A viděl jsem jednoho anjela státi v stánku, a vzkřikl hlasem velikým řka všechněm ptákům, kteří létali prostředkem nebes: Pojdte a shromážděte se k večeři veliké Boží, 18. abyste jedli maso králů a maso tisícníků a maso siláků a maso koňů a těch, jenž sedí na nich, a maso všech svobodníků a nevolníků, malých a velikých. 19. A viděl jsem šelmu a krále země a vojska jejich shromážděná k vedení války s tím, kterýž seděl na koni, a s vojskem jeho. 20. A schvácena byla šelma a s ní lichoprorok, jenž činil divy před ní, jimiž svodil ty, co přijali pátno šelmy, a co se klaněli obrazu jejímu. Živcem uvrženi byli ti dva do jezera ohnivého hořícího sirou. 21. A ostatní zabiti byli mečem sedícího na koni vycházejícím z úst jeho; a veškero ptačtvo nasytilo se masem jejich.

Spatřuje tu Jan Krista vycházeti s komonstvem na pole k bitvě, aby překonal nepřátely a aby nápotom svatba bezzávadně se dítí a slaviti mohla. *A viděl jsem nebe otevřené, a aj! kůň bílý a jenž na něm seděl, sloul Věrný a Pravdivý, a se spravedlností soudí a válčí.* Otvírá se nebe symbolicky, ale tím otvíráním se naskýtá, že nebeské moci a síly a milosti se otvírají a na zem splývají, a že člověk duchem a myslí má se do nebe pozdvihovati, aby jich dostíhoval. Zde vychází Kristus s nebe, výšeji 4, 1. jsme Jana viděli na nebe vstupovati, aby spatřoval tajemství Boží. Ale i jezdce na broní jsme viděli výšeji 6, 2. s lučištěm pro dosažení vítězství vycházeti a poznali jsme v něm Krista. Tak se i zde Kristus vyskytá. Bílá barva jest znak a pátno vítězství a veleby; vychází Kristus opět co vítěz a potře vrahy křesťanů na věky. Jiná jest tu jízda než tam, když jel na oslátku do Jerusálema Matth. 21. Tam příchod jeho byl tichý a lahodný, a podobal se rose a dešti na bylinu, tu ale podobá se lvu, jenž pošlapá a potře a není, kdo by vytrhl. Mich. 5, 7. 8.

Kristus sluje Věrným a Pravdivým; Věrným jest, že všechny přípovědi své splniti může, k čemuž se postihuje všemocnost a jiné vlastnosti Boží, což se potvrzuje slovem Pravdivý či Pravý, Pravedný, které slovo se staví v odporu ku všemu, co hyne a zachází. Lidé veškeri lháři jsou Rom. 3, 4. nemo-houce vykonati, co by rádi; Kristus všemu slibu dostojí a tudy přemůže vrahy Církve a odplatí jim, čeho zasloužili. *Nebo se spravedlností soudí a válčí.* Soudí napřed a pak bojuje; válka, půtka, boj jeho jenom uskutěčňuje, co spravedlnost jeho usoudila.

Nebojuje tedy z náruživosti, nýbrž ze soudu spravedlivého, aby nebeské království zaštěpil na zemi a ji v ráj obrátil; tudy s nebe vyšel k boji. Líčí pak symbolické vystoupení Páně dále: *Oči jeho jako plamen ohně a na hlavě jeho čeláků mnoho má je jméno napsáno, jehož nikdo neví leč on sám. A oděn byl rouchem skropeným krví a jméno jeho sluje Slovo Boží.* Plamenné oči 1, 14. znamenají hněv Krista na zlovráhy a hoto-vost trestati je. Čelák, stuha na čele, páseň na čele, tkanice na čele, na způsob koruny obtácejíc hlavu; znak to jest královské moci a vlády a má Kristus čeláků mnoho, ješto jest králem králů, jemuž moc na nebi i zemi jest dána Mt. 28, 18. Někteří to berou o dobytých korunách, jak si vítězové koruny vstavují na hlavu od králů přemožených, jak na př. David si vstavil korunu překonaného krále Amonitského; a tu vykládají o přemožených královstvích perském, řeckém, babylonském, egyptském, v nichž pohanská povaha, ošemet, klam, nepravost se všemi zbrodněmi, vražda a co s ní spojeno, vrchovala a berlu vedla. Leč lépe prostě se vykládají písně královské mnohé o neobmezeném vůbec panství Páně nad oborem světa. Vrazi, jež přemohl, jsou hřích, lež, smrt, peklo, modlářství.

Jméno pak má, jehož nikdo neví leč On sám. Viděl Jan jméno napsané a viděl ozrač a záři jeho a tušil ano věděl, že nesmírně velebné jest, ale nemohl ho čísti, poznati a vysloviti. Jméno podstatu značí, což jsme přemnohokrát viděli a tudy namítá se, že bytnost Kristova nevystižitelná jest. Nikdo nezná Syna leč Otec Matth. 11, 27. Nechce říci, že by podstata Kristova dokona byla nepřístupná, nýbrž to dí, že jenom ze zjevení Otcova se poznává Syn a že tvor žádný dokona nemůže proniknouti nezpytatelnou výši a hloubi podstaty jeho. Jméno Páně stojí proti jménům ruhoty, šelmy 13, 1. a koruny Páně proti korunám jejím; a jakož jména rouhavá napsána byla na hlavě, t. j. na čele,

tak, ač se to nedokládá, psáno bylo jméno Páně na čele jeho, jak i stoupenci jeho jméno to na čele nosí. 14. 1. *Roucho*, jímž odín byl, praví se býti *skropeným krví*. Tím se vrahům na paměť uvádí krev od nich vylitá a po tři sta let vylívaná, jednak ale předjemně se vítězství nad nepřátely opovídá; jiní táhnou k to dobytým vítězstvím nad šesti královstvími, a ještě jiní vidí krev Kristovu na kříži vylitou. Naráží na Jes. 63, 1. *Kdož jest, jenž se béře z Edomu v rouchu skropeném? Proč jest červený oděv tvůj a roucho tvé jako roucho tlačitelů čerene? Čerem tlačil jsem sám a stříkala krev jejich na roucho mé. Den zajisté pomsty a rok výkupu přišel.* Jméno jeho pak jest *Slovo Boží*; s tím hledí k tomu, co čteme Joan. 1. 1. o slovu Kristu, a vytýká nepřemožitelnost, ano slovo Boží jest živo a mocno Hebr. 4, 12 a slovem Božím nebesa stvořena a země utvrzena byla. I kdož tedy může obstáti před silou a mocí jeho? *Slovem Božím* Kristus sluje toliko u Jana v evangeliu Joan. 1, 1., v listu I. Joan. 1. 1. a v apokalypse. Vytýká jménem tím všemocnost a klade je co rukojemství jistotného vítězství.

Ale nejde sám Kristus k boji, nébrž co Všekrál a Vsepán má nesčíslné komonstvo hotové k službě. *A vojska, jenž jsou na nebi, následovala ho na koních bílých, odína jsouce busem bílým a čistým.* Jsou to anjelé Luc. 2, 13. 9, 25. Na bílých koních jsou, an jedou k vítězství a činí komonstvo Všemohutníka; v bus jsou odíni bílý a čistý; oznamují to oslavenství a čistoty a svatosti. O Kristu dále vece; nebo o komonstvu mluvil jenom, pokud k označení slávy jeho slušelo. Dí pak dále: *Z úst jeho vychází meč dvousečný, aby jím bil pohany. A spravovati je bude berlou železnou, a on šlapa čerem vína prchlivosti hněvu Boha všemocného.* Meč dvousečný jest oznam soudu, smrti, jak často řečeno a jak patrně ze slov Jesaiáše proroka 11, 4., kdež o Kristu se praví: *Bíti bude zemi prutem úst svých*, a dodává k výkladu: *A dechem rtů svých zabije bezbožníka.* Což dále se místněji vysvětluje obrazem železné berly a šlapání čerene. Berlou dle Ž. 2, 9. roztržení a zničení nepřátelů se rozumí 2, 27. Totéž se šlapáním čerene rozumí; národové se co hroznové uvrhují do čerenu či lisu neb presu hněvu Božího a šlapou a tlačí se. Čerem jest hněv Boží, jenž potírá pohany a je zničuje. Čerem vína jest čerem, z něhož víno vytéká a víno jest krev nepřátelů; vinný čerem prchlivosti, t. j. v němž prchlivost hněvu Božího, t. j. svrchovaný hněv jeho se eyí; slovo *prchlivost* hledí ku slovu čerem

a slovem *vína* se jakost čerene a výsledek lisování a šlapání vystihuje. K vytčení svrchované majesty Páně a k vystižení toho, že již samo se vyskytnutí Kristovo celou velebnost a neodolatelnost jeho opovídalo, klade se dále: *A má na rouchu a na bedrách svých napsáno: Král králů a Pán pánů*; na bedrách, t. j. na pásu či opasku okolo beder. Chce říci, že vezření na něho již hlásalo, že to Pán všemocný světa jest. Tak Kristus již výšeji 17, 14. sluje králem králů a 1 Tim. 6, 15. sluje Bůh Otec Pánem pánů, z čeho jednobytost Krista s Otcem vyniká.

Nyní pak vítězství se klade dokonaným a dovršeným býti, což jakožto věc svrchované důležitá a rozhodná se světu celému hlásá. *A já viděl jsem*, pokračuje Jan, *jednoho anděla státi v stánku a vzkřikl hlasem velikým řka všem ptákům létajícím uprostřed nebe: Pojďte a shromážděte se k večeři veliké Boží, abyste jedli maso králů a maso tisícníků a maso koní a těch, jenž sedí na nich, a maso všech svobodníků a nevolníků, malých a velikých.* V stánku stojí anjel co v prostředku tvorstva, aby odtud ke všemu tvorovi mohl jeho hlas proniknouti. Ptactvo se zve a o vítězství se nedí, ale jisto jest, sic jinak by se nemohli hosté k večeři veliké pozývati. Dí o ptácích, že lítali prostřed nebe, poněvadž celé vidění v nebesích se děje. Vyčítají se ti, jejichž masa požívou ptáci; králové to jsou, pohlaváři, mohutníci; ale i koně a jezdci a lidé jiní, svobodníci nevolní, velcí i malí. Tím způsobem veskerenstvo označuje. Podobné vyčítání jsme viděli již dvakráte 6, 15. 13, 16.; leč na našem místě úplnější výčet se nalézá. Prohlídá k výroku Ezechiele 39, 17. n., kdež se podobně zovou dravci, aby se sešli a sběhli k hostině, jedli maso silných a krev knížat pili. Večeří sluje hostina, že východané hostinu k večerou držívali. Rozdíl to hostiny od hostiny Beránkovy svatby výše v 7.

Sama pak bitva co nejkruťěji se líčí a sice jenom slovy: *A viděl jsem šelmu a krále země a vojska jejich shromážděná k vedení války s tím, jenž seděl na koni a s vojskem jeho.* Šelma a králové s vojsky svými činí stranu nepřátelskou; praví se *s vojsky svými*, an Kristus má jedno vojsko. Mezi zlovrchy není jednoty leč k nepřátelství. Výpadek pak bitvy se vypisuje: *A schválena byla šelma a lichoprora, jenž činil divy před námi, jimiž sved ty, co přijali pátno šelmy a se klaněli obrazu jejímu; živcem uvrženi byli ti dva do jezera ohnivého hořícího sírou. A ostatní zabiti byli mečem sedících na koni vycházejícím z úst*

jeho. *A veškero ptactvo nasýtilo se masem jejich.* Šelma jest 13, 1. pohanství a lichoprorok jest druhá šelma vyšlá ze země, moc duchová, která se v službu pohanstva vydala. Živcem uvržena byla do propasti, t. j. dokonale za své vzala, dokona zničena byla moc hmotná i duchovná pohanství římského. Tak rota Korova, Dathanova Num. 16, 32. za živa pohlnuta byla. Propast *ohnivá sírou hoří*; výšeji 14, 10. 11. jsme viděli to býti obrazy vzaté od osudu Sodomy a Gomory a značiti konečnou a strastnou záhubu; naráží na moře mrtvé, kdež druhdy Pětiměstí stálo a jenž ve své zpustlosti a zaniklosti odlikou pekla jest. Vytýká se zničení a zmaření pohanství. *Ostatní ale*, totiž králové a pohlaváři a co jich koli v. 18. klade, *byli usmrceni mečem sedícího na koni vycházejícím z úst jeho*, t. j. mocí a silou od Krista pochodilou. Ne že by Kristus sám byl mečem zabil; meč ten duchovní jest síla jeho a silou od něho vzatou komonstvo a vojsko jeho obdrželo nad vrahy veškerými a zničilo je. Zkrátka se odbyla půtka, ještě před Kristem,

jenž mečem úst zabíjí, nemůže dlouho půtka trvati. Tak dokončeno, co 17, 14. opovědino bylo, že budou s Beránkem bojovati a že je Beránek přemůže.

Králi se rozumějí pohané, jenž stejně pohansky jak Řím smýšleli a s ním proti Kristu se obrátili. A to obrácení praví vykladači býti následkem, ano způsobem boje, jakým Kristus s králi, t. j. s národy germánskými, jenž rozbili říši římskou, bojoval. Jen kdo v těle trpí, odestává od hříchu 1 Petr. 4, 1., z lisu jen teče víno a jen z oraného role vyniká obilí. Tak potírání, tlačení, rozvorávání museli býti národové, aby pro víru Kristovu byli upraveni a ustrojeni. Spojenci, jenž Kristu pomáhají dobytí vítězství, jsou dle 6, 2. nn. hlad, mor, smrt a podobné pokuty. Germanští národové Atilou okypřeli; slovanští národové prutem Němců k víře doháněni.

Ze tří nepřátel Kristových dva, šelma a lžiprorok, zničení jsou. Zbývá třetí, drak — satan; o jeho osudu se Janovi dále viděti dává.

Hlava XX.

Svázání satana a tisícleté panování říše Kristovy, což jest vzkřes prvý 1—6. Po tisíci letech satan opět na svobodu puštěn byv Goga a Magoga proti Kristu do bitvy vede, ale poražen jest a svržen do pekelné propasti 7—10. Nápotom děje se vzkříšení a soud, až smrt a peklo vhozeny jsou do jezera ohnivého, 11—15.

1. A viděl jsem anjela sestoupati s nebe majícího klíč propasti a řetěz veliký na ruce své. 2. A uchopil draka, hada starého, jenž jest ďábel a satan, a svázal jej na let tisíce, 3. a uvrhl jej do propasti a zavřel a zapečetil nad ním, aby nesvodil více národy, až by se dokonalo tisíc let; a potom má rozvázán býti na krátký čas. 4. A viděl jsem trůny a posadili se na nich a soud dán byl jim a duše statých pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží (viděl jsem), a kteří se neklaněli šelmě ani obrazu jejímu, aniž přijali pátna jejího na čela svá aneb na ruce své; a žili a kralovali s Kristem tisíc let. 5. Ostatní mrtvci nežili, až se dokonalo

těch tisíc let. To jest vzkřes prvý. 6. Blažen a svat, kdož má podíl ve vzkřesu prvém: nad těmi druhá smrt nemá vlády, nýbrž budou knězi Božími a Kristovými a budou kralovati s ním tisíc let.

Nástrojové, jimiž ďábel provodil vládu svou ve světě, šelma ona a prorok její, jakož i desatero králů co výběžků šelmy, všickni ti nástrojové satana poražení a zničení jsou. I došlo nyní na samého původce, jemuž veškera postat odňata byla na zemi. Tudy sestoupá anjel s nebe *s klíčem od propasti a řetězem velikým v ruce* a uchopil draka, svázal jej a uvrhl do propasti. Anjel ten jest jeden z vyšších, jemuž propůjčena moc nad satanem a peklem; Michaela jsme výšeji viděli 12, 7. 9. bojovati s ďáblem a jej přemoci. Ovšem pak co tu činí anděl Michael, velením a na místě Kristové činí. *Propastí se peklo rozumí, sídlo a obydlí ďáblov, z něhož vybíhá na svět pro ulovení ubohých lidí; nyní do toho žaláře má býti vyobcován a vybyt. Anděl má v ruce klíč co znak moci a na ruce nese řetěz veliký. Řetěz jest znakem rozkazu Božího a jeho nezměnné vůle; velik jest řetěz, aby pevněji mohl svázán býti vícekrát otočen byv,*

A užívá moci své anjel, chopil *draka, hada starého, jenž jest ďábel a satan, a svázal jej na let tisíce*. Čtvrtým jménem jej zove v témž pořádku, ve kterémž to činil výše 42, 9.; *čtvero* jmén ěábla co knížete světa vystavuje. Drakem zove se pro velikou moc a jedovatinu škodlivou, jíž národy a lidi takofka požírá, hadem sluje pro náramnou chytrost; *ďábel*, t. j. zloajce, žalobce sluje, že neustále na lidi pošťívá, nic dobrého jim nepřeje, a satanem slove, že se Bohu a spásě lidské protiví. *Svázal jej*, odňal mu veškeru moc, aby nepanoval tou měrou, jak se to dalo za pohanství. V Církvi všady se ohraďy působení jeho strojí a Kristus ohrazuje vyvolené své stráží, aniž mu přístupu dává k nim. Ač tím nelze říci, že ďábel již nesvadí lidi. Činí to plnou měrou, kde může; říše jeho jde, pokud hřích, zlovůle a zlovášeň sáhá, aniž může člověka ochrániti leč bdění a modlitba, dvě zbraně od Krista lidstvu na olivné hoře podané. *Tisíc let* značí čas, kdež pohanství nepanuje a křesťanství se nepronásleduje. Uvrhnul ho do propasti a *zavřel nad ním a nad ním zapečetil*, aby nesvodil národy. *Zavřením* a zapečetěním se jen pevnost a jistota vazby jeho vystihá. Tak Dan. 6, 17., Darius jámu zapečetil, v níž chován Daniel; tak Mt. 27, 66. zapečetěn byl kámen od hrobu Páně. To zapečetění se dalo, aby *nesvodil národy*; nedí lidí a nemluvízde o svádění jednotlivců k hřichu, nébrž o svádění národů ku pohanství, k otevřené nevěře a ku zjevnému odporu proti Kristu a Církvi. Nebo jen o tom se jednalo v předešlém. Dříve usiloval matka Církve i splodem jejím pozřítí 12, 4.; tak mocně a veřejně již to činiti nemůže. Ale nejednou kladly se překážky Církvi a mezi mohamedány a jinde v Asii, v Číně ozvláště svaté náboženství pronásledováno bývá. Ať nic nedíme o tom, jak nevěra u nás zařaduje ujíti žezlo a jak na místo model bývalých nyní břicho, peníze a požitba modlami světa jsou. *Tisíc let* znamená celé to občasí, v němž křesťanství panovati bude na zemi. Obyčejně se počíná ta perioda od Konstantina Velikého, když se obrátil a veškeré řízení pohanské proměnil v říši římské; rok netřeba právě udávati, ješto pohanství nehned za své vzalo. Od onoho času ale, když pohanství docela polehlo, nebylo křesťanství pronásledováno, aniž kdo pohanství se všemi nepravostmi zpětiti usiloval tou měrou, že by byl úspěchu došel. Pokusil se o to Julian císař, ale bez úspěchu. Teprva v čas poslední se mu na čas krátký podaří.

Když ale satan svázán a pohanství zma-

řeno bylo, počalo panovati křesťanství. O tom vece Jan: *A viděl jsem trůny a posadili se na nich a soud dán byl jim*. Co nyní vidí Jan, to činí nějaký vsutek či nějakou vložku a přepážku a řeč od verše sedmého se připojuje bezprostředně s veršem třetím; nebo tam v. 7. se jedná o tom, co se stane po uplynutí těch tisíc let, o němž v. 3. jedná. Opověďení to o vládě křesťanské víry na zemi skrze tisíc let bylo sice nějakou potěchou pro křesťany za Domitiána a jiných vládarů pohanských pronásledované; ale potěšení to nestačilo pro ukřepení a posilnění jich v těch neustálých mukách, jimiž týráni a potírání byli. I stává se Janovi vidění a ukazuje se mu osud těch, jenž před nastáním toho tisícletí sejdou; nesplyne jim věc nadarmo, nébrž oni u Krista a s Kristem v nebesích budou kralovati a tak spolu se blaženým způsobem přijednají k vítězství, jehož víra křesťanská účastna jest.

Zmiňuje se o té nebeské blaženosti na tomto místě právě proto, poněvadž otázka taková se naskýtati tu musela. Praví pak, *že viděl trůny, a posadil se na nich a soud dán byl jim*; nepraví ale, kdož jsou ti, jenž se posadili a souditi se jali. A tudy není divu, že o nich vykladatelé nestejně smýšlejí. Nejedni za to mají, že ti, jenž na trůnech zasedli, jsou všickni křesťané, jenž pobožně žili, ješto se všem křesťanům věčná sláva dostati má. Ti sedění na trůnech o blaženosti vykládají a praví, že panování záleží v účastenství vlády Kristovy a že mučenníci se zmiňují ozvláště, poněvadž dali život za Krista. Leč neobstojí ten výklad. Nebo koho mají souditi blaženci? Svět odsouzen jest, šelma, lžepřorok a sám satan již propadli odsudu. Tudy lépe vidí, kdož se v otázce o zasedlých na trůny táhnou ke hlavě čtvrté 4, 4., kdež okolo trůnu Božího sedí čtyřmečítma starost co zástupců Starého a Nového Zákona, a že ti, kteří souzeni býti mají, jsou křesťané sami, jejichž nárokové se posuzují, zda by stačili ku dosažení věčné blaženosti. Výrok a nález soudní jest, že mají panovati s Kristem. Soud se děje nad dušemi stínaných pro Krista, ješto mučenníci — nebo ti se sřatými vůbec rozumějí — takového soudu žádostivi býti se kladou výšeji 6, 9. Praví *duše*, poněvadž těla obětovali na smrt pro Krista a posaváde s těly svými spojení nebyli, což se při všeobecném vzkřesu teprvé stane. Římané sekerou stínali, a slova *πεπελεκισμένω* užívá Jan, abychom věděli, že řeč vede o mučenicích pod římskou vládou odpravovaných. *Svědectví Ježíšovo* se zde obširněji bere nežli 19, 10.

a značí vůbec vyznání Ježíše co Syna Božího. Slovo Boží jest pravda víry křesťanské a Kristus sám jest osobným slovem Božím, tak že kdo Krista vyznává, i slovu Božímu svědectví vydává.

K těm mučovníkům přivtěluje vyznavače, an dí: *a kteří se neklaněli šelmě ani obrazu jejímu, aniž přijali pátna jejího na čela svá aneb na ruce svoje*. Netoliko mučenci, nýbrž i ti, jenž sice smrt pro víru neutrpěli. avšak přece vezdy víru zachovali, aniž se nějak od ní odvésti dali, i ti se příučeštní slávy věčné. Šelma jest pohanství, obraz jsou modly, pátno jsou zlomravové a zloobyčejové s pohanstvím spojené. *Ti žili, vece, a kralovali s Kristem tisíc let*; žili blaženě, žili, požívali věčného blaženství. Jiný život se tu nemůže rozuměti; také čtení ožili, jež někteří rukopisové mají, nemůže míti jiného smyslu, leč že nyní ze smrti neustálých pronásledování a pokušení a nebezpečností života zemského, s té strany smrti podobného, se vydobyli a ve věčné blaženosti se ocitili. *Kralování s Kristem* dle 1, 6. 1. značí svrchovanou blaženost; všechno jim slouží a všechny věci zvyšují blaženost jejich, ješto jsou všemocného kralování Kristova příučeštní.

Jakož pak nám otevřel pohled na osud křesťanů bohověrných a bohumilých, tak otevírá nám také vyhlídku na osud těch, kteří se nepřiznali ku Kristu, aniž věrně až do smrti k němu stáli. O nich dí: *Ostatní mrtevci nežili, až se dokonalo těch tisíc let*. *To jest vzkřes prvý*. Slují mrtevci, poněvadž již tuto žili v hříchu, aniž život Páně v sebe přijali. Tito mrtevci zůstali mrtvými, t. j. neblahými po ono tisícletí; ne že by snad potom byli blaženství dosáhli, nýbrž, vece, až se dokonalo tisíc let, poněvadž tu běželo jenom o tu dobu, aniž o dalejšku otázka zabíhala. Tou celou dobou žili věřcové a po tisícletí uplynulém vešli do konečné slávy; nevěrci ale nežili, t. j. nebyli blaženosti účastni a po uplynutí tisíc let zastihla je nehoda, o nížto se nížeji hned klade, že totiž z pozatímného pekla do stanovného, do jezera ohnivého uvrženi budou. Slovo *nežili* se klade proti slovu *žili* a jakož *žiti* značí blažení byli, tak *nežili* znamená neblažení byli, trápení podlehalí. — O těch, jenž nějak posvětu svou nedokonalí a do očistce se dostali, říci se tolikéž dá, že nežili, ješto vin a vad a úhon svých zbývají muka trpíce; ale o nich tu nemluví, an se jim druhdy žiti dostane. — Slovo *až (se dokonalo tisíc let)* nechce říci, což se dále stalo nebo nestalo, nýbrž hledí jen k tomu, o čem prá-

vě se mluví, jak Matth. 1, 25. *To jest prvý vzkřes*, dokládá. A tím naskýtá, že dvoje aspoň vzkříšení se počítati musí. Ale ješto víra naše jenom o jednom vzkřesu učí, patrně, že vzkřes tento prvý nevlastně toho jména užívá; znamená totiž blaženost nebeskou, pokud jí duše účastna jest s tělem se nespojivši. Druhým vzkřesem jest vzkřes vlastně tak nazývaný, vzkřes těla k soudu poslednímu, s čímž nějaké zvýšení blaženosti spojeno bude.

A ta blaženost na prvé, smíme-li tak říci, stupni jest tak veliká a přesahitá, že sv. Jan se vylévá v blahání její, an dí: *Blažen a svat, kdož má podíl ve vzkřesu prvé!* *Nad těmi druhá smrt nemá vlády, nýbrž budou knězi Božími a Kristovými a budou kralovati s ním tisíc let*. Klade slova ta ku potěše a pobudce pronásledovaných křesťanů svého času a všech dob ostatních. Blažen jest a svat, kdo s Kristem žije dle duše v nebesích a s ním blahuje; nebo vzkřes prvý jsme právě poznali býti tu posmrtnou před konečným těl vzkříšením blaženost v nebesích. *Svat*, vece, a netoliko *blažen*; jest svatost ta stupňování a zvýšení blaženosti a obnáší sebou pojem neustálého v Bohu se kochání, Slovo *svat* odpovídá slovu *kněz*, jako slovo *blažen* slovu *kralovati*. *Svatý* se bere tu právě v tom smyslu, v němž příměrně to slovo jazyku našemu; příbuzno jest se slovem světlo, svítiti se a značí. Přičinuje *svat* slovo, aby pobudkn a pohnutku přičinili pro křesťany, jimž slovy těmi strojí potěchu. Proto svatý a pobožný život sluje vzkřesem, ovšem duchovním, jak Pán sám Joan. 5, 25. a Pavel Ef. 5, 14. jej nazývají.

Nad těmi nemá moci smrt druhá, nýbrž budou knězi Božími a Kristovými a budou s ním kralovati tisíc let. O druhé smrti, že věčnou zátratu a věčné od Boha, od bláhy a od spásy odloučení znamená, mluveno výšeji 2, 11, *Kdo slova má zachová, vece Pán Joan. 8, 51., neuvidí smrti na věky*. První smrt jest smrt těla, druhá smrt jest smrt duchová. Kdo v Kristu žije a živodárnou moc milosti jeho do všech žil přijal, ten umře dle těla, ješto tělo přerazeno býti musí nemohouc v porušitedlnosti své příučeštní se slávy 1. Cor. 15, 50.; ale neumře nikdy dle duše, t. j. nepřijde k věčné zátratě. Nýbrž *stane se knězem Božím a Kristovým*. Bude sloužiti Bohu a Kristu v nebesích a spolu kralovati s ním. Kněžství s královstvím se spojuje, jak jsme viděli 1, 6: 5, 10. Jestliže s Kristem kralují a kněžují, tedy jim jistě připadá moc a vláda nějaká a nemalá,

a přímůva jejich nemůže neplatnou zůstávat; a na tom světců a světic Božích s Kristem panování se zakládá vzývání jich. Z toho kralování také divové pocházejí, o nichž se hodnověrně dočítáme. Slovo *kněz* naskytá modlení a ovšem tedy se za nás přimlouvají světci a světice Boží. Jsou *kněží Boží a Kristovi*; z toho dobře odvětoval sv. Augustín božství Kristovo.

Ještě nám zbývá promluvit o chiliasmu či o náhledu tisícleté říše, kterou Kristus zde na zemi zaraziti hodlá. Náhled ten dvojité se rozkmenuje. Byli, což se již Cerintovi připisuje, bludaři, kteří drželi, že Kristus sejda s hůry nebeské zarazí tu na zemi viditedlné království; zemřelí prý vstanou a se živoucími život přerokosný a nádherný povedou a radosti ty tělesné prý vezmou v náhradu za podstoupená umrtvování a sebezapírání. Náhled ten očividně nemohl v Církvi obdržeti a více pro Mohamedány se hodí, než aby ze židel nebeských byl vyřinouti mohl. Ale ze svatých otců Justin, Ireneus a jiní nejedni byli toho mínění, že druhdy Kristus antikrista přemoha založí říši viditedlnou, že v Jerusalemě osedne a s ním apoštolé, proroci, mučeníci spolu co knížata budou vlásti. Ti, kteří tehda budou žítí, rozplodí se v nescíslné množství dětí Kristu zasvěcených. Měsíc bude svítiti jak slunko, slunko sedmkrát větším světlem se ozáří. Země bez opracování bude plody přinášeti, skály medem zaroní a zvířata dravá okrotnou. Po uplynutí tisíc let takového duchovně radostného života zlořahové lidé povstanou proti Kristu, ale v boji budou přemoženi a ohněm stráveni, ovšem pak i do pekla uvrženi. Náhled takový se přičí písmu. Písmo praví Act. 3, 21., že Kristus teprve k soudu přibude. Svatý Jeroným nauku o tisícletí takovém k bájám klade, jak neméně sv. Augustin M. B. 20, 7., ač vyznává, že sám v tom náhledu zabředl. Náhled ten podvracuje mezník, jenž mezi tímto a budoucím životem od Boha zaražen jest.

Dva hlavní vrahové Kristovi za své vzali, šelma prvá i druhá či lžeporok. Třetí zbýval satan, o němž sice praveno, že byl svázán a do propasti uvržen, ale hned o něm přidáno, že má opět na krátký čas přijíti; o tom nyní prorok dáleji praví:

7. A když se dokoná tisíc let, bude propuštěn satan ze žaláře svého a vyjde a svede národy, co jsou na čtyrech úhlech země Goga a Magoga a shro-

máždí je k válce, jichžto počet jest jako písek mořský. 8. A vzešli na šíři země a obklopili tábor světců a město milované. 9. A sešel oheň od Boha s nebe a strávil je. A ďábel, jenž je sváděl, uvržen byl do jezera ohně a síry, 10. kdež i šelma a lichoprorok mučení budou dnem a nocí na věky věků. 11. A viděl jsem trůn veliký bílý a sedícího na něm, před jehož obličejem utekla země i nebe a místo nenalezlo se jim. 12. A viděl jsem mrtvé veliké i malé státi před trůnem a knihy otevřeny byly a jiná kniha otevřena byla, kteráž jest života. I souzeni byli mrtví z toho, co napsáno bylo v knihách podlé skutků jejich. 13. A vydalo moře mrtevce, kteří v něm byli; a smrt a peklo vydali mrtvé své, co v nich byli, a souzeni byli každý podlé skutků svých. 14. A peklo a smrt uvrženi byli do jezera ohnivého; to jest smrt druhá. 15. A kdo nalezen nebyl v knize života zapsán, uvržen byl do jezera ohnivého.

Výšeji jsme již pověděli, že svázáním ďábla nemíní se, jako by zhola vši moci na světě zbaven byl a nemohl již lidi k zlému naváděti, ana vazba ta jeho jenom sebou obnáší, že pohanství již panovati a ďábel národy kn pohanskému modlářství sváděti přestane. Kde se lidé hříchům oddávají, tam počíná říše satanova a kde hříchům na vrch vzejde, tam nové pohanství ač jiného rodu a způsobu povstává. Zloduch vyhnán byv Mt. 12, 43. hledí zpátky a byv svázán v žaláři hledí z vazeb vyniknouti. Dokud člověk na světě se nalezá, má přivtělenou sobě pochotivost a zlořádostivost či sklonnost k zlému a k hříchu, již řídcí světci a světice jenom ze zvláštní výsady oproštění byli, a již člověk neustálým bděním a modlením a sebezáporem potírati musí. Kde se to neděje, tam pohanství v srdci vzniklé hledá opanovati půdu a ujíti žezlo na zemi. Leč jak jsme zmínili se výšeji, satan propuštěn sice bude, ale o propuštění šelmy se nepraví; a z toho jde, že stát pohanský, jenž by z přímá protivil se Kristu a zničoval církev v podstatě její nemohl se potkati se všeobecným úspěchem.

Jednak se podaří satanovi ze všech stran nepřátely sebrati a v pole proti Kri-

tu postaviti. *A když dokoná se tisíc let, vece Jan, bude propuštěn satan ze žaláře svého a svede národy, co jsou na čtyrech úhlech země Goga a Magoga a shromáždí je k válce, jichžto počet jest písek mořský.* Jinde všady opovídá Jan, co viděl, aniž se v předpovídání budoucích věcí sám o své újmě vydává; tuto ale předpovídá a věští, poněvadž se potřeba viděla o tom mluvit, aniž se ve zvláštním vidění věc ta naskýtal, bez mála jemu toliko napovídá byvši. *Propuštěn bude satan od anjela toho, kterýž v. 1. jej svázal. Satan, vece, a níže jej jmenuje ďáblem v 10. co protivníka Kristova a co pošťvače a sočitele. Drakem ho nejmenuje, poněvadž, jak jsme pravili, moc jeho nevznikne tak, aby stát pohanský založil, což drakem se naslonuje a označuje.*

Tudy jsme viděli šelmu a lžepřoroka netoliko svázány, nébrž ihned do jezera ohnivého uvrženy 19, 20., to jest na věky zničeny býti. Nepovede se satanovu šelmu oživit a na svět uvést; pohanství nikdá tou měrou na světě neobdrží, aby v státě nějakém bezohledně panovalo, a ačkoli nejedno zlo provést se podaří satanovi, život docela zpohaniti se mu nepovede; kde by se toho podjali státníci, tam by s nimi se půda státu do zhlane propadla a stát zašel. Ovšem sám Pán Luc. 17, 26. nn. o spustlosti, zašlosti a zamřelosti mravné za dnů posledních, ano Luc. 18, 8. bolestně praví: *Ale však Syn člověka když přijde, zdalíž nalezne víru?* Ale tím se jenom naskýta, že ďábel všelijak k nevěře sváděti bude a že mnohého úspěchu dojde. *Ze žaláře propuštěn bude; žalář jeho jest peklo, jak výšeji povědíno. Na krátký čas bude puštěn; jak dlouho trvati bude, se neví, ale krátek bude, ana perioda vítězileho na zemi království tisíc let obsahuje. Propuštěn pak byv vyjde a svede národy, co jsou na čtyrech úhlech země Goga a Magoga.* Čtyři úhlové značí končiny země a smysl jest, že ze všech zemí až do nejzazších hranic a mezí a konců jejich nejedni lidé se dají od satana svést klamům a lestem jeho omámiti se nechajíce. Nebude ten aneb onen jen národ a člověk sváděn, nýbrž satan o všechny se pokusí, jak i nyní dělá. Místněji jmenuje *Goga a Magoga*. Naráží na Ezech. 38, 39., kdež jmény těmi se slyší nepřátelé říše Boží, na severu a severovýchodu usedlí netoliko, nébrž všickni národové, kteříkoli se proti Bohu a říši jeho spikli. Tak i zde v naší knize jmény těmi se znamenají roty nekázané a v národ nesestoupilé, jenž ze všech končin seberou se a brojiti netoliko, nýbrž i bojovati

budou proti Církvi. Rozumějí se tedy vůbec všickni lidé zpohanělí, kteří shromáždí se k boji a k bitvě u velikém počtu, jak jest písku na moři. Frázou *jak písek na moři* častěji v písmě se veliké množství značí.

Praví pak o jich počínání: *Vzešli na šíři země a oblehli tábor světců a město milované.* Vzešli, vzestoupili, vece, poněvadž město, jehož dobytí chtějí, na hoře položeno býti se klade, jak druhdy Sion, jenž Církve znamená, o níž i tu jest řeč. *Na šíři* či širokost země vzešli, vece a tím naskýta, že ze všech končin sběr ta sebere, ale i na všech končinách budou sluhové Páně, jenž nedali se satanu svěsti. *Táborem a městem* se rozumí Církve; sluje tábor, že sílu má bojovati proti vrahům, městem sluje, že v ní bydlejí vyznavači Páně. Městem milovaným sluje v písmě Jerusálém, a Jerusálém vezdy jest oznakem Církve 11, 2. Tím se naznačuje, že kdo v Církvi jest, pilně a silně bojovati má a ostražitě sobě počínati, aniž bezpečnost má ostavovati, kterou mu Církve poskyta. Což rozuměj o svátostech a hojném jich užívání. Oblehnou město, jak druhdy zemský Jerusálém obklíčen byl od Římanů, o čemž Pán s bolestí prorokoval Luc. 19, 43., ale nedobudou města, jak se toho Římanům dostalo. Nébrž zachováno bude město ostražitostí, modlitbami a přičinlivostí obyvatelů a zvláště předstojcův jeho.

Výpadek pak jest, že *sešel oheň od Boha s nebe a strávil je, ty vrahy.* Jak druhdy Eliáš, tak modlitba celé Církve vymohla oheň s nebe na vrahy. Stalo se, co se stalo při Sodomě a Gomoře Gen. 19, 24. Dí *od Boha* a dí ještě *s nebe* ukazují původ a zářný způsob oprostění Církve Boží; slovy těmi spolu svědčí, že prohlédá k tomu, co se dalo se Sodomou a Gomorou, o čemž na dotčeném místě čteme: *Tedy deštěl Hospodin na Sodomu a Gomoru sírou a ohněm od Hospodina s nebe.* Tak i zde na našem místě dí, že *sešel oheň od Boha s nebe*; nebe klade proti zemi, Boha proti satanu. Očividně pak se v podobenství a symbolicky záhuba a zkáza líčí, aniž smíme doslovně o sejítí síry a ohně mysliti. Jaký zajisté boj ten bude, duchovní-li teliko či jiného způsobu a co se při tom dítí bude, toho určiti nelze, ješto proroctví teprve při svém splnění se docela lidskému vyrozumění naskýtají. Toli jisto jest, že, když nejméně se vrahové nadějí, připadne na ně záhuba, jak bůle na rodičku 1. Thess. 15, 3. Jisto také, že v ty poslední doby Židé se oborem obrátí Rom. 10, 25. nn. *A ďábel uvržen byl do jezera*

ohně a síry, kdež i šelma a lichoprorok mučení budou dnem a nocí na věky věků. To jest konec bitvy a konec veškeré historie. Pán u Matth. 25, 41. praví, že oheň v pekle připraven jest ďáblu a anjelům jeho; nyní tam na věky se uvrhuje a třetí a poslední fáze podstoupá. Výšeji 12, 9, s nebe na zemi svržen byl; 20, 3. byl vhozen do propasti, nyní se uvrhá do jezera ohnivého. *Dnem a nocí*, t. j. neustále tam trápení budou bez odpočinku 14, 11. Tam lichoprorok, tam pohanská šelma, tam konečně i satan na věky se ocitne, aniž kdy odtud vydobude se.

S tím se dočasnost a řád konečného světa dokoná a časové věční nastanou, blaženost věčná s jedné a nebláha věčná s druhé strany. Jak to uvedeno bude, o tom se pronáší sv. Jan dále klada: *A viděl jsem trůn bílý, veliký a sedícího na něm, před jehož obličejem utekla země i nebe a místo nenalezlo se jím*. Barva bílá jest, jak jsme často viděli 1, 14., oznamem majesty, vlády a veleby. Výše 4, 3. bělosti té odpovídá jaspis drahokam. *Trůn* sám praví o královské moci; *velikým* jest pro velikou moc sedícího na trůně. Nepovídá se, kdo zasedl na trůn; ale víme, že Joan. 5, 22. Kristovi veškeren soud byl odevzdán. *Před obličejem jeho uprchla země a nebe a místo nebylo jím nalezeno*. Druhou větou *místo nebylo nalezeno* se smysl první věty o *uprchnutí země a nebe* stanoví, abychom nedomněli se slova ta nějakým jen poetickým rčením býti. Říci chce, co pravil Pán, že *země a nebe pomínou* Mt. 24, 35. Ale ovšem pomínou jenom podlé trusek svých, jenž na ně hříchem člověka přijdou. Nebo země podlehla kletbě a ustrojila se podle toho, aby hříšnému člověku pokutu hotoviti mohla, ale jej i spolu vychovati pomáhala. O pomnutí, t. j. proměně stvoření praví 2. Petr 3, 7. n.: *Nebesa, která nyní jsou, zachována jsou ke dni soudu; nebesa s velikou prudkostí pomínou a živlové horkem se rozplynou, země pak a díla na ní vypálena budou*. To se stane podle vnějších případků, jak praveno, sama ale nebesa a země budou dle podstaty zachována, ohněm vyčištěna a obnovena, tak že, jak sv. Petr 3, 13. v druhém listu, Jes. 65, 17. praví, *nová země a nové nebe povstane, v nichž spravedlnost přebývá*. Tudy hned níže v naší knize 21, 1. o novém nebi a o nové zemi se mluví. To jest tedy to uprchnutí země a nebes, dokonalé obnovení jich a upravení pro obydlí blaženců.

Nápotom vece Jan: *A viděl jsem mrtvé veliké a malé stát před trůnem, A knihy o-*

tevřeny byly a jiná kniha otevřena byla, jenž jest života a souzení byli mrtví z toho, co napsáno bylo v knihách podle skutků jejich. Někteří za to mají, že se mrtvými rozumějí jenom zlí a bére v přenosném významu to slovo. Leč povšechně téměř a lépe se má za to, že mrtvými všickni lidé zesnulí či zemřelí se rozumějí a že tu o z mrtvých vstání všeobecném se mluví. *Velcí i malí; velkými* se slyší lidé vznešení, bohatí, náčelní a přední 11, 18. 13, 16., lidé obyčejní a nepatrní a poddaní se malými zovou. Vůbec ale chce říci, že veškeré lidstvo se dostaví k soudu. Knihy mnohé budou otevřeny, v nichž zapsáni skutkové lidí; nebude nikdo klamati, jinak se stavěti moci, aniž se unaví soudce zpytováním a souzením tak velikého množství, aniž se kdo bude vymlouvatí moci; jedna kniha pak jest kniha života, kdož v ní zapsán jest, ten života věčného dosáhne. Knihou se vůbec namítá, že dobří a zlí skutkové, ač lidé dávno na ně zapomněli a o nich ani se nedověděli, v dobré paměti jsou před Bohem. O knize života viz Fil. 4, 3. *Podlé skutků* budou souzeni; nedí podlé víry, ana víra bez skutků člověka nespasí. Ale ovšem člověk jenom z víry čiré a čisté může skutky dobré provoditi. Aby ale nikdo nepochyboval, že všickni lidé povstanou a souzení budou, tudy přidává:

A moře vydalo mrtvé, kteří v něm byli, a smrt a podsvětí vydaly mrtvé své, co v nich byli, a souzení byli každý podle skutků svých. Moře se klade zvláště, poněvadž nejedni v moři stopeni byli a pohané se posmívali, kterak by ti do propasti propadli z mrtvých vstáti mohli, byvše od žraloků a ryb jiných požráni, jež opět jiní dravci, ano ilidé, strávají. Přece vstanou; Jan to jistě ví, svatá víra tomu učí, a podstata lidská nepřejde v podstatu rybí, nébrž v ryzosti a pouhosti své zachována bude, což Bohu všemocnému snadno bude učiniti, ješto všečenstvo z ničeho vyvedl. Sličně Athenagoras o vzkřesu 1, 4. nn. dovodí, že Bůh nedal rybám a jiným zvířatům maso lidské ku potravě a že tedy se podstata lidského těla nemůže proměnit v podstatu těla zvířecího, nýbrž ovšem zachována bude ve všech proměnách. Dále dí *smrt a peklo*, t. j. podsvětí, hád, mrtevna, říše mrtvých *vydají mrtvé*. Smrt a hád či mrtevna se považují co dvě osoby, co dva biřicové, jenž se zmocnili neprávě těl lidských a nad nimi panovati chtěli věčně. *Vydají mrtvé své*, zbaveni budou té vlády, již si osobili; *vydají je*, ješto budou přivoláni do života, z něhož byli vyšli. Opětuje pak

že souzení budou podle skutků svých, aby nauku tu tím hlouběji vtlačil do lidských myslí a aby ozřejmelo, že to, co o vydání mrtvých praví, podrobný jen vývitek jest toho, co již výše pověděl. Země a moře činí protivu na světě a tudy moře se zvláště klade a podsvětím se hrobové veškeri rozumějí.

Konec toho soudu pak jest: *A peklo a smrt uvržení byli do jezera ohnivého, to jest smrt druhá.* Smrt druhá sluje, když člověk neustále umírá aniž moha umřítí. Smrt a peklo či podsvětí se považují co dvě nepřítelkyně člověčenstva, jenž se zdráhaly vydati mrtvé osvojené sobě; nad těmi tedy soud poslední vynesen bude a ony budou uvrženy do jezera, kdež jest smrt druhá, t. j. věčná zátrata, tak že odtamtud nikdy nevyniknou. Tím se obrazně namítá, že umírání přestane, smrt nikdy nebude moci mítí nad lidmi. Bůh zničí smrt pro vždy, praví Jes. 25, 8. A Pavel 1. Cor. 15, 25. 55.: *Poslední nepřítelkyně přemožena bude smrt. Ó, smrti, kde osten tvůj?* Smrtí druhou se 2, 11. věčná zátrata rozumí.

Ještě pak opětuje pro velikou důležitost věci, ješto na ní veškeren osud člověka a věčný stav života jeho spolehá: *A kdo nalezen nebyl v knize života zapsán, uvržen byl do jezera ohnivého.* Kdybychom na nějakou hmotnou knihu mysleli, vece sv. Aug. M. B. 20, 14., kdož by mohl představití sobě její velikost a obšírnost? Anebo mnoho-li by času se nepotřebovalo ku přečtení knihy, v níž byli zaznamenáni všechněch lidí úplní životové? Čili snad dle počtu lidí bude i tolik anjelů a přečten bude každému život jeho anjelem ustanoveným? Tu by nebylo jedné knihy pro veškeré lidstvo, nébrž měl by svou každý člověk. Neslouží pak kniha ta Bohu k upamatování, aby snad nezapomenul něčeho a se nesklamal, nýbrž znamená vyvolení těch do věčnosti, jimž dán bude život věčný. Nebo nejsou nepovědomi Bohu, aniž v té knize čte, aby je poznal; anobrž raději sama ta předvědoucnost jeho, která nemůž býti sklamána, jest kniha života, v

nížto jsou popsáni, t. j. poznání od věčnosti. To sv. Aug. Již pak Ex. 32, 33. vyjádřil Bůh, kdo do knihy života se zapisuje: *Kdo proti mně zhřešil, vece Hospodin, toho vymaže z knihy života.* A v Novém Zákoně vece Pán Joan. 15, 6.: Kdo nezůstane ve mně, vyvržen bude a uschne a vhozen bude na oheň a shoří. Pro lepší důraz třikrát opětuje zmínku o jezeru ohně. I jde ovšem odtud nauka modliti se a bdíti. Seneka pohan velí již, aby duše se každodenně sbírala na kladení účtů a ukazuje na Sextia, jenž přede spaním tázal se myslí své: Jakou vadu jsi složila se sebe? Jaké zlo uléčila? Jaké nepravosti zprotivila's se? Jakou měrou a v jaké části se's polepšila? O Liviovi Drusovi, tribúnu římském, klade Plutarch, že měl dům tak vystavený, že mu do světnic hleděli sousedé a viděti mohli, co činí. Nabídl se mu stavitel, že tak mu všecko ustaví, aby nikdo již dále se mu do příbytku nemohl dívati. Leč odvětil Livius: Odměním tebe dvojité a trojitě, tak-li mi budovu upravíš, aby nejen sousedé, nébrž všickni měšťané viděli, co činím. Tak i nám sluší smýšleti, ješto Bůh všechna konání, nýbrž i myšlení naše dokonale zná a zpytuje. Blažen, kdo pamatuje na vševědoucnost Boží a jí se spravuje.

Po odbytém soudu, když zlí veškeri se ocitli v pekle a země docela všech nepravostí zbyla, přijde doba obnovy, v níž viditelné a druhdy ode hříchu zasáhlé tvorstvo země a nebe oslavenou podobu přijmou a pro přebývání na nich spasencův upraveny budou. O tom jedná poslední ta skupina a přináší konečnou potěchu všemu lidstvu, zvláště těm, co pro Krista museli trýzně a svízely podstoupati, jak se toho dostalo lidem, za jichž doby apokalypsa byla psána. Jan vypisuje proměnu tu živými barvami od proroků si jich půjčujíc či raději jemu v těch podobách, jenž mu ze Starého Zákona byly běžny a známy, anjel Boží slávu tu vyličuje.

Hlava XXI.

Jan vidí novou zemi a nové nebe 1. a Jerusálém nový se mu má vyskytnouti, což než se stane, dvojí hlas o výminkách přijetí do nových těch stanů jej vyučuje 2—8. Nápotom se vyličuje věčný Jerusálém, skvostnost a nádhera jeho 9—11., jeho zdě a brány 12—15., šířkost a délka jeho 16—18., dvanáctero základů

jeho 19—21., konečně jeho jasnost a blaženost 22—27.

1. A viděl jsem nebe nové a zemi novou; nebo první nebe a první země zašla a moře již není. 2. A já Jan viděl jsem svaté město Jerusálém

novou sestoupati s nebe od Boha připravenou jako nevěstu ozdobenou muži svému. 3. A slyšel jsem hlas veliký s trůnu řkouc: Aj, stan Boží s lidmi a stanovati bude s nimi. A oni lidem jeho budou a sám Bůh s nimi bude jejich Bohem. 4. A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich a smrti více nebude, ani smutku, ani křiku, ani bolesti nebude více; nebo první věci zašly. 5. A řekl ten, co seděl na trůnu: Aj! novo činím všechno. A řekl mi: Napiš, nebo tato slova přejista jsou a pravdiva. 6. A řekl mi: Stalo se! Já jsem alfa i omega, počátek i konec: Já žiznivému dám z pramene vody života darmo. 7. Kdo zvítězí, zdědí to a budu jemu Bohem a on mi bude synem. 8. Bázlivcům ale a nevěrcům a ohyzdníkům a vražedníkům a smilníkům a čarodějům a modlářům a všem lhářům — podíl jejich bude v jezeru hořícím ohněm a sírou, což jest smrt druhá.

Co jsme tuto četli, má do sebe povahu předchodnou a jest nějakým úvodem ku popisu Jerusáléma, ježž níže klade. Vidí Jan *nové nebe a novou zemi; nebo první nebe a první země zašla a moře již není*. Již prorok Isaiáš 65, 17. 66, 22. o nové zemi mluvil a týž prorok obnovu země líčí ve hlavě 11, 6. podle některých částí, ozvláště mluvě o ustání všeho záští, jež spatřujeme na zemi mezi tvory. Nyní veškeré tvorstvo pod kletbou hříchu se nalezá a prarodičové naši povstali v nich hříchem nebláhu vnesli na ostatní přírodu člověku podrobenou a jak oni smrti propadli, tak smrti a práchní trůn razili ve stvořenstvu, a jak člověk se vzepřel proti Bohu, tak celá příroda se proti němu spikla. Ale tím svým od člověka se vymaňením příroda nedochází pokoje a bláhy; naopak bol projímá ji a dle Rom. 8, 18. nn. vzlykot prostoupá útrobu její a touží nevyslovitelným toužením po obnově a po vykoupení synů Božích z poddanství smrti vzdychá, majíc tehda sama v prvotnou slavnou povahu svou navracena býti. Obnova v zárodě počala již s vykoupením člověčenstva na kříži a Pán za svého na zemi pobytu nejedním divem předujal a předukázal obnovenou povahu tu přírody. U člověka musí obnovu tu předcházeti obřad duchovní, jenž Kristem pro člověčenstvo zaštěpen byl a o

němž písmo nescíslněkrát mluví, ješto kdo se znova nenarodí, t. j. neobrodí, nemůže do království Božího vejíti. Joan. 3, 3. K obrodu přírody ostatní stačí ten obrod člověčenstva a jak ona s hříchem lidstva podlehla klatbě, tak všeobecným obrodem lidí příúčastní se slávy jeho. *Jest-li kdo v Kristu*, vece 2. Cor. 5, 1., *stal se novým tvorem, staré věci zašly, aj! všechno se stalo nové*. A sv. Petr 2. Petr. 3, 13. praví: Očekáváme nová nebesa a novou zemi podlé příslibu Jes. 65, 17. 66, 22., v nichž spravedlnost bytuje. Není tu řeč o nějaké obnově duchovní, tak že by se obnova Církve tím novým nebem a novou zemí rozuměla, aniž zemí tělo a nebem duch lidský se rozumí, jak se jiným vídělo, nýbrž hmotná nebesa a hmotná země obnovu podniknou a ráj Boží, jenž štípen byl na počátku, zavládne celou zemí a nad to nebe se ustrojí ve všechnu skvostnost vítězům a přátelům Syna Božího přístojnou; nebo dřívější nebe a země pominuly 20, 11., pominuly podle pokaženosti a porušenosti, ale jádro a trest nepomine, nébrž obnovené a ve větší dokonalost postaveno bude.

Obnova se stane dle 2. Petr. 3, 6. n. ohněm, o němž musíme se sv. Aug. M. B. 20, 16. říci, že nevíme, jakého způsobu bude, ale ovšem že tvárnost světa toho zajde ve zničení se zemských ohňů, jakož se stalo při potopě všeobecným na zemi rozvodněním. Plápoly těmi zničí se vlastnosti porušitelných prvků, ale bytnost sama obdrží takové vlastnosti, které se po té proměně k tělům nesmrtelným nejlépe hodí. Těžší jest otázka o moři. *Moře nebude více*. Nejedni moře berou označně a rozumějí moře lidí, svět zlý a porušený, jenž z nepravosti do nepravosti se vydává, aniž o pokoji Božím věděti chtěje; nebude moře, ješto každý, kdož není zapsán do knihy života, vhozen bude do jezera ohně a síry. Sv. Augustin praví nevěděti, zda moře vyschne aneb-li v lepší podobu se promění; ale nakloňuje se přece k výkladu symbolickému ač váhaje, an dří: tehda nebude již světa zkormouceného a pobouřeného životem lidským, ježž mořem nazývá a vypodobňuje. Leč právem se zdá jiným, že by také nebe a země se musely obrazně bráti, což, poněvadž nemožno jest, také brání slyšeti slovo moře jinak než v obyčejném významu. A tu nezbyvá leč za to míti, že nebytí moře se bere v témž smyslu jak pominutí nebe a země 20, 11., nebo i moře obdrželo hříchem člověka jinou povahu, než původně mělo. Nebude již tak hutno a husto, bouřivo a kormutlivo, proměnlivo a neustáleno, nebude tak douti, se vřítí, nepokojiti se a kypěti,

jak nyní, nýbrž bude jemné, prozračné, jasné, pokojné, lahodné a skvoucí. Ostatně zvláště jmenuje moře, poněvadž jest symbolem bouře, příbojů, vichorů, nepohod a nechvilí, jimiž svatí zde zmítáni bývají.

To vůbec pověděv nyní zvláště o městě svatém, t. j. o věčné blaženosti praví: *A já Jan viděl jsem svaté město Jerusálém, novou sestoupati s nebe od Boha připravenou jako nevěstu ozdobenou muži svému.* Městem novým se věčné království a věčná blaženost rozumí, jak ze souvislosti patrno jest. Sestoupá město to dolů s nebe obnoveného na zemi obnovenou; tím se namítá, že obnova země a nebe jsou výminky, pod jakými Církev vítězná založena býti může, a darmo chiliasmus na neobnovené zemi nebeskou blaženost zaraziti usiloval. Sluje městem svatým ve vyšším smyslu, než se to dalo o staré Jerusálémí 11, 2. Jes. 52, 1.; sluje tak netoliko, že Bůh v něm stanuje či přebývá, nýbrž i pro skvělost ctností, jakými oplývá. Sluje novou Jerusálémí hledíc k nové zemi a k novému nebi. Prohlédá ale jménem tím k staré Jerusálémí, jenž druhdy byla hlavou staré Církve. Nová ta Jerusálém stejná jest s nebeskou Jerusálémí a s Jerusálémí hořejší či vrchnou, o níž nejednou v Novém Zákoně řeč se vede. Hebr. 12, 22. Gal. 4, 26. Obojí znamená věčné království; rozdíl jest, že co dříve výhradně v nebesích bylo, nyní také na obnovené zemi se nalézá; sestoupilo, vece sv. Aug., poněvadž nebeská jest milost, z níž učinil je Bůh a poněvadž člověku z milosti se dává věčná blaženost; nad to se schyluje město k Janovi, aby je místněji ohlednouti a líčiti mohl.

Mluvíme o Jerusálémí v rodu ženském, jak nejednou předkové naši činili, poněvadž se zde líčí to město co choť chotí svému připravená a tudy záslužno jest, aby se v příměrném rodu dle pohlaví svého objevovala a vyskytala. Přichází s nebe na zemi od Boha; nebo země nyní se znebí, t. j. povahu nebes na sebe přijme. *Od Boha* dí, že Bůh strůjcem a tvůrcem jejím jest. Slova *od Boha* nepoutají se se slovem *ozdobenou*, nýbrž se slovem *stupovati*. Jest ale *připravena co nevěsta ozdobená muži svému*. Příprava samovidně záleží ve ctnostech, jimiž se okrášlila a v milostech, jimiž Bůh ji ozdobil. Slovy *jak nevěsta ozdobená* naskytá se svrchovaná krása a skvostnota, jak se hned podrobněji vypisuje. Ale i to se namítá sestupováním jejím s nebe, abychom pamatovali, že jenom z milosti Boží člověk tam přijde sám povýšiti se nemoha pro svou k věcem zemským a hmotným střepelost a přivnulost. Dvě mě-

sta na světě, vece sv. Aug., činí dvojí lásku, Jerusálém činí láska k Bohu, Babylon staví láska světa. I zpytuj každý, kterého města měšťanem jest. Mysticky dí sv. Bernard: „Mám za to, že každá duše svatá nejenom nebeskou, nýbrž nebem jest majíc slunkem rozum, lunou víru, hvězdami ctnosti, kteréž nejvíce za noci, t. j. za útrap a sužeb lihotají.“ Proto Kristus vstupuje na nebe požeňnání seslal zemi, aby druhdy sama země vznebiti se mohla.

Ale i význam města toho se Janovi vysvětluje. *A slyšel jsem hlas veliký od trůnu řkoucí: Aj, stan Boží v s lidmi a stanovati bude s nimi a oni lidem jeho budou a sám Bůh s nimi bude jejich Bohem.* Místo *od trůnu* čtou někteří rukopisové s nebe; leč převládá čtení vulgáty, jež i sinajský rukopis má. Co stáli světci a andělé u trůnu a ti jednohlasné v ta slova se vydali a tedy hlas ten velik byl. Trůnem rozumí trůn Boží a Beránka 4, 2. 22, 1. *Aj, stan Boží s lidmi*, vece hlas. Nerozumí se stanem celé město, nýbrž stavení jedno z města se vytýká a to se v městě tom praví býti stanem Božím. Leč lépe jiní o celém městě, ješto symbolcké jest, druhý ten symbolický výraz *stan* vyrozumívají. Hledí s výrazem tím Jan k starému stanu úmluvy, o němž Ex. 29, 45. praví; *Bydleti budu u prostřed synů israelských a budu Bohem jejich*, a Lev. 26, 11. 12. *Učiním příbytek svůj u prostřed vás a budu choditi mezi vámi a budu Bohem vašim, vy pak budete lidem mojim.* A tak se opětuje nejednou u proroků, nejsvětější u Ez. 37, 27. týmiž bezmála slovy. Nic tedy nového tu nehlásá. Ale však přece o tom klade, jak o nějaké věci nové, poněvadž přítomnost Boží a Kristova v tom novém staně přesahovati bude všeliké jiné mezi lidmi bytování. Tudy mluví, jako by Bůh ani v stanu ani v chrámě Šalomonově ani v Kristu nebyl by dlel a jakoby věc dokona nová se vypravovala. Dí *stanovati* hledě k stanu Starého Zákonu; slovo to naskytá lahodu, schýlenost a sklonnost Boží a hledí spolu k Jo-an. 1, 14., kdež o přebývání Krista na zemi Jan téhož slova užívá. Rčení *budou jeho lidem* znamená, že žádnému patřiti nebudou leč výhradně Bohu, žádného králem, vládařem uznávati a ctíti nebudou leč jediného Boha, jej jediného milovati, chváliti, jeho jediného poslouchati a jemu se obětovati budou.

A *On bude jejich Bohem*, ozvláštním způsobem vlastnosti božství svého, milosrdnost, lahodnost, dobrotu svou atd. nad nimi vylévati, je opatrovati, blažiti, těšiti, rozkošiti bude. Bude jich Bohem, ne jako by nebyl

Bohem veškerenstva, ale že se jim zvláště všemi milostmi propůjčovati bude, tak že každý z nich bude moci říkati Ž. 15, 5. *Hospodin díl dědictví mého a kalicha mého, ty jsi, jenž navrátíš mně dědictví moje.* Bude s nimi Kristus přebývati ne již pod záclonami a závoji jak v eucharistii, nébrž tváří v tvář. Již pak bude výsledek toho Boha mezi nimi sestoupeného přebývání, co dále klade: *A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich a smrti více nebude, ani smutku, ani křiku, ani bolesti nebude více, nebo věci první zašly.* I tuto jak výšeji 7, 17. věčná bláha se více z negativní než z pozitivní strany vylicuje. Nebude tam pláče a Bůh slzy setře veleje neplakati, t. j. nebude tam příčiny k slzám, ješto nikdo jich utlačovati a hnísti nebude. Podobně Jes. 25, 8. *Sejme Hospodin slzy se všeliké tváře,* praví prorok o časích Messiáše. Blaženy slzy, vece sv. Bernard, jež ruka Boží setře, a blaženy oči, jenž raději takovými slzami ovlhnouti nežli se pýchou zvedati chtěly. Zří blas ten k tehdejšímu pronásledování a tudy dále klade *nebude smrti,* jenž nejednu slzu vynucuje člověkům smrtelníkům; smrt uvedena hříchem, tam hříchů nebude a tudy ani smrti a ta poslední nepřítelkyně tam přestane. Cor. 15, 54. Přestane i *smutek,* i ten menší, jenž sice nevy-máhá slzí, ale přece člověka truí. Tam sídlo jest dokonalé bezsmutné radosti. Nebude tam *křiku,* totiž pro muka od ukrutníků strojená, pro utlačování a trápení, jak Ex. 3, 9. se praví, že křik Israelitů přišel k Bohu; aniž bude křiku pro bolest vynořeného, ješto tam *bolesti,* nemocí a neduhu nebude. Nebo — a tím udává příčinu změ-něného a blahého stavu blaženců, — *první věci* pominuly a *zašly;* prvními věcmi rozumí předešlý, smrtelný, nehodám, svízeli a tram-potám podrobený život.

Tudy následuje o té proměně: *A řekl ten, co seděl na trůnu: Aj, novočiním všechno.* Slova ta přicházejí u proroka Jes. 43, 19. a u apoštola Pavla 2 Cor. 5, 7. A zde znamenají, že nový život, nová povaha, nové obydlí, nová blaženost, nové radosti vládnouti budou a starý, vetší, schátralý život zašel. Sedí na trůně Bůh; sedí i Kristus. Zde se rozumí 20, 11. Kristus, jehož jsme tam co soudce na trůn zasedati spatřili. Pro důležitost věcí těch *řekl mi,* vece Jan: *Napiš! Nebo tato slova převěrna jsou a pravdiva.* V době ve které psal Jan, v pronásledování za Domitiána; i nebylo snadno k těm věcem a řečem o těch blahých proměnách se povznášeti, což přece pro potěchu v pronásledování tak potřebno bylo. Tudy velí na-

psati, že slova ta o konečné a úplné obnově a o bezstrastí v nebesích docela jista jsou. Někteří táhnou velení to psáti k věcem následujícím; leč lépe se berou k výroku o novosti všech věcí. S tím ale všechno, co Bůh věčným úradkem o spasení lidstva uradil, dokonáno jest. A tudy praví Jan dále: *A řekl mně; Stalo se. Dí řekl mně; Janovi a skrze Jana Církvi; odkad viděti důstojenství těch, jenž v Církvi přednost vedou. Stalo se, vece prorocky a u vidění Janově, jenž viděl novou zemi a novou Jerusálém. Výše 16, 17. také jsme se potkali s těmi slovy stalo se; tam řeč jde o zkáze Babilónu, tu ale o věčné novotě nového života věčného. Stalo se, vyplnilo se a dovršilo se všechno, co Bůh zamyslel a usoudil. A může-li býti jinak? Může-li kdo závalu položití Kristu?*

Důvod toho, že se to dojistá stane, aniž jinak býti může, dává dále: *Já jsem alfa a omega, počátek a konec.* Dvěma posledníma slovy se dvě prvá slova vysvětlují, jak 1, 8. jsme slyšeli. Obnáší se všemocnost slovy těmi a jak na počátku všechno stvořil, tak na konci všechno k účelu, k věčné spáse a bláze mocně provede. A o té bláze dí: *Já žiznivému dám z pramene vody života darmo. Kdo zvítězí, zdědí to, a budu jemu Bohem a on mi bude synem.* Žizniv jest, kdo po spasení touží; vodou života se rozumí věčná blaženost 7, 17. O vodě života nejednou Pán sám mluví Joan. 4, 14. 7, 38. 39., kdež nejbliže o milosti k věčnému životu jedná. Tu ale sama ta věčná blaženost se pod obrazem tím vypisuje O milosti ale dokládá řka *darmo;* darmo dám z pramene vody života; ale všechny milosti potřebné k dosažení ho dává mu Bůh *darmo,* bez zásluh jeho. Milost Boží člověka volá, milost jej posiluje, milost Boží jej korunuje. Bůh nás ke všemu dílu uspůsobuje Hebr. 13, 21., abychom s úspěchem pracovali o díle spáse věčné. Netoliko pak *žizniti,* t. j. spáse hledati a po ní horoucně toužiti máme, nýbrž, jak dí dále, máme bojovati a všemi silami se namáhati. Dí: *Kdo zvítězí, zdědí to.* Vítězství předpokládá boj a namáhání; rozumí se vítězství nad hříchem a ďáblem, nad sebou a světem, nad náruživostmi a nade vším, co člověku překážkou jest ve spasení; hledí ozvláště k hříchům, jež ihned jmenuje ve větě následující. Ctnost jest hrad, jenž dobyt býti musí. Leč o vítězení při sedmi listech sedmkrát řeč byla. Potřeba bylo ku přemáhání a překonávání těžkostí a svízeli a útrap a služeb pobízeti, ješto Církev po tři sta let přehrozná muka podnikati měla. *Zdědí to,* vece, dostane ce-

lou blaženost co nápadství jemu co synu přivtělené. Ve slově *zdědí* jest vytknuta idea, že člověk mimo zásluhy svoje dochází blaženosti nebeské, jak dítěti po rodičích se dostávají království. *Zdědí to*, t. j. celou blaženost každý vítězitel *zdědí* jinak než na světě bývá se statkem, jež nemůže leč několik lidí a to částečně jen zdědit.

Království nebeské všem stejně se dostane, jak slunko stejnou měrou se všem dostává. Proto klade ještě: *Budu jemu Bohem a on mi bude Synem*, t. j. on se mnou v nejužší a nejsstoupenější přízeň vnikne. Syn dědí a dědic synovství dochází. To muselo mocně působiti na duše a mysle křesťanů mučených a jim sílu propůjčovati ku podnikání útrap; tanouti jim musela myšlénka Rom. 8, 18, že nejsou trápení časná důstojna té slávy, jenž na nás se vyjeví, a poznají, jak blah ten poměr, když duše Duchem svatým navštívená může k Bohu volati: *Abba, Otče!* Opak toho věci dále, an dī: *Bázlivcům ale a nevěrcům a ohyzdníkům a vražedníkům a smilníkům a čarodějům a modlářům a všem lhářům podíl jejich bude v jezeru hořícím ohněm a sírou, což jest smrt druhá.* Nemíní bázeň svatou a nedůvěru o sebe, z níž pokora a důvěra v Boha pochází. Bázlivost klade napřed: rozumí choulostivost, strašlivost, zdráhavost, liknavost něco pro víru trpěti a své náruživosti překonávati. Bázlivost činí, ze se zlé věci horšími zdají a nejednou člověka zastraší něco, an to stín holý býti nápotom pozná. Ty zlu neustoupej, ty směleji jemu naproti vcházej. Proto spojuje s nimi *nevěrce*; kde není víry, tam strach a bázeň panuje a statečnosti a udatnosti není proti nepřítelům víry: ale kde udatnosti není a bázlivost vládne, tam není ani pravé víry. Nevěřci jsou též, jenž odpadli od Domy a k těm má tu zřetel, an nejeden za Domitiána od víry odpadl.

Od nevěry přichází k nemravnosti, jenž z nevěry řine. Kde světlo víry vyhasne, tam tma nastane a ve tmě se dějí skutkové tmy; ti všickni, o nichž mluví tu, zločinové možni a snadni jsou u člověka, jemuž víra uzdou není a jemuž netekou z ní pramenové milosti k vítězení nade všemi zlořádostmi. Ohyzdníci jsou, kdož ohavné a šeredné věci tropí, jak smilnice Babylonská 17, 4. 5. Ohavnostmi a ohyzdnostmi vytýká vůbec, co dále podrobněji klade. Mezi ohavy ty zří vražedníci, něbrž i *kdo nenávidí bratra, vražedníkem jest* 1. Joan. 3, 15. Čaroději a smilníci se spojují a viděti že má na mysli, kdož čarů se podjímali, aby k chlipnostem, ylnostem a smilstvům lidí zavedli. Co *smil-*

stvím a modlářstvím se rozumí, známo jest. *Lhářem* rozumí ozvláště lichoproroky, svůdce, převrátitele pravdy, pomluvače, křivopřísežné a podobné. Spojuje lháře s modláři; jest modlářství lež věčná a svrchovaná, ježto místo Boha modlu, místo pravdy klade lež. Modláři jsou ale i ti, kdož mamonu a břichu slouží Ef. 5, 5. Fil. 3, 19.

To předeslav co vchod a vstup nějaký nyní samu tu Jerusaleém novou vypisuje. Dī:

9. I přišel jeden ze sedmi anjelů majících číše plné sedmi ran posledních a mluvil se mnou řka: *Pojď a ukáži tobě nevěstu, manželku Beránkovu.* 10. A odvedl mne v duchu na horu velikou a vysokou a ukázal mi město svatou Jerusaleém sestoupající s nebe od Boha. 11. Mající slávu Boží, a svíce jeho podobna kameni drahému jako kameni jaspisu křišťálovitému. 12. A mělo zeď velikou a vysokou mající bran dvanácte a na branách andělů dvanácte a jména napsána, jenž jsou jména dvanáctera pokolení synů israelských. 13. Od východu brány tři, od severu brány tři a od jihu brány tři, a od západu brány tři. 14. A zeď městská majíc základů dvanácte a na nich dvanácte jmen dvanácti apoštolů Beránkových. 15. A ten co mluvil se mnou, měl míru třtinovou zlatou, aby změřil město, a brány jeho i zeď. 16. A město čtverhranně leží a délka jeho tolika jest, jak i šíře. A změřil město třtinou zlatou na honů dvanácte tisíc a dél a výš a šír jeho rovny byly. 17. A změřil zeď jeho sto čtyřiceti čtyř loktů měrou člověka, jenž jest anděla. 18. A byla stavba zdi jeho z kamene jaspisu, samo pak město zlato čisté, podobné sklu čistému. 19. A základové zdi městské všelikým kamením drahým ozdobeni. Základ první jaspis, druhý safir, třetí chalcedon, čtvrtý smaragd, 20. pátý sardonix, šestý sard, sedmý chrysolit, osmý beryl, devátý topas, desátý chrysopras, jedenáctý hyacint, dvanáctý ametyst. 21. A dvanácte bran dvanácte perel a každá brána byla z jedné perly, a ulice města byly zlato čisté jako sklo prozračné.

Symbolické jest to vypsání věčného blaženství a vzato jest od věcí nejskvostnějších pro ukázání, že skvost a nádhera a krása blaženosti nebeské přesahá všeliké myšlení lidské. Jeden anjel pobádá Jana, aby s ním šel. *I přišel jeden ze sedmi anjelů majících číše plné sedmi ran posledních a mluvil se mnou řka: Pojď a okáží tobě nevěstu Beránkovu.* Týmiž slovy anjel jeden výšeji 17, 1. oslovuje Jana hodlaje mu okázati velikou smilnici. I viděti, že smilnice ona — představnice či zástupnice světa bohopůrného v protivě stojí s chotí Beránkovou. I zde anjel *jeden z těch, co mají sedm číši ran, přišel k němu a praví mu s ním jíti, aniž se dí, který to byl.* A bytbychom drželi s některými vykladateli, že to byl první mezi nimi, přece bychom nemnoho tím se dověděli; a ovšem též pochybno, že by pravil *εἰς* místo *πρῶτος*. Ještě *mají* anjelé ti číše plné ran; leč ta náplň jest jenom symbolická a vidinná. Týž anjel vylil číši hněvu Božího na zlosvět christoprivý a týž anděl ukazuje Janovi odsouzení smilnice tamto 17, 1. a věčnou blaženost tuto. S radostí anjel obojí službu koná, zlo ničí a dobro upevňuje, zlé trestá a dobré odměňuje, tam i tu vůli Boží konaje. *Nevěstou* jest blaženost věčná pro věčnou krásu, útěchu a radost a ženou jest pro jistotu věčného s chotěm Kristem a Bohem spojení. Když chtěl anjel ukázati Janovi soud smilnice 17, 3, tehda jej v duchu uvedl na poušť; nyní ale hodlaje mu ukázati choť Beránkovu *vede ho na horu velikou a vysokou.* Město na hoře jest co odslona Jerusáléma, jenž v Judee na horách se rozprostíral. Hora jest symbolem výsosti, vznešenosti, slávy, jistoty a bezpečnosti a (Matth. 5, 14.) spatřitedlnosti, patrnosti a úhlednosti. Tak Jes. 2, 2. n. budoucí bezpřemná sláva Církve se líčí oznakem zdvihání-se hory Sionské nad jiné hory veškery. Pravil anjel, že mu ukáže choť a ukazuje mu město, jak výše pravil, že mu ukáže smilnici velikou a ukázal mu Babylón. Ale i mravně jest důležité to vybudování na hoře; vytýká se tím, že neustále máme se přičiněti a stále do výšiny jíti ode ctnosti ku ctnosti, až uvidíme Boha bohů na Sioně. O vylíčení města musíme na mysli míti, co dí Chrysostom, že skvost jeho více v útrobě srdce rozjímán, než slovy vypisován býti může.

Počíná pak líčiti město, an dí: *Má slávu Boží a svíce jeho podobna kameni drahému jaspisu křišťálovitému.* Sláva Boží jest soujem všech vlastností Božích a vši jeho veleby; namítá se tím, že Bůh přítomen jest v ne-

konečně vyšším stupni než v Starém, ano než v Novém Zákoně, ješto tam Boha tváří v tvář viděti budou. Sláva Boží se pak jeví zvláště světlem a září. A tudy přidává dokladem: *Svíce jeho podobna drahokamu jaspisu křišťálovitému.* Nedí jako slunko, ješto Mt. 13, 43. světci a světice se září slunka přirovnávají a on více říci chce; také slunko nejednou v létě horkem obtížno bývá. Nébrž dí: *podobna drahokamu* a sice drahokamu *jaspisu.* A poněvadž jaspisové či drahuly jsou barvy rozličné, tedy přidává *jaspisu křišťálovitému*, t. j. prozračnému, a nejedni se domnívají, že diamant se rozumí tím křišťálovitým jaspisem. Jaspis za Jana apoštola nejvíce se cenil a největší měl hodnotu, aspoň u samého Jana a tudy výšeji 4, 3. Bůh pro zjevnou slávu jaspisu se připodobňuje. Svíce ta visí co nějaké slunko neb nějaká hvězda nad městem či raději v samém městě na vyšším místě se nalézá a je docela prostoupá a proniká. Jde ta sláva z trůnu 22, 1. a Bůh sám jest světlem tím 22, 5. Nebo Bůh světlo jest 1. Joan. 1, 5. Tím vším se vystihá nesmírná jasnota a sláva a namítá se, že blažence všechna sláva Boží, veškera blaženost Boží proniká a je nekonečně blahými činí.

Ale blaženost nebyla by dokonalou, kdyby se jí bezpečnosti a jistoty nedostávalo. A tudy dí: *A město mělo zeď velikou a vysokou mající bran dvanácte a na bránách anjelů dvanácte a jména napsána, jenž jsou jména dvanáctera pokolení synů izraelských.* Vysoká zeď, dvanáct bran a dvanácte anjelů co strážců, to všecko svrchovanou bezpečnost naskýtá. Zeď byla *vysoká*, že jí nikdo nemůže dostihnouti, a *veliká*, t. j. tlusta, široká a pevná a tudy nedobytedlná. Starý Jerusálém nejednou dobyt byl od nepřátelů nemaje tak pevné zdi; jinak jest to s věčnou Jerusálémí. A ovšem ani vrahů již a nepřátelů není, ješto všickni do jezera vhození byli. Přece se ale klade o zdi vysoké a veliké pro vytknutí oné nevystihlé bezpečnosti. *Dvanácte bran* k ochraně a bezpečnosti; číslo dvanácte vyráží povšechnost. Anjelé co strážcové obstarávají bezpečnost města; jest to jen oznak bezpečnosti, nebo an nepřítel není, tedy ani strážce nepotřebí. Jména pokolení izraelských jsou na branách napsána, jak druhdy byla vyryta na náprsníku veleknězově; význam jich zračit jest, mají totiž znamenati, že sám lid Boží a sami vyvolenci jeho v tom městě přebývají. Brány otevřeny jsou v. 25., aby se znamenalo, že všechném vyvolencům ze všelikého národu přístup do města toho se dává. A pro to o-

značení, že všem pronárodům ze všech stran vchod tam otevřen, praví se dále, že *tři brány od východu, tři od severu, tři od jihu, tři od západu*. Podobně sám Pán Matth. 8, 11. praví, že mnozí od východu a západu přibudou a stolisti budou s Abrahámem.

Nepodvratnost a nepohnutost města se vylicuje: *A zeď má základů dvanácte a na nich dvanácte jmen dvanáctera apoštolů Beránkových*. Základním kamenem jest sice Kristus 1. Cor. 3, 11., ale poněvadž apoštolé byli ti, jimiž vybudována Církev, tedy se základními kameny jmenují hledíc k ostatním věrcům, kteří také co živí kamenové vesnování jsou do budovy té 1. Petr. 2, 5. Víra, kterou apoštolé kázali, jest výminkou přístupu a vchodu do města toho a apoštolé řád vedou o samém království Božím, aby nikdo nesmyslil, že hierarchie kdy přestati může. Apoštolé jsou základové Církve Ef. 2, 20. a dvanáctero jich bylo. Ješto jeden z nich vypadl, Jidáš, a jiný na místo jeho přišel, Matěj, nad to Pavel ano i Barnabáš mezi apoštoly se kladou, tedy spor povstal o tom, kdo by z těchto tří se měl ke dvanáctu přičítati. Ale spor ten dokona nevhoden jest, an mluví o dvanácti pro vytknutí všeobecnosti, aniž k jednotlivým prohlédaje právě tím způsobem, jak se v St. a N. Z. mluví o dvanáctu pokolení, ač jich třinácte bylo. Přidává slovo *Beránkových* místo Kristových, poněvadž hledí k záslužné a výkupné smrti jeho.

Aby se Janovi veliči města více naskýtal, měřil mu anděl město. Kolik vyměřil, níže povídá se, a tím nesmírnost města se líčí. Dí o tom: *Ten, co mluvil se mnou, měl míru trestovou zlatou, aby změřil město, brány jeho a zeď. A město čtverhranně leží a dél jeho tolika jest jako šíř a změřil město trestí zlatou, na honů dvanácte tisíc a dél a šíř a výš jeho stejny byly. A změřil zeď jeho sto čtyřiceti čtyř loktů měrou člověka, jenž jest anjela*. Měření to znamená, že se tam všechno dle věčných pravidel děje a každému jistá míra blaženosti se odměňuje, dále značí to měření, že počet vyvolenců od Boha od věčnosti jest předvídan a určen, že ti, kdož tam přijíti chtějí, jistého stupně svatosti dostihnouti musejí, a konečně že počet blaženců nesmírný jest. Viz o měření 11, 1. Trest či měřítko byla zlata, ješto jí věc tak vznešená se měřiti měla. Čtverhranno jest město a tím se svrchovaná dokonalost vytyká. Čtverhranný muž u Pythagorovců byl muž, jemuž žádné úhony dáti se nemohlo. A tudy když změřena byla jedna hrana, také již míra ostatních hran byla známa. Podobně i město u

Ez. 48, 16. čtverhranné jest. Čtyřmi hranami se i všeobecnost vytyká, že totiž ze všech národů tam lidé se nalézají. *Honů dvanácte tisíc*, dí, každá strana měřila; honů asi čtyřicet činí jednu míli, tedy na tři sta míl zdělí a tolikéž zvýší a zšíří se prostírá město. Tím veliká sláva se vytyká a veliký počet spasenců. *V domě Otce mého jest mnoho příbytků*, vece Pán. Joan. 14, 2. A tu lze zvolati Bar. 3, 24: *Ó Israele! jak velik jest dům Boží a jak prevelik objem vlády jeho! Velik jest a nesmírný a nemá konce*. Dále měří sice brány dle v. 15., ale nic toho výměru neudává. Někteří z toho soudili, že se neudávají, poněvadž brány, jenž vedou do nebeského království, úzky a těsný jsou. Mt. 7, 13. Leč lépe jiní soudí, že se zde již nejedná o dostihání království Božího, jak na dotčeném místě u Matouše, nýbrž o slávu věčného města a tudy za to mají, že brány stejnou výši se zdí měly.

O zdi praví: *Změřil zeď jeho sto čtyřicet čtyři lokte měrou člověka, jenž jest anjela*. Hádají někteří vykladači, že zde mluví anjel o tloušťce, ješto míra ta velmi odchází od výše města samého. Leč u bran se nejprve o výši jedná a tedy i tu o výsosti mysliti musíme. Jest ovšem výše ta skrovná proti městu; ale brány města bez toho jak veškeren ten řád města symbolický význam mají a vytyká se tím, že zbytečna ostraha města jest a že brány více pro okrasu než pro bezpečnost města se nalezají. Poněvadž menší ta míra zdí nápadna jest proti výši města, proto dokládá se, že tu není jinorodá míra nějaká anjelská, nýbrž že lokte jsou lokte měrené podle obyčeje lidského, dle něhož se anjel řídil. Délka ostatně značí věčnost, tloušťka, šířka a výše značí nevystihlost věčné té blaženosti a nevyvažitelnost radostí a rozkoší a slastí nebeských. Ve čtverhrannosti vidí se mysticky čtyry ctnosti hlavité: Opatrnost, mírnost, spravedlnost, statečnost.

Od měření přechází ke hmotě, z níž město vystaveno a dí o skvostu jeho: *A byla stavba zdi jeho z kamene jaspisu, samo pak město zlato čisté podobné sklu čistému. A základové zdi města byli všelikým drahokamem ozdobeni. Základ první jaspis, druhý safír, třetí chalcedon, čtvrtý smaragd, pátý sardonyx, šestý sard, sedmý chrysolit, osmý beryt, devátý topas, desátý chrysopras, jedenáctý hyacinth, dvanáctý ametyst. A dvanácte bran dvanáct perel a každá brána z jedné perly a ulice města byly zlato čisté jako sklo prozračné*. Nádhera, skvostnost a sláva se tím vypisuje a vzaty od zemského skvostu; 0-

všem doslovně se neberou slova ta, nébrž symbolicky. Zeď napřed naskýtá se zrakům, pak město nade zeď tak vznešené; nápotom líčí se základové zdi, pak brány, posléze ulice. *Stavba zdi z jaspisu*, t. j. jak jsme výše pravili, z diamantu nebo aspoň z kamene za těch časů nejdražšího. Výšeji jaspisu porovnával slávu Boží; zde klade látku zdi býti z jaspisu, chtěje tam i tu nevystihlou krásu a skvoucnost a lepotu vylíčiti a říci, že sláva Boží ji obkličuje co zeď a hradba nějaká. Podobně chce o domech říci, že jich stavivo bylo z nejdražších a nejvzácnějších věcí, an dí: *Samo pak město bylo zlato čisté podobné sklu čistému*. Tím se sláva a nádhera města líčí. Zlato jest nejušlechtlejší či nejvyšší a nejvzácnější kov a přídavkem, že podobno to zlato sklu čistému, se naskýtá zvýšená a dovršená vlastnost jeho. Zlato tedy to má nejvyšší záři a čistotu, až i prozračitost dosáhlo. V tom svrchovanost bláhy se zračí a nevystihlá bohatost rozkoší a slasti nebeských. A sv. Řehoř vece: každý nebeštan bude původ, obstih a trvání své blaženosti dokonale prohlídati a v jeho blaženosti bude i blaženost jiných se odrážeti. Sv. Cecilie, když sluhové její plakali, že ona tak sličná mladice musí umřít tak traplivou smrtí, pravila jim: To není mládí tratiti, nébrž měniti, to jest bláto dávat i vzíti za ně zlato, dáti chatrč a vzíti skvostný hrad, dáti kámen, po němž šlapeme, a vzíti kamení drahé, jenž na koruně královské lihotá.

O základech dí dále: *A základové zdi města byli všelikým drahokamem zdobeni*. A nyní dvanácte drahokamů jmenuje co základů dvanácte s jaspisem co nejvzácnějším počínaje. Drahokamy, dí Stolberg, jsou krásným symbolem a člověk právě na ně velkou cenu klade. Trvalejší jsou než křemen a kovy. Vzdorují času, tomu vladaři všech věcí časných; málo zajímají prostoru, který spolu s časem nad časností panuje. Napájejí se věcí nejvíce duchovou ze všech bezživotných věcí, světlem, a vylévají je ve skvoucích barvách. Jest to obraz duší dokonalých, jenž se napájejí ze světla věčné pravdy a se rozněcují věčnou láskou. Viděli jsme nádheru smilnice a města Babylóna 17, 4., její zlato, drahokamy a perly; to zde vidíme na městě věčném, jemuž vlastně veškerá nádhera a sláva světa sloužiti povinna. Dvanácte základů těch nejedni táhnou ke dvanácti apoštolům a vidí v každém drahokamu nastíněnou povahu jednoho ze dvanáctera apoštolů. Leč věc ta průvodna není, ješto ani řada apoštolů docela určita není ve všech stra-

nách, a ani životy jejich nám dost známy nejsou, ba ani povaha těch drahokamů a mystický jich význam nám dosti zračiti není.

O náprsníku veleknězově, kdež v drahokamech vryta byla jména kmenů israelských, nic ve St. Z. nebylo ani podle řady ani podle významu jednotlivých kamenů určeno. A tudy vůbec a vesměs jenom dvanáctem rozličných drahokamů se skvostnost a krása a rozličnost darů a sláva apoštolů vytýká, aniž náleží se tázati, co rozliční ti kamenové rozličného vyznamenávají. A ne tak povaha jejich doživotná jak raději sláva jich poživotná se v rozličnosti drahokamů vylučuje dle Dan. 12, 3. *Kdož vyučují, budou se skvíti jako blesk nebes a ti, co jiné vedou k spravedlnosti, jako hvězdy na věky*. Leč přece položíme tu, co jiní napsali o tom, krátkosti přejíce. Prvý jest Petr a první základ jest *jaspis*, též kámen drahý, z něhož zeď sestává a značí prozračnou, upřímnou, rozhodnou, vznešenou povahu Petrovu. *Safír* blankytný značí Ondřeje, v tvrdosti kamene stálost Ondřejova, v blankytné barvě jeho ku Kristu přichylnost a nebeský smysl jeho se vystihá. *Chalcedon* polozračný zamodralý se stínováním jiných barev značí Jakoba Zebedeovce, jenž první za Krista život položil. *Smaragd* milozelený dvojité světlo láme a tím pěkněji září a se leskne, čím déle naň pohlédáš; značí Jana evangelistu, jehož spis se duše nemůže nabažiti, a čím více v nich rozjímá, tím krásněji se jí pravda Boží naskýtá. *Sardonych* barvy masové s prouhami bílými; to na Filipa se vykládá, Příbuzen jemu byl Bartoloměj, jak sardonychu *sard* či karneol příbuzen. *Chrysolit* zelené co moře a zelenožluté barvy představuje Matouše, jenž druhdy obrazil barvu moře, t. j. zlého světa celníkem byv, nápotom ale se zaskvěl skvostem zlata, t. j. lásky ku Kristu. *Beryl* prosvitavě zelený a zamodralý jest vrhlavé a pochybné barvy; znamená Tomáše, jenž nehned uvěřil a nehned pochybám výhost dal. *Topas* zlatožluté, vínožluté barvy představuje Jakoba menšího, jehož ctnost byla ryzí zlato v ohni zkušeno. *Chrysopras* zelenavý s tečkami zlatými Judu Thadea vypoďobňuje. *Hyacint* obrází jasnotu nebes ztrácje lesk, když se nebe kalí. Simon to a vytýká se, že veškerá zářivost jeho od Ducha sv. pocházela. *Ametyst* fialový, průhledný a snadno hlazený, symbol skromnosti, značí Matěje, jehož duše se Duchu sv. snadno upravit dala. Tak se mysticky podělují rozličnými kameny apoštolé co základové.

Ale i brány byly skvostny a každá brána byla z jedné perly. Apoštolové kázali

evangelium a tím stali se branami do království nebeského, jenž se připodobňuje drahocenné perle Matth. 15, 45., kterou člověk za veškeren statek kupuje. V městě samém ulice z čirého prozračného zlata jsou, což jest symbolem lásky společné a svrchované posvátné, tak že druh z druhu větší lásku k Bohu a větší blaženost čerpatí bude. Sám ten celý Jerusálém nebeský městem jest Božím a chrámem Božím. Tudy vece dále:

22. A chrámu jsem neviděl v něm, nebo Pán Bůh všemohoucí chrámem jeho jest a Beránek. 23. A město nepotřebuje ani slunka ani luny, aby svítily v něm, nebo sláva Boží osvítila je a svící jeho jest Beránek. 24. A choditi budou pohané ve světle jeho a králové země přinesou slávu svou a čest do něho. 25. A brány jeho se nebudou zavíratí za dne, noci zajisté nebude tamto. 26. A přinesou slávu a čest národů do něho. 27. Nevejde do něho nic poskvrněného aniž činícího ohavnost a lež, leč kdož napsáni jsou v knize života Beránka.

Chrámu jest potřebí na zemi, aby se v nich lidé shromažďovali k slyšení slova Božího, aby se vespolek vzbuzovali k modlitbám druh na druhu se zaněcující a podněcující, aby se snáze myslí k Bohu povznegli a jemu obět přinášeli a s ním se spojili. Tudy sloul stánek *ohel moed*, stan schůze, kdež Bůh s lidem seschází. Toho všeho tam nebude potřebí a proto není chrámu tam, Bůh sám jest *chrámem jejich*; budou v Bohu přebývatí a okem v oko na něho patřiti. V St. Zákoně bylo největší bláhou u Boha přebývatí v chrámě a Ž. 26, 1. žalmista žádal jedné svrchované věci, aby přebývatí mohl ve stanech Hospodinových 83, 3. V Novém Zákoně zvýšeno přebývání Boží mezi lidem, ješto Kristus stanoval mezi námi a přebývá ve svátosti. Ale i tu se ještě skrývá pod oponou chleba a vína. Nezakrytě s Bohem a s Kristem teprve ve věčném království přebývatí budeme. Ohlašuje se tu úplná proměna říše Boží a služby Boží, ana víra se ve spatřování promění a místo chrámu sám Bůh *všemocný*, velebný a přeslavný zastoupí bude a spolu Beránek, skrze něhož nám to zjednáno a jenž stejné s Otcem jest podstaty.

Jako pak tam nebude chrámu, nebude tam ani *slunka a luny*, aby svítily v něm,

nebo sláva Boží osvítila je a svící jeho jest Beránek. To již Isaiáš o novém Jerusálémě prorokoval Jes. 60, 19. 20.: *slunko nebude svítiti a luna šeriti, nébrž Hospodin bude tvým věčným světle a Bůh bude ozdobou tvou*. Kde Bůh a Kristus stejnopodstatný svítí, tam zbytečna všeliká svíce jiná. A v tom světle města pochozím od Boha a od Krista *budou národové choditi*, t. j. jím se těšiti, v něm se kochati, jím se oblažovati budou, to jest sláva, kterou si vydobyli vírou a životem víře podobným a vedeným od ní. Jest světlo symbolem blaženosti. To všecko z Boží milosti se na blažence vylévati bude. Ale i o blaženosti, která z vlastních jejich zásluh jim přiroste, praví: *králové země přinesou slávu svou a čest do něho*. To jsou ctnosti jejich a skutkové a vzdělanost duchová jejich co věční pokladové ti tam budou skvíti se. Všelická velikost lidská, všeliká šlechtnost lidská, všeliká nádhera a uma lidská tam v oslavené a zvýšené kráse vyskýtati se a zářiti bude. To se praví ozvláště ku potěše křesťanů za Domitiána pronásledovaných. Tenkrát pohané či národové a jich králové byli nepřátelé a vražedné říše Boží; druhdy ale všechna ta nádhera, lesk veškeren královský Bohu se podrobí, sic jinak do jezera ohenného vhozen bude. Králové se představují, jako by tam vcházel, pro lepší předocnění; sem patří, co výšeji praví 4, 10., že koruny své budou metati na zem, a Ž. 114, 1. volati: *Nenám, ne nám, nýbrž jménu svému dej slávu*.

Ješto tam nebude noci, nýbrž neustálý den, tedy, poněvadž se brány jenom v noci zavírají, vece Písmo dále: *A brány jeho se nebudou zavíratí za dne, noci zajisté nebude tamto*. A poněvadž brány otevřeny budou neustále, tudy, jak dále dí: *Přinesou slávu a čest národů do něho*; jiní spatřují v tom znak bezpečnosti a poklidu. Noc jest označením smutku a tudy tam noci nebude, ješto tam sídlo blaženosti jest. Národové tam přinesou slávu a čest, t. j. veškera zvláštnost národů, veškery výtečnosti a výbornosti, veškery mohutnosti a síly jejich se tam v oslavené působě okáží a ke cti Boží se projevovati budou. Tak staví národy na stejnou váhu s králi povídaje totéž o obou; ale tím i rozdíl blaženců naskytá. Aby ale nikdo nemyslel, že veškeři pohané tam vejdou aneb že by se tam někdo vlouditi mohl těmi otevřenými branami, přidává: *Nevejde do něho nic poskvrněného aniž činícího ohavnost a lež, leč kdož napsáni jsou v knize života Beránka*. Místo *nic poskvrněného* čte text řecký *nic obecného*, leč víme, že se tím slovem po-

skvrněnost značí Mr. 7, 2. Obecné t. j. obecný, poskvrněný člověk; poskvrnou každý hřích malý, ohavností hřích veliký se vytýká a přidává se *lež* ku pohanství co největší lži hledě a chce říci: byť možno bylo, aby se pohan zdržel od malých a velkých hříchů,

nevejde tam, ješto *lež* jest pátnem duše jeho. 14, 5. Ze slov těch plyne, jak se máme na pozoru míti a všeliké poskvrny se varovati, aby se nám brány věčité té říše nezavřely. Ale i dále ještě opisuje říši tu.

Hlava XXII.

Líčí dále říši nebeskou 1—5., svědčí, že kniha ta pravdu jen obsahuje 6. 7. Andělovi se kořiti hodlal, ale překáženo jemu v tom 8. 9. Velí mu anděl všecko, co viděl a slyšel ve videch, ohlásiti 10. a pobádá k toužebnosti po tomto městě 11. 12. Hrozí pokutami těm, kdož by něco v té knize změnili 13—20. a 21. Krista toužebně vzývá a věrcům žehná.

1. A ukázal mi potok vody života světlý jako křišťál vycházející z trůnu Božího a Beránkova. 2. U prostřed ulice jeho a s obou stran potoka dřevo života, nesoucí plodů dvanáctero na každý měsíc vydávajíc plod svůj a listí dřeva (slouží) k uléčení národů. 3. A žádné kletby nebude více, ale trůn Boží a Beránkův v něm budou a služebníci jeho sloužiti budou jemu. 4. A spatřovati budou tvář jeho, a jméno jeho na čelech jejich. 5. A noci více nebude a nebude potřebovati světla svíce ani světla slunečního, nebo Pán Bůh osvíti je a kralovati budou na věky věků. 6. A řekl mně: Tato slova převěrna jsou a pravdiva. A Pán Bůh duchů prorockých poslal anděla svého okázat služebníkům svým, co se má státi brzo. 7. A aj, přijdu rychle. Blažen, kdož ostříhá slov proroctví knihy té.

Co zde ještě klade dále k vyličení věčné blaženosti, vzato jest z opisu ráje Gen. 2, a neméně hledí k slovům, jimiž Ezechiel 47, 12. líčí povahu nové doby: *nad potokem vzejde z obou stran všeliké stromy nesoucí ovoce; nesprchne list s něho a nepřestane ovoce jeho, na každý měsíc ponese nové ovoce.* Ten potok vody života, jež anděl ukázal Janovi, značí proud milosti a blaženosti; jest to potok vody života, t. j. bláhy věčné. Vychází z trůnu od Boha a Beránka, ješto Bůh jen

oblažiti může oblažence; ale i od Beránka vychází, ješto Kristus nám milost Boží a věčnou bláhu zasloužil. V žalmu 35, 9. praví prorok o rozkoši, s jakou Bůh své vyvolence již tu obmýšlí: *A proudem rozkoší svých je napájíš*, a v rozkošech těch vidí obraz rozkoši budoucích. Voda života svlažuje poušť lidských tužeb a potřeb; žízeň, kterou voda schlazuje, jest žáha a žádba spásy.

Ale i pod obrazem hladu a ukájením jeho se věčná blaženost vyskytá. Nebo dí: *Uprostřed ulice jeho a z obou stran potoku dřevo života nesoucí plodů dvanáctero na každý měsíc vydávajíc plod svůj a listí dřeva k uléčení národů.* Jak tam vodou, tak tu dřevem či stromem a plody jeho se vytýká blaženost věčná. Dřevo života jest dřevo životodárné či životorodné; viz o tom výšeji 2, 7. *Kdo zvítězí, dám mu jísti z dřeva života, jenž v ráji Boha mého jest.* Adam byl vyhnán z ráje, aby nejedl z dřeva života a nebyl živ na věky; nyní ale každému se z dřeva toho jísti dá, aby život svůj okrepiti a obnoviti mohl. Ostatně i prorok Ezechiel 47, 12. mluví o dřevě života na břehu vod živých vyrostlém. Co dí naše kniha o prostředku ulice, tím namítá, že voda ulicemi tekla a tedy stromy života všady se nalézaly po ulicích. Požitba pak tam nepřetržita jest a blaženost se vezdy obnovuje a vždy více půvabnosti sebou obnáší. A to vyrazí slovy *každý měsíc vydávajíc plod svůj*. Ale co značí slova: *listí dřeva k uléčení národů?* Neznačí to, že by tam bolest nějaká zajíti mohla, nýbrž chce říci, že v blaženosti nebeské člověk zapomene na veškery svízele, jež kdy na zemi vytrpěl; podobně se praví, že v blaženosti setrou se slzy s očí, ač slzí žádných tam není a býti nemůže. Jiní listím rozumějí předjetí radosti nebeské, které se lidstvu v tom životě dostává, milosti, jimiž od neduhů duchovních zachování býváme. Leč lépe se táhnou slova k věčné slávě a značí se jimi, že žádná naruživost a zlovášeň se tam nevznímá v útrobě lidské. Ještě v záporu praví: *A žádné kletby tam více nebude.* Hříchem vešla na lidstvo a na celou jemu k službám

danou přírodu kletba; ta kletba bude snata se všech tvorů. A nikdo se tam nedostane, na němž by visela kletba neb lpěl hřích sebe menší. Budou tam sami světci a světice a nebude nikdo odtud vyobcován nikdá, ana blaženost věčná jista jest, aniž kdy budou oblevovati ve svatosti, aniž línými a liknavými se v službě Boží stanou, naopak více a více se v Bohu kochajíce a obývajíce v něm duší celou.

A proto Bůh bude s nimi, aniž jest příčiny, aniž jí kdy tam bude, aby Bůh s nimi nepřebýval. Tudy dí dále: *A trůn Boží a Beránkův v něm budou a služebníci jeho sloužiti budou jemu.* Praví jemu sloužiti budou maje říci jim, t. j. Bohu a Beránkovi; singulárem namítá, že Kristus a Otec jedno jsou Joan. 10, 30. Svrchovaná ale blaženost jejich bude Bohu sloužiti 7, 14. Bohu sloužiti zajisté kralovati jest. Ke službě zří na Bohu patřiti, což stupeň blaženosti nejvyšší jest. O tom dí: *A spatřovati budou tvář jeho a jméno jeho na čelech jejich.* Jméno Boží obnáší co věrní sluhové jeho, ale i co spolupozitebníci a poživatelé slávy Boží. Viděti Boha jest poznati ho, jak od něho poznání jsme, poznati bytnost jeho a slávu jeho veškeru. To jest svrchované dobro, radost andělů a všech svatých, sláva duchů, věčná útěcha, koruna blaženosti, plnost rozkoše, jenž převyšuje veškeren rozum. O vidění Boha viz u Mtth. 5, 8. Poněvadž ale o spatřování Boha mluví a v tom největší blaženost záleží, spatřovati se ale v noci nemůže nikdo, tudy opět dí, co již výšeji 21, 25. pravil, že *tam nebude noci a že blaženci nebudou potřebovati světla slunečního, an Bůh nad nimi svítiti bude,* jako slunko nad ně září svou vylévaje. Noc jest oznakem neštěstí a nebláhy, a tam, kde věčná blaženost jest, tam noci nemůže býti. Nébrž sám Bůh na ně co slunko bude roniti světlo a září blaženosti, a jak oko člověka sosá či ssaje světlo, tak také mysl sosati bude věčnou bláhu činem nepřetrženým. A v tom bude stav jejich podoben stavu králů a oni kralovati budou na věky. Budou sami králové 1, 6, 5, 10., aniž o poddaných potřebí tu mluvit; bude nad celým světem panovati a každý tvor s ním ve styčnost přijde rozmnoží jejich blaženost. Ale i to se dá říci, že panovati budou nade zlými a nad ďáblem a vším zlem, ješto k nim nebude přístupu míti, jak Ž. 48, 15. dí o zlých: *Jak ovce v pekle se octnou, smrt je pásti bude; a panovati budou nad nimi spravedliví.*

Až dotud líčila se ta Jerusalems nebeská, ta choť věčná ustrojená Kristu. A všecko to

líčení muselo nesmírný vliv vyvírati na křesťany, jež pronásledování tak sužovalo a trýznilo. Ale i nás musí to vypisování ubodnouti, okřepiti a potěšiti, jak nás k tomu dále kniha vzbuzuje. *A řekl mi: Ta slova převěrná jsou a pravdivá. A Pán Bůh duchů proročích poslal anděla svého okázat služebníkům svým, co se má státi brzo.* Pravil to anděl, jenž Janovi Jerusalems nebeskou okázal a blaženost její vyličoval. Jest to závěrka celé apokalypsy a jak výše 19, 9. tvrdil jistotu o příchodu říše Boží a 21, 5. jistotu o obnově veškerenstva, tak nyní potvrzuje pravdu všech věcí, které se v knize této napsány nalézají. *Ta slova všechna převěrná a pravdivá jsou* a může a má každý člověk jim úplnou víru přidati. Důvod víry chovají slova: *A Pán Bůh duchů proročích poslal anděla svého;* věci ty nejsou nějací výmyslové a výtvorové Janovi, nýbrž Bůh je zjevil sám skrze anděla. Tak hned na začátku knihy naší pravil, že zjevení to jest zjevení Ježíše Krista, jež mu dal Bůh a jež on ukázal skrze anděla Janovi. Bůh se zove Bohem *duchů proročích,* že dává ducha prorockého všem prorokům a tedy také Janovi ho uštědřil, aby věci ty veškery spatřiti a napsati mohl.

Ty věci stanou se *brzo,* t. j. jak 1, 1. jsme viděli, jistě se stanou a státi se počnou ihned. A proto přejímá řeč sám Pán, an čteme dále: *A aj přicházím rychle. Blažen, kdo ostříhá slov proroctví knihy té.* Jak Kristus mluví, samozřejmo jest, aniž potřebí bylo ohlašovati o tom. Příchod rychlý Páně není jen příchod k soudu, nébrž příchod ideální k ukončení převratů a k zavedení obrátů, o nichž ve knize té se mluví. Ze slov: *knihy té soudí se,* že když Jan slova ta slyšel již měl svou knihu tu napsanu a že spisování knihy spolu stejně kráčelo s přijímáním obsahu jejího. Výšeji 1, 3. pravil: *Blažen, kdož ostříhá slov proroctví,* nepřidává je o knize, ješto se teprve začínala. I v tom rozdíl jest mezi konečným výrokem zde a výrokem na začátku knihy, že tam na začátku knihy předchází blahání a následuje důvod jeho, totiž brzké přicházení, zde ale opak toho se nalezá a předchází důvod a blahoslavení následuje. Sv. Anselm praví (prosl. 25.): Kdo těmi věcmi, jež slibuje Bůh, vládnouti bude, což bude jemu a což jemu nebude? Jistě co bude chtíti, bude, a čeho nebude chtíti, nebude. Tam budou dobra ducha i těla, jakých zrak neviděl, sluch neslyšel a jenž mysle netunala. Proč tedy se plahočíš hledaje dobrého tělu a duši? Miluj jedno dobro, v němž veškera dobra jsou a dosti bude. Nebo co

miluješ, duše má a čeho žádáš, pleti má? Tam jest všecko, čeho žádáte, tam jest všecko, co milujete. Těší-li vás krása, tam světci zářiti budou jak slunko. Žádáte-li hostin: tam nasyceni budou z hojnosti Božího domu. Žádáte hudby? Tam jsou neustálí zpěvové andělů. Žádáte-li rozkoše? Tam Bůh opojí je proudem rozkoší svojich. Žádáte-li moudrosti? Tam Moudrost sama s vámi bude obcovati. Žádáte-li přátelství? Tam věčná přízeň s Bohem a se všemi anděly a světci panovati bude. — Žádáte-li vlády? Tam všemocnost Boží se vám propůjčí. Žádáte-li cti a slávy? Tam syny Božími budete a dědici jeho slávy. Ó, srdce lidské, srdce potřebné, srdce s útrapami obeznalé, ano jimi zasypané, ó, kterak můžeš blahoslaviti sebe! A sv. Řehoř Veliký na Ž. 7. vece: Dobrý Ježíši, slovo Otcovo, oblesku slávy otecké, na nějžto andělé patřiti žádají, uč mne činiti vůli tvou, abych Duchem tvým dobrým veden jsa, přišel do onoho blaženého města, kdež jest den věčný, kdež jest duch jeden, kdež jest věčná jistota a jistá věčnost blaženosti.

Ještě dále svědčí Jan o tom, že kniha ta jen pravdu sebou obnáší:

8. A já Jan jsem, jenž jsem slyšel a viděl věci ty. A když jsem je uslyšel a uviděl, padl jsem, abych se klaněl před nohama anděla, jenž mi ty věci ukazoval. 9. A řekl mi: Viz, aby's toho nečinil, nebo spolumlužebník tvůj jsem a bratrů твоjich proroků a těch, jenž ostříhají slov prorocství knihy této; Bohu se klaněj. 10. A dí mně: Nezapečet slov prorocství knihy té, nebo čas blízko jest. 11. Kdo škodí, škod' ještě a kdo špinav jest, zašpiň se ještě a spravedlivý číň spravedlivost ještě, a svatý posvěť se ještě. 12. Aj, přijdu brzo a odplata má se mnou jest odplatiti každému podle skutků jeho. 13. Já jsem Alfa i Omega, první i poslední, počátek i konec. 14. Blaženi, kdož sperou roucha svá v krvi Beránkové, aby byla moc jejich k dřevu života a aby branami vyšli do města. 15. Vně jsou psi a čaroději a smilníci a vražedníci a modláři a každý, kdo miluje a činí lež. 16. Já Ježíš poslal jsem anděla svého osvědčit vám ty věci v církvích. Já jsem kořen a rod Davidův, hvězda jasná a jitrná.

17. A duch a choť řkou: Přijď! A kdo slyší, rci: Přijď! A kdo žízni, pojď, a kdo chce, naber vody života darmo! 18. Osvědčuji zajisté každému slyšícímu slova prorocství knihy té: Přidá-li kdo k tomu, přidá Bůh na něho ran napsaných v knize této. 19. A odejme-li kdo od slov knihy prorocství toho, odejme Bůh díl jeho z knihy života a z města svatého a z toho, co napsáno jest v knize té. 20. Praví ten, jenž svědčí o tom: Ano, přijdu brzy. Amen. Přijď, Pane Ježíši! 21. Milost Pána našeho Ježíše Krista se všemi vámi. Amen.

Pokračuje osvědčovati pravdivost věcí v té knize napsaných a sice Jan sám od své osoby svědectví vydává: *Já Jan slyšel a viděl jsem ty věci*; nejsou to moji výmyslové, nýbrž věci ty prorocké pocházejí od Boha, a já jsem napsal jen to a nic jiného, než co jsem slyšel a viděl. *Já Jan*, totiž apoštol vám známý a od Boha dostatečně osvědčený, svědčím, že se čirá a holá pravda v té knize nalezá. K svědectví svému se Jan v evangelii svém nejednou táhne, ale to činí pod zahalením nějakým jména svého Joan. 13, 23. 21, 20. 24. Viz o tom 1, 1. Kde svatopisec vypravuje, tam nepřidává jména, kde ale spolu nositelem zjevy jest, tam přidává jméno. Na slovech *Já Jan* a na slovech *slyšel jsem a viděl jsem* důraz leží. Kdo sám slyšel a viděl, ten může hodnověrně věci ty psáti. V apokalypse Jan nejednou jméno své přidává, hned na začátku knihy, v přípisu k sedmi církvím a na začátku líčení svého 1, 1. 4, 9. Nyní ku konci je opět klade a potvrzuje knihu, jak se listina potvrzuje, čímž na velikou důležitost zjevb těch ukazuje. Tento pak Jan přijav vidění od anděla, podruhé a opět tak byl překonán a stlumen obsahem věcí zjevených, že padl opět před andělem. Výšeji 19, 10. padl před andělem uslyšev o budoucí svadbě Beránka a o samovládě Boží; nyní má veškeren obsah knihy na mysli a nejsa s to, tak nesmírné věci a blaženosti směstnati v mysli a v duchu, padá před andělem. Ale slyší od anděla opět: *Hleď, aby's toho nečinil; nebo* — a tím udává příčinu svého vši klanby odmítání — *spolumlužebník tvůj jsem a bratrů твоjich proroků a všech, jenž ostříhají prorocství knihy té. Bohu se klaněj*. Anděl tu více praví, než pravil výšeji 19, 10.; tam k prorokům se přiúčastnoval, zde ale nad to praví, že s ním v je-

dně řadě stojí, kdož ostrůhají proroctví toto. Tím naznačuje důležitost obsahu knihy, ale i důstojnost těch, kdož Krista se drží a osvědčují Ho.

Poněvadž pak kniha ta má velikou důležitost, tudy velí mu Kristus Pán sám, jenž tu k němu řeč přejímá: A dí mně: *Nezapečet slov proroctví knihy té, nebo čas blízko jest.* Bůh, jak z Daniela 8, 26. 12, 4. viděti, druhdy přikazuje zapečetiti proroctví, když totiž se ke vzdáleným časům potahují, jako by jich člověkové čísti neměli, ano čtení jich by s malým prospěchem se střetilo. Kdež ale se přednášejí věci, jenž se v krátké době vyplňovati měly, tam zní z úst Božích na opak: *Nezapečet*; a tak i zde se děje. Obsah tedy knihy veledůležit jest, an slouží ku potěšení všem křesťanům a k okřevení a posílení jich v půtkách duchovních. Tím více potřeby a posily z ní čerpali křesťané za pronásledování a tím k vytrvání a k vykonávání všelikých ctností se ukřepovali. Ovšem ale nejedni opak toho činí a činiti budou, čtením knihy té málo si ve zlu překážeti dávajíce, nýbrž v odporu proti pravdě, v nevěře, ve zlých skutcích zrůst berouce a pochop k činění všeho hříchu. Leč Bůh mu nebude v tom závalu zavalovati, nébrž svobodu mu uštědřiv, svobodné vůli jej ponechá. Z. 80, 13. nechává Bůh člověka podle žádostí srdce jeho, aby chodil dle nálezků svých. *Předložil Bůh zajisté člověkovu vodu a oheň, a po čem chce může vztáhnouti ruku. Před člověkem jest život i smrt, dobro i zlo, co se mu zlíbí, dá se jemu.* Eccles. 15, 17. 18. Nebude Bůh činiti násilí člověku. A tudy čteme dálejší slova v naší knize: *Kdo škodí, škod ještě a kdo šeredí, šered ještě.* Jest to nějaká ironie. Čin zlo člověk na ujmu svou. Škodili křesťanům vražedné jich, a ač veškery hrozby jich neobrátily, má se brzký konec učiniti zlobě jejich. *Šerediti, špinav býti* značí vůbec hřešiti a jest, jako by pravil: Kdo hřeší, hřeš ještě dále, aniž usmysluj sobě. Jest to ironie; podobně otec zhýralému synovi praví: Ješto se napraviti zdráháš, běž a žij dále prostopášně, ale věz, že se ke mně jak živ hlásiti nesmíš. Ironii ale zaměnujíc na velení dí dále: *Spravedlivý čin spravedlnost ještě a svatý posvěť se ještě.* Slovy těmi svrchovaná ctnost a neustálé v ní pokračování, rostění a prospívání v ní se vytyká. Nesmí člověk sobě meze dobra svého ustanovovati, nébrž od světla k světlu, ode ctnosti ke ctnosti, od síly k síle má vstupovati vždy výšeji a výšeji, až se v něm spravedlnost a pokoj políbí. Z. 83, 8. 84, 11. Svým časem obojí, i dobří i zlí, najdou to, co ze skutků jejich následovati muselo.

Aj, příjdu brzo, dí Pán dále, a odplata má se mnou jest odplatiti každému dle skutků. O slovu *brzo* výšeji (v. 7.) a častěji jsme pověděli. Bůh a Soudce, Rom. 2, 6. *dá každému dle skutků jeho.* Řecký text čte v singuláru o jednom skutku, ale běreslovo to hromadně a sběrně o všem činění a opouštění člověka. Mat. 16, 27. A ty hrozby Páně nesplynou nadarmo, an každému odplatiti může dle skutků jeho. Nebo vece: *Já jsem alfa i omega, první i poslední, počátek i konec.* O tom výroku jsme již 1, 8. výklad dali 21, 6. a pravili, že se jím svrchovaná a bezvýminečná vláda vyrazí. Z Krista všecko pochází a k němu se vraceti povinno, on jest cíl veškerenstva. Z toho pak, že Kristus všemocen jest a že jest počátkem i cílem stvoření, odvětjuje, co následuje: *Blažení, kdož perou roucha svá v krvi Beránkově, aby byla moc jejich ke dřevu života a aby branami vešli do města.* Místo *kdo sperou roucha svá v krvi Beránkově* čtou někteří rukopisové řečí: *kdo přikázání jeho zachovávají*; leč osvědčenější jest čtení vulgáty, s níž i kodex sinajský shoduje se. Práti roucha svá v krvi Beránkově značí 7, 14. se zásluh ze smrti Páně jdoucích životem a skutky příúcastníti a tudy *zachovávají* přikázání Boží, jak druhé čtení obnáší sebou. Blaženství jejich pak záleží, *aby moc měli k dřevu života a branami vešli do města.* Moc míti k dřevu života značí právo míti k věčné blaženosti. Naráží na to, že Adamovi po hříchu zabráněno bylo přistoupiti k dřevu života a z něho požívat. Skutečné požívání blaženosti se vyrazí slovy: *vejiti branami do města.*

Vejdou jenom svatí. Nesvatí nevedou do města, nýbrž vyloučení budou, a to dí: *Vně jsou psi a čaroději a smilníci a vražedníci a modláři a každý, kdo miluje a činí lež.* Sedmero hříhův uvádí; výšeji 21, 8. dvakráte čtvero jich uvedl a napotom 21, 27. jen tři. Viděti z toho, že nemíní všechny vyčítati, nébrž jenom příkladně mluviti a nastíniti, kdo *vně města* věčného zůstane a ovšem kdo do jezera ohnivého uvržen bude. Psi patří v Písmě sv. k ohyzdným, ošklivým a nečistým zvířatům a jimi se znamená špinavá podlost, podle smýšlení a nečistého jednání spolu se žádostí jiným škoditi a s jizlivostí. Čaroději se rozumějí, kdokoli tajnými obyčeji škoditi hledí bližnímu svému 21, 8. Co slovem *modláři* zvláště praví, to vůbec rozšiřuje slovy dálejšími *kdo činí a miluje lež*; to pak jest soud, Jan 3, 19., že přišla pravda na svět a lidé milují lež. Lež činiti jest hřešiti vůbec, jak fráza opačná *pravdu činiti* všelikou ctnost znamená. Jan. 3, 21. Ostatně tu znamenají vykladatelé, že dvě poslední

kapitoly duši lidskou neobyčejnou rozkoší, ale i neobyčejnou hrůzou naplňují, ješto k svrchované té blaženosti se svrchovaná čistota postihuje.

Svědčil Jan, že samu čistou pravdu napsal ve knize té. Dosvědčuje a potvrzuje mu toho sám Ježíš, věčná pravda, řka: *Já Ježíš poslal jsem anděla svého svědčit vám ty věci v církvích.* Obsah knihy pochází od Krista samého a nikdo se nemůže rozpakovati do věcí v ní obsažených; osvědčení jde od samého Pána. Vám vece a rozumí veškero křestanstvo, jemuz Jan knihu odevzdati měl; církvemi se veškery církve křestanské slyší, jakož i sedmerem 1, 11. církví se veškera Církev rozuměla. A můžeme a máme na svědectví Kristově přestávati, nebo dí o sobě: *Já jsem kořen a rod Davidův, hvězda jasná a jitrná.* Kořenem jest Davida Kristus dle božské mocnosti své, podlé níž jest tvůrcem a vývodcem jak věcí veškerých, tak i rodu či kmene Davidova; v něm vrchuje rod ten, v něm jediné jestuje, v něm věkuje. Davidem slyší sice známou osobu Starého Zákona, ale bere ho jen s té strany, se které říši Boží vedl, řídil a spravoval 5, 5. Proto připomíná, že rod jest a nedí z rodu, jsa výkvět a koruna jeho. Ještě se zove *hvězdou jitrnou jasnou*, ješto skrze něho nový den věčný ve věčném blaženství nastane, nýbrž již na světě jím nastalo občasí nové a národové ve světle chodí.

Přijde tedy Pán Ježíš do jista a oblaží všechny, přijde brzy, jak nejednou tu praví, a máme ho toužebně očekávati. Očekávali jej v Starém Zákoně proroci a veškeri světci národa toho, očekává ho každá duše křestanská a plesá ku příští jeho, jenž jest sice duch proroctví, kterýž 14, 15. již skrze Jana mluvil, ale není jiný než duch, jenž celou Církev ve světcích jejích prostoupá. A Duch Boží, jenž Rom, 8, 26. vnuká Církvi všeliké tužby, touží po něm nevyslovitedlnou tužbou. *A duch a choti řkou: Přijď! A kdo slyší řekni: Přijď! A kdo žízni, pojď a kdo chce, naber vody života darmo.* Duch svatý v Církvi neustále touží a velí všem toužiti; nehledí k Duchu prorockému, nébrž k Duchu tužbo-rodému. Chotí jest Církev a ta volá po Kristu právě, poněvadž Duch svatý v ní tužbu tu zbuzuje; Jan pak tužbu tu vyslovuje ve jménu Církve choti. Každý pak, kdo slyší tužebně to volání, ten roztuž se v útrobě sám a volej: *Přijď, Pane Ježíši!* Církev denně nescíslněkráte se modlí: *Přijď království tvé.* Ale ovšem roztoužiti se může po Kristu jenom, kdo spásu hledá a spravedlnosti Boží žízni a žeden jest; v tom jediné může povstati a růsti touha po Kristu. A tudy dí: *Kdo žízni, pojď*

a kdo chce, naber vody života darmo! Žízni třeba tu, jak žízni jelen po vodách. Ž. 41, 1. A žízeň tu máme vždy v sobě vzbuzovati. Vody života v. 1. jsou věčné radosti; darmo se dávají, ješto z milosti Boží dostáváme blaženost nebeskou. Dí *kdo chce*, aby i spolupůsobení člověka vytknul.

Ještě i obsah knihy té chce neproměněn zachovati a praví: *Osvědčuji zajisté každému slyšícímu slova proroctví knihy té. Přidá-li kdo k tomu, přidá Bůh na něho ran napsaných v knize této; a odejme-li kdo od slov knihy proroctví toho, odejme Bůh díl jeho z knihy života a z města svatého a z toho, co v knize té napsáno jest.* Tu se věčnou pokutou vyhrožuje těm, kdo by se do knihy této něco přidati aneb od ní něco odejmuti opovážili, ovšem pak i těm, kdo by na ní něco změnit se podjímali. Samozřejmě se netýkají ta slova nějakých píseckých poklesků, nýbrž podstaty samé. Hledí při tom k výroku St. Z., kdež Deut. 4. 2. se praví: *Nepřidáte k slovu, kteréž k vám mluvím, aniž ujmete od něho, což ještě opětuje v jiných knihách.* Prov. 30, 5. 6.: *všeliká řeč Boží ohněm zkušena jest, nepřidávej ničeho k slovům jeho, abys nebyl kárán.* Sličně přidavateli se přidává pokut a ujateli se ujímá blaženost. Odejme se mu díl z knihy života, t. j. dědictví jeho, k němuž zapsán byl v knize života. I zde patrně, že člověkové a zvláště křestané zapsáni jsou v knize života, že každý z nich k blaženosti určen jest a že Bůh každého spasiti žádá. 1. Tim. 2, 4. Leč místo slov *a z knihy života a z města svatého a z toho, co psáno jest v knize té lépe s řeckým textem čísti z dřeva života a z města svatého, o ničím se píše v knize té.* Smysl se tím nemění, neb knihou života i dřevem života se věčné království rozumí. Rozdíl čtení jest dále v tom, že se vynechává částice *a* při slovech: *jenž jsou napsány v knize té*, čímž řeč se stává dvoučlenná, an člen třetí přímětkem se ku dvěma předešlým členům přivazuje. Dotýkáme, že částice *zajisté, řač*, nečte se po slově *osvědčuji* v textu řeckém. Kteríji čtou, ti činí spojitost tuto s předešlými větami: Co jsem pravil o žíznicích a o vodě života, to jisto jest, jak ostatní obsah celé knihy, tak že ovšem bědu a hoře mohu svědčiti proti těm, jenž by přidali neb ujali něco. Ale částice *ta* jest nepravý vpisek.

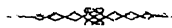
Ku konci Kristus jednou ještě příštím svým se zamlouvá. *Praví ten, jenž svědčí o tom: Ano, přijdu brzo.* V těch slovech Páně zahrnuje se veškere obsah proroctví té knihy a veškerá touha člověčenstva v nich ukojení svého nalézá. To slovo Páně nevýslovnou

tužbou naplňuje duši Janovu, jenž tu zastává Církev veškeru. I ozývá se Pánu a dí: *Amen. Přijď, Pane Ježíši!* Vyplň slib svůj, choť svou sprost ze svízelů a uveď ji do věčných stanů blaženosti své. Z moře toho bouřivého uveď ji do přístavu bláhy své! Činí Jan příkladem svým, k čemu v. 17. zavazoval a vzbuzoval, an pravil: *Kdo slyší to, řekni: Přijdu!* A kdož by se neroztoužil po Pánu tom, jehož láska k nám nevýslovná, jenž jest jedinou, pravou rozkoší duše, která všechny rozkoše přesáhá, jenž jest med v ústech a nektar v srdci a plesot útroby. Maria Ogniacká za posledního léta života svého neustále volala k choti Krista: *Nechci tu déle meškati, Pane Ježíši! Domů jíti žádám.* A blízka jsouc smrti, vydala se v plesot, až konečně ducha odevzdala s chvalozpěvem. Sv. Bernard velí:

Buď Ježíš neustále v srdci tvém a z myslí tvé nevycházej obraz ukřižovaného Pána. On buď tobě pokrmem a nápojem, on rozkoší a slastí a potěchou, on žádostí a tužbou tvou, on rozjímáním, on životem твоjím. — Ostatně Kristus *svědkem* sluje, o čemž viz 1, 5.

Končí knihu s požehnáním: *Milost Pána našeho Ježíše Krista buď se všemi vámi. Ř. t. má se všemi svatými.* Svatými vece, aby ještě ku konci jim na mysl uvedl vysoké a vznešené povolání a důstojenství jejich, aby se nemísili se světem, nýbrž od něho odděleně a odloučeně Bohu sloužili. Želání to obnáší s sebou veškeru dobra, jichž sobě člověk žádati může.

Ještě pozorovati sluší, že první kniha Písma svatého s rájem počíná a poslední kniha s nebeským rájem přestává.

Ze spisů nákladem **Dědictví sv. Prokopa** vydaných lze dostati:

Evangelium sv. Matouše. Přeloženo a obšírně vyloženo od dr. Františka Sušila, profesora theologie. Druhé vydání. V Praze 1871. Cena 2 zl. r. m.

Evangelium sv. Lukáše. Přeloženo a obšírně vyloženo od dr. Františka Sušila, profesora theologie. V Praze 1865. Cena 1 zl. 80 kr. r. m.

Evangelium sv. Jana. Přeloženo a obšírně vyloženo od dr. Františka Sušila, profesora theologie. V Praze 1867. Cena 2 zl. r. m.

Katechismus z nařízení sněmu **Tridentského** k pastýřům duchovním. V Praze 1867. Cena 1 zl. 60 kr. r. m.

Rukověť pro zpovědníky. Sepsal dr. Rupert V. Smolík. V Praze 1868. Cena 1 zl. 70 kr. r. m.

Skutky apoštolské. Přeloženy a obšírně vyloženy prací dr. Františka Sušila, profesora theologie. V Praze 1869. Cena 1 zl. 60 kr. r. m.

Listové sv. Pavla apoštola. S výkladem dr. Františka Sušila, profesora theologie. Díl I. V Praze 1870. Cena 2 zl. 50 kr. r. m.

— — — S výkladem dr. Frant. Sušila, profesora theologie. Díl II
V Praze 1871. Cena 2 zl. 50 kr. r. m.
